Bir Eğitimcinin Düşünce ve Anıları

Mehmet Ali EREN

Bir Eğitimcinin Düşünce ve Anıları

1. kitap

Mehmet Ali EREN

1999

TEKNIK HAZIRLIK VE BASKI

Kardelen Ofset

Matbaacılık Tanıtım Hizmetleri
San. Tic. Ltd. Şti.
Tel: 0312.432 13 78 • 432 23 78 • 431 70 03 • 435 37 90
Ankara • 1999

İçindekiler Dizini

Okuyan Adam, Durmayan Adam, Öğretmenim M. Ali Eren.................5
Mehmet Ali Eren Hemşehrimiz Oldu..6
Bir Eğitimcinin Çocukluk Anıları 7
Örnek Kadın Fadik Ninem...10
Düğün Alayı..11
Ocaklar Söndüren Kumar...13
Cumhuriyet Balosu...14
Hıdrellez Bahar Bayramı...14
Güreşte Başpehlivanı Yendik...15
Ulukışla'dan Niğde'ye Yaya Olarak Bir Günde Gidip Gelen Kişi........16
Ulukışlalılar Sebze Ve Meyveye Kavuşuyorlar.................................16
Hocalardan İlk Dini Bilgileri Alıyorum...17
Ulukışlalıların Kuvayı Milliye'ye Katkıları ve Fransız İşgalinden Kurtuluşları...17
Lavgar Yakupun Savaş Anılarını Can Kulağı İle Dinlerdim...............18
Eşkiyalar Bor Yolunda Babamı Soydular..19
Koçun Öcü Böyle Alınır..20
Tembel Hocalar..20
Çobanlık Deyip De Geçmeyin..21
Kanlı Süleyman..22
Araplar Hacı Adaylarını Öldürerek Barsaklarında Altın Arıyorlar.......22
Dedem Kadın Kaçırıyor...23
Hacı Ömer'in Kışı...23
At Yarışlarına Katılmayı Çok Severdim...24
Kimsenin Binemediği Ata Binmeyi Ben Başardım.............................25
Çocukluk Deneyimlerimden Askerlikte Çok Yararlandım..................26
Para İle Günah Affolunmaz...30
Ünlü Bir Çoban Olacağım..31
Okumak İstiyorum. Buna Kimse Engel Olamaz!................................32
Babam Hacı Osman, Hâkime Karşı Geliyor.......................................34
Niğde Ortaokulunda Okuyan İlk Ulukışlalılar.....................................34
Padişahın Adını Abdesdtsiz Ağzına Almayan Kadın.........................35
Türkçe İbadet Üzerine Düşünceler 36
Niğde Ortaokulundaki Öğrencilik Anılarım...38
Niğde Ortaokulundaki Öğretmenlerimin Özellikleri 39
Yardımsever Şoför Osman'ı Daima Şükranla Anarım.......................40
Eğitimci Olarak Cumhuriyet'in 10. Yılında Göreve Başlıyorum..........41
Durasıllı Köyünde Öğretmenlik Mesleğine Başladım 43
Askere Gidiyorum..69
Askerlik Görevimi Yapıyorum...70
Rauf İnan'ı Kaybettik..77

Bartın İlk Öğretim Müfettişi Olarak Yaşadıklarım...............................79
Çifteler Köy Enstitüsü'ndeki Günlerim...82
Köy Enstitüleri Kuruluyor 87
Rauf İnan'ın Mektubu 92
Kurtuluş Savaşı Eğitim Alanında da Sürmelidir.................................95
Memiş Emmi'yi İngiliz Dostu Yapan Aldatmaca.................................96
Arap Şeyhleri Türk Askerlerine Katliam Yapıyor...............................97
Dinde Faiz Konusu...99
Ereğli'de Dr. M.Kurdoğlu ve Vaiz M. Sağlam'a Cevabım................104
Günümüzün Aydınlanma Sorunları..106
Köy Sorunları...108
Düşünen İnsan Gerçeği Bulur (1)..110
Düşünen İnsan Gerçeği Bulur (2)..121
Önder Gazetesi'nin "Düşünen İnsan Gerçeği Bulur" Üzerine Yorumu 123
Menteşe Gazetesi'nin "Düşünen İnsan Gerçeği Bulur" Üzerine Yorumu...123
Cumhuriyetimiz Ve Demokrasimiz Tehlikededir..............................130
Alman Kalkınması Ve Biz...140
Emekli Öğretmen Ahmet Dedeköy'ün Bir Anısı...............................145
Altın Anahtar..146
Mehmet Ali Eren'in Çeşitli Mektup ve Dilekçeleri.............................148
Babam Hacca Gidiyor...150
Çek Cumhuriyeti'nde Türk Şehitliği İnşaası.....................................152
205 Şehidimizin Yeni Şehitliğe Taşınması.......................................154
Ulukışla Belediyesi Encümeni Başkanı Ve Üyelerine......................156
Milli Güvenlik Kurulu Yüksek Katına..163
Sayın Gökhan Evliyaoğlu...166
Selçuk Ve Mersin Üniversiteleri Rektörlüklerine Mektup.................170
Dokuz Eylül, Çukurova Ve Niğde Üniversiteleri Rektörlüklerine Mektup...174
Türk Tarih Kurumu Başkanlığı'nın Cevabı.......................................175
T.C. Genelkurmay Başkanlığı'na Mektup...176
T.C. Genelkurmay Başkanlığı'nın Cevabı...176
İçişleri Bakanlığı Yüksek Makamına...177
Hacettepe Üniversitesi Hastanesi Başhekimliğine...........................180
Göz Hastalıkları Anabilim Dalı'nın M. Ali Eren'e Teşekkürü............180
Mehmet Ali Eren'in 1945 döneminde aldığı takdirname belgeleri....181
Alfabetik Dizin 182

Okuyan Adam, Durmayan Adam, Öğretmenim

MEHMET ALİ EREN

M. Ali Eren'in benim yaşantımda köklü ve anlamlı bir yeri vardır. Hemşerim, İvriz Köy Enstitüsü'nde öğretmenim, ilköğretim müfettişim; yazın ve yayın yaşamımda en çok yararlandığım, fikirlerine daima saygı duyduğum bir eğitimcidir M. Ali Eren… M. Ali Eren'in renkli bir kişiliği vardır. Daima çalışır, müspet işler peşinde durmadan yorulmadan koşar; çevresine ve ülkesine sürekli yararlı olmaya çalışır. Aynı zamanda Atatürk ilkelerine ve Türk Devrimi'ne yürekten bağlıdır. İrticanın amansız düşmanıdır. Müspet bilimden asla ödün vermez. Hak bildiği yolda dosdoğru yürümeyi yaşam felsefesi edinmiştir. Bizleri de bu duygularla yetiştirdi. M. Ali Eren'in öğrencisi olmakla daima kıvanç duyarım.

88 yaşına ve göz tansiyonu nedeniyle gözlerini kaybetmesine karşın kalemi bırakmayan, zamanını değerlendirdiği ölçüde insan olduğuna inanan bir kişiliğe sahiptir.

M. Ali Eren benim İvriz Köy Enstitüsü'nde "Genel ve Özel Öğretim Yöntemleri" dersi öğretmenimdi. Aynı zamanda Enstitünün "Yapı Sanat Başı" idi. Okulun inşaat işlerini o yönetiyordu. Bu arada "Gezi Kolu Öğretmenliği"ni de üstlenmişti. Öğrenciliğimde onun yönetiminde "Konya ve Ankara" olmak üzere iki kez yurt gezisine katıldım.

M. Ali Eren, gezi ve gözleme çok değer veren bir öğretmenimizdir. Bir duvar takvimi yaprağı üzerinde öğrencileri saatlerce konuşturur, düşündürür ve doğru sonuçlara vardırırdı. Derslerinde gözlem, deney ve uygulamaya çok yer verirdi. Bilginin yanında düşünceye de geniş yer ayırırdı. Onun için şu sloganı sık sık yinelerdi: "Düşünen doğruyu bulur." Bu slogan aynı zamanda bir yapıtının da adıdır.

M. Ali Eren, çok okuyan, okuduğunu yaşamına uygulayan bir eğitimcidir. Aynı zamanda İvriz Köy Enstitüsü'nün genel kitaplığından da sorumlu idi. Beni okumayı çok seven bir öğrenci olarak tanımış olmalı ki, bir gün bana:

"Hacı sana bir görev vereceğim. Yapağın iş; her hafta okul kitaplığına gelen kitapların adını, yazarını, kaç sayfa olduğunu ve kısaca neden bahsettiğini saptayarak, Cumartesi günleri öğle yemek saatinde öğrencilere duyurmaktır." dedi. Bu görev benim de hoşuma gitti. Böylece pek çok kitapla tanışmış oldum.

M. Ali Eren bir ara ilköğretim müfettişliğimi de yaptı. Teftiş ettiği okullarda "Sınıf Kitaplıkları"nın kurulmasına da çok önem verirdi.

Konya Ereğli Öğretmen Abdurrahim İlkokulu'na yeni atandığım günlerde idi. Bölge İlköğretim Müfettişi M. Ali Eren, 15.12.1961 günü Öğretmenler Lokali'nde bir hafta süreli, Ereğli Merkez İlkokulu öğretmenlerine "Kitaplık Tertip ve Tasnif Semineri" düzenledi. Kitaplık tasnifinde

bir de yapıt veren M. Ali Eren [1], kitaplıkların nasıl düzenleneceği; bunlardan sınıflarda pratik olarak nasıl yararlanılacağı konularında uygulamalı bilgiler verdi. Bu arada seminere katılan öğretmenler, Ereğli Bölge Öğretmenler Kitaplığı'ndaki kitapları tasnif ederek öğrendiklerimizi uygulamış olduk.

Bu seminerde öğrendiğimiz bilgi ve becerileri, okul ve sınıf kitaplıklarımızda uygulayarak, öğrencilerimize genel kitaplıklardan nasıl yararlanmaları gerektiği hakkında temel bilgi ve becerileri kazandırmaya çalıştık. M. Ali Eren, okullarımızdaki teftiş ve denetlemelerinde okul ve sınıf kitaplıklarını da titizlikle inceler ve gerekli rehberlikte bulunurdu.

Okumanın yararına yürekten inanan M. Ali Eren, Konya Ereğli'de bir de Çocuk Kitaplığı açtı. Karapınar'ın tozlu yollarında motosikletle hasta hasta dolaşarak bağış topladı ve Ereğli'ye bir çocuk kitaplığı kazandırdı.

Emekli olduktan sonra Ereğli'de GÜNEŞ gazetesini kurarak yayın yaşamına başladı. Bir gün kendisine bir öğretmen "Emekli İlköğretim Müfettişi M. Ali Eren" dediğinde: "Ne emeklisi, işe daha yeni başladık." diyerek çalışma azmini, yorulmak, usanmak bilmeyen iradesini kanıtlamaya çalıştı.

Güneş gazetesini yıllarca yönetti. Sonunda bir ara matbaasını Ankara'ya naklederek "Necatibey Matbaası"nı kurdu. Bu matbaayı da yıllarca yönettikten sonra Milas'ın Kıyıkışlacık Köyü'ne yerleşti. Burada da çalışmalarını sürdürerek anılarını yazdı ve Milas Menteşe ve Önder gazetelerinde yayımladı. Bu etkinlikleri bu yörede de büyük takdir topladı.

Milaslılar, M. Ali Eren'i hemşehri olarak kucakladılar. Milas öğretmen kuruluşları ve ADD ödüller verdiler.

M. Ali Eren, ilerlemiş yaşına ve gözlerini yitirmesine karşın çalışmalarını sürdürmektedir. Bu günlerde anılarını iki cilt halinde bastırarak en büyük hizmetlerinden birini yerine getirme çabası içindedir. Kendisine sağlıklı daha nice yıllar dilerim. 24.08.1999

Hacı ANGI (Eğitimci)

Mehmet Ali Eren Hemşehrimiz Oldu

Milli Kütüphane kurulmadan önce, 1948 yılında "İlk ve Orta Dereceli Okullarda Kitaplık Kılavuzu" adlı yapıtını yayımlayan emekli eğitimci Mehmet Ali Eren, Kıyıkışlacık Köyü Zeytinlikuyu Mahallesi'ne yerleşmiş ve hemşerimiz olmuştur.

1 *Mehmet Ali Eren, İlk ve Orta Dereceli Okullarda Kitaplık Tasnif ve Tertip Kılavuzu, (İstanbul: Rıza Coşkun Matbaası, 1948)*

İlkokul öğretmenliği, müfettişlik, öğretmen okulları ve lise öğretmenliği ve müdürlükleri gibi çeşitli görevlerde bulunan Mehmet Ali Eren'in yayımlanmış sekiz yapıtı vardır.

Kıyıkışlacık Köyü'ndeki milattan önce 5. yüzyılda Yunanistan'dan gelen Argoslu göçmenler tarafından kurulan İassos şehri kalıntıları ile de ilgilenen Mehmet Ali Eren'in köy turistlerinin faydalanacağı bir el kitabı hazırlamaya başladığını da öğrendik.

Mehmet Ali Eren'e sağlıklı ve mutlu bir hayat geçirmesini. Çalışmalarının çevre turizminin gelişmesine yardımcı olmasını dileriz.

Önder-26.5.1988

Bir Eğitimcinin Çocukluk Anıları

Kimlik cüzdanıma [2] göre 1913'te, gerçekte ise 1911'de, Mayıs ayı-nın ortalarında, Ulukışla merkezine bağlı Büyük İlbeyi yaylasında, çevresi çapraz, tepesi bütün çıtalı, üstü ve çevresi boyalı ve nakışlı keçe ve kilimlerle örtülü, içi takılarla süslenmiş Alaçık adındaki yuvarlak çadır için-de doğmuşum. Buluğ çağına da bu yaylanın kuyusu başında ulaştım. Diğer gençlerde doğum yeri ile buluğa erişme yeri arasında bilimsel bir ilişki olup olmadığını bilmiyorum. Çocukluğum at sırtında harman ve ekinde, saldıran sığırları kovalamakla, pulluk arkasında çift sürmekle, ekin ve bostan bekçiliği yapmakla ve gerektiğinde koyun-kuzu sürülerini otlatmakla geçti.

Çocukluk anılarımı yazmadan önce Ulukışlalıların sosyal hayatına etkisi olan Yüzbaşı'dan birkaç söz söylemek gereğini duyuyorum.

İlçe merkezi, bugün Ulukışla'nın bucağı Çiftehan'a bağlı olan Maden Köyü'nde iken, 1885 ya da 1890 yıllarında Ulukışla'ya bir yüzbaşı gelir. Ulukışla'nın suyunu ve havasını beğenir. İnsanlarıyla sohbet etmeyi sever. Bu nedenlerle Ulukışla'nın içinde, Karaoluk, Hatımın Gölü ve Alpağut gibi çok verimli yerlerden arazi ve bağ alır. Çok zenginleşir. Hayır işlerine de ilgi duyar. Ulukışla'nın Çiçek Sekisi ile Gül Tepesi arasından geçen Kılan Köyü yolunun ilk yokuşu başında kesme taşlarla bir çeşme yaptırır. Bu çeşmeye yakın dağdan künkler içinden su getirir. Çeşme önüne de çeşitli ağaçlar diker.

"Yüzbaşı Çeşmesi" adı verilen bu mevkiden kasabaya bakıldığında, dik Zehri Dağı eteğindeki vadi ve tepeler üstüne kurulan Ulukışla evleri bir insanın avucu gibi görülür. Seyrine doyum olmaz. Ben bu çeşmeye her baktığımda ünlü yazar Puşkin'in "Yüzbaşı'nın Kızı" adlı yapıtını hatırlarım. Eskiden oradan geçen köylülerle kasaba halkı Yüzbaşı Çeşmesi'nin başında mola verir, dinlenir, kollarını dirseklerine kadar sıvayıp çeşme başına geçer; ellerini, yüzlerini yıkar, billur duruluğundaki

2 *M. Ali Eren'in bu "Çocukluk Anıları" 1997'de Milas "Önder" gazetesinde yayınlandı.*

soğuk sudan kana kana içer, sonra da ayağa kalkıp ellerini gökyüzüne açarak yüzbaşının ve geçmişlerinin ruhuna dualar ederlerdi.

Yüzbaşı'nın bir kızıyla bir oğlu olmuş. Her ikisini de Ulukışlalı gençlerle evlendirmiş. Kızı Ayşe Hanım'ı Sağır Kadı ünvanıyla ünlü Hüseyin Özbilgin'e nikâhlamış. Ayşe Hanım'ın Özbilgin'den dört kızı ve iki oğlu dünyaya gelmiş. Hüseyin Özbilgin Medeni Kanun'a aykırı olarak taşınmaz mallarının çok önemli bölümünü iki oğlunun üstüne tapu etmiş. Küçük oğlu Hasan Özbilgin askerlik görevini yaparken ölmüş. Genç karısı başka bir erkekle evlenerek eski kocasından aldığı malların üstüne oturmuş. Hüseyin Özbilgin ihtiyarlayınca oğlu Gök Hacı'nın elinde kalmış. Hastalanmış. Altını tutamaz hale gelmiş. Gelini hastalığın çıkardığı kokulara dayanamamış, kocasını ve çocuklarını bırakarak baba evine gitmiş. Gök Hacı, hasta babasına bakmaya devam etmişse de, o da bu zorluğa fazla dayanamamış. Karısıyla uzlaşarak karısını evine getirmiş. Babasını da ahırda hazırladıkları bir yere götürmüş. Bunu duyan ve gören kızlarından Kara Fadime, babasının kendisini mirasından mahrum etmesine rağmen, babasını alıp evine götürmüş, ölünceye kadar ona sevgiyle ve şefkatle bakmış ve ihtiyaçlarını karşılamış. Bu olayı ben Yurttaşlık Yasası'na uymayarak çocukları arasında ayırım yapan insanlara tanrının verdiği bir ceza olarak yorumlamaktayım.

Yüzbaşı'nın oğlu anneannem Fadik Kadın'la evlenmiş ve bir süre sonra ölmüş. Yüzbaşı'nın mallarının aslan payı Nineme kalmış. Ninem, Mısırlı Mahallesi'ndeki tarlalarının bir bölümünü kardeşi, Deli Hüseyin adıyla ünlü Hüseyin Şahin'in babası Molla Mustafa'ya bağışlamış. Onu Mısırlı Mahallesi'nin ağası yapmış. Hüseyin Şahin evinin önündeki, sonradan ev ve han yapılan arazisinde çeşitli sebzelerle birlikte yerfıstığı da yetiştirir ve biz çocuklara avuç avuç dağıtırdı. Ninem, Mısırlı Mahallesi'ndeki tarlalarının diğer bölümünü de o zaman hayatta bulunan ağabeylerim Hüseyin, Ahmet, Hacı Ahmet ve benim üzerime tapulatmış. Aradan seksen yıl geçtikten sonra Ulukışla'nın merkezine gelen tapu kadastro elemanları, kadastro haritasını yaparken Mısırlı Mahallesi'ndeki komşu evlerinin büyük bir bölümünün bizim tapulu arsamızın üzerine yapıldığını saptadı. Ev sahiplerinin evlerinin tapularını alabilmeleri için mahkemelerde arsaları bağışladığımızı bildirmiştik.

Annem, ben küçükken öldü. Dokuz kardeşimle öksüz kaldık. Ben beşinci sıradayım. Annemi çok az tanıyorum.

Sekiz yaşımda bir sonbahar günü, annemin diktiği bir çanta içine kalem ve defter yerleştiren babam, beni elimden tutarak Kışlalı Mahallesi'ndeki Hoca Halil Efendi'nin evi önündeki, medreseden bozma, tek odalı ilkokula götürdü. Öğrencileri sıralara yerleştiren okulun öğrenci başı Topal Derviş, başkalarına yaptığı gibi bana da tebeşir satmak istedi. Almadım. Bana kızdı. "Seni Hoca'ya şikayet ederim!" diyerek adımı kâğıda yazdı. Bir süre sonra odaya hocamız geldi. Hep birden ayağa kalktık.

Hoca bizi selamladı. Başköşeye geçti. Bu sırada öğrenci başı şikayet kağıdını Hoca'ya verdi. Hoca, yaramazlık yapanların adlarını okuttu. Ayağa kalkanları uzun sırığıyla dövdü. Benim adım okunduğu zaman aldırış etmedim. Benim yerime Ali Baykal ayağa kalktı. Benim yerime sopayı o yedi.

Okulumuz, o yıl Şubat ayında han önündeki beş derslikli binaya taşındı. Okulun hademe başı, Battal Emmi denilen bir ihtiyardı. Beni ve arkadaşım Habeş Mehmet lakaplı Mehmet Gökşen'i hazırlık sınıfına oturttu. Bu ay içinde ailelerimiz döl almak için Ulukışla'nın uzağında Emen Ovası kıyısında bulunan ağıllara göç ettiler. Ben okula devam edebilmek için Fadik Ninemle Ulukışla'da kaldım. Nisan ayında annemi, babamı ve kardeşlerimi çok özledim. Arkadaşım Habeş Mehmet'le kafa kafaya verdik. Bir cuma günü Ulukışla'dan çıktık. Han Tepesi, İlbeyi ve Belpınarı yolu ile Alpağut bağlarına geldik. Orada bir süre dinlendikten sonra kırlara yayıldık. Armağan olarak dağdan kenger ve bırçalık topladık. Torbalarımızı onlarla doldurduk. Armutlu deresinin tepesine vardığımız zaman Ereğli'yle Bor arasındaki Emen Ovası bütün haşmetiyle gözlerimiz önüne serildi. Ağılımızın uzak çevresinde dik Hasan dağı, onun doğusunda Melendiz dağları, batısında Aksaray geçidinden sonra Beştepeler ve Karacadağ görünüyordu.

Ön sırada Kemerhisar, Bor bahçeleri hayal meyal, Zengen yaylasındaki koyun sürüleri kayıp gidiyor, böcekler gibi görünüyordu. Daha önde bir tepe üstünde Kayadelik ağılı, onun önünde Çıkrık Ağılı, Çıkrık'ın batısında Hakkıağa ağılı, doğusunda Kokar ağılı, onun ilerisinde Hatip Süleyman ve Nazifağa ağılları vardı. Kış karlarıyla bahar yağmurları ovada güçlü bir bitki örtüsü sağlamıştı. Dört yandan taze ot ve yaban kokuları geliyor, kokular birbirine karışıyor, çok yakında annelerimize kavuşma sevinciyle birleşiyor, ruhlarımızı sevinç heyecanı kaplıyordu. Tekrar yola düzüldük. Önümüzdeki Ballık ağılı köpeklerinden kurtulmak için geniş bir çember yaptık. Yolda gördüğümüz hayvan dışkılarına bir topa vurur gibi vurarak yarış yapıyorduk. Hakkıağa ağılı hizasına gelince arkadaşım Mehmet o tarafa ayrıldı. Ben yalnız başıma yoluma devam ettim. Eşme çayına gelince kıyıdaki ılgın fidanlarıyla gevil filizlerini eski dostlar gibi selamladım.

Ağılda beni ilk gören Milli adlı köpeğimiz oldu. Koşarak bana geldi. Arkasından yavruları koşuyordu. Kucaklaştık. Arkasından anam geldi. Beni bağrına bastı. Ben de ona sarıldım. Getirdiğim armağanları verdim. Ağıla döndük. Süt sağımı bitmiş, süt bakraçları evlere taşınıyordu. Kuzu sürüsündeki kuzular meleyerek koyun sürüsüne koşuyor, anaları da meleye meleye kendi yavrusunun sesini yüzlerce meleme sesi içinden ayırıyor, kuzusuna kavuşuyor, memelerini ona verip kuyruklarını koklayarak sağımdan kaçırabildiği sütlerini indirerek emziriyordu. Çoban, avlağındaki körpe kuzuları çıkarıyor, annelerinin altına veriyordu. Annem

bu karşılaşmanın sonbaharında dokuz çocuğunu öksüz bırakarak yaşama veda etti. .

Ben, beşinci çocuktum. Yetişmemde, eğitimimde en büyük yardımı Fadik Ninem'den gördüm.

Örnek Kadın Fadik Ninem

"İnsan ölünce, umut kalacağına emek kalsın daha íyidir."
HENRY KAISER

Fadik Ninem, üç kız ve beş erkek olmak üzere, dokuz kardeşin ve daha sonra doğan kardeşlerimizin büyüme, gelişme ve olgunlaşmasında birinci derecede ve sağlıklı bir biçimde hizmet yapmış nurlu bir kadındı. Çalışmaları Ulukışla kadınlarının fedakâr çalışmalarına iyi bir örnek olduğundan bu konuda birkaç söz söylemek zorundayım. Fadik Ninem, Ulukışla'nın en zengin ve itibarlı kadınlarından biriydi. Beline kuşandığı şalın gizli bölümlerine 60 kadar beşibirlikle reşat altınını gizlemiş olduğunun farkına varmıştım. Karaoluk ve Öz gibi en kıymetli yerlerde tarlaları, Alpağut'ta şırası parmaklara bulaşınca iki parmağı birbirine yapıştıran kızıl üzüm bağları, çok sütlü koyunları, arı filikli tiftik keçileri vardı. Ev halkının, çiftçilerin ve çobanların yönetiminde ve beslenmelerinde sorumluluk taşırdı. O, her sabah şafak sökerken kalkar, işe koyulur, yatsı namazı sonuna kadar, ara sıra gelen ziyaretçilerle yaptığı sohbetler dışında işini bıraktığı görülmezdi. Her yıl koyun ve keçilerinin yapağı ve tiftikleri kırkıldıkça bunları yabancı maddelerden temizler, sabunlu su ile yıkar, kurutur, hallaç aletiyle atar, demir taraktan geçirir, sonra yapağı ve tiftikleri lüle haline getirir, paketleyerek geniş hararlara yerleştirirdi. Sonra kendisi bir kirman alır, kızlara da birer kirman verir, hararlardaki paketleri açarak lüleleri sol kola sardırır, yün ve tiftik ipi olarak eğirtirdi. Eğrilmiş ipler çoğaldıkça bu ipler çıkrık tezgâhında bükülür, sonra da bahçede büyük kazanların içinde kırmızı kök bitkileri cehri, yavşan, ceviz yapraklarıyla boyanırdı. Dedem Hacı Abdurrahman'ın evinin avlusunda devamlı olarak bir halı ve kilim tezgâhı bulunurdu. Fadik Ninemin bu tezgâhta dokuduğu ve ışığın değişimine göre renk değiştiren kök boyalı halı yastıklarımız halen kullanılmaktadır.

Rahmetli Fadik Ninem ile Ulukışla kadınların büyük bölümü, gerçek mutluluğun hakkıyla yapılan görevden sonra duyulan ferahlık olduğu bilincine ulaşmış; saygıyla ve ölenleri de rahmetle andığım çok saygıdeğer kişilerdir. Ulukışla'da kumarbazlığın yaygın olması yüzünden bir yıllık kazancını bir gecede kumara kaptıran birçok tanıdığım erkeğin karısının yün eğirerek, ip bükerek, çorap ve atkı örerek evlerini geçindirdiklerini ve çocuklarını okuttuklarını gördüm. Bu nedenle, şeriatın köle gibi ya da insanlık onurundan eksik olarak gördüğü kadının, gerçekte, neslin devamını temin etmesinden dolayı, yalnızca erkeklerle eşit hakla-

ra sahip değil, onların önüne geçmesinin, bir uygarlık bilincine ulaşmak olduğuna inanırım.

Fadik Ninem bize “Edi ile Büdü”, “Ovaloğlunun Çobanı Arap” masallarını anlatırdı. Bütün aile halkını güneş doğmadan önce uykudan uyandırır, “Aman evlatlarım, güneş doğmadan önce kalkıp işinize başlayınız. Güneş doğunca uykuda olanların kısmeti kesilir.” derdi. Yemeklerde iştahsız olduğumuz zaman “Yiyin evlatlarım yiyin. Yemeklerde et kokusu var.” derdi...

Çoğu baharda Fadik Ninemle birlikte, Nazifağa ağılındaki tarlamıza ve Çöğek bağları güneyinde bulunan Çöğek çayındaki kumlu tarlalarımıza bostan ekerdik. Tarlada şafakla beraber çalışmaya başlar; kavun, karpuz, hıyar, mercimek, fasulye, kabak gibi sebzelerin diplerini doldururduk. Sulu ya da kurak kumlu arazide en güzel ve görkemli sebzeleri yetiştirir ve hayvanlarla obaya gönderirdik. Bostan başında küçük, yuvarlak bir çadır içinde kalırdık. Obanın fakir halkından isteyenlere de ekim yerleri vererek komşu sağlardık. Kışları koyun, öğeç ve sığır sürülerimiz Çıkrık ağılımızda kalırlardı. Ulukışla’daki evimizin altında ve yanındaki ahırlarda 8 kadar sağmal inekle iki koşumlu dört çift at ve zayıf düşen hıra kuzuları bulunurdu. İyi havalarda Fadik Ninem bu hıraları dışarı çıkarır, kirmanı [3] elinde onları önüne katarak “Çiçek Sekisi”ne götürür, otlamaya bırakır, güneş batımıyla birlikte tekrar evimize getirirdi. Babam Hacı Osman Eren, Fadik Nineme daima saygılı davranır, konuşmalarını cankulağı ile dinler, “Başüstüne, hemen yaparım.” derdi. Bayramlardan iki gün önce Fadik Ninemin odası badalanır; süslü örtüler, halı çuvallar içinden çıkartılarak odaya serilirdi. Bayramlarda, babamın düşmanları da dahil, bütün ağa takımları ve ileri gelenler bayramlaşmaya gelerek Ninemin elini öperlerdi. Nur içinde yatsın.

Düğün Alayı

Cumhuriyetimizin kuruluşunun ilk yıllarında bir perşembe günü, öğle tatiline hazırlanırken, Borlu öğretmenimiz Mustafa Bey bütün çocukları bahçede topladı: “Çocuklar!” dedi. “Öğleden sonra kitap getirmeyin. Öğleden sonra Bor’dan gelecek gelin alayını karşılamaya gideceğiz.” Öğrenciler sevinç içinde sınıflarına koştular. Ben de koştum. Kitap ve defterlerimi halı çantama doldurdum. Koşa koşa Mısırlı mahallesindeki evimize geldim. Fadik Ninemin odasında mahalle kadınlarının toplanmış olduklarını gördüm. Onlar da Bor’dan gelecek gelini konuşuyorlardı. Kılan ormanlarından getirilen dört hayvan yükü cirit sopasını alan Ulukışla ve köyleri halkının 70 kadar cirit ustası, Deli Hüseyin’in komutasında Bor’a gitmişti. Gelin alma öncesinde Bor atlılarıyla cirit oyunu yapacaklardı. Onlardan öğrendim ki bütün Ulukışla halkı ayaktaydı. “Geçti Bor’un

3 *Kirman: Elde döndürülerek yün eğirme işleminde kullanılan tahtadan yapılma alet.*

pazarı, sür eşeğini Niğde'ye" deyiminde belirtildiği gibi Ulukışla'nın birkaç misli büyüklüğündeki bir şehirden gelecek gelin, bütün kasaba halkını tümden meraklandırmış ve ayağa kaldırmıştı.

Öğle yemeği için mahalleli kadınların gitmesini beklemedim. İki kaba peynirle pekmez koydum. Yemeğimi çabuk çabuk yedim. Sevinç dolu gözlerle okuluma döndüm. O sırada Ulukışla'da tek bir erkek ilkokulu var. Ayrı bir binada da bir kız ilkokulu vardı. Gelin karşılamasına kız ilkokulundan hiç gelen olmadı. Arkadaşlar gelin karşılamasına gitmek için sabırsızlanıyor, güreş yapıyor, birdirbir oynuyorlardı. Sonunda öğretmenlerimizin hepsi geldi. Bahçede sıraya dizildik. Bu sırada postacı bir telgraf getirdi. Öğretmenimiz Niğdeli Abdullah Bey, telgrafı postacıdan aldı ve içinden okudu. Bize dönerek "Çocuklar!" dedi. "Gelin alayı bir saat önce Bor'dan çıkmış. Kemerhisar'dan geçip Kolsuz köyüne yaklaşmıştır. Biz şose üstünden Hatip'in değirmenine kadar karşılamaya gideceğiz. Çiçekleri gelin arabasına verecek olanlar sıranın en başına geçsinler." dedi. Biraz sonra da komut vererek bizi harekete geçirdi. İstasyonun önünden, Büyük hanın kenarından, Acem'in kahvesinin önünden Niğde şosesine çıktık. Sıralar bozuldu. Herkes başına buyruk yürüyordu. Bu sırada Adana-İstanbul yolcu treni, Ulukışla yokuşunu tırmanıyordu. Yolculardan çoğu pencere önüne gelmiş çevreyi seyrediyordu. Mendillerimizi sallayarak onları selamladık. Onlar da mendil sallayarak bizi selarnladılar. Ne kadar güzel bir davranış. Yanımdan geçen büyüklerin "Gelin alayı her halde Öküzçökeren yokuşundan bu yana geçmiştir." diye tahminde bulunduklarını duydum. Hatip'in değirmenine yaklaştığımız zaman kuzeyde Çaykavak yokuşunun tepesinden bize doğru gelen bir kalabalık gördük. Onlar bize, biz de onlara doğru gidiyorduk. Aramızdaki uzaklık kısalınca yanımızdaki süvariler atlarını onlara doğru koşturdular. Onlar da atlarını bize doğru sürdüler. Her iki tarafın atlıları sevinç atışlarıyla birbirlerine yaklaştılar. At üstünde kucaklaştılar, kısa bir haber alış verişinden sonra at koşturarak bize geldiler. Çift atlı bir fayton içinde Borlu gelinle üç kadını gördüm. Fayton köşkünde arabacı yanına oturmuş düğün sahiplerinden biri vardı. Hep beraber Gökşen Ağa'nın gelin evine kadar geldik. Gelin arabadan inerken avuç avuç gümüş paralar ve çil çil kuruşlar yere atıldı. Kalabalık itişe kakışa paraları topladı.

Bor'lu gelin Netice Hanım, Ulukışla'ya yeni bir görünüm getirdi. Netice Hanım manto giyiyor, ağız ve burnunu yazma ucuyla kapatmıyordu. Ulukışla'daki sofu ailelerin hanımları gibi yolda erkek görünce durup sırtını erkeğe dönerek, onun geçip gitmesini beklemiyordu. Ulukışla kadınları bilimden yoksun hocaların etkisi altındaydı. Fadik Ninemin anlattığı şu olayı, üzerinde düşünmeniz, koca Osmanlı İmparatorluğu'nu neden kaybettiğimizi anlamanız için yazıyorum:

Fadik Ninemin kızlık döneminde İstanbul'dan Arabistan'a gitmekte olan bir uçaktan Türk ve Alman subayları düşerek yaşamlarını

yitirirler. Bugün bu şehitlerin mezarları, Ulukışla İstasyonu ile taş ocağı arasındadır. Fadik Ninem, akrabası ünlü Molla Hasan Hoca'ya dönerek: "Hoca Emmi, Hoca Emmi!" der. "Tanrı bilir ama uçaktan düşenler vatan savunması uğrunda şehit oldular. Cennetin TAKA'sına konmuşlardır."

Ünlü büyük hoca hiddetlenir, Fadik Ninemi azarlayarak: "Onlar cehennemin en çok kaynayan yerinde yanacaklardır. Baksana havada kuşu kim uçuruyor? Allah. Onlar Allahla iddiaya girerek tayyareyi havada uçuruyorlar." der. Daha önce de Çıkrık ağılımızda İbasın Hasan ile Çoban Camgöz'ün, vücutlarını kene kaplayan koyunlara efsun yaptıklarını görmüştüm. Efsun yapacak çoban, önce koyunun üzerinden 4 keneyi ağzına alıp çiğniyor, sonra da ağzındaki tükürük karışımını koyunların üzerine püskürtüyor, bu işlemle koyun üzerindeki diğer kenelerin yok olacağını sanıyordu. Aynı işlemi ünlü Konya Medresesi mezunu hocalar yanında yaptıklarında, hocalardan bir tepki gelmediğini de hayretle gördüm.

Netice Hanım, yolda giderken tanıdığı Ulukışlalı erkeklerle konuşuyor, hal hatır soruyor, mahsulleri ve hayvanları hakkında bilgiler alıyordu. Bu suretle Ulukışlalı kadınların ve genç kızların çarşaftan çıkmaları, medeni kıyafete girmeleri ve erkeklerle insanca konuşmalarına öncülük etmişti. Ulukışla kız okulundan üç kız Netice Hanım'ın kıyafetini benimsediler ve çarşafa girmediler. Bunlar Gökşen Ağanın Arap Ayşe'den doğma Şerife, Sarı İmam'ın kızı Ümmügülsüm ve Davavekili Borlu Osman Efendi'nin kızlarıdır.

Sayın Ulukışlalılar, kızlarınızı evlendirirken uzun uzun düşünmeniz için Şerife'nin başına gelenler üzerinde birkaç söz söylemek zorundayım. Şerife Hanım'ın akrabalarından biri, kocalık sorumluluğu ve bilincine ulaşmamış bulunan Arapalinin Mehmet'ten kızını boşatarak Gökşenin Ahmet'e nikâhladı. Tecrübesiz ve toy Şerife Hanım'ı da kandırarak, Arapalinin Mehmet'e nikâhladı. Bu evliliğe rahmetli Yakup Gökşen'i nasıl ikna ettiğini bugün bile kavramış değilim.

Ocaklar Söndüren Kumar

Bir gün babam Hacı Osman Eren bağırarak, benden, ağabeyim Hüseyin'i bulup kendisine getirmemi istedi. Ben de Filoz lakaplı bir arkadaşıma, ağabeyim Hüseyin'in nerede olduğunu sordum. O da "Arapalinin Mehmet'in evinde kumar oynuyorlar." dedi. Mehmet'in evine yöneldim. Evin altı ahır, üstü tek odalıydı. Kapıda bir gözcü vardı. "Hüseyin ağabeyimi babam istiyor, onu götürmezsem babam gelecek." dedim. Müsaade etti. Burası, mutfak kısmı musandıra ile ayrılmış geniş bir odaydı. 15 kadar kumarcı döşeklere oturmuş, sigara dumanları içinde kumar kâğıtları ile kılıç çekiyorlardı. Başköşede Eminin Ali (Kerem) vardı. Hem kumar oynuyor hem de topluluğun kumar oyununu intizam içinde yapmasını sağlıyordu. Çok zekiydi. Konuştuğu konuları, dinleyicinin hoşuna

giden konulardan seçerdi. Bu nedenle Ulukışla gençlerinden yüzde doksanının kumara alıştırılmasında rolü olmuştur. Mutfak bölümünde, seki altındaki ocak başında çömelmiş, başını iki dizi arasına almış bir kadın gördüm. Başını kaldırdı. Gözleri yaşlıydı. Ne istediğimi sordu. Kadının Şerife Hanım olduğunu anladım. Cevap vermedim ve beni tanımasını da istemedim. Şerife Hanım'ın ızdırabının, eski çağda Truva kahramanı Hektor'un ölümünün ardından oğlunun da Yunanlılar tarafından bir kaleden atılarak öldürüleceği haberi kendisine ulaştırıldığında Hektor'un karısının ana yüreğinden çıkan feryadı [4] ölçüsünde olduğunu düşündüm.

Cumhuriyet Balosu

Cumhuriyetin kuruluşunun 6. ya da 7. yıldönümünde Niğde'de bir Cumhuriyet balosu düzenlenir. Bu baloya ilçe kaymakamları ve belediye başkanları ile Kuvayı Milliye öncüleri davet edilir. Baloya gidenlerin eşleriyle toplantıya katılmaları zorunludur. O sırada Ulukışla belediye başkanı Yakup Ünal'dır. Askerliğini Donanma Komutanlığı'nda yaptığından tören kurallarını çok iyi bilmektedir. Hatta Ulukışla'dan trenle geçen Cumhuriyet büyüklerini Ulukışla'da karşılamaya gelen Niğde valileri bile Yakup Ünal'dan öğüt alırlardı.

Yakup Ünal Niğde'deki Cumhuriyet balosuna gitmeye can atmaktadır. Ancak her iki karısı da kara çarşaf içindedirler. İmdadına Yakup Ünal'ın baldızı Ümmügülsüm Hanım yetişmiştir. Bu suretle Niğde Cumhuriyet balosuna Ulukışla'dan Kaymakam, Belediye Başkanı Yakup Ünal ve Yakup Gökşen katılmışlar ve Ulukışla'yı en iyi biçimde temsil etmişlerdir. Ümmügülsüm Hanım daha sonra bir yargıçla mutlu bir evlilik yaptı.

Hıdrellez Bahar Bayramı

O dönemde her yıl Mayısın 5'i ve 6'sında kırlarda Hıdrellez Bayramı kutlanırdı. O günlerde erkek ilkokulumuzun bütün öğrencileri, öğretmenleri, hademeleri, aşçıları ve okulun koruyucuları Çöğek bağları

---

4 *"Yavrum, benim canımdan daha değerli yavrum. Talihsiz anneni bırakarak bir düşmanın elinde ölmeye gidiyorsun. Ağlıyor musun oğlum? Felaketini mi hissettin? Niçin kolların bana sarılıyor? Niçin eteklerime sarılıyorsun? Küçük bir kuş gibi kanadımın altına saklanıyorsun?.. Artık Hektor toprağın altından çıkamayacak. Müthiş mızrağıyla seni kurtaramayacak. Korkunç ve merhametsiz bir düşüşle başın kırılıp son nefesini vereceksin. Boş yere mi seni göğsümde büyütmüşüm? Boş yere mi doğduğun günden beri acı ve ızdırapla kendimi bitirmişim? Sana süt veren göğsümü bir daha kucakla. Onu kollarının arasında bir daha sık. Yüreğini yüreğimin, ağzını ağzımın üstünde bir daha sık. Ey barbarlara yakışan işkenceleri keşfeden Yunanlılar! Acaba şu masum yavrudan ne istersiniz!..." (İçtihat Dergisi, 1927, Türkçeye çeviren: Salih Zeki)*

yanındaki su deposu çevresinde toplanırdık. Kuzular kesilir, et kazanları kaynar, saç kavurmaları yapılır, doyasıya bir et ziyafeti verilir, tepsiler içinde hazırlanmış nefis baklavalar yenirdi. Öğretmenler ağaçların gölgesinde çocukların “birdirbir, esir almaca, çuval yarışı” gibi oyunlarını geç saatlere kadar seyreder ve yönetirlerdi. Babam sürü sahibi olduğundan her yıl iki kuzu bağışlayarak şenliğe katkıda bulunurdu. Cumhuriyetimizin kuruluşunun ilk yılı içinde. 1 Mayıs 1924’te ben 3., ağabeyim Hacı Ahmet Eren de 5. sınıftaydık. Öğretmenler sınıflara girerek: “Hıdrellez kutlaması için kuzu getirmek isteyenler ayrılsın.” dedi. Ben ayrıldım. Ağabeyim Hacı Ahmet de ayrıldı. Kuzu getirmek isteyenler 12 kişiydik. Ağabeyimle birlikte koşa koşa evimize geldik. Babam bahçede abdest alıyordu. Canı sıkkındı. Ağabeyim Hacı Ahmet söz alarak: “Baba” dedi. “Öğretmenler Hıdrellez için ikimizden birer kuzu istedi.” Babam: “Bu yıl ancak bir kuzu verebilirim. Çoğu koyunumun kuzusu yok. Kimi koyun kuzu attı, kimisi de ölü kuzu doğurdu. Onlara kuzu bulup yakmak (alıştırmak) zorundayım. Ama size güzlük bir kuzu vereyim. Onun da ağırlığı iki kuzu ağırlığı kadar olur.” dedi. Üzüntü içinde okula döndük.

Çocukluk izlenimlerim üzerinde etkisini sürdüren kimi kişiler ve olaylar üzerine de birkaç söz söylemek isterim:

Güreşte Başpehlivanı Yendik

1924 yılında Ulukışla-Niğde ve Adana şosesi üzerinde bulunan yer, büyük mezarlıktı. Mezarlığın batı cephesi baştan başa çayırlıktı. Bu çayırlıkta Ulukışla’ya gelen yüz kadar göçmen Çerkez ailesi çadır kurmuştu. Bir gün Çerkez halkı kemençeler eşliğinde çok süratli Çerkez oyunları oynadılar. Ulukışla gençleri de oradaydı. Kız ve erkeklerin oyunlarını coşku içinde seyrediyorlardı. Oyunların bitiminde tahminen doksan kilo ağırlığında bir kişi ortaya çıktı. Soyundu. Birkaç defa el çırparak gösteri yaptı ve “Ben başpehlivanım. Benimle güreşmeye cesaret edecek bir insan varsa buraya gelsin.” diye meydan okudu. Çerkez pehlivan atik hareketler yapıyor ve Ulukışlalılar için ağır sözler söylüyordu. Bu ağır sözleri işiten Ulukışla gençleri, adamın cüssesine bakıyor ve şaşkınlık geçiriyorlardı. Bu sırada Filoz’un ağabeyi Hasbekli’nin acele acele soyunarak sahaya koştuğunu gördüm. Hasbekli başpehlivanın yanında çok küçük görünüyordu. Hasbekli ellerini çırparak ve peşrev yaparak pehlivana yaklaştı. Kuvvet denemesi yaparak ayrıldı. Bu deneme ve yoklama altı ya da yedi defa tekrarlandı. Bu sınamalar sonunda gözümde Hasbekli’nin büyüdüğünü ve başpehlivanın küçüldüğünü hatırlıyorum. Sonunda Hasbekli, pehlivanın sağından saldıracağı görüntüsü vererek pehlivanın sol kolunu süratle yakaladı ve aniden omuzunu rakibinin koltuk altına dayadı. Anında vücudunu tepesi üstünden geçirerek yere yapıştırdı. Ellerini çırparak zafer işareti yaptı. O anda Ulukışlalı gençler sahaya koştular. Hasbekli’yi omuzlarına aldılar. Bunlar arasında Mahmutcuoğlu

Mustafa, Ağabeyim Hüseyin ve Ahmet, Kır Hüseyin'in Hasan ile Durmuş ve daha otuz kadar genç vardı. Hasbekli omuzlar üstünde Acem'in kahvesine götürüldü. Oraya Ulukışla ağaları da gelerek Hasbekli'yi tebrik ettiler.

Ulukışla'dan Niğde'ye Yaya Olarak Bir Günde Gidip Gelen Kişi

Padişahlık devrinde. Niğde'nin il değil mutasarrıflık olduğu bir zamanda, Ereğli, Ulukışla ve Pozantı posta güvenliği ile ilgili bir yazının acele Niğde Mutasarrıflığına ulaştırılması ve oradan acele emir alınması istenir. Bunun için Ulukışla ağalarınca yazılan resmî bir yazının Niğde Mutasarrıflığına ulaştırılıp cevap getirilmesi için Ulukışla'lı Gizir adlı bir kişi görevlendirilir. Bu kişi sabah namazından sonra yaya olarak yola çıkar, Niğde'ye varır, mutasarrıfa çıkar, yazıyı ona sunar ve aldığı cevabı aynı gün yine yaya olarak Ulukışla'ya getirir. Yürünen yol yaklaşık 120 kilometredir.

Ulukışlalılar Sebze Ve Meyveye Kavuşuyorlar

Ulukışla halkının büyük çoğunluğu hayvancılık, özellikle koyun beslemekle geçimlerini sağlamışlar, sebze ve meyve üretmekle uğraşmamışlardı. Bu nedenle akarsuların bulunduğu yerlerde bile elma, armut gibi ağaçlar yetiştirmemişlerdi. Yalnız dağlarda kendiliğinden çıkan yabanî armut (ahlat) ağaçları ile kireçtaşlı sarp kayalıkları içinde yetişen badem ağaçlarını kutsal bir inanışla korumuşlardır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu yıllarda Ulukışlalı Arabın Hacı Hasan, Ulukışla köylerini gezerken elma, kayısı, kiraz ağaçlarını görür, onlara ilgi duyar, inceler ve kendisi de Ulukışla'da bir meyvelik ve sebzelik kurmayı tasarlar. Koyun ağıllarının bulunduğu ova kesimindeki ağılını bırakarak, Karaoluk yaylası yolu üzerinde olan ve devamlı suyu bulunan Acıpınar'daki tarlaları içinde bir ağıl yapar. Acıpınar'dan Ulukışla'ya doğru giden yolun kenarına 200 metre kadar uzunlukta taş duvar örer. Tarlanın diğer üç tarafını da hayvan geçemeyecek biçimde çitlerle çevirir. Tarlasını yedi defa, derince, kara sabanla sürer. Ağılda biriktirdiği yanmış koyun gübrelerini yumuşak toprağa karıştırır. Darboğaz Köyü'nden ekim ve dikim uzmanı kişiler getirterek çeşitli meyveler diktirir ve soğan başta olmak üzere çeşitli sebzeler ektirir. Meyve fidanları ve sebzeler suya gelince o zamana kadar hep boşa akıp tarlaları hastalandıran pınar suyu ile sular. İlk yılda meyve ve sebzeler büyük bir gelişme gösterir. Hacı Hasan'ın bu çok hayırlı hareketi tutucular tarafından yadırganır. Bu tutucuların başında Hacı Hasan'ın kardeşi Ayvaz varmış. Hergün tarlalarını sürüp Ulukışla'ya dönerken yol üzerindeki Acıpınar'a yaklaşınca: "Hacı Hasan, Hacı Hasan!" diye bağırır, "Burnuma elma kokuyor, elma kokuyor." der eğlenir,

çevredeki insanları güldürürmüş. Aradan iki yıl geçmiş. Yine bir eylül gününde çiftini bitirip öküzleri önüne katıp Ulukışla'ya dönerken, Acıpınar'a gelince: "Hacı Hasan, Hacı Hasan! Burnuma elma kokuyor." diye bağırmaya hazırlanırken gözü elma fidanlarına kaymış. Beklemediği bir olayla karşılaşmış. İnce dallar üzerinde kızarmaya başlayan elmaları görünce gözlerine inanamamış, duvardan atlayarak fidanlara yaklaşmış, elmaları elleriyle kavramış, öpmüş, öpmüş. Sonra pınar başına koşmuş. Acele abdest almış, günahlarını bağışlaması için iki rekât namaz kılmış ve Tanrı'ya yalvarmış. Sonra kardeşi Hacı Hasan'a giderek ayaklarına kapanmış. "İşlediğim suç büyüktür. Senden ve senin hayır duanla Tanrıdan af diliyorum." demiş.

Hocalardan İlk Dini Bilgileri Alıyorum

Cumhuriyetin kurulduğu yıllarda Ulukışla müftüsü, Ömerli Köyü'nden Mehmet Bahattin Efendi idi. Oğulları Mehmet ve Ahmet de benim okul ve sınıf arkadaşlarımdı. Ayrıca, Konya Medresesi'ni bitirmiş iki ünlü hoca vardı. Bunlardan birincisi Hocazade Halil Efendi, diğeri de Kadızade Halil Efendi'ydi. İkisi de çocuklarla konuşmayı, sohbet etmeyi severdi. İlk dinî bilgileri onlardan aldım. Bu ünlü hocalardan Hz. Muhammed'in çok çetin geçen hayatının çok önemli dönemeçlerini, İslam büyüklerinin muhalefetine rağmen Hudeybiye Barışı'nın çok değerli neticelerini, Hendek Gazası'na başlarken sahabeden İranlı bir Müslümanın iki bin yıllık İran savaş uygarlığının neticesi olan hendek açma teklifini, derhal kabul eden Hz. Muhammed'in bilimi her şeyin üstünde tuttuğu hakkındaki konuşmalarını dikkatle ve sevgi ile dinler, öğrenirdim. Kadızade Halil Efendi yavaş yavaş, dura dura konuşur, konuşmasının özünü dinleyicilerine kavratırdı. Onun konuşmalarını ve sohbetlerini dinlemeye biz çocuklar can atardık.

Ulukışlalıların Kuvayı Milliye'ye Katkıları Ve Fransız İşgalinden Kurtuluşları

Kadızade Halil Efendi'nin Ulukışla, Ereğli ve Karaman istasyonlarını işgal etmiş olan Fransız askerlerinin Ulukışlalılar tarafından teslim alınarak Çiftehan'daki Fransız birliğine nasıl götürüldüğü hakkındaki bir konuşmasını, aşağıda, genç nesillerin bilgisine sunarım:

"1919 yılında yurdumuz yer yer düşmanlar tarafından işgal edilmeye başlayınca Niğde 11. Tümen Komutanlığı'nın yardımıyla ve bu tümenden gelen Teğmen Tahsin Bey'in teşvik ve aydınlatmasıyla Ulukışla'da Kuvayı Milliye Tabur Komutanlığı kuruldu. Komutanlığa Paşaağazade Ahmet Ağa seçildi. Birinci Bölük Komutanlı'ğına Gökşenin Yakup, İkinci Bölük Komutanlığı ve Garnizon Komutanlığı'na Deli Hüseyin (Muhtar Hüseyin Ağa), Üçüncü Bölük Komutanlığı'na İmamın Kemal,

Dördüncü Bölük Komutanlığı'na şimdi adını unuttuğum bir kişi atandı. Bu komutanlar içinde yalnız Deli Hüseyin, subay olmadığı halde halk tarafından komutanlığa getirilmiştir. Çünkü, çok iyi ata biner, ustaca cirit oynar; cirit sopasından korunmak için, attan inmeden atın karnına kadar yan yatabilirdi.

Kuvayı Milliye Kurulu, Fransız askerlerini esir alıp Çiftehan'a göndermeye karar verdi. Bu hizmet için birliklerin alarma geçirilmesi ve Birinci Bölük'ün handa hazır bulundurulması emrini verdi. Bu kararı tren istasyonundaki Fransız komutana bildirecek Fransızca bilen bir adam arandı. O sırada Ulukışla hapishanesinde bulunan Ulukışla'nın Ali Hoca köyünden Fettah Çavuş gardiyana başvurarak: "Beni hapisten çıkarır bu işle görevlendirirseniz Fransız komutana tebligatı yaparım. Yeteri kadar Fransızca bilirim." dedi. Gardiyan durumu savcıya, kaymakama ve Kuvayı Milliye Derneği'ne bildirdi. Savcı ve kaymakam sorumluluğu üzerlerine alıp Fettah Çavuş'u hapisten çıkaramadılar. Kuvayı Milliye Derneği'nin de teşvikiyle hapishane gardiyanı savcı ve kaymakamın alamadığı sorumluluğu üzerine alarak Fettah Çavuş'u hapishaneden çıkardı. Fettah Çavuş yeni boyanmış çizmelerini giydi, bıyıklarını kıvırdı, sert adımlarla yürüyerek tren istasyonuna vardı. Fransız komutanın karşısına çıkarak, karşıki dağların Kuvayı Milliye askerleri tarafından tamamen tutulduğunu, elliden fazla ağır makineli tüfek bulunduğunu, teslim olurlarsa emniyet içinde Çiftehan'daki birliklerine teslim edileceklerini söyledi. Gerçekten istasyon karşısındaki Çiçek Sekisi'nin tepe ve yamaçları silahlı Kuvayı Milliyeciler tarafından tutulmuştu. Sonunda Fransız komutan Fettah Çavuş'un teklifini kabul etti. Fransız askerleri arabalara dolduruldu. Karacanın Ali ve Çolak Süleyman gibi sürücülerin ve muhafızların güdümünde Çiftehan sırtlarına kadar götürüldü ve Fransız Birliğine gönderildi.

Ereğli ve Karaman istasyonları da Fransızlar tarafından işgal edilmişti. Ulukışla'dan Fransız askerleri kovulduğu halde Ereğli ve Karaman istasyonlarının Fransız işgalinde bulunması Ulukışlalıları çok üzdü. Her iki büyük ilçeye de Ulukışla'dan ellişer silahlı süvari gönderilerek oralardaki Fransız işgallerine de son verildi.

Lavgar Yakupun Savaş Anılarını Can Kulağı İle Dinlerdim

Çocukların ilgisini çeken çok güzel konuşmalar ve harp hikâyeleri anlatanlardan biri de Kadıların Yakup'tu. Biz çocuklar ve büyükler onun çevresinde toplanır, anlattıklarını can kulağı ile dinlerdik. Çok konuşmayı sevmeyenler ona "Lavgar Yakup" lakabını takmışlardı [5] Konuşmalarından birini önemli olduğu için buraya alıyorum:

---

5 *Lavgar: Geveze, boşboğaz, palavracı.*

“Kurtuluş mücadelemizin Sakarya Savaşı başlangıcında ordularımız Yunan bastırması karşısında düşmanla savaşa savaşa Sakarya’nın doğusuna çekiliyordu. Bektik Köyü'nden arkadaşım Musa Akan, “Yakup beni kurtar.” diye seslendi. Yanına koştum. Sırtıma alarak bir hendeğin arkasına götürdüm. Yere indirerek “Yaran neredeyse sarayım.” dedim. Yarası yoktu. Meğer arkadaşım Musa’nın, korkusundan dizlerinin bağı çözülmüştü. Orada düşmanla 22 gün ve 22 gece savaştık. Yaptığı bütün hücumlara karşı koyarak Yunanı püskürttük. Sonunda ordumuz hep birden düşman üzerine atıldı. Bizim alayın karşısında düşmanın çok fazla makineli tüfek yuvaları olduğundan ilerleyemiyorduk. Başımızdaki subaylar da, erler de durgun bir haldeydi. Bu sırada Dervişoğlu Osman Çavuş bir sıçrayışla ilerledi, zikzak yaparak bir derenin kıyısına ulaştı. Bulunduğu yeri düşman mermileri tutmuyordu. Ayağa kalkıp bize dönerek: “Ulan arkadaşlarım. Düşmandan korkanın anasını, avradını sinkaf [6] ederim. Hemen beni takip edin.” diye bağırdı ve düşmana doğru tek başına ilerlemeye başladı. Osman Çavuş’un bu çok gür ve korkusuz sesi bizde ve başımızdaki subaylar üzerinde büyük etki yaptı. Bütün alay birden harekete geçtik ve bir hamlede düşmanı bozduk, ordumuzun büyük zaferini tamamladık.”

Eşkiyalar Bor Yolunda Babamı Soydular

1918’de padişahlık döneminde Çıkrık ağılındaydım. Nisan ayı başlarında ikindi vaktiydi. Güney taraftan çift atlı iki araba dörtnala koşarak ağıla geldi. Arabalarda babam Hacı Osman Eren ile ağabeyim Ahmet Eren vardı. Bor pazarına iki araba dolusu koyun yünü ile keçi tiftiği götürüp satmışlardı. Dönüş yolunda silahlı dört eşkıya bunları çevirerek soymuş ve paralarını almıştı. Babam parasının bir miktarını otlar içine atarak eşkiyadan kurtarmıştı. Babam karşılayanlara “Atları arabadan çözün ve eğerleyin!” emrini verdi. Kendi de eve girerek bir kemer dolusu mermi ile Alman filintasını aldı. Ata binerek Bor yönündeki eşkıyalar üzerine gitti. Arkasından Mehmet amcam da silahlandı, bir ata binip ona yardım için gitti. Akşam ortalık kararırken babam ve amcam eşkıyalardan birini ağıla getirdiler. Eşkiyalar babamın paralarını aldıktan sonra aralarında pay ederek dağılmışlar. Babamın getirdiği eşkıya Aksaray’a bağlı Hasan dağı eteklerindeki bir köyün halkındandı. O dönemde ordular dağılmaya başlamıştı ve devletin otoritesi zayıfladığından dağlar eşkiyalarla doluydu. Ulukışla halkı, özellikle ağıl ve yaylalarda bulunan oba halkı kendi güvenliğini kendi sağlardı.

Tutulan eşkıya boyunduruğa vuruldu. Adamın dört devesi varmış. Köyüne haber salınarak bu develer getirtildi ve sattırıldı. Çaldığı paralar ödettirildikten sonra eşkıya serbest bırakıldı.

6 *Sinkaf: Erkeklik organı ile ilgili sövgülerin tümünün kısaltılmış biçimi.*

Koçun Öcü Böyle Alınır

1918 yılında Osmanlı orduları her yerde hırpalanmış, zayıf düşmüş, kaçaklar çoğalmıştı. Aynı yılın sonbaharında, koç katımından on gün sonra Ulukışla Çıkrık ağılına on bir kişilik bir manga kaçak asker gelir. Hepsi silahlıdır, başlarında onbaşısı bile vardır. Ağılda iki çoban vardır. Birisi Çuruşuk lakablı Eyüp Çoban, diğeri de Hamza Uras'ın babası ya da amcasıdır. Kaçak askerler aç olduklarını söylerler ve et yemeği isterler. Başçoban Uras çok etli kısır koyunla başka bir erkek koyunu gösterir, beğendilerse hemen keserek saç kavurması yapacağını söyler. Ama onbaşı o hayvanları beğenmez, illâki sürü içinde gördüğü koçun kesilmesini ister. Başçoban yalvarır. Bu koç kesilirse sıkıntıya düşeceklerini söylerse de onbaşı kararından dönmez ve çobanlara tüfek dipçiği ile vurarak kaçaklardan birine koçu kestirir. Çobansalıkta [7] ve dışarıda kemrelerle [8] ateşler yakılır. Saç kavurması yapılır. Kaçaklar büyük bir iştahla koçun etini yerler. Gece yarısına doğru on tüfeği ocak çevresine çatarlar. İçlerinden birini silahlı nöbetçi bırakıp uykuya yatarlar. Başçoban Uras, Çuruşuk Eyüp Çoban'a çok dikkatli olmasını ve silahları alacağını gizlice söyler. Nöbetçi yanında ve ocak karşısında uyku taklidi yaparak nöbetçiyi aldatmaya çalışır. Nöbetçinin uyukladığı bir anda süratle nöbetçinin elindeki silahı kapar. Namluyu nöbetçiye çevirerek “Davranma!” der. Yardımcısı Eyüp Çoban'ı da harekete geçirerek çatılı duran on silahı alırlar. Uykuda bulunan ve neye uğradığını kestiremeyen on kaçağı dışarı çıkartırlar. Koçu kestiren onbaşının potinlerini de alarak onu yalın ayak olmak üzere hepsini yola sürerler. Bor yönünde üç kilometre kadar gittikten sonra onları kendi hallerine bırakırlar. Bu suretle kesilen koçun öcünü almış olurlar.

Tembel Hocalar

Fadik Ninem hocalardan çok büyük bir bölümünün tembel olduğunu söylerdi. Nineme giden bazı hocalar işten zevk almadıkları için hakkıyla yapılan görevden sonra duyulan ferahlığa yani mutluluğa kavuşamazlardı. O dönemde koyun ağılı ve yayladaki obalarda erkeklere namaz kıldırmak için görevlendirilen hocaların maaşlarını oba sahibi verirdi. Oba halkı zekâtlarından büyük bölümünü de bu hocaya verirlerdi. Bu suretle oba hocasına her yıl 20 ya da 30 kadar keçi ve koyun verildiği halde hoca bunları besleyeceğine satar, ya da hayvanlar bakımsızlıktan kışın ölürdü.

1910 yılında Çıkrık ağılında yağmurlu bir günde mal sahipleri kuzuları emiştirmek için çamur çiğneyerek, yağmur altında çalışırlarken hoca odasına çekilmiş, ocağı ateşlemiş kahve pişiren karısına dönerek:

7 *Çobansalık: Ağıl yakınında çobanların oturması için yapılmış ev.*

8 *Kerme (Kemre): Tezek.*

"Hanımcığım!" demiş, "Malımız yok da odamızda ne kadar rahatız. Şu mal sahiplerinin haline ve zahmetine bak." Aradan üç ay geçmiş, Karaoluk denilen ünlü yaylaya yuvarlak çadırlar kurulmuştu. Oba halkı zevk içinde işlerini yapıyordu. Obabaşı bir koyun kesmişti. Çocuklar ateş yakmış, ardıç çubuklarına etleri takmış, pişiriyorlardı. Rüzgâr yağlı etin kokusunu hocanın çadırına getirmişti. Et kokusunu alan hoca: "Hanım, hanım!" demiş. "Et yemeye bizi de çağırırlar mı acaba?" Halk arasında "Hoca kısmı tembel olur." diye bir deyim vardır.

Çobanlık Deyip De Geçmeyin

Obamız, Ulukışla'nın Karaoluk yaylasında, buz gibi su veren kuyunun bulunduğu arazimiz içindeydi. 7 yaşında kadardım. Kuzu sürümüzü otlatıyordum. Fadik Ninem bana yardımcı olurdu. Bu arada çobanlığın inceliklerini de öğretirdi. Ninemle beraber 300 kadar olan kuzu sürümüzü arkaçtan [9] kaldırdık. Dizboyu ot içinde yürüyen kuzulardan birkaçı bir araya gelerek kürem [10] yapıyorlardı. Fadik Ninem her küremin yanına yaklaşıyor, ayağının ucuyla kuzulara yavaşça dokunarak küremi bozuyordu. Küremden ayrılan kuzular süratle otlamaya başlıyorlardı. "Oğlum Ali!" dedi. "Bizim sürünün kuzuları, başka sürülerin kuzularından çok daha iri, çok daha etli. Nedenini hiç düşündün mü? Şunları aklından hiç çıkarma:

a- Kuzu ve koyunlara asla kürem yaptırmayacaksın. Kürem yapan kuzu ve koyunlar yeteri kadar yayılamazlar. Bu yüzden yarı aç kalırlar. Kışın soğuğuna ve karına dayanamazlar.

b- Örüme [11] çok önem vermen gerekir. Koyun ve kuzular esas besinini geceleri örümde alırlar. Kulağına küpe olması için Hacımuslu'nun yaptığı denemeyi sana anlatacağım:

Hacımuslu, çobanlarının koyun sürüsünü kış geceleri örüme götürmediklerini haber alır. Bir kilo helva alır, yüz gram kadar keçi kılını küçük küçük parçalara ayırıp helva içine katarak karıştırır ve ağıla gider. Çobanlar karanlıkta pilavlarını yerler, sonra ağa helvayı çobanlara verir. Çobanlar büyük bir iştahla helvayı yerler. Birazı artar. "Onu da sabah yiyin." der Hacımuslu. Sabah olup helva çobanların önüne gelince, çobanlar helva içindeki kılları temizleyerek yemeye başlarlar. O zaman Hacımuslu Ağa söz alarak: "Koyunlar da sizin gibidir. Gece hiçbir şeye bakmadan otlar ve karnını doyurur. Gündüzleri sizin yaptığınız gibi ot ve kıl seçer ve karnını doyuramaz.

c- Koçları ve tiftik tekeleri, en iyi cins ve yüksek boylulardan seçeriz.

---

9 *Arkaç: Koyun sürüsünün yattığı yer.*

10 *Kürem: Koyunların başbaşa toplandığı grup*

11 *Örüm: Koyun ve keçilerin gece otlamaları*

d- Ereğli ve Konya'da Yörük köyleri vardır. İlkbaharda buralara gidip çok sütlü, iri ve dişi düşük koyunları kuzularıyla birlikte satın alır, o kuzulardan damızlık yapar ve sürünün süt, yün ve ağırlık kalitesini her yıl yükseltiriz. Bu nedenle Ulukışla'ya inen koyunlar içinde bizim koyunlarımız koyun sürüsü içine girmiş çoban eşeği gibi yüksek boyda ve ağırlıkta olur."

Kanlı Süleyman

1900 yılında, Ulukışla'nın kuzeybatısındaki Çıkrık ağılı çevresinde bulunan Burnagıl adlı yerde, Kadılar Mahallesi'nden Süleyman, Koca Musa adlı bir kişi ile kavgaya girişir. Koca Musa çok güçlü bir kişidir. Süleyman'ı yere fırlatır. Bir fırsatını yakalayan Süleyman yerden kurtulur. Bir taraftan Abdurrahman Ağa diye bağırırken diğer taraftarı da kaçmaya başlar. O sırada rüzgâr kuzeybatıdan esiyormuş. Rüzgârın yardımıyla dedem çığlığı duyar. Hemen bir sopa bularak sesin geldiği tarafa koşar, saldırgan Koca Musa'yı yakalar. İkisi de çok kuvvetli olduğundan vuruşmaya başlarlar. Bu sırada Süleyman yakaladığı bir taşı saldırganın kafasına vurur. Adam yıkılır ve hemen can verir. Dedem "Süleyman, niye katil oldun?" diye azarlar ve bundan sonra Süleyman'ın adı "Kanlı Süleyman" olarak kalır.

Araplar Hacı Adaylarını Öldürerek Barsaklarında Altın Arıyorlar

Bilindiği gibi Osmanlı padişahlarından Yavuz Sultan Selim, Mısır'ı zaptettikten sonra Hilafet Osmanlı İmparatorluğu'na geçmişti. O yıldan başlayarak Hicaz'a her yıl "Sürye alayları" gönderilirdi. Ramazan ayından 15 gün önce 20 ya da 30 katır yükü altınla bu altınların muhafızı olarak silahlı bir alay Hicaz'a giderdi. Bu altınlar her yıl Medine ve Mekke'de peygamber soyundan gelenlerle, belirli şeyhlere padişahın hediyesi olarak dağıtılırdı. 1908 yılında Ramazanın 8. günü Sürye alayı Ulukışla'dan geçip Gülek boğazı, Adana, Halep ve Şam üzerinden Medine ve Mekke'ye giderken dedem Hacı Abdurrahman (Körçoban) da yirmi deve ve hacı adayıyla birlikte bu alayın korumasında Hacca gitmişti. Dedemin deve kervanında bulunan kişilerin yarısı, gecenin ilk yarısı silahlı nöbet tutmuş, diğer yarısı da gecenin diğer yarısı nöbet tutmuşlar. Yolda konak yerinde üç defa çöl Araplarının hücumuna uğramışlarsa da nöbetçilerin tetik davranması neticesinde yağmacılar bir zarar veremeden püskürtülmüşler. Medine'ye iki konak kala önceden giden sekiz hacı adayının cesetlerini bulmuşlar. Hacı adaylarının öldürüldükten sonra soyguncular tarafından karınlarının yarılıp bağırsaklarının çıkartılarak altın bulunup bulunmadığının araştırıldığını görmüşler. Yüzyıllar boyunca Anadolunun altını

Arap şeyhlerine akıtmakla kalınmamış, nice Anadolu hacı adayı haydut Arapların bıçakları altında can vermiştir.

Dedem Kadın Kaçırıyor

Dedem Hacı Abdurrahman, 1,90 boyunda, 100 kilo ağırlığında, vurduğu vurduk, kırdığı kırdık ama çok saf bir insandı. Hacca gitmeden üç yıl önce, Bor'un Bektik köylerinden birinde evli bir kadına gönül vermişti. Dedem; Ateş Ali, Yaldır, Adillerin Hasan, Gökşenin Ali, kız kardeşinin kocası Güney Köyü'nden Ali Efendi'nin de içinde bulunduğu on kadar genci silahlandırarak Bektik Köyünü basar, silah zoruyla kadını kaçırır. Sonunda dedem adamlarıyla beraber Konya Hapishanesine düşer. Bu hapishanede bir yıl kadar kalır. Hapishanede "Canavar Ömer" adlı Bektikli bir dam ağası vardır. Canavar Ömer, çeşitli zamanlarda elliden fazla adam öldürmüş uslanmaz bir cânidir. Bor, Ereğli, Karapınar ve Konya'da bulunan kırk kadar Bektik köylü ağa aralarında para toplarlar. Topladıkları paraları Canavar Ömer'e gönderip ondan hapishanede bulunan dedemin (Kör Çoban) öldürülmesini isterler. Ama önceden olan bir olay dedemi öldürülmekten kurtarır. Bir yıl kadar önce, Canavar Ömer, işlediği bir cinayet sebebiyle Konya hapishanesinin bahçesinde baş aşağı asılma cezasına çarptırılır. Bu sırada Güneyli Ali Efendi de hapishanededir. Bir miktar et kıymasını biberle karıştırıp sokum yapar, gizlice Canavar Ömer'in ağzına vererek onun gıdasını sağlar ve onu ölümden kurtarır. Ali Efendi Canavar Ömer'e: "Arkadaş ben seni ölümden kurtardım. Sen de bu iyiliğime karşılık kayınbiraderim Abdurrahman'a dokunma." diyerek ondan dedeme ilişmeyeceğine dair söz alır. Gene de adamları, geceleri nöbet tutarak dedemin güvenliğini sağlarlar. Bir yıl boyunca her hafta babam Hacı Osman Konya'ya giderek dedemin mahkemesini takip eder, en ünlü avukatları tutar ve dedemin hapishaneden çıkmasını sağlar.

Hacı Ömer'in Kışı

Ulukışla-Kayseri demiryolu hattı yapılıncaya kadar Ulukışla, tren istasyonuna gelen Niğde, Kayseri ve Sivas gibi illerin mallarına ambarlık görevini üstlenmişti. Bu nedenle Ulukışla'da büyük hanlar kurulmuş ve ambarlar faaliyete geçmişti. Yollar bozuktu ve bakımsızdı. At arabaları ve develerle nakliyat yapılıyordu. Sanırım 1924 yılının Şubat ayında, açık bir havada başta Habib Çavuş olmak üzere üç çift atlı araba, Sivas için ambardan yük aldı ve Niğde hanına ulaşmak üzere yola çıktı. Öğleye doğru hava birdenbire bozdu. Lâpa lâpa kar yağmaya, esen rüzgâr da yere düşen karları savurmaya başladı. Göz gözü görmez oldu. Tipi, Sivas yolcularını Çaykavak yokuşundan sonraki "Öküzçökeren" bataklığında yakaladı. Kafile başkanı Habip Çavuş, arkadaşlarına atlarını

koşumdan çıkarmalarını ve kendini takip etmelerini, yakındaki Güney köyüne gideceklerini bağırdı. En önde Habip Çavuş, atlarından birine binmiş ve diğerini yedeğine almış olarak dört çift atlı Güney köyüne doğru gittiler. Kar fırtınası yolları kapatmıştı. Hacı Ömer Ağa kafilenin gerisinde kaldı. Kafileye yetişmek için yaptığı bütün çabalar boşa çıktı. Yalnız başına atlarıyla Güney köyünün yakınlarından geçti, fakat baca dumanlarının kokusunu alamadı. Nazifağa ağılında kimse yoktu. Buradaki damlara da rastlayamadı, Küçük Hatip Süleyman ağılını da bulamadı. Çıkrık ağılı yanındaki, o sırada boş bulunan Kokar ağılı binalarına geldi ve burada donarak can verdi. Ertesi gün öğleden sonra hava açıldı. Güneş parladı. Çıkrık ağılında bulunan ağabeyim Hüseyin Eren, Kokar ağılında bulunan atların farkına vardı. Yanına çobanları da alarak kar kümelerini yara yara Kokar ağılına ulaştılar ve Hacı Ömer'in donmuş cesediyle karşılaştılar. Durumu Ulukışla'ya haber verdiler. Uzun yıllar şubatın yirmidördü "Hacı Ömer'in kışı" olarak anıldı ve şehidin ruhu için mevlit okundu, dualar edildi.

At Yarışlarına Katılmayı Çok Severdim

Ulukışla düğünlerinde pek çok at yarışı yapılırdı. Ben çok küçük yaşta bile yarışlara katılırdım. Ata binemediğim zamanlarda, büyük adamların düğününde cirit oyunları yapılırdı. Bu oyunlara Ulukışla, civar köyler ve Çayhan'dan cirit ustaları katılırdı. Ulukışla'da en iyi ve çok süratli cirit oynayanlar, başta Deli Hüseyin (Şahin). Mahmutçuoğlu Mustafa (Ünkesen), Adillerden Hasan Ağa'ydı (Ünal). Yakup Gökşen'in düğününde Bor'a giden Ulukışlalı ciritçilerin karşısında Bor ciritçileri dayanamamış, pes etmişlerdi. Bunun üzerine Ulukışlalı ciritçilerin ikiye ayrılarak kendi aralarında cirit oynadıklarını ve Borluların da uzun yıllar izlenimlerinde kalan çok kaliteli cirit oyunu sergilediklerini Hüseyin Şahin bana anlatmıştı.

Kadılar mahallesinde Kadıların Yakup'un düğünü başlamıştı. İlkokulun ikinci sınıfındaydım. Düğün at koşusuna katılmaya can atıyordum. Koşa koşa evimize geldim. Kitaplarımı koyduktan sonra ahıra indim. Sevinçten çılgına dönmüştüm. Babamın ahbaplarından Porsuk Köyü'nden Ese Dayı Ulukışla'ya gelmiş ve çok ünlü Arap kanı atını da bizim ahıra bağlamıştı. Atın gemini duvardan alarak hayvanın yanına yaklaştım. Torbasını çıkardım, yemlik tahtasının üzerine çıkıp hayvanın ağzına gemini vurdum. Dışarı çıkardım. Üstünde eğeri vardı. Üzengilerine ayağım yetişmiyordu. Eğerin kolanı gevşekti. Kolanı çözdüm. Eğeri çıkardım ve merdiven altına koydum. Hayvanı merdivene yaklaştırdım ve basamakların yardımıyla çıplak sırtına bindim. Biniciler, Kadılar Mahallesi'nde, şimdiki mezarlık alanında toplanmıştı. Ben de onlara katıldım. Oradan eski mezarlığın kuzeyindeki tepeye doğru yarış başladı. Benim at şaha kalkıyor, yarışa katılmayı istiyordu. Dizginlerini bırakarak yol

verdim. Hayvan birdenbire hızlandı. Bütün atları geride bıraktı. Tepenin doruğunda durabildim. Tekrar düğün evine döndük. Oradan mahalle ortasından Sarpı yönünde yarış başladı. Ben de Büyük hana (kışla) kadar hayvanın gemini bırakmadım. Hanın hizasına gelince hem atın gemini serbest bıraktım hem de ayağımla tepiklemeye başladım. Hayvan birden fırladı. Diğer atlar yanlarda kalıyor, ben atla beraber uçuyordum. Sarpı pınarına varınca arkamdan gelen hiçbir atlının bulunmadığının farkına vardım. Ben de hayvanı durdurmak istedim. Hayvanın dizginlerini olanca gücümle kendime çektim. Fakat nafile. Hayvanda hiçbir etki yapmadı. Hayvan gemi azıya almıştı. Bu süratle Kardeş Gediği yokuşuna yaklaştım. Bu gedikten sonra iniş başlayacaktı. Atın, inişte beni sert ve taşlı yol içine atabileceğini düşündüm. Gem dizgininin bir tarafını bırakarak sol dizgini kendime doğru çektim. Hayvanın boynu sola döndü, sürati azaldı, soldaki tarlalar içinde koşmaya devam etti. Bu sırada Konya'dan gelen ve yokuşu tırmanan trenin koyu dumanını gördüm. Yeni sürülmüş bir tarla üzerinden giderken kendimi yere attım. Hayvan benim çevremde daireler çizerek bir süre daha koştu. Sonra kalktım, hayvanı tuttum. Ama binemedim. Yaya olarak Ulukışla'nın yolunu tuttum. Babam beni aramak için bir atlı göndermişti. Onunla birlikte evimize döndüm.

İnişli yokuşlu yolları bulunan Karaoluk çiftliğimizle Çıkrık ağılımızdan at arabalarıyla zahire ve saman çekerken Armutlu yokuşundaki dik inişlerde arabayı kaçırmamak ve dik yokuşlarda hayvanın üzerine çöken çaresizlikten onu kurtarmak için bu denemelerden, özellikle arabayı götürmek istemeyen atları kandırarak oku ve atları inişe doğru çevirip, atlara iniş aşağı iniyormuş hissini verip arabayı harekete geçirdikten sonra atları eski yönüne çevirme ustalığından hayatım boyunca çok faydalandım. Bunun için hayatıma giren birkaç örnekten söz etmeyi faydalı buluyorum.

Kimsenin Binemediği Ata Binmeyi Ben Başardım

1939 yılı ortalarına doğru ikinci kez yedek olarak askere çağırılmıştım. Manisa'daki 16. tümenin Kırkağaç'ta bulunan 64. alayının 4. Ağır Makineli Tüfek Bölüğü Takım Komutanlığı'nda yedek teğmen olarak göreve başladım. Askeri kışla Kırkağaç'ın kuzeybatısında, iki kilometre kadar uzağındaydı. Bölük komutanım ufak boylu, zeki, sevecen ve at meraklısı bir kişiydi. Arap soylu yüksek boylu bir kısrağı vardı. Koca alayın içinde yüzbaşı da dahil hiçbir subay ve er bu kısrağa binemiyordu. Çeşitli zamanlarda iki teğmen bu ata binmeye teşebbüs etmişse de hayvan şahlanarak ikisini de yere düşürmüş, birinin dört kaburga kemiği, diğerinin de bacak kemiği kırılmıştı.

Çocukluğumdaki at ve at arabası ile ilişkilerime güvenerek yüzbaşıma: "Ne olur. Sayın Yüzbaşım!" dedim. "Sizin ata ben binebilir miyim? Müsaadenizi rica ediyorum." Yüzbaşı hayretle yüzüme bakarak: "Atım

insan binince deliye dönüyor, şahlanıyor ve binicisini yere düşürüyor. Bu ata iki subay binmeyi denedi. İkisini de düşürdü. Sen binersen, muhakkak seni de düşürecek, bir tarafının kırılmasına neden olacaktır. Bunun için atıma binmene müsaade edemem.” dedi. Ama ben kısrağa binmeyi aklıma koymuştum. Bir pazar kışlada nöbetçi subayıydım. Beni çok seven 3. Tabur Komutanı da nöbetçi amiriydi. Ona giderek yalvardım. “Yüzbaşı Zeki Bey'in atına binmeme izin verir misiniz?” diye sordum. Komutanım da ata binmeme müsaade etti. Hayvanı tavladan çıkarttım. Eğerini vurdum, gemini taktım. Kışlanın batısı hafif meyilli, ağaçsız ve daha sonra dik araziydi. Seyise, hayvanın sol gözünü kapatmasını söyledim. Emrim yerine getirilince süratle hayvana bindim. Dizginlere sıkı sarıldım. Hayvan iki defa şaha kalktı, beni düşürmek istedi. Yönünü dağ tarafına çevirip yol verdim. Hayvan yıldırım gibi ileri atıldı. Ben süratini artırması için tekmeliyordum. Atın her tarafı ter ve köpükler içinde kaldı. Dik dağ sırtına varınca kesildi, hızı yavaşladı. Gemine sarıldım. Kolaylıkla durdurdum. Yavaş adımlarla ilk çıktığımız noktaya getirdim. Aynı yönde bir daha koşturdum. Eski yerine getirip tekrar koşturdum. Kısrak artık binicisini öğrenmiş, kulakları düşmüş ve çok uslu bir hayvan olmuştu. Kışlada biraz istirahattan sonra hayvana tekrar bindim. Bu sefer hayvan hiç huysuzluk etmedi. Kırkağaç’a yöneldim. Subay gazinosuna yaklaştığım zaman gazinodaki bütün subaylar dışarı çıkıp beni alkışladılar. Bu tarihten sonra alayın tertiplediği manej [12] talimlerine bu atla ben katılır, kolbaşı görevini üstlenirdim.

Çocukluk Deneyimlerimden Askerlikte Çok Yararlandım

Almanların Yunanistan’a saldırmalarından yirmi gün kadar önceydi. Tümenimiz Çanakkale’nin savunması ile görevlendirilmişti. Bir gün alay komutanımız yüzbaşım Zeki Bey’le beni makamına. çağırttı. Gidip huzurunda selâm durduk. Bizi oturttuktan sonra “Hafif cephane kol komutanımız kaza geçirdi, dört kaburga kemiği kırıldı. Onu Manisa Hastanesi'ne gönderdim. Şimdi kol komutansız. Kol şimdiye kadar mekkare olarak görev yapıyordu, Genel Kurmay'ın emriyle arabalıya çevrildi. Kola 45 çift atlı araba ve koşum takımları gönderdim. 15-20 gün içinde atlar 45 arabaya alıştırılacak ve arabalara cephane yükleyip Çanakkale’ye hareket edeceğiz.” dedi. “Güç bir iş ama, alayımın içinde en iyi sensin, Mehmet Ali Teğmen. Senin başaracağına karar verdim. Tümenin onayıyla seni 4. Bölükten alarak Hafif Cephane Kol Komutanlığı'na tayin ettim. Hemen işe başla. Sana arabacı er ve ihtiyaç duyacağın her türlü yardımı yapacağım. İhtiyaçlarını bana hemen bildir.” dedi.

12 *Manej: At eğitimi.*

Yüzbaşımla birlikte komutanın huzurundan ayrıldık. O sırada Hafif Cephane Kol Birliği, Kırkağaç'ın Manisa şosesi üstündeki Bakırköy bucak merkezindeydi. Kolda 95 er, 4 çavuş ve 1 başçavuş vardı. 93 de at vardı. Bunlar, sırtında yük taşıyan hayvanlardı. Çoğunluğu arabaya hiç koşulmamıştı. Araba tıngırtısını duyunca göklere kalkıyorlardı. 95 erin 78'i Siirt, Adıyaman gibi Güneydoğu Anadolu'nun dağlık bölgelerinden gelen bakaya kalmış yaşlı erlerdi. Atların bakımından anlıyorlardı. İyi de ata biniyorlardı ama araba işlerinde çalışmamışlardı. Komutana başvurarak bölüklerdeki erlerden önceden arabacılık yapmış olanlarının kola verilmesini istedim. Bu sırada erlere gerçek mermiler verildi. Her an harbe girebilirdik. Bir binbaşı ile birlikte bölükleri dolaştım. Bölük komutanları belirli görev için yetiştirilen arabacı erlerini bölükten ayırmak istemediler. Komutanların, bölüklerini toplayarak, "Arabacıyım." diyecekler için hem izin vermeyeceklerini hem de onların canlarına okuyacaklarını söylediklerini duyduk. Bu yüzden bölüklerden bir tek arabacı er bile alamadım. Ancak tabur karargâhlarından 9 arabacı er almayı başardım. Dört de saraç er aldım. Bucakta, Kurtuluş Savaşı'nda hizmet etmiş, Kırkağaç ve yöresi halkına büyük yararı dokunmuş bir efe vardı. Kahvesinde özel yerinde oturur, yârenleriyle sohbet ederdi. Ona gittim. Elini öptüm. 15 gün içinde 93 atı 45 arabaya koşup alıştırmam gerektiğini söyledim ve yardımlarını istedim. Beni oturttu, kahve söyledi. Adamlarını çağırarak bucak içinde topçuda ve ulaşım arabalarında çalışmış ne kadar er varsa acele kendisine getirmelerini istedi. Kısa süre sonra kahveye topçuda ve arabada çalışmış yirmi kadar çavuş, onbaşı ve er geldi. Onlara durumu anlattım. Efenin başkanlığında tartışma başladı. Sonunda bezden gözlük dikilip arabaya koşulmadan önce bu gözlüklerin atlara takılmasına, çayırda beş yere kazık çakılmasına, uç uca bağlı iki urganın bir ucunun kazığa, diğer ucunun da atın boynuna bağlanmasına ve her atın kazık çevresinde bir yönde 40 defa, sonra da ters yönde 30 defa döndürülmesine, başı dönmüş ve gözleri gözlükle kapalı atların arabaya koşulmasına karar verildi. Ertesi gün bu plan uygulamaya konularak 12 çift at arabaya alıştırıldı. Arabaya alışmış atlar ikişer ikişer, her birinin yanına bir er, araba içinde dizginleri tutan bir er ve okun başından tutan bir er olmak üzere toplam dört erle ekzersize devam edildi. Yeniden 12 çift at arabaya koşularak alıştırıldı.

Bu suretle beş gün içinde bütün atlar 45 arabaya koşulmuş ve araba talimi yapmaya başlanmıştı. Ayrıca geceleri eğitim verilerek hamut vururken, belleme örtüp kolan çekerken atların tüylerinin yatımında olmasının mutlaka kontrol edilmesi erlere ısrarla söylenmiş ve devamlı kontrolleri yapılmıştı. Saraçların hamutların ve koşum takımlarının her ata uygun hale getirmeleri de sağlanmıştı. Köylünün bağışladığı bir ağacı Babaeskili bir erin, balta ve tahtadan yaptığı kamalarla dört parçaya ayırıp balta ile yontarak dört adet yedek ok yaptığını hiç unutmam. Çanak-

kale’ye hareketimizin ilk gününde öğleden sonra inceden bir yağmur başladı. Akşama kadar devam etti. Bir vadide konakladığımız zaman yağmur durmuştu. Erlerin çadırlarının kurulmasının başında bulundum. Çadır hendeğinin büyük bir bölümü tamamlanmıştı. Başçavuşa diğer kısmın hendeğinin de kazılmasını emrederek çadırıma çekildim. Şafak sökerken şiddetli bir rüzgârın etkisiyle çadırım göçtü. Kalktım. Emir eri çadırımı yeniden kurmaya uğraşırken erlerin çadırını kontrole gittim. Bir de ne göreyim. Tamamlanmamış olan çadır hendeğinden sızan sular erlerden bir bölümünün yatağını ıslatmıştı. Eğer tedbir almazsam, ertesi gün birçok arabacı hasta olacak, arabacısız araba ve atlar başıma kalacaktı. Bir an düşündüm. En iyi çare erleri uyutmadan sabahı etmekti. Olanca gücümle bağırarak başçavuşu, çavuşları ve erleri uyandırdım. Derhal çadırlarını sökmelerini emrettim. Erleri sağa, sola koşturdum. Bir ara arabalar üzerinde dinlendirdim. Kendim de uyumadım, erlerimi de uyutmadım. Sabah erkenden yola çıktık. Alay içinde, hasta olup yol zahmetine dayanamayanlardan intihar edenlerin kurşun sesleri duyuldu. Bu ses birkaç defa tekrar etti. Benim kolumdaki arabacılarımdan hiçbiri hastalanmadı.

Alayımız, Truva Savaşı’na neden olan Hektor’un kardeşi Paris’in koyun otlattığı Kaz dağına gelmişti. Dağın ilk yokuşu başında atın üstünde bekliyor, 45 arabamın geçişini izliyordum. 30 kadar arabam geçtikten sonra bir duraklama oldu. Bekledim. Bir türlü öndeki arabalar yürümüyordu. Atımla en öndeki arabaya kadar ulaştım, en öndeki arabanın atları yokuştan korkmuş, bir türlü harekete geçmiyorlardı. Alay komutanımız topladığı 30 kadar erle arabayı ittiriyor fakat atlar inatla arabayı gerisingeri götürmek için çabalıyorlardı. Atımı seyisime vererek komutanımın karşısında selâma durdum. Müsaade istedim. Atlar, çocukluğumda yaptığım denemelerde olduğu gibi yokuştan korkmuştu. Onları bu korkudan kurtarmak gerekiyordu. Arabanın önüne, okun başına geçtim. Okun ve atların yönünü dereden tarafa çevirdim. Dizginlere asılınca hayvanlar bir hamlede arabayı harekete geçirdiler. Hareket eden araba ve atların yönünü tekrar yola çevirdim. Bütün arabalar birden harekete geçti. Eski komutanım Yüzbaşı Zeki Bey de oradaydı. Daha sonra bana: “Yahu Mehmet Ali, atlara ne yaptın da bunca insanla yürümediği halde sen varınca harekete geçtiler? Onlara sihir mi yaptın? Kulaklarına bir şey mi okudun?” dedi. Ona cevap vererek: “Hayır Yüzbaşım” dedim. “Ben hayvanlara hiçbir olağanüstü harekette bulunmadım. Çocukluğumda atlar üzerinde edindiğim tecrübemi uyguladım. Atlar yolun yokuşundan korkmuşlardı. Ben önlerine geçerek arabanın okunu ve hayvanların yönünü iniş aşağı çevirdim. Atlar korkularından kurtuldular. Onlar harekete geçince yönlerini tekrar yola çevirdim.” Ona şu öyküyü de anlattım: “Bilimsel olarak, kafatasının incelenmesinde Türk kökenli olduğu anlaşılan Makedonya Kralı Filip, memleketinin gençlerini toplamış, hazırladığı

deli bir ata binmeyi başarana ağırlığınca altın vereceğini ilan etmiş. Yarışa katılmak için akın akın gelen gençler, Kralın sarayı çevresinde toplanmışlar. Kral ve Kraliçe bahçede kurulan bir taht üzerinden ata binişleri izlemeye başlamışlar. At, sırtına insan binince şaha kalkıyor, hopluyor, zıplıyor, binicisini yere düşürüyormuş. Yirmi kadar binicisini yere atmış. Birçoklarının kolu bacağı kırılmış. At, birkaç biniciyi de çiğneyerek öldürmüş. Kralın oğlu İskender, bir köşeden hayvanın hareketleri ile binicilerin durumunu dikkatle inceliyormuş. Koşarak babasının huzuruna çıkmış. Ata kendisinin de binmek istediğini söylemiş. Kral, önce müsaade etmek istememiş ama kraliçenin teşvikiyle ata binme müsaadesini vermiş. İskender serbest ve korkusuz adımlarla hayvanın yanına varmış, atın başını güneşe doğru çevirmiş. Sonra da hayvana binmiş. Hayvan, bu yeni binicisi için hiçbir huysuzluk yapmamış. Normal yürüyüşle yürümüş. Bütün halk, İskender'in hayvana sihir yaparak huysuzluğunu önledíğine inanmış. Ancak İskender, hocası Aristo'nun "Ne yaptın da hayvan huysuzluk etmedi?" sorusuna: "Hocam!" demiş. "Hayvanın ve gençlerin hareketini çok dikkatle izledim. Hayvan gölgesinden korkuyordu. Gölgesini görünce küplere biniyor, şahlanıyor ve binicisini düşürüyordu. Ben hayvanın yönünü güneşe karşı çevirdim. Hayvan gölgesini göremedi, bu nedenle de huysuzluk etmedi."

Alayımız Kaz dağının eteklerine gelmişti. Tümen komutanımız Tevfik Öğe, at sırtında alaya geldi. Alayı çadırlı ordugâha geçirdi. Alay emrinde bulunan bütün hayvanların çıplak olarak subaylarla birlikte teftişe hazır hale getirilmesini istedi. Büyük bir çayırlıkta sıra ile 1., 2. ve 3. tabur atları ve havan top birliğinden sonra 93 atımla tören alanındaki yerimi aldım. Taburlardaki at ve katırların çoğu yaralıydı. Hayvanlara ehil bakıcı verilemediğinden, sabahları semer ve battaniyeleri kolanlarla bağlanmadan önce hayvanların tüylerinin yatımına dikkat edilmediğinden, birçoğununki yatımı tersine konduğundan, birinci gün yürüyüşünde hayvanın sırtı ya da omzunda küçük bir yara açılmış, ikinci gün bu yara büyümüş, sekizinci gün de yaralar çok büyümüş ve şişmişti. Taburlar hayvanlardan çok büyük yaralı olanları teftişten kaçırdılar. Birçok muvazzaf subay da mazeretler ileri sürerek teftişe katılmadı. Ben arabacı erlerimi devamlı eğitmiş, hamut ve velenselerini kontrol etmiştim. Mevcut 93 atımdan bir tanesinde bile yara ve vücut şişliği yoktu. General teftişe başladığında hayvanlardaki yaraları gördükçe sinirleniyor, bağırıyor, subayları ve erleri azarlıyordu. Kol karşısına geçip selâma durdum. "Hafif Cephane Kolu'nun mevcut 93 atının tümü yarasız, beresiz ve lekesiz olarak teftişinize hazırdır Generalim." dedim. General selâmımı kaygı ile aldı. Teftiş ettiği atlardan en azından yarısının yaralı ve azgın yaralı olduğunu gördüğü halde 93 atın tamamının yarasız, beresiz ve lekesiz olması garibine gitmiş olmalıydı. İğne ile kuyu kazar gibi atları incelemeye

başladı. Kamçısıyla hayvanların hamut ve battaniyelerine dokunuyor, hayvanların acı duyacakları yerlerini arıyordu.

Sonunda subaylara döndü. Beni göstererek: “Şu çocuğa bakın ve örnek alın. Hem 45 arabayı kazasız belasız buraya kadar getirmiş, hem de 93 atın hiçbirinde ufak bir yara açılmasına meydan vermemiş. Böyle subay ve erlerle ordumuz her zaman iftihar etmiştir ve etmeye devam edecektir.” dedi.

Bana çocukluğumda, çok küçük yaşlarımda bile, başarabileceğim işler veren, karşılaştığım güçlüklerin çözümünde dikkatli ve bilinçli fikir üretme ve iş yapma alışkanlığı vererek mutluluğun hakkıyla yapılan görevden sonra duyulan ferahlık olduğu bilinci düzeyine ulaştıran, bu suretle mutluluğu yakalamama ve devam ettirmeme katkıda bulunan Fadik Ninemle babam Hacı Osman Eren’in cennet evinde nur ve huzur içinde uyumalarını dilerim. Ayrıca, başta Ulukışla kadın ve erkekleri olmak üzere bütün anne ve babaların, babam ve Ninemin benim üzerimde uyguladıkları verimli metodu kendi çocuklarına uygulamalarını dilerim. Bu suretle çocuklara çok küçük yaşta, 2 ya da 3 yaşlarında başarabilecekleri küçük görevler vermelerini, bunu onlara ödünsüz uygulatarak çocukların da zamanında iş yapma, işini severek yapma alışkanlığı kazanmalarına, zorlukların dikkatli ve bilinçli düşünme ile üstesinden gelerek mutluluğun hakkıyla yapılan görevden sonra duyulan ferahlık olduğu bilinç düzeyine ulaşmalarına, bu suretle çocuklarının mutluluğu yakalamalarına ve devam ettirmelerine katkıda bulunmalarını dilerim. Anne ve babaların kör sevgi etkisiyle oyuncak, kalem ve defterlerini ortalıkta bırakıp uyuyan çocukların bu davranışını görmezden gelmek yerine onları uykusundan uyandırıp, eşyalarını toplatıp belirli yerlerine düzgün koymalarını sağlamaları çocuğa yapılacak en büyük iyiliktir.

Para İle Günah Affolunmaz

1926 yılı ilkbaharında erkek ilkokulunun son sınıfındaydım. O tarihte Ulukışla’da tek erkek ilkokulu vardı. Cumhuriyet üç yılını henüz doldurmamıştı. Devrim yasaları da çıkmamıştı. Niğdeli bir arzuhalci, Mısırlı Mahallesi'nden dul bir kadınla imam nikâhı ile evlenmiş, gece gerdeğe girmiş, ertesi gün de üç taş atarak kadını boşamıştı. Kur’an hocamız cumaları öğrencileri camiye götürür, Cuma namazı kıldırır, sonra da imamın “Allahım, Efendimizin atını eşkin, kılıcını keskin et.” sözleriyle başlayan vaazını dinletirdi. Kur’an ayetlerini ve Türkçe yazıları Arap kökenli harflerle yazıyorduk. Arapça yazım kuralları geçerliliğini koruyordu. 10 Mayıs 1926 günü, ilkokulu bitirme sınavımız başladı. İslam dini ve Kur’an dersi sınavı ayırtmanları çoktu. Hocamızdan başka Ulukışla Müftüsü Mehmet Bahattin Efendi, Hocazade Halil Efendi, Kadızade Halil Efendi ile Borlu bir vaiz vardı. İmtihan sırası bana gelince Vaiz Efendi elinde tuttuğu bir broşürü bana uzattı. Aldım. Okumamı söyledi.

Broşürün harfleri Arap kökenli olup, Osmanlıca değil Arap alfabesine göre yazılmıştı. Kelimelerin bazı harflerinin üzerinde esire ve üstün işaretleri vardı. Okudum ama durakladığım yerler oldu. Metinde bir Arap şeyhinin rüyasında Hazreti Muhammed'i gördüğünü, Hz. Muhammed'in ona yeni bir dua öğrettiğini söyledikten sonra, şeyhin öğrendiği duayı yazıyordu. Sonunda da bu duanın yazıldığı yazıyı açıklayanın günahlarının yarısının bağışlanacağını, bu yazıyı 5 akçaya alanların günahlarının tamamının bağışlanacağını, 20 akçaya alanların ise baba ve analarının günahlarının da bağışlanacağını, Hz. Muhammed'in rüyasında kendisine söylediğini yazıyordu. Müftü okuduğum yazının anlamını anlatmamı istedi. Anlattım. Ama para ile günahın affedilemeyeceğini, adamın bu rüyayı kazanç sağlamak için uydurmuş olabileceğini de belirttim. Kurul üyeleri bana karşı yüzlerini ekşittiler. Halil Efendi Hoca'nın bir işaretiyle dışarı çıktım. Dershaneye girdim. Üzgündüm. Yanıma okulumuzdaki bilim öğretmenleri gelerek beni tebrik ettiler. Çok başarılı imtihan geçirdiğimi söylediler.

Mayıs döneminde ilkokulu başarı ile bitirdim. O dönemde Ulukışla'da orta dereceli hiçbir okul yoktu. İlimiz Niğde'de bile bir tek ortaokul vardı. Ne lise ne de orta dereceli hiçbir meslek okulu da yoktu. Daha sonra Pedagoji adlı öğretmen okulu açıldı. Lise, çevremizdeki Konya ve Kayseri gibi büyük illerde vardı.

Ünlü Bir Çoban Olacağım

Hayvanlarımız Çıkrık ağılından yaylaya çıkmıştı. Obamız, Karaoluk yaylasının kış ve yaz aylarında buz gibi suyu eksilmeyen kuyusu çevresinde kurulmuştu. İlkokul diploması almaya hak kazandığımı öğrenince, sınıf arkadaşım Yakup Cemil'le birlikte obalarımıza gitmek üzere yola çıktık. Acıpınar yaylasına gelince ben Yakup Cemil'den ayrıldım. Karaoluk'a vardım. Oba halkı, Fadik Ninem ve kardeşlerim beni sevgi ile karşıladılar. Ünlü Osman Çavuş, benim kuzu çobanlığını herkesten daha iyi yaparak ün kazanacağımı söyledi. O gün kuzu sürüsünü teslim aldım. Sürümde 200 kuzu, 110 oğlak olmak üzere 310 hayvan vardı. Koyun sürümüzü de ünlü ve çok deneyimli, Çuruşuk lakaplı Eyüp Çoban güdüyordu. Obalılarla sohbet ederken uyuyakalmışım.

Saat ona doğru Fadik Ninem beni uyandırdı. Kavurma içine konulmuş yumurta, süt kaymağı ve pekmezden oluşan yemeği önüme koydu. Kuzu sürüsünün örüm zamanı geldiğini ve çabucak karnımı doyurarak sürüyü otlatmaya çıkarmamı söyledi. Acele ile yemeğimi yedim. Fadik Ninemin de yardımı ile sürüyü Karaoluk kuyusu karşısındaki dağa çıkardım. Kuzuların yayılmalarını gözlemeye ve incelemeye başladım. Hava açıktı. Gökte yıldızlar parlıyordu. Bir ara gökyüzüne bakarken Demirkazık çevresindeki yıldız kümesine gözlerim takıldı. Yıldızlar arasındaki uzaklıkları birbirleriyle karşılaştırarak ölçmeye

çalışıyordum. Birdenbire gözlerimi uyku bürüdü. Bu gafletten kurtulmak için vücudumu tırnaklarımla çimdiklemeye başladım. Ama nafile, uykum dağılmadı. Bu sefer koşarak sürünün çevresini dolaştım. En tatlı uyku, tan yeri aydınlanırken geliyor. Bir süre ayakta uyuduğumun farkına vardım. Ortalık ağardı. Uykum da dağıldı. Sürümdeki kuzu ve oğlaklar hâlâ iştahla otluyorlardı. Saat onbire doğru sürümü kuyu başına götürdüm. Kuyudan oluğa çektiğim buz gibi sudan kuzu ve oğlaklarım kana kana içtiler. Hemen sürüyü arkacına yatırdım. Yemeğimi yiyerek derin bir uykuya yattım. Öğleden sonra dörtte Ninem beni uykudan uyandırdı. Yemeğimi yedirdi. Birlikte kuzu sürümü arkacından kaldırdık. Ninem hayvanların dışkılarına baktı, daha büyük ve daha sulu olduğunu gördü. Bana dönerek: "Sürünü örümde iyi otlatmışsın. Bunu hayvanların yeni dışkılarının evvelkinden daha büyük ve daha sulu olmalarından anladım. Bu çalışmayı dikkat ve özenle devam ettirirsen birinci çoban olacaksın ve hiçbir sürü senin sürün kadar güçlü ve etli hayvanlara sahip olamayacak." dedi.

Bizim obamızın yakınındaki Küçük Karaoluk'ta Kadıların obası vardı. Obabaşı Efendi Ağa'ydı. Onu at üstünde bile elinde şemsiye ile görürdüm. Şemsiye ile kışın yağmurdan, yazın güneşten korunurdu. Çok temiz giyinirdi. Koyunlarından bir bölümüne taktığı çanların sesi çok hoşuma giderdi. Çobanların koyunların boğazına taktığı çanların sesi kalın ve kabaydı. Hâlbuki tunçtan yapılan koyun çanının sesi ince, uzun ve hoştu. Koyunlar otlarken boyunlarındaki çandan çıkan sesler hoş bir melodi oluşturuyordu. Ulukışla'da çan ve zil yapılmıyordu. Yörüklere bir kuzu satarak aldığım para ile Bor ve Ereğli pazarına gidenlere çan sipariş ettim. Ereğli'de bulunamadı. Bor'dan iki çan geldi, ama bunlar iyi ses vermiyordu. Ağaya giderek durumu anlattım. Bor'dan getirttiğim çanların onun çanları kadar iyi ses çıkarmadığını ve kendisi çanları nereden almış ise bir tane de bana almasını rica ettim. O, bu çanları çok önceden Konya'dan aldığını, şimdi orada da bulunup bulunmadığını bilmediğini söyledi ve çanlarından birini bana armağan etti. Para da almadı. O kadar sevindim ki dünyalar benim oldu.

Okumak İstiyorum. Buna Kimse Engel Olamaz!..

Çobanlık görevimi kusursuz yerine getirmeye çalışırken bir yandan da daha yüksek okullara gidip okumayı düşünüyordum. Bu arzumu iki defa babama açtım. İkisinde de ret cevabı aldım. Babam "İlçemizdeki memurları görmüyor musun?" dedi. "Aldıkları paralarla geçinemiyorlar. Yarı aç sürünüyorlar. Allaha şükür bizim her şeyimiz var. Koyunsa koyun, sığırsa sığır, tarla ise en verimli tarlalar bizdedir." Ama ben obadan kaçarak tanımadığım memleketlere gidip okumayı düşünmeye, çeşitli tasarılar üretmeye devam ettim. 1926 yılı Ağustosunun son günleri ya da Eylül ayının ilk günleriydi. Ağabeyim Ahmet, Ulukışla'dan Karao-

luk'a geldi. Yeni elbise giymişti. O gece yarısından sonra kuzu sürüsünü obadaki yerine getirdim. Alaçığa girdim. Ağabeyim Ahmet'in elbiselerini giydim. Biriktirdiğim paralarımı aldım. Ulukışla yolunu tuttum. Ortalık zifiri karanlıktı. Karaoluk kuyusunun karşısındaki geçite gelince obaya doğru baktım. Kuzu sürüme el sallayarak veda ettim. Yolum iki çukur tarla arasından gidiyordu. O sırada bir ses duydum. Yürüyüşümü yavaşlattım. Sessizce sesin geldiği tarafa doğru ilerlerken yandan bir tavşanın kalkıp Fazıl'ın çukurdaki tarlasına doğru kaçtığını gördüm. Tren yolu geçidine yaklaşınca gün doğmuştu. Konya yönünden gelip Adana'ya gidecek olan tren geldi. İstasyona doğru koştum, fakat trene yetişemedim. Tren kalktı. Yaya olarak Adana'ya kolaylıkla ulaşabileceğimi sanıyordum. Adana yolunda yürümeye başladım. Yaklaşık üç saat kadar yürüdüm. Koçak'ın değirmenine yaklaşmıştım. Arkamdan iki atlının geldiğini gördüm. Beni yakaladılar. Kollarımı bağladılar. Terkilerine alarak beni Ulukışla'ya geri getirdiler. Babam çok kızgın bir halde Ulukışla'da beni bekliyordu. Yanında Ahmet ağabeyim de vardı. Benim eski elbiselerimi giymişti. Ceketim ağabeyime dar gelmiş, yan dikişleri sökülmüştü. Postahane bitişiğindeki evimizin ambarına beni kapattılar. Babam, elinde bir sopa, Ahmet ağabeyimle birlikte yanıma geldi. Beni azarladı ve sopayı sırtıma indirdi. Elimle sopayı tuttum. Kuvvetliydim, ama eğitimim gereği babama karşı el kaldırmıyordum. Uzun bir sopalamadan geçtim. Ağabeyim her seferinde sopayı tutmaya ve babamı yatıştırmaya çalışıyordu. Bir yerim kırılmadı, ama sopa yerlerinde şişlikler meydana geldi. Burnum kanamıştı. Ayrıca, vücudumun çeşitli yerlerinden kanlar akıyordu. Karaoluk'a dönüş için babam şeker ve kahve almak için çarşıya çıktı. Ağabeyimle ben de yanındaydık. O sırada Oğaloğullarının Halil Efendi (Güner), Acem'in kahvesinin yanında bir dükkân açmıştı. Babam şeker ve kahve almak için onun dükkânına vardı. Halil Efendi, babamın en yakın ahbabıydı. Babam onun sözlerini ve öğütlerini dinlerdi. Halil Efendi şeker tartarken bana baktı. Vücudumdaki kanları ve şişkinlikleri gördü. Babama dönerek: "Bu delikanlıya böyle ne olmuş da kanlar içinde kalmış Osman Ağa?" dedi. Babam durumu başından sonuna kadar anlattı. Okumak istediğimi, buna izin vermediğinden okumak için Adana'ya kaçmaya çalıştığımı ve beni yoldan geri getirttiğini söyledi. Halil Efendi ciddi bir tavır alarak: "Osman Ağa çok yanlış bir iş yapmışsın." dedi. "Yalnız memur olmak için okunmaz. Bir insan daha iyi ve kazançlı koyun üretmek, çiftlik işletmek için de okur. Sende maşallah ondan fazla çocuk var. Bunlardan hiç olmazsa birisini olsun okut." Babam Halil Efendi'nin sözlerinden etkilendi. Beni okutmaya karar verdi. Yalnız okumaya gitmemdeki sakıncalar ileri sürülerek, bana arkadaşlık etmek üzere Ulukışlalı başka çocukların da okumaya gitmesi için bir kampanya başlatıldı.

Babam Hacı Osman, Hâkime Karşı Geliyor

Sayın okuyucular, bu arada bir hatıramı, faydalı olacağını sandığım için yazıyorum. Benim Niğde'ye okumaya gittiğim tarihten 25 yıl kadar sonra Ulukışla Mahkemesi'nde babam Hacı Osman Eren, yargıç yasaya aykırı olarak karşı tarafın yararına bir karar verince, mahkeme salonunda hâkime karşı: “Hâkim Bey, Hakim Bey! Oturduğun makam Peygamber postudur. Adalete uygun karar ver.” diye bağırmış ve elindeki dosyayı hâkimin yüzüne atmış. Bunun üzerine mahkeme derhal durmuş, olay Adalet Bakanlığı'na intikal etmiş ve bakanlıktan gelen müfettişlerin raporları üzerine babamla ilgili bütün davalar Bor Mahkemesi'ne intikal etmişti. Bor'daki hakim, babamın Ulukışla'dan mahkemeye geldiğini görünce ona: “Osman Ağa!” demiş, “Niğde Ortaokulu'nda okurken Ulukışlalı Mehmet Ali adında bir arkadaşım vardı. O şimdi nerelerde?” diye sormuş. Babam da “Mehmet Ali benim oğlumdur. Zonguldak'ta maarif müfettişidir.” demiş. Hâkim babama iltifat etmiş, odasına çağırarak kahve içirmiş. Bor hâkimi daha sonra babamı Ulukışla hâkimiyle barıştırmış. Haklı olduğu için Bor'daki bütün davalarda babam lehine karar verildi. O zaman babam okumanın önemini daha iyi kavramış olmalı ki: “Yeterli okuma olmadan malın, mülkün hiçbir değeri yoktur.” demiş ve ilerlemiş yaşına rağmen, Niğde Lisesinde okuyan iki kardeşimin kayıtlarını, daha iyi bilgi sahibi olsunlar diye Niğde Lisesi'nden alıp, İstanbul Haydarpaşa Lisesi'ne yaptırmıştır.

Niğde Ortaokulunda Okuyan İlk Ulukışlalılar

Ulukışla'da mahalle muhtarları ile ileri gelenlerinin çalışmalarıyla ilk defa Niğde Ortaokulu'nda okumak için Ulukışla'dan giden onbir öğrenciden onu, iki atlı araba ile yatak, yorgan, erzak, üçer aylık kurutulmuş yufka ekmekle birlikte Niğde'ye vardık. Sakarya İlkokulu'ndan ortaokul için ayrılan dersliklerin konferans salonuna indik. Onbirinci arkadaşımız Adil Dikmen olup, ablasının kocası Şevki Alpağut Niğde İl Genel Meclisi Ulukışla üyesi olduğundan, o ayrı gitmişti.

Bu on kişinin o zamanki lakapları ile adları şöyle: 1- Gökşenin Ahmet, 2- Mıtlak'ın Ahmet, 3- Körçoban Hacı Abdurrahman oğlu Osman Ağanın oğlu Mehmet Ali (Eren), 4- Kirtiğin Hamza, 5- Ağalardan Ahmet (Sonradan nüfus müdürü oldu.), 6- Hasan Ağa'nın oğlu Hasan, 7- Kepkepinin Yakup, 8- Sarı Adil, 9- Sarı Osman (demiryolcu), 10- Balgirci Mehmet (Eğrioğlu), 11- Adil Dikmen

Yatsıya doğru arkadaşlar arasında kavga çıktı. Balgirci Mehmet'le şimdi adını hatırlamadığım bir arkadaşımdı kavga edenler. Ben ve iki arkadaşım kavgayı yatıştırmaya çalıştık. Ama kavganın büyümesini körükleyenler de vardı. Ortalık toz dumana bürünmüştü. Kapı açıldı. Uzun boylu okul müdürümüz kapıda göründü. Bağırdı. Kavga, gürültü ve

patırtı birdenbire durdu. Hepimiz “süt dökmüş kedi” gibi başımız önümüzde bekliyorduk. Müdürümüz söze başlayarak: “Hemen yarın bir ev kiralayarak okulu boşaltın.” dedi ve gitti.

Sabah olur olmaz kiralık ev aramaya başladık. Şevki Alpağut, bize beden eğitimi öğretmeni Kemal Bey’in Alâaddin tepesindeki evini kiraladı. Oraya taşındık. Okula düzgün devama başladık. Hepimiz de okulu ve öğretmenlerimizi seviyorduk. 15 gün sonra o zamanki Ulukışla Belediye Başkanı Yakup Ünal Niğde’ye geldi. Bir hamamcı ile görüşerek parası Ulukışla Belediyesi'nce verilmek üzere 15 günde bir hamama gitmemizi, hamamcı ile mukaveleye bağladığını bize müjdeledi. Ulukışla’da hamam yoktu. Hamama ilk defa gittik ve keyfini çıkardık. Aradan bir süre geçti. Yurt, akraba, eş-dost sevgi ve hasreti içimizi doldurdu. Ulukışla’dan Niğde, Kayseri, Sivas ve çevresine yük taşıyan arabalar ilk durak olarak Niğde hanında kalırlardı. Son dersten çıkınca evlerimize gitmeden hana uğrar, Ulukışlalı arabacıları sorar, onları bulur, konuşur, hasret giderir, Ulukışla’dan bizler için eşya getirmişlerse onu da alır, evimize dönerdik. İlk ay evde on kişi olunca yeterince ders çalışamıyorduk. Bu nedenle bir ev daha kiraladık, öğrencilerin yarısı oraya taşındı. Üç ay kadar sonra 15 gün süren sömerstr tatili başladı. At arabaları içinde Ulukışla’ya döndük. Bütün Ulukışla halkı bizi sevgi ve saygıyla karşıladı, bağrına bastı. Sanki bir uygarlığın parçasını Niğde’den kasabamıza taşımıştık.

Padişahın Adını Abdesdtsiz Ağzına Almayan Kadın

Yarıyıl tatilimiz coşku içinde geçiyordu. On gün müddetle her gün öğrencilerden birinin evine yemeğe davet edildik. Beş yemekte birer koyun kurban kesildi. Bunlar Hamza, ben, Gökşenin Ahmet, Yakup ve Balgirci Mehmet’in yemekleriydi. Yakupların evinde erken toplanmıştık. Dışarıda kurban kesilmiş, Yakup’un babası hayvanı yüzüyordu. Arkadaşlar kendi aralarında konuşuyorlardı. Yakup’un annesi Uzun Ayşe de konuşulanları dinliyordu. Bir ara bize dönerek: “Aman evlatlarım!” dedi. “Konuşmalarınızda Padişahımız Efendimizin adı geçtiğini duydum. Abdestim yok. On dakika konuşmanıza ara verin, abdest alayım da konuşmalarınızı huzur içinde dinleyeyim.”

10 Haziran 1997 günü Genel Kurmay'da verilen birifinge katılan temyiz mahkemelerinin bütün yargıç ve savcılarının, Cumhuriyetimizin nitelikleri, içine düşürüldüğü olumsuzlukları öğrenerek askerlerimizi hep birlikte ayakta alkışladıkları bu günde, çocukluk izlenimlerimi yazarken, padişahlık devrinin son karanlık günlerini de yaşamış, Cumhuriyetimizin kurulmasına katkıda bulunmuş 85 yaşında emekli bir eğitimci olarak, Cumhuriyetimizin asker ve sivil kökenli aydınlarına birkaç söz söylemek zorundayım.

Türkçe İbadet Üzerine Düşünceler

Ayşe Hanım'ın abdestsiz olarak padişahın adını dinlemeye tahammül edememesi, yalnız Ayşe Hanım'ın bir düşüncesi değildi. Yüzde 99'u Müslüman olan halkımızın çok büyük bir bölümü bilinçsiz ve gerçeği aramayan din hocaları tarafından devamlı ve sistemli olarak telkin edilmiş ve padişahın adı kutsallaştırılmıştı. Olayın geçtiği 27 Şubat 1927 günü Cumhuriyet kurulmasının üzerinden üç yıl dört aydan fazla zaman geçmişti. Abdestsiz adının duyulması istenmeyen padişah, Sultan Vahdettin'di. Bu padişahın "vatan hainliği" Cumhuriyet kurulmadan önce açığa vurulmuş ve Vahdettin, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin adaletinden korkarak İngiliz hükümetine sığınmış, bir İngiliz gemisiyle İstanbul'dan kaçmıştı. Kendi tayin ettiği bir din adamına, Şeyhülislama, başta Mustafa Kemal ve arkadaşları olmak üzere vatanı Yunanlılara ve diğer düşmanlara karşı savunan Kuvayı Milliyecilerin öldürülmesi Tanrı buyruğudur anlamında fetva verdirmiş, İngiliz ve Yunan uçaklarıyla bu fetvaları Müslüman halka ulaştırmış, Yozgat, Konya ve Bozkır başta olmak üzere birçok yerde Kuvayı Milliyecileri öldürtmek için isyanlar çıkartmıştı. Halife orduları adında çapulcular toplayarak yurdunu savunan askerleri arkasından vurdurmuştu. Sevr adındaki anlaşmayla Türk toprakları, camileriyle birlikte, Müslüman olmayan, çoğunluğu Hiristiyan olan düşmanlara resmen verilmişti. Bu Hiristiyanların, mevcut camileri korumayacaklarını, yeni cami yaptırma değil cami yerlerine kilise yaptırmaya kalkacaklarını bazı partililer bilmez mi? Bal gibi bilirler. Tarihe bakın lütfen. Padişahların çoğunluğu erkek kardeşlerini, onların beşikteki saçı bitmemiş erkek bebelerini, çok az yetişen büyük devlet adamlarını sorgusuz sualsiz, yağlı iplerle boğdurmadılar mı? Padişah Abdülhamit, Ziraat Bankası'nın kurucusu, büyük devlet adamı Mithat Paşa'yı Arabistan'da Taif zindanında boğdurarak cinayetlerinin üstüne tüy dikmedi mi? Osmanlı padişahlarının en büyüğü Kanuni Sultan Süleyman'ın en sevgili karısı Hürrem Sultan değil mi? Hürrem Sultan Rogatino adlı Rus papazının Roksalon adlı kızı değil mi? Bu kadın cariye olarak (yani köle olarak) sarayın kadınlar dairesine alınmadı mı? Kanuni'nin yerine padişah olan Sarı Selim doğduğu anda anası nikahlı mıydı? Hürrem Sultan, padişahlığın müslüman kadından doğan ve veliaht olan Mustafa'ya verilmeyip, kendi oğlu Sarı Selim'e verilmesi için Mustafa hakkında iftiralar üretip kocasını da bu iftiralarına inandırarak, Konya Ereğli Akhüyük köyünde, Büyük Çadır denilen yerde, Mustafa'yı babası Süleyman'a yağlı iple boğdurtmadı mı? Padişahlar neden kutsal kitabımız Kur'an'ı dilimize, Türkçeye çevirtmediler? Bu nedenleri bilim adamlarımız en kısa zamanda saptasalardı; sureler, dualar Türk dilinde okunsaydı, padişahlar bu derece yaygın katil olamazlardı. Din görevlileri ve şeyhülislamlar, padişahın dine aykırı emirlerini Tanrı emri haline getirerek halka sunamazlardı. Arap hiçbir zaman ümmetçi olmamış Arap milliyetçisi olmuştur. Bu nedenle Türklerin

Müslüman olmasından çok kendi dediklerine inanan, kendine bağlı kul ve köle olmasını istemişlerdir. Kutsal kitabımız Kur'an'ın Türkçeye çevrilmesine karşı çıkmış, Mehmet Akif Ersoy'un Türk diline çevirdiği Kur'an yayımlanamamıştır. Osmanlı döneminde Türk din görevlilerinin çoğu da Arap milliyetçiliğini benimsemiş, Araptan fazla Arap olmaya çalışmıştır. Büyük Atatürk, din simsarlarının, din yoluyla çıkar sağlayan, dini bu hususta araç olarak kullanan gerçek dinsizlerin çıkarlarına son vermiş, Kur'an'ı Türkçeye en iyi çevireceğine inandığı Mehmet Akif Ersoy'u görevlendirmiştir.

Ezanı şerifi Türk diline çevirtmiş, 17 yıl müddetle ezan sesleri Türkçe olarak, anlamlı olarak, her Türk Müslümanının gönlünü Tanrıya çevirtmiştir. "Tanrı Uludur! Tanrı Uludur! Tanrıdan başka yoktur tapacak, Tanrıdan başka yoktur tapacak! Haydin namaza! Haydin namaza! Haydin Felâha! Haydin Felâha!" sözleriyle sürdürülen ezanı şerifi, Adnan Menderes, başbakan olur olmaz gerisin geri Arapçaya çevirtmiştir. Çirkin politikacıların, çıkarcıların dini çıkarları uğruna öve öve, göklere çıkardıkları Adnan Menderes, çıkarcılarının iddia ettikleri gibi, dine saygısından ve öldüğü zaman Cennet'in takasına konmak hevesinden dolayı mı ezanı şerifi Arapçaya gerisin geri çevirtti!? Adnan Menderes'in Müslüman Türk ulusunun yüzde yüzünün Türk olduğunu, Türkçe bildiğini ve kendisinin de Türk olduğunu bilmiyor olduğu kabul edilebilir mi? Türkiye Cumhuriyetini yükseltmek için mi Atatürk'ün en büyük eserlerinden biri olan halkevlerini kapatarak, buralarda bulunan Atatürk'ün topladığı milyonlarca kitabı, yani aydınlanma aracını Maliye Bakanlığı'nın rutubetli, ışıksız depolarında çürüttü? Yukarıda padişahın adını abdestsiz ağzına almayan, bu yolda yetiştirilen masum halkın halkevleri kitaplıklarından faydalanarak aydınlanmasından mı korkuldu? Cumhuriyetin koruyucularının bu konular üzerinde fikir yorarak, zahmet çekerek gerçeği saptamaları lâzımdır. İnsanlar gerçeği araştırdığı ve bulduğu ölçüde Tanrıya yaklaşırlar, dine de o ölçüde hizmet ederler.

Son zamanlarda din adamlarımızın içinden, çıkar hesabına girmeden, Tanrı buyruğu Kur'an'ı gerçekten anlayan, bu yolda aydınlatıcı yazılar yazan, korkusuz, yürekli bir din adamımız çıktı. Bu çok saygıdeğer adam Prof. Dr. Yaşar Nuri Öztürk'tür. Öztürk'ü, soyadındaki anlama tam tamına benzeyen bir kişi olarak selâmlıyoruın. Yaşar Nuri Öztürk'ün geçen yıllarda Ramazan boyunca Hürriyet gazetesinde çıkan yazılarının tümünü toplayarak bir kitap halinde ciltledim, inceledim. Diger yazılarından çok azını okuyabildim. Televizyondaki sohbetlerinden bir bölümünü izleyebildim. Kur'an'ı açıklamasındaki hususlardan çoğuna katılıyorum. Onun buyurduğu gibi Kur'an, yalnız başına lafız değildir. Manadan yoksun lafzı sesli ya da sessiz okumak, okumak değildir. Kur'an'ın en esaslı ve büyük vasfı mânâdir. Mânâ da bütün surelerdeki kelimelerin teker teker hepsini anlamak ve her kelimenin cümlede hangi anlamda

kullanıldığını bilmek, deyim varsa ayrıca onun anlamını bilmek, sonra da cümlenin tümünün mânâsını kavramak ve yorumlamaktır. Sure içinde geçen her kelime ve deyimin mânâsı bilinmeden cümlenin mânâsı doğru olarak bilinemez. Cümle ve kelime mânâları bilinmeyince bu cümle üzerinde fikir yürütülemez, Tanrı'nın buyruğu anlaşılamaz. Kör bir insanın düz yerde yürüdüğü gibi, Tanrı buyruğunu kavramadan, lafzı içinden veya sesli okur ki, bu hal Tanrı buyruğunu anlama ve yerine getirme değildir. Büyük Kur'an yorumcusu İmamı Azam Ebu Hanefi, "Kur'an mânâdır. Kur'an'ı her milletin kendi dilinde okuması gereklidir." demiştir. Sayın Öztürk de sohbetlerinde ayni seyi söylüyor. "Türkler kutsal kitabımız Kur'an'ı kendi dilinde, Türkçe olarak okumalı, Tanrının bütün buyruklarını bilerek yerine getirmelidir." diyor.

Araplardan çok Arap milliyetçisi olan çıkarcı din adamları, buna karsı çıkacaklardır. Sayın Öztürk'e üniversite ilâhiyat fakülteleri öğretim üyelerinin çoğundan bir destek geleceğini sanmam. Çünkü bunların büyük çoğunluğu dogmalarla uğraşa uğraşa serbest düşünce yetilerini kaybetmişlerdir. Bunlar, Tanrı isteseydi bütün milletleri Arap yaratır ve onlara yalnızca Arapça öğretirdi diye bile düşünemezler. Halkın karşısına çıkıp: "Padişah Sevr Antlaşması'nı imzalayıp, yurdun büyük bölümünü Hiristiyan inançlı düşmanlara teslim etti. Yurdumuzu düşmanlardan Mustafa Kemal ve arkadaşları câmileriyle birlikte geri aldı. Mustafa Kemal'in, esir durumundaki Müslüman milletleri düşman çizmesinden ve kral zulmünden kurtarmak için akıl yolunu getirdiği, onların kurtuluş yollarını aydınlattığı, Müslümanların kafasına bilim zihniyetini aşıladığından dolayı İslam dinine Hazreti Muhammed derecesinde hizmet yaptığını bile diyemezler. Bir milyarı aşkın Müslümanın bilime katkısı bugün için % 1'in altındadır. Bütün Müslüman memleketleri çağın düzeyine ulaştırmak için, irticayı ortadan kaldırmak için, din simsarlarının tahribatını önlemek için, Yüce Tanrı'nın buyruklarını yerine getirerek onun katına yükselmek için vakit geçirmeden Kur'an'ı, sureleri, ayetleri ve duaları Türkçeleştirmek gerekmektedir. Bu hususta bütün bilim adamlarımıza görev düşüyor. İlk iş de büyük Atatürk'ün Türkçeleştirdiği ezanı şerifin tekrar Türkçe okunmasını hayata geçirmek olmalıdır.

Niğde Ortaokulundaki Öğrencilik Anılarım

Yarıyıl tatilinden sonra Niğde'deki okulumuza dönünce dinlenmiş, öğrenme isteğimiz artmış olarak hızla derslerimize sarıldık. Derslerimizi çok dikkatli dinliyor, konuyu derste öğreniyor, kimi konuları açık havada birbirimize tekrarlıyor, kitaplarımızdan okuduğumuz konular üzerinde kendi aramızda tartışıyorduk. Öğretmenlerimizi de sevmiştik. Matematikte Sarı Osman, ben ve Hamza, sınıf arkadaşlarımız arasında belirli bir üstünlük sağlamıştık. İlk ders yılında Ulukışlalı 11 öğrencinin hepsi, Haziran döneminde sınıflarımızı ikmalsiz geçmiştik. Ertesi ders yılında ablası-

nın yanında kalan Adil Dikmen ile benden başka Ulukışlalı diğer öğrenciler Niğde Ortaokulunu terk ettiler. Ben kardeşim Nuh'la birlikte yalnız başıma ev kiralayıp okula devam etmek zorunda kaldım. Okulu terk eden arkadaşlarım, bir yıllık ortaokul tahsilinin bile hayatlarında çok yararını gördüler. Sarı Adil, sonraları Ulukışla Belediye Başkanı oldu. Osman, Devlet Demir Yolları'na girdi, bu meslekte önemli mevkilere yükseldi.

O dönemde Niğde Ortaokulu'nda atletizm çalışmalarına, kara kucak güreşe yer veriliyordu. Futbol, voleybol ve basketbol gibi oyunlar okula girmemişti. Sınıf arkadaşım Borlu Kemal Bey'in ağabeyi Ferhat, tek ve üç adım atlama ile kısa ve uzun koşularda okul birincisi idi. Ben de başa güreşte okul birincisiydim. 1929 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Genel Müfettişliğinden Niğde Ortaokul Müdürlüğü'ne tayin edilen kısa boylu Sami Bey, güreşe hevesliydi. Sınıflar arasında güreş yarışmaları hazırlatmıştı. 6 Mayıs Hıdrellez Bayramı'nda istasyon alanındaki çayırlıkta yapılan kara kucak güreşe ben de katıldım. Niğde Ortaokulu öğrencileri ikiye bölünmüştü. Niğdeli öğrenciler başpehlivanlık güreşine çıkan Koca Ethem'in yeğenini; Bor, Çamardı, Aksaray ve Nevşehirli öğrenciler de beni tutuyorlardı. Bu çok önemli güreşe hazırlanmak için Niğde topçu kışlasında askerlik yapan ünlü bir güreşçiden ders almış, onunla birlikte idman yapmıştım. Güreş alanında başta müdürümüz Sami Bey olmak üzere, taraftarım öğrencilerin alkışları ile alana çıktım. Üç defa peşrev gösterisi yaptım. Sonra rakibimle el sıkışıp tutuştuk. Bir ara rakibimi arkasından yakaladım. Yere düştü. Sırtını yere getirmeye çalışırken hakem müdahale etti ve bizi ayağa kaldırdı. Ayaktaki güreşmemizde kuvvet denemesi yaptım. Sanıyorum sekizinci dakikada birbirimize sarıldık. Süratle rakibimin sol kolunu kaptım. Sağ omuzumla koltuk altından mancılık yaparak rakibimi tepesi üstüne yere çaktım. Rakibim yere serildi. Rakibimin baygınlık geçirdiğini sandım. El çırparak ve zafer işareti yaparak beni alkışlayan grubun arasına katıldım. Yenilen güreşçi bir dakika sonra ayılabildi. Niğdeli öğrencilerin hücumuna uğradım. Beni dövmek istediler. Beni koruyanlarla Niğdeli öğrenciler arasında çatışma çıktı. Ortalık toz duman oldu. Müdür ve öğretmenler araya girdiler, çatışmayı güçlükle önleyebildiler.

Niğde Ortaokulundaki Öğretmenlerimin Özellikleri

Aradan yaklaşık 70 yıl geçmesine rağmen, bugün de Niğde Ortaokulu'ndaki bütün öğretmenlerimi, özellikleri ve nitelikleriyle birlikte çok net olarak hatırlıyorum. Özellikle matematik öğretmenimiz Naci Erdem, beden eğitimi öğretmenimiz Kemal Bey ve Fransızca öğretmenimiz Eczacı Hayri Bey. Hayri Bey asil öğretmen olmamakla birlikte yüreğinde Alman eğitimcisi Herman Lits kadar insan sevgisi, öğrenci sevgisi taşıyan; öğrencilerine bir form kazandırmak, onların bilgi edinmeye çaba göstermeleri için çok üstün derecede gayret gösteren bir kişiliğe sahipti.

Kemal Bey İsveç jimnastiğine hayrandı. Büyük bir maharetle beden hareketlerinin örneklerini gösterir, bizden de aynı hareketlerin aynı beceri ile yapılmasını isterdi. Ayrıca, Atatürk hayranıydı. Atatürk'ün en çok sevdiği "Dağ Başını Duman Almış" marşını her fırsatta bize söyletirdi. Matematik öğretmeni Naci Erdem, öğrenciler arasında bir matematik dehası olarak bilinirdi. Avrupa uygarlığının en büyük adamı "Kant" gibi hayatı intizam içinde geçiyordu. Hastalık dışında derslerine geç geldiğini hiç görmedim. Teneffüs zili çalar çalmaz, ya da bir veya iki dakika içinde dersliği terk eder, dinlenme hakkımızın yerine getirilmesini sağlardı. Nöbetçi olduğu günlerde bayrak töreni, giriş ve çıkışlar, her şey düzgün ve yolunda giderdi. Günün aynı saatlerinde okulun doğu tarafındaki evine doğru gittiğini görürdüm. Onun mahallesinde oturan arkadaşlar, her gün aynı saatte evinden çıktığını söylerlerdi. Sert bir görünüm altında mesleğine ve öğrencilerine sevgi dolu gözlerle bakardı. Bütün öğrencilerinin adını, zeka durumunu bilirdi. Tarihteki Romalı Sezar'ın 50.000 askerinden her birinin adını bilmesi ile karşılaştırma yapardım. Harfli ifadeye ilk geçişte "$(a+b)^2$" ile "$(a-b)^2$"sine çok önem verirdi. Bunların formüllerinin ezberlenmesinden çok düşünerek bu formüllerin çıkartılmasını isterdi. 3. sınıfta $(a-b)^3$ formülünü ikinci defa tahtaya yazarken nasılsa yanılmış $a^3- 3a^2b + 3b^2a - b^3$ yazacağı yerde $...+b^3$ yazmış. Buna öğrencilerinden Bor Ortaköylü Mahmut'un (Zor) itiraz ederek: "Öğretmenim $(a-b)^3$ formülü yanlış yazılmış. Formülün sonunda $+b^3$ değil $–b^3$ olacak" dediğini, hocanın formülü düşünerek yanlışı bulup öğrencisi Mahmut'a teşekkür ettiğini söylerlerdi. Bu olaydan sonra Ortaköylü Mahmut, okulun matematikçisi olarak anıldı. Öğrencilerden birçoğu çözemedikleri matematik problemlerini Mahmut'a çözdürüyorlardı. Öğrencilerin gözünde Mahmut, geleceğin en büyük matematikçisi olarak görülüyor, zengin aileler çocuklarına Mahmut'tan paralı ders aldırıyorlardı. Yaklaşık 25 yıl sonra Ortaköylü Mahmut'la İstanbul'da görüşmek fırsatını buldum. O güne kadar bir köy gezici başöğretmeni olabilmişti. Ortaokul, lise ya da üniversitede bir matematik öğretmeni olabilmek için hiçbir gayret göstermemişti. Demek ki insanların çok yetenekli olmaları işlerinde, mesleklerinde çok daha verimli olmaları için yeterli değil. Bu yetenek yanında çok kuvvetli irade, öğrenme ve yükselme hırsı gibi dürtülere de sahip olmaları gerekmektedir.

Yardımsever Şoför Osman'ı Daima Şükranla Anarım

1926-1930 arasında Niğde Ortaokulu'nda okuyan ve Bor, Ulukışla, Koyunlu ve Fertek kasabalarından gelen öğrenciler, varlıklı aile çocukları oldukları halde bir aşevinde yemek yiyemezler, fırından ekmek bile alamazlardı. Çünkü öğrencilerin harçlıkları yetersizdi. Evlerimizde üçer aylık yufka ekmekler yapılır, kurutulur, Niğde'ye götürülür, her öğünde bu yufka ekmekler hafifçe ıslatılarak yenirdi. Akmedrese gibi oturdu-

ğumuz yerlerde yemeklerimizi sıra ile kendimiz yapar, çamaşırlarımızı kendimiz yıkardık. Ulukışla-Kayseri tren yolu yoktu. Karayolu ise çok bozuk ve çamurluydu. Ulukışla'dan Kayseri ya da Sivas'a ticarî eşya taşıyan at arabalarının yükleri üzerine binerek Niğde'ye giderdik.

Bir gün ekmeğimiz ve bulgurumuz tükendi. On gündür devamlı kar yağıyordu. Bu nedenle Ulukışla'dan erzak gelememişti. Yanımda benimle kalan İbrahim Gökçen, Ahmet Ünal ve Yücel gibi beş arkadaş vardı. Çantamın gizli bir köşesinde beş avuç kadar kuru üzüm vardı, onu çıkartıp çocuklara verdim. Sevindiler. Bir solukta yediler. Lambayı söndürüp yattık. Uzun süre uyuyamadım. Şafak yaklaşırken dalmışım. Kapımızın çalındığını duydum. Yatağımdan "Kim o?" diye sorarken kapı daha hızlı çalındı. Tanıdık bir ses: "Çocuklar yemek getirdim, açın kapıyı." dedi. Ben kapıyı açarken çocuklar da uyanmışlar, gaz lâmbamızı yakıyorlardı. Lâmbanın aydınlığında rahmetli Şoför Osman'ı gördüm. İçine pirinç pilavı doldurulmuş ve üstüne de kızarmış bir tavuk konmuş büyük bir tencerenin olduğu siniyi karısının yardımıyla bize getirdi. O gece, patronu olan Alman mühendisi işyerinden Niğde'ye getirmiş ve bizim aç yattığımızı öğrenince karısına hemen yemek hazırlatarak bize getirmişti. Rahmetli Şoför Osman kendi gözetiminde bizi yedirip doyurduktan sonra bir haftalık harçlığımızı da verdi.

Ortaokula başladığımız 1926 yılında Ulukışla'da tek bir kamyon vardı. O da Şoför Osman'ın kamyonuydu. Öğrencileri çok severdi, onların Niğde'ye gidip gelmesine yardımcı olur, çok zaman hizmeti karşılığı para da almazdı. Nur içinde yatsın.

Eğitimci Olarak Cumhuriyet'in 10. Yılında Göreve Başlıyorum

1933 yılında [13] 20 yaşındaydım. Ortaokuldan sonra Pedagoji adlı iki yıllık Niğde İlköğretmen Okulu'nu bitirdim. Tayinimin Manisa Valiliği'ne verildiğini bildiren Bakanlık yazısını Eylülün son haftasında aldım. Sevinçten deliye döndüm. Manisa'ya gitmek; Ulukışla'nın sert hayat şartlarından kurtulmak, özgürlüğe kavuşmak ve şehir hayatının zevklerine kavuşmak anlamına geliyordu benim için. Hemen babama koştum. 16 kardeşimden görebildiklerime müjdeyi verdim. 28 Ekimde Ulukışla'ya gelen sınıf arkadaşlarım Nevşehirli Halim, Ahmet ve Emin ile Niğde Ortaköylü Hasan ve Mehmet'le birlikte Manisa yolcusu olarak Adana-İstanbul trenine bindik. Afyon'a varınca eşyalarımızı ve bavullarımızı alarak İzmir trenine aktarma yaptık.

29 Ekim 1933 günü öğleden sonra saat üçte Manisa garına bir şenlik havası içinde girdi trenimiz. Cumhuriyetimizin kuruluşunun 10.

---

13 *M. Ali Eren'in bu anıları 1994 - 1995 yıllarında Milas "Önder" gazetesinde yayınlandı.*

yıldönümü idi. Resmî binalara bayraklar asılmış, yollara taklar kurulmuş, evlerin dış yüzleri süslenmişti. Hükümet binası karşısındaki bir otele gittik. Bina dört katlıydı. Üçüncü kattaki iki odaya yerleştik. Odalar, Orta Anadolu şehirlerinde görülmedik bir konfora sahipti. Her kişiye özel elbise dolabı verilmişti. Karyolalar çift yaylıydı. Yataklar kalın, yorgan ve çarşaflar çok temiz ve ütülüydü. Arkadaşlar karyolalar üzerinde zıplıyor, sevinç gösterisi yapıyorlardı. Ortalık kararınca çevremiz görülmedik bir aydınlığa kavuştu. Evler, işyerleri, yollar, Hükümet Konağının dört yanı binlerce ampulle aydınlatılmıştı. Öğrenciler, gençler ve yaşlılar fener alayı düzenlemişler, "Onuncu Yıl" marşını hep bir ağızdan söyleyerek sokaklardan geçiyor, sevgi gösterisi yapıyorlardı. Çok ağır Yunan zulmüne uğramış coşkulu, görgülü ve zengin halkı olan Manisa yanında yetiştiğimiz Niğde karanlık içinde, büyük bir köy gibi kalmıştı.

30 Ekimde Manisa Milli Eğitim müdür yardımcısını bulduk. Müdür yardımcısı arkadaşlarımı Manisa'nın çeşitli ilçelerine gönderdi, benim de Salihli'nin Durasıllı Köyüne (şimdi kasaba) vekil öğretmen olarak tayinimi yaptı. Asil öğretmenlik tayinimi de yine Durasıllı Köyüne yapacağını ve işlemlerin Aralık 1933'den önce tamamlanacağını söyledi.

Müdür yardımcısına ve arkadaşlarıma veda ederek gara koştum. Salihli trenine yetiştim. Trenimiz hafif engebeli, bitki gücü yüksek topraklar üzerinde ilerliyordu. Dışarı çıktım, pencereye dayandım. Yeşilliklere, üzümleri sergilenmiş bağlara, meyve ağaçları ve kavaklara bakarak düşünmeye başladım. Düşüncelerimin çoğu, gelecekte Durasıllı Köyü'nde yapacağım çalışmalarımın temellerini oluşturacak fikirlerdi. O sırada gençlerin elinden düşmeyen "Mefkureci Muallim (Ülkücü Öğretmen)" ve "Beyaz Zambaklar Memleketinde" adlı kitapların içeriklerini hatırladım. "Mefkureci Muallim"de üniversitedeki görevini bırakıp köy öğretmeni olan profesörün yaptığı gibi, Durasıllı Köyü çocuklarının çevrede geçecek oluşum ve olaylar üzerine ilgilerini çekecek, onları olayların oluşmasını etkileyen nedenler üzerinde düşündürecek, bu yolla onlara bilim zihniyeti aşılayacak, Türk Ulusu'nun ve Büyük Atatürk'ün istediği gibi ailesine bağlı, yurduna ve ulusuna yararlı çalışmalar yapan yüksek karakterli büyük adamlar yetiştirmeye çalışacaktım. Bir ara çocukluğumda karşılaştığım kimi olayları düşündüm. Ulukışla'nın Çıkrık adlı ağılında "İbasın Hasan" adlı kişinin Konya Medresesi'nde eğitim görmüş Hocazade Halil Efendi ve Kadızade Halil Efendi adlarındaki hocaların yanında, vücutlarını kene kaplamış koyunlarını keneden kurtarmak için yaptığı "efsun" aklıma geldi. Rahmetli Hasan, koyunun bedeninden şişman bir keneyi ağzına almış, dişleri arasında çiğnemiş, sonra da ağız boşluğunu dolduran kanlı sıvıyı koyunun tüyleri arasına püskürtmüştü. Bu işlemle hayvanın keneden kurtulacağını sanmıştı. Ben, çok küçük yaşıma rağmen bu işlemin fayda vereceğine inanmamıştım. Rahmetli hocalar bu olay karşısında bir tepki göstermemişlerdi.

Bu arada tren durdu. Kondüktörün yüksek sesle Salihli dediğini duydum. Trenden indim. Bir faytona atladım. Arabacıya beni Durasıllı halkının uğradığı bir hana götürmesini söyledim. Atlar hareket etti. Faytonumuz, iki yanı çınar ağaçlarıyla gölgelenmiş geniş bir yolda ilerliyordu. Çevreye dikkatle baktığımı gören arabacı bana döndü. “Bey!” dedi. “Bu yolun adı Mithatpaşa Bulvarı'dır. Mithat Paşa, İzmir valisi iken her yerde yaptırdığı imar çalışmaları yanında Salihlimizde de bu yolu yaptırmış. Şu çınar ağaçları dikilirken Paşa'nın işçilerin başında bulunduğunu söylerler. Mithat Paşa'nın Ziraat Bankası'nın ilk kurucusu olması nedeniyle de Salihli Ziraat Bankası'na resmi asılmıştır.”

Arabacı beni, pazar bitişiğindeki bir hana indirdi. Hancıyı buldum. Durasıllı Köyü'nün yeni öğretmeni olduğumu, bu köye gidecek arabalardan birine benim de alınmam için yardımını rica ettim. Kahve salonunda beklemeye başladım. Az sonra 55 yaşlarında, ak saçlı bir adam bana yaklaştı. Durasıllı Köyü'nün yeni öğretmeni olup olmadığımı sordu. Olumlu cevap alınca kendini tanıtarak: “Adım Hıfzı Atlı’dır.” dedi. “Yeşilova köyü öğretmeniyim. Ama Durasıllı Köyü'nde otururum. Okuluma her gün sabah gider, akşam dönerim. Kiraladığım arabayla Durasıllı’ya gidiyorum. İstersen seni de götüreyim.” Teşekkürlerimle muvaffakatımı söyledim. Az sonra han kapısına tek atın çektiği üstü açık bir araba yanaştı. İçine bavulumu, çay takımımın konduğu küçük sandık ve yatak balyamı yerleştirdim. Arabaya iki kadınla iki erkek yerleştik. Arabacı atını yürüttü. Şehri çıkınca da koşturmaya başladı. Yarım saat yol aldıktan sonra Taytan adlı bir köyün yakınından geçtik. 1,5 saate varmadan da Durasıllı Köyü'ndeydik. Durasıllı Köyü'müz, Dombaylı tepeleri eteğinde kurulmuştu. 160 kadar olan ev avlu duvarları içine alınmış; çoğu basık, tek katlı ve toprak damlıydı. Muhtarın yardımı ile köy ortasında, çevresi tahıl ambarları ve yüksek duvarlarla çevrili, köy ağası Vezir Hafız’ın iki katlı evinin üst katına yerleştim. Alt katta da Zübeyde Hanım, oğlu Mustafa ile birlikte otururdu. Ağa Vezir Hafız Salihli’deki villasında oturur, köylüsünün unu kalmadığında ve ekim zamanlarında süslü koşumlu atına biner, Durasıllı’ya gelirdi. Ambarlar açılır, unluk, yemlik ve tohumluk bakliyat ve hububat köylülere dağıtılırdı. Köy tarlalarının çoğu Vezir Hafız’la ortaklaşa ekilirdi. Hasat zamanı da köye gelinir, tohumlarla ödünç hububat zamlarıyla ve ortaklık hisseleriyle toplanır ve ambarlar yeniden doldurulurdu.

Durasıllı Köyünde Öğretmenlik Mesleğine Başladım

Akşam, petrol lambası ışığında elime geçen gazeteleri okudum. Erken yatıp, sabah saat 6.00’da uyandım. Saat 7.30’da okuldaydım. Okul kapısı daha açılmamıştı. Bahçeye girdim. Bahçe duvarı, tahta kalıplar içine nemli topraklar sıkıştırılarak yapılmıştı. Duvar içine fidanlar dikilmiş, bahçeye hayvan girişi önlenmişti. Tarım köşesindeki deneme bitkileri

topraktan çıkmış ve yapraklanmıştı. Bu arada okul hademesi geldi ve kapıyı açtı. Okul odalarını dolaşmaya başladım. Üç derslikle bir de öğretmenler ve başöğretmen müşterek odası vardı. Bir derslikte birinci sınıf, ikincide 2. ve 3. sınıflar ve üçüncü derslikte de 4. ve 5. sınıflar birlikte okuyorlardı. Her sınıfta camlı çerçeve içinde Atatürk'ün büyük boy resmi vardı. Sınıfların duvarlarında Atatürk köşeleri ayrılmış, koridor duvarlarına Namık Kemal, Tevfik Fikret, Barbaros Hayrettin Paşa ve Mimar Sinan gibi Türk büyüklerinin resimleri asılmıştı. Bu sırada hademe Başöğretmen Şevket Bey'in geldiğini haber verdi. Yanına gittim. Kendimi tanıttım ve bu okula tayin edildiğimi söyledim. Salihli Namık Kemal İlkokulu'na tayin edilerek köyden ayrılan Osman Bey'in okuttuğu birinci sınıf bana verildi. Bayrak töreninden sonra sınıfa girdim. Öğrencilerim ayağa kalktılar ve beni selâmladılar. Kendimi tanıttım. Numara sırası ile öğrencilerimin her biri ile ayrı ayrı görüştüm. Adlarını, soyadlarını, yaşlarını, kaç kardeşleri olduğunu, şimdiye kadar geçirdiği hastalıklar üzerine sorular sordum. Aldığım cevaplardan önemli gördüklerimi bir deftere not ettim. Sınıfımda 16'sı kız, 27'si erkek 43 öğrencim vardı. Bunlardan 6'sı geçen yıldan kalmıştı. Vehbi adındaki öğrencim de 5 yıldır bu sınıfa devam ediyordu. İri yarı, koyun sürüsü içinde koç gibi görünen güçlü kuvvetli Vehbi, en arka sırada, pencere yanında oturuyordu.

Hayat Bilgisi dersimize 3. derste sıra geldi. Ders konumuz "Sınıfımızdaki eşyaların tanıtımı ve incelenmesi" idi. Önce öğrencilerimi uyardım. Soracağım sorularla eşyalar üzerine dikkatle bakmalarını, düşünmelerini, sonra da söz alarak düşündüklerini söylemelerini istedim. Sınıftaki sıralar, kapı ve pencereler, kara tahta, kağıt sepeti, süpürge, faraş, soba ve boruları üzerinde sorular sordum. Bu sorulardan soba ve boruları üzerine şunları sordum:

1. Soba kazanı neden üç ayaklı yapılmıştır?
2. Soba kazanı neden yuvarlak yapılmıştır?
3. Soba kazanının üst yanındaki boydan boya üç çıkıntı neden yapılmıştır?
4. Soba borusunun alt ve üstünde neden çıkıntılar yapılmıştır? Bu çıkıntılar ne işe yarar?
5. Üstteki boru alttakinin içine mi, yoksa alttaki üstekinin içine mi sokulmuştur? Nedeni?

Sınıftaki öğrenciler, tam bir sessizlik içinde sınıfta kurulu bulunan soba ve borularına dikkatle bakıyor, düşünüyor, sonra da düşündüklerini söz alarak söylüyordu. Öğrencilerim çok orijinal nedenler buldular.

Ben de sınıf içinde dolaşıyor, dikkati bozulan çocukların yeni baştan düşünmeleri için çaba gösteriyordum. Bir ara, bir grup öğrencinin topluca güldüğünü duydum. Avuç içinde sıkıştırılarak top haline getirilen bir kâğıt parçasının bir öğrencinin kafasına çarptıktan sonra yere düştüğünü gördüm. Başımı çevirdim. Öğrencilerime baktım. Vehbi defterini

karıştırıyordu. Kaçamak bir gözle de bana baktığının farkına vardım. Yere düşen kâğıt parçasını ve Vehbi'nin defterini aldım. İncelememde öğrenciye atılan kâğıdın Vehbi'nin defterinden koparıldığını gördüm. Vehbi'nin problemli bir çocuk olup olmadığını saptamaya, babası, komşuları, başöğretmen ve Vehbi'nin eski öğretmeni Şevket Beyle görüşmeye ve Vehbi'yi topluma kazandırmak için çareler düşünmeye, büyük eğitmenlerin buluşlarından faydalanmak için onların yapıtlarını yeniden etüt etmeye karar verdim. Vehbi'yi önceki yıllarda okutan Başöğretmen Şevket ile, diğer öğretmenlerin Vehbi hakkındaki izlenimlerini, aldıkları önlemleri, bu önlemlerin sonuçlarını en ince ayrıntılarına kadar onlardan sordum. Not aldım. Aldığım cevaplar özetle şöyle idi:

Vehbi küçük yaşlarda, evinde gördüğü ve eline geçirdiği eşyaların iç yüzünü anlamak için kırmış, dökmüş. Bunu gören babası, annesi ve büyük kardeşleri onu devamlı dövmüşler. Vehbi zamanla acısını bir yana bırakarak dayaktan haz duymaya başlamış. Bu nedenle dayak yemeyi aramaya başlamış. Sınıf arkadaşlarının ilgisini kendi üzerinde toplamak için yeni yeni yaramazlıklar yapmış. Hatta bir seferinde sınıfta gezinen öğretmen yanından geçerken onun ceketinin arka yüzüne iğne ile bir kâğıt iliştirmiş, arkadaşlarını kahkahalarla güldürmüş. Vehbi'nin babası Bay Osman, çevresinde çok sevilen, gerektiğinde okula maddî yardımlarda da bulunan saygıdeğer bir insandır. Onun da yardımı ile Vehbi'nin okula, evine ve çevresine yaptığı zararları azaltmaya çalışıyoruz.

Bir gün, önceden haber göndererek Bay Osman'ın evine gittim. Bay Osman beni avlu kapısında karşıladı. Evinin merdiveninden çıktık. Üst katta eski tarzda döşenmiş odasına girdik. Köşede tabak çanakla dolu bir dolap vardı. Bir masanın çevresinde karşılıklı oturduk. Ben, hemen konuyu açtım. Vehbi'nin derslerini yeterli dikkatle dinlemediğini, öğrenmek için çaba göstermediğini, sınıfta ders işlenirken yaramazlık yaptığını, arkadaşlarının da dikkatlerini dağıttığını, başarısız olmalarına sebep olduğunu söyledim. Vehbi'nin olumlu ve verimli çalışmasını sağlamak için babası olarak ondan da yardım istemeye geldiğimi de ekledim.

Beni sabırla ve dikkatle dinleyen Bay Osman içini çekerek:

"Öğretmenim" dedi. "Biz de ev halkı olarak ondan çok çekiyoruz. Bir türlü yola getiremedik. Dışarıda olduğu gibi evde de devamlı oynamak ister. Oynarken eve zarar verir. Testiyi, çay ve kahve bardaklarını kırdığı oldu. Kedi yavrularını bağlamak için gramofon ve radyo cihazlarına çivi çaktığı da oldu. Hele avludaki büyükbaş hayvanları ürküterek kargaşa yarattığını, hayvanların ortalığı kırıp döktüklerini hiç unutamam. Bunları yapmaması için ben de annesi de çok uyarılarda bulunduk. Uyarılara kulak asmayınca da dövmek zorunda kaldık. Zamanla dayağa da alıştı. Artık dayaktan acı duymuyor. Hatta hoşlandığını bile sanıyorum. Evde yaptığı zararları önlemek için çok zaman ambara tıkar, kapısını kilitlerim. Okumaya hevesi yok. O okula gidince biz burada rahat ediyo-

ruz. Siz de okulda yer varsa hapsedin. Atalarımızın dediği gibi Vehbi'nin eti siz öğretmenlerin, kemiği de benimdir."

Vehbi'yi çok sevdiğimi, onu hiçbir zaman dövmeyeceğimi, anne ve babasının da dövmemesini, iyi davranışlarını görünce takdir etmelerini ve benim söylediklerimi de Vehbi'ye anlatmalarını istedim. Oradan ayrıldım. Okula geldim. Vehbi'ye uygulayacak yeni bir fikir yakalamak için okul kitaplığındaki kitapları incelemeye başladım. Bunlardan üçü ilgimi çekti. Kitaplardan birincisi 1928 yılında dilimize çevrilen Amerikalı ünlü felsefeci ve eğitimci John Dewey'in "Demokrasi ve Terbiye (Demokrasi ve Eğitim)" adlı çok yapraklı kitabıydı. Talim ve Terbiye Kurulu üyesi çok yetenekli Avni Bey tarafından Türkçeye çevrilmişti. Kitabın iç kapağında iğne ile tutturulmuş Özel bir mektup gördüm. Mektup, "Durasıllı Köyü Öğretmenliğine" yazılmıştı. Altında gördüğüm ad ve imza 1928 yılında Milli Eğitim Bakanı olan Mustafa Necati'nin kendi imzasıydı. Mektubu, her cümle üzerinde durarak ve düşünerek üç defa okudum. Yazıda, Dewey ve kitabının dünya uluslarına yaptığı etkiden söz edilerek; öğretmenin meslek hayatında ilerlemesinde, olgunluğa ulaşmasında ve çevre insanlarını aydınlatmasında faydalı olacağı belirtiliyor, "efendim" seslenişi ve başarı dilekleri ile son buluyordu.

Milli Eğitim örgütünün en yükseğinde bulunan bir bakan, bu örgütün ilk basamağında bulunan bir köy öğretmenine "efendim" sözü ile sesleniyordu. Sanki Milli Eğitim Bakanı bir öğrenci olmuş, sınav odasına girerken ceketini iliklemiş, saygılı duruşu ile köy öğretmeninin soru sormasını bekliyordu.

Mektubu çok sevdiğim bir müzik parçasını dinler gibi okudukça, ruhumda iyi ve güzel duygular uyandı. Çalışmaya kesin kararım, yurda hizmet ve Vehbi'yi topluma kazandırma düşüncem kuvvetlendi.

Benim yaşadığım bu mutluluğun tarihteki benzerlerini aradım. İlk çağın ünlü öğretmenlerinden Aristo'nun, benim yaşadığım duygunun bir eşini yaşadığını düşündüm. Bilindiği gibi Aristo, Milattan önce 343 yılında Atina'da İlissos ırmağının kenarında ya da Kemeraltı'nda lise adını verdiği yerde gezinerek ders verirken, Makedonya Kralı Filip'ten bir mektup alır. Kral bu mektubunda şunları söylemiş: "Tanrıya iki şey için dua ediyorum. Birincisi bir erkek çocuk verdiği için, ikincisi de bu çocuğu senin gibi değerli bir öğretmenin zamanında verdiği için. Eğitim ve öğretimini size bıraktığım oğlum İskender'in dünyaya gelmesine ben sebep oldum, insan olmasını sen sağlayacaksın. Bu açıdan İskender üzerinde senin hakkın benimkinden fazladır."

Bu mektup, öğretmen Aristo'yu çok etkilemiş, onu gururlandırmış, çalışmalarını hızlandırmış, bütün öğrencileri ile birlikte yeni öğrencisi İskender'in keskin zekâsının gelişmesinde, yorulmak bilmeyen canlılık kazanmasında etkili olmuş.

Okuyucular, son 40 yıl içinde, az da olsa, yetersiz insanların Milli Eğitim Bakanlığı'na geldiğini, Atatürk'ün temel aldığı "lâiklik" ilkesini öve öve çiğnediklerini, kendi ve grubunun çıkarlarını sağlamak üzere yeni kuşakları ortaçağın karanlığına götürmek için çaba gösterdiklerini, imam ihtiyacının 30 katı imam çıkarmak ve bunları güvenlik, eğitim ve sağlık işlerinde kullanmak istediklerini, hatta kızları da imam okuluna almak için formüller ürettiklerini gördükçe büyük eğitimci Rauf İnan'ın bir kitapla tanıttığı Mustafa Necati'yi daha iyi anlayacaklar. Kurtuluş Savaşımızın kazanılmasını sağlayan bu büyük adama karşı saygımız tazelenecektir.

Okul kitaplığından aldığım diğer iki kitap da, 1940'lı yıllarda Gazi Eğitim Enstitüsü'nde öğrenciliğini yaptığım eğitim doktoru Halil Fikret Kanad'ın 1930 yılında ikinci baskısı yapılan "Terbiye ve Tedris Tarihi (Eğitim ve Öğretim Tarihi)" adlı iki ciltlik kitaptı. Bunları evime götürdüm. 1933 yılı Kasım ayının başından sonuna kadar gündüzleri okulda ders plânları yapıyor, sınıfta bu plânları uyguluyor, Vehbi'ye özel görevler veriyor, aldığım neticeleri ve davranışları izliyor ve not alıyordum, Geceleri de petrol lâmbası ışığında gece saat ikiye kadar aldığım kitapları hem okuyor hem de metinlerde geçen fikirleri, bu fikirlerden derslerimde ve çevreyi aydınlatmada nasıl faydalanacağımı düşünüyordum. Yapacağım işleri de en ince ayrıntısına kadar saptıyor, karanlık bir nokta bırakmamaya çalışıyordum. Sonunda, başarıya ulaşabilmek için en duygusal olaylar karşısında bile kızmamaya, sabır göstermeye, yüreğimde taşıdığım insan ve çocuk sevgisini en yüksek dereceye çıkarmaya, öğrencilerimi "mutluluğun eksiksiz yapılan görevden sonra duyulan ferahlık" olduğu bilincine ulaştırmak için devamlı çaba göstermeye karar verdim. Bu kararımın gelişmesinde eğitimci Paul Notorp, Kerschen Steiner, John Dewey, Dr. Dekroli, Paul Gehep'den daha çok Dr. Herman Lits'in etkisi olmuştur. Dr. Lits'in iş eğitimi ve öğrenci sevgisine örnek olarak Kanad şu iki olayı da kitabında yazmaktadır:

"1. Bir gün, Biyerştayn kurumunda bir yük arabasına ot doldurmak üzere kuru otların bulunduğu yere inmek lazım gelmiş. Arabanın ön tarafına Doktor Lits geçmiş ve öğrenciler de arkadan ve yandan arabayı itmeye başlamış. Araba harekete geçince yokuş aşağı bir yerde süratini arttırmış. Öğrenciler arabayı durdurmayı başaramamışlar. Tehlikeyi sezen Dr. Lits, öğrencilerine arabadan uzaklaşmalarını söylemiş ve kendisi araba ile yapayalnız kalmış. Araba süratle ilerlemeye devam ederken Dr. Lits dengesini kaybederek yere düşmüş ve arabanın tekerleği List'in kaburga kemiklerinin üzerinden geçmiş. Araba yoluna devam ederken Lits derhal kalkmış, hiçbir şey olmamış gibi arabanın durdurulmasına yardım etmiş. Eve dönülmüş. Yemek yerken, Dr. Lits'in acı çektiğini sezen öğrenciler doktor getirtmiş, muayene sonunda kaburga kemiklerinden iki tanesinin kırıldığı saptanmış ve yatağa yatırılmıştır.

2. Bir gün Havbinda'da bir duvar yapılıyor. Lits, öğrencileriyle birlikte duvarın yapılmasına yardım ediyor. Bu sırada süslü bir araba ile biri geçiyor. Araba içinde süs taşları düşkünü olduğunu durumu ile kanıtlayan bir kadın vardır. Kadın arabadan başını uzatarak, "Baksanıza! Bu kurumun müdürünü nerede bulabilirim?" diye soruyor. Dr. Lits başını kaldırarak "Yukarıda, şu karşıki binaya doğru gidiniz. Lütfen bir kere de orada sorunuz." diye cevap veriyor. Kadın bir süre sonra duvar yapımı ile uğraşan deminki kişinin kurumun müdürü olduğunu öğrenince, doğal hayretini göstermekten kendini alamıyor."

Dr. Lits'in hayatında buna benzer olaylar çoktur. Her bakımdan övülmeye değer bu gibi hareketler, Dr. Lits'i gözümüzde birkaç misli daha sevdirir. İnsanları mutlu eden "iş"tir. Candan iş gören ve işi seven kimsenin sıkılmaya vakti yoktur. İş, aynı zamanda sağlıklı olma ve neşenin de kaynağıdır. İş, insanları alçakgönüllü yapar. İnsanları, özellikle kolu ile çalışanları daha fazla sevmemizi sağlar. İşin ve çalışmanın değerini öğrenen bir kişi daha doğal, daha cesur, daha yüksek karakterli olur. Hele bizim gibi fakir bir ulusun işi seven bir toplum hâline geçmesi ne kadar lüzumludur. Eski yüzyılların memlekete bıraktığı gösteriş, israf, sefahat, efendilik zihniyetini kıracak olan yalnızca okullarımızdır. Karma okullarımızın birinde kızın biri, eline sefer tasını alıp yemeğini okula kadar taşımaktansa aç kalmayı tercih ediyor. Bir diğer fakir kız da komşusunun çocuğuna beş kuruş vererek sefer tasını taşıtıyor. Aydınlarımızda bu zihniyet, bu gösteriş merakı hem kişisel, hem toplumsal, hem de millî açılardan yıkıcı ve yok edici bir biçimde kendini göstermekte devam ediyor. Alnının teriyle hayatını kazananlara, kendi kazancına göre yaşayanlara ve geleceklerini düşünerek tutumlu olanlara büyük saygı göstermek borcumuzdur. Memleket bu gibi ayrıntılara saygı gösterdikçe, karşı davranışta bulunanlar yavaş yavaş değer ve önemlerini kaybedeceklerdir.

Bunun için insani ideallerini işe uygulayan Doktor Lits, gözümüzde, özel yararlarından vazgeçen yüce bir kişiliğe sahip insandır.

Milas okullarında Dr. Herman Lits derecesinde idealist, mesleğine bağlı, yüreği yurt ve çocuk sevgisi ile dopdolu öğretmenler ve yöneticiler bulunduğunu bildiğimden kendilerinden küçük bir ricada bulunacağım.

Oturduğum Kıyıkışlacık Köyünde, komşularım Tuncalar ve Şahinler gibi on kadar çocuk, Milas orta dereceli okullarını yarıda bırakarak ayrılmışlardır. Milas köylerinde buna benzer 120 kadar çocuk bulunduğunu sanıyorum. Kıyıkışlacık köy ilkokulu verimli çalışıyor. Başarısızlığın, temel zayıflığından ileri geldiğini sanmam. Bu çocuklar çoğunlukla ileri gelen ailelerin çocuklarıydı. Beslenme ile zekâ arasında bir ilişkinin bulunması nedeniyle zekâ noksanlıkları olduğu da düşünülemezdi. Milas orta dereceli okullarında daha çok köy çocuğu okumadıkça köy kalkınmasının gecikeceğini sanmaktayım. Başarısızlıktan ya da başka neden-

lerle öğrenimlerini yarım bırakan köy çocukları üzerinde bilimsel araştırma yapılarak bulunacak verilerin değerlendirilmesini, başarısız köy çocuklarının da topluma kazandırılmasını saygı ile dilerim.

Kasım ayı boyunca Vehbi üzerinde yaptığım gözlemlerimin, eski öğretmenleri, ailesi ve yakın çevresinden aldığım izlenimlerimin bir değerlendirmesini yaptım. Şu kararları aldım.

1. Vehbi'nin kırılan onurunu yeniden kazandıracaktım. İyi olan yönlerini bulup değerlendirecektim.

2. İşe yönlendirecek, zevk aldığı işlerde çalıştıracaktım.

3. Resim, beden eğitimi ve müzik gibi özel yetenek isteyen alanlarda çalışma denemeleri yapacaktım. Başarılı bulduğum işlerini sınıfta arkadaşlarına anlatacak ve onu onurlandıracaktım.

Bu düşüncelerimi babasına açtım. İstekleri olursa yerine getirmesini rica ettim. Anlaştık, birlikte deneme çalışmaları yapmaya karar verdik.

Aralık ayının ortalarına doğru Vehbi'yi öğretmenler odasına çağırdım. Karşılıklı oturduk. Bir ara okul bahçesine bir meyva fidanı dikmek istediğimi, bana yardım edip edemeyeceğini sordum. Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati'nin öğretmenlerine gösterdiği yakınlığı ben de öğrencime gösterdim. Heyecanlandı: "Hay hay öğretmenim, hem yardım eder, hem de dikilecek fidanı ben bahçemizden getiririm." dedi.

Anlaştık. Beraberce bahçeye çıktık. Fidan dikilecek yeri belli ettik. Kazma kürek getirdik. 50 santimetre çapındaki çukurun o gün 20 santimetre derinliğe kadar olan kısmını beraberce kazdık. Ertesi gün, başka çocukların da yardımı ile çukuru 60 santimetre derinliğe indirdik. Üstten çıkan toprağı çukur içine attık ve 30 santimetrelik kısmını toprakla doldurduk. Üçüncü gün Vehbi, şafakta uyanmış, sessizce yatağından kalkmış, başkalarını uyandırmadan evden çıkmış, 3 kilometre uzaklıktaki bahçelerinden bir adet köklü nar fidanı sökmüş ve okula gelmişti. Okula vardığım zaman Vehbi'yi fidanıyla birlikte çukur başında gördüm. Dördüncü saatteki tarım dersini başa aldım. Öğrencileri bahçeye çıkardım. Vehbi'ye bir teneke yanmış çiftlik gübresi getirttim. Gübreyi toprakla karıştırıp öğrencilerimin fidan dikimi üzerindeki bilgilerini sordum. Sonra fidanın köklerini toprağa gömdüm. Toprağı sıkıştırdım. Gövdesinin söküldüğü yerdeki kadar kısmının toprak dışında kalmasına dikkat ettim. Bir herek dikerek fidanı ona bağladım. Hep birlikte bir kova can suyu verdik. Öğrencilerime Vehbi'nin yaptığı işleri anlattım ve onu övdüm. Artık Vehbi, fidan işine iyiden iyiye gönül vermişti. Her sabah okula gelince ilk işi fidana bakmak, çapalamak, çevresinde çıkan yabancı otları temizlemekti. Sınıfta da yaramazlık işlerine ara vermişti.

Başka bir gün resim dersinde öğrencilerimden, her öğrencinin istedikleri ve sevdikleri bir şeyin serbestçe resmini yapmalarını istedim. Vehbi'nin resmi hem çok iyi, hem de ilginçti. Koca bir kâğıdı şematik

resimlerle doldurmuştu. Çiçekli bir kırda elinde sepeti ile bir kız, bir kurt ve dağ başında bir kulübenin resimleri yapılmıştı. Tabloda sembolik resim yoktu. Şematik çizgilere yer verilmiş, yer yer hareketli resime bile başvurulmuştu. Vehbi, "Kırmızı Başlıklı Kız" masalının resmini yaptığını söyledi. Resmi aldım. Karşıdaki yazı tahtasına astım. Öğrencilerime dönerek, resmi çok beğendiğimi, Vehbi'nin resim yapmakta özel bir yeteneği bulunduğunu söyledim. Artık Vehbi, geceleri bile resim yapmaya başladı. Her gün bana yeni yeni resimler getiriyordu. Ona: "Resimde daha çabuk ilerleyebilmek için okuma-yazma bilmenin de, matematiğin de gerekli olduğunu" söyledim. Vehbi yaramazlıkları büsbütün bıraktı. Kısa zamanda okuma-yazmayı da öğrendi. Sınıfın en ileri öğrencisi durumuna ulaştı. Yılsonunda sınıf birincisi olarak 2. sınıfa geçti. Okulu bitirinceye kadar da sınıf birinciliğini bırakmadı.

Aralık ayının sonuna doğru Başöğretmen Şevket Altınay hastalandı. Ziyaretine gittim, "Geçmiş olsun." dedim. Bana, yazılı sınav sorularını içeren bir kâğıt uzattı. Bu sorularla, okuttuğu beşinci sınıf öğrencilerinin sınavının yapılmasını ve kâğıtların kendisine gönderilmesini rica etti. Sorulardan biri, 61 yıl önceki olaydan hatırladığım kadarı ile, "Çevresi 12 kilometre olan bir gölün alanı kaç metremurabbadır=metrekaredir?" idi. Bu soruya, sınava giren 27 öğrenciden biri dahi doğru cevap verememişti. Ders işlenmiş, ama öğrenciler çap ve çember ilişkisi üzerinde düşündürülmediği, onların kafalarında bu ilişki somut hale dönüştürülmediği için konuyu kavramadıkları anlaşılmaktaydı.

Sınavda başarı gösteremeyen 5. sınıf öğrencilerine dairede çap-çember ilişkisini yansıtan Pi sayısını kavratmak için neler yapabileceğim hakkında günlerce düşündüm. Bir yandan da ortaokul öğrenciliğimden beri alışkanlık haline getirdiğim, okuduğum kitapların özetini yazdığım defterlerle, dergi ve gazetelerde önemli gördüğüm ve kestiğim yazıları topladığım dosyaları gözden geçirdim. Sonunda gözlemlerim üzerinde daha fazla düşünmeye, deneyimler yapmaya ve deneyimlerimi kılı kırk yararcasına eleştiri süzgecinden geçirmeye karar verdim. Pi sayısını 5. sınıf öğrencilerine yeniden kavratmak, onları düşündürecek deney yapmak için başöğretmenden müsaade aldım. Öğrencileri bahçeye çıkardım.

Öğrencilerime, bir deney yapacağımı, deneyi dikkatle izlemelerini, alacakları duyular üzerinde düşünmelerini, söz alarak düşüncelerini söylemelerini istedim. Bir kazık buldurttum. Toprağa çaktırdım. Bir ip buldum. Metre ile ölçerek bir, iki ve üç metre sonlarına birer düğüm attırdım. Birinci düğüme 20'lik bir çivi bağlattım. Diğer taraftaki ucu kazığa bağladım. İpi gerdim. Çivinin ucunu toprağa batırdım, bir daire çizdim. Dairenin merkezini, çapını ve çemberini göstererek anlattım. Öğrencilerime dönerek, "Çap uzunluğundaki ipi çember üzerine yatırarak ölçsek kaç çap buluruz?"diye sordum.

Öğrencilerim derin bir düşünceye daldılar. Zihinlerinde ölçümler yaptılar. Sonunda 2, 5, 3, 3,5 ve 4 diyenler oldu. Çap uzunluğu kadar başka bir ip aldım. Çember üzerine yatıra yatıra ölçtük. Üç tam ve biraz fazla geldi. Çiviyi birinci boğumdan çıkararak ikinci ve daha sonra üçüncü boğumlara bağlattım. Aynı metotla daireler çizdirdim. Tahminler yaptırdım. Bu tahminlerde doğruya daha fazla yaklaşmalar oldu. Sonunda bir bölüm öğrenci:

"Efendim, çap büyüyünce çember de büyüyor. Çap uzunluğu ile çember uzunluğu arasında değişmeyen bir şey var." dediler. Başka öğrenciler de: "Çapla çember arasında bir ilgi var, bir bağ var, bir orantı var." dediler.

"Bu bağlantıya bir ad verelim. Ne adı verebiliriz? Düşünün ve söyleyin." dedim. Bir öğrenci "çap-çember değişmezliği" dedi. Diğerleri de bu adı uygun buldular. Ben söz aldım. "Bir dairede çap ve çember arasındaki ilişkinin ilk kez farkına varan matematikçiler, buna "Pi sayısı" demişler. Onlar ölçümü bizim gibi iple değil, daha düzgün aletlerle yapmışlar ve 3,14 sayısını bulmuşlar, buna da "Pi" adını vermişlerdir. Şu halde çember uzunluğunu Pi'ye bölersek ne çıkar?

Hep birden, "Çap" dediler. "Ya da çap uzunluğunu Pi ile çarparsak ne çıkar?" diye sormaya devam ettim.

Yine hep birden "Çember uzunluğu." dediler.

"Geçenlerdeki sınavda, çevresi 12 kilometre olan gölün çapını bulmak için bir arkadaşınız 12'yi Pi'ye bölmüş. Doğru yapmıştır. Bunu şu daire üzerinde deneyelim." dedim. Çapın karesini aldık, bunu üç katına çıkardık, sonra da çap karesinin 1/8'i kadar da ekledik. Ortaya daire alanının çok üstünde bir alan çıktı. Yanlışlığın farkına varıldı. Dairenin alanının bulunması için çap yerine yarıçapın karesi ile Pi'nin çarpılması gerektiği bulundu.

Bundan sonra öğrencilerle sessizce sınıfa girdik. Öğrencilere birer kâğıt hazırlamalarını ve üzerine 7 santimetre yarıçapında bir daire çizmelerini istedim. Daire üzerine bir kenarı yarıçap olan kare çizdirdim. Bunu Pi sayısı kadar; yani 3 tam yüzde 14 kadar eklettim. Makasla daireyi kestirdim. Kare fazlalıklarını da ayrıca kestirdim. Küçük küçük parçalara ayırtarak daire alanındaki boş yerlere yapıştırttım. Öğrencilerimin Pi sayısının gerçek anlamını, çap ve çember ilişkisini, daire alanının çapın karesi değil, yarıçapın karesinin Pi ile çarpımına eşit olduğu fikrini kavramalarına yardım etmiş oldum.

Bundan 23 yıl sonra 1954'te Konya Ereğli Şehit Kâmil İlkokulun'da, 5. sınıfın teftişini yaparken öğrencilerin Pi sayısını kavramadıklarını, ezberlediklerini gördüm. Öğretmenin müsaadesi ile aynı uygulamayı orada da tekrar ettim. O sırada öğrenci bulunan, şimdi Ankara Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nin bir bölümünde görevli Rasim Özyürek yıllar sonra bana: "Efendim!" dedi. "Pi sayısının kavranmasını sağlayan o

dersinizde ben de bulundum. O sırada öğrenciydim. Hayatım boyunca bu uygulamayı unutamam."

Çevremizde bulunan insanlara dikkatle bakarsak bunlardan bir bölümünün "bakar kör" olduklarını görürüz. Bakar körlerin gözleri normal gördüğü halde okudukları kitap, gördükleri, izledikleri eşya ve olaylar üzerinde düşünmedikleri için, onların farklılıklarını, ayrıntılarını kavrayamazlar. Birbirine kenetlenmiş sağlam izlenimler edinemezler. Onları yorumlayamazlar, ezbere kullandıkları kelimelerin de tanımını yapamazlar.

Tarihe baktığımızda büyük adamların ve büyük komutanların çok iyi gözlem ve deneyim yaptıklarını, bulgularını hür düşünce ile sentez süzgecinden geçirerek kurallara bağladıklarını görüyoruz. Aynı zamanda bu kurallara göre davranarak büyük işler başardıklarını da.

Bunun en güzel örneğini, o zamanda bilinen dünyanın yarısını egemenliği altına alan Cengiz Han'da görüyoruz.

Büyük Okyanus'tan Orta Avrupa içlerine kadar Çin, Orta Asya, Müslüman memleketleri, Macaristan, Polonya, Almanya'da yaptığı savaşlarda, kendi ordularından daha üstün sayıdaki ordularla karşılaştığı halde Cengiz Han ve oğulları düşman ordularını kesin yenilgilere uğratmışlardır. Cengiz Han ordularının mekanizmasını geliştirmek için kimseden yardım görmedi. Düşünerek, deneyimler kazanarak, deneyimlerinin sonuçlarını doğru değerlendirerek her işi tek başına kendisi gerçekleştirmiştir. En büyük işleri, hayatının olgunluğuna ulaştığı 49 yaşından sonraki 16 yıl içinde başarmıştır.

İlk adı Timuçin olan Cengiz, babası öldüğü zaman 13 yaşındaydı. Kendi kabilesi bile onu terk ettiği gibi, düşmanları da onu bir av hayvanı gibi günlerce bozkırlarda kovaladılar. Sonunda yakaladılar. Boynuna boyunduruk adlı bir tahta geçirdiler; ellerini de bağladılar. Bu acılı halinde bile Cengiz ümitsizliğe düşmedi. İradesi zayıflayacağı yerde büsbütün kuvvetlendi, çelikleşti. Kendi kendine: "Tanrı benim irademi ölçüyor. Bu gibi olumsuzluklara dayanıp dayanamayacağımı sınıyor." diye düşündü. Bir günün gecesinde Cengiz, tilki uykusundayken, bekçinin uyukladığını sezdi. Yavaşça kalktı. Bekçinin yanına geldi. Onu tekmelemeye başladı. Şaşkına dönen bekçi gaflet uykusundan uyandı, doğrulmak istedi. Beceremedi. Yattığı yerde can verdi. Cengiz, boynunda boyunduruk, elleri bağlı kaçtı. Arkasına düşen atlılardan da bir çalılık içinde gizlenerek kurtuldu. Ortalık yatışınca dağda rastladığı bir avcıya ellerini çözdürdü, boynundaki tahtayı kırdırdı.

Cengiz Han, önce Karakurum ve çevresindeki gelenekleri ortadan kaldırmıştır. Çözmek istediği sorunları, engelsiz bir düşünce ile ele almış ve deneyimlerini biriktirmiştir. Deneyim sonuçlarını da iyi değerlendirmiştir. 12. ve 13. yüzyıllarda Moğolistan'da bilinen bütün metotların, bütün silahların ve bütün tekniklerin üzerinde incelemeler yapmış, onlardan en

yüksek ölçülerde faydalanmış, hatta bunları birleştirerek de uygulamıştır. Dünyayı fethetmek için deneyimler sonunda meydana getirdiği büyük harp makinesinin, büyük harp sanatının değişmeyen ana kurallarından çoğunu da bulmuştur.

Biz eğitimcilerin de Cengiz Han'ın çok büyük harp makinesinin kurulmasında yaptığı gibi, eğitim ve öğretimin ana kurallarını saptamada deneyim yoluyla çok şeyler öğrenmemiz gerektiğini düşündüm. Ayrıca deneyime yeterince önem vermeyen öğretmenlerle, deneyimsiz pedagojik bilimler ve öğretim metotları kitaplarını yazan eğitimcilerin de ne kadar yüzeyde kaldıklarını örneklerle göstermeye çalışacağım.

Bu nedenle Cengiz Han'ın deneyimle oluşturduğu kurallardan bir bölümünü kısaca, aşağıda maddeler halinde sunacağım:

1. Bundan 788 yıl önce bir ulusun askerlerle birlikte tüm halkını olası bir harp için hazırlayan, toptan savaş fikrini uygulayan ilk komutan Cengiz Han'dır.

2. Her işte, özellikle düşmana saldırıda en çok önem verdiği şey, çabukluk ve sür'atti. Bütün birlikleri düşmandan daha çabuk davranıyordu. Ondan 492 yıl sonra Napolyon: "Harbi kazanan ayaktır." diyerek çabukluğun önemini üç kelime ile belirtmiştir.

3. Kullandığı silahları en ince ayrıntılarına kadar düşünmüş, tariflerini yapmış, her savaşta silah ve ateş üstünlüğünü sağlamıştır. Örneğin her askerin at üstünde atacağı okla, daha vurucu olan ve ayakta atılan oku ayrı ayrı yapmıştı. Her ere üç cins ok taşıtırdı. Uçları çelik olan ve kısa uzaklıktan atılan oklar düşmanın çelik zırhını delerdi. Bu nedenle Çin orduları, imanlı İslam savaşçıları, Hiristiyan şövalyeleri ve orduları Cengiz Han ve oğulları askerlerinin üstün, sık ve isabetli ok yağmuru altında can verdiler.

4. Askeri hazırlıklarını çok gizli yapar, stratejik ve taktik üstünlük sağlar, ani baskınlarla düşman ordusunu dağıtırdı.

5. Haber almada ve casusluk örgütü kurmada o devre göre en kusursuz önlemleri almıştır. Kervan tacirlerini beşinci kolu haline getirdi. Onlar aracılığı ile bütün memleketlerde kendisine ajan sağlıyordu. Zor kullanarak girmek istediği ülkenin coğrafyası, nüfusu, askeri örgütü ve siyaseti hakkında bilgiler toplar, bu bilgileri inceden inceye incelerdi. Yönetimden hoşnut olmayanları saptar, onları kendi hükümetine karşı ayaklanmaya çağırırdı. Namuslu olmayan siyaset adamlarını para ile satın alır, casuslukta kullanırdı.

6. Bilmediği yörelerden, dağlardan, ormanlardan geçerken hiçbir zaman tek kılavuz kullanmamış, en aşağı on kılavuzu aynı anda kullanmıştır. Birbirinden habersiz olan on kılavuzun söylediklerinin birbirini tutması gerekirdi. Yalan söyleyen kılavuzu anında saptar ve diğer kılavuzların huzurunda kazığa oturturdu. Bu nedenle Cengiz ve oğulları orduları, kral taraftarı tek kılavuz kullanan yardım birliğinin Napolyon

emrine zamanında yetişememesi yüzünden Waterloo'da harbin kaybedilmesi hatasına düşmemişlerdir.

1933'lü yıllarda Türkiye'nin devlet başkanı büyük Atatürk'tü. O'nun başta bulunması bütün ulusu, memurları ve öğretmenleri mutlu ediyor, geleceğe güven içinde bakılmasını sağlıyordu. O yıllarda maddî çıkarı aklımıza getirmezdik. Herkes yurt ve ulusa hizmet yarışı içindeydi. Ulus ve devlet bütçesi çok fakirdi. Balkan Savaşı, Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'nın yurdumuzda yaptığı çöküntü, yer yer devam ediyordu. Bu nedenle devlet, ilkokul öğretmenlerine kendi bütçesinden maaş verme olanağı bulamamıştı. İlkokul öğretmenleri maaşlarını İl Özel İdare bütçesinden alırdı. Mesleğe ilk giren öğretmen 43 lira maaş alırdı. Manisa Özel İdaresi zengin olduğundan ben maaş almakta fazla sıkıntı çekmedim. Ama Orta Anadolu ve Doğu Anadolu'da görev yapan öğretmenler bazen aylarca maaş alamazlardı. Erzincan'da üst üste dört ay maaş alamayan bir öğretmenin Bakanlığa tel çekerek "Öğretmenin hörgücü yok, bu nedenle çok sıkıntıdayız." diye yazdığı söylenirdi. Ancak 1939 yılında, köy enstitülerini kuran, dünya klasiklerini dilimize çevirten çok büyük çaplı Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel'in etkisiyle ilkokul öğretmenleri devlet bütçesinden maaş alma olanağına kavuşmuştur.

Bu ölçüde maddî sıkıntıya rağmen köy öğretmenleri devletten harcırah, yol parası, zaruri taşım aracı parası istemeden, kendi maaşlarından kısıntı yaparak elde ettiği paralarla ayda bir Salihli merkezinde ve 15 günde bir de çevre köylerinden birinde toplantı yapar, belirli eğitim ve öğretim konularını görüşür, tartışır, deneyimlerimize daha faydalı olmak için kendimizi geliştirmeye çalışırdık. 61 yıl önceki, hatırlamakla mutluluk duyduğum, toplandığımız Salihli köyleri; Taytan, Karataş (Adala), Çapaklı, Dombaylı, İğdecik gibi köylerdi.

Yunan işgalinin derin acısını çeken köylü halk, memura, özellikle öğretmenlere büyük saygı gösterir, köye gelen misafirleri ortaklaşa ağırlar, hayvanlarına bakar ve ücret almazdı. Toplantı yaptığımız birçok köy. Gediz nehrinin ötesindeydi. Birinde başöğretmenim rahmetli Şevket Bey'le beraber kıyıda bağlı bir salı kiraladık. Atlarımızı sala aldık, kendimiz de bindik. Salcı halatı çözdü, küreğe asıldı. Biz de gergin ipi çekmeye başladık. Hava sakindi. Gediz düzgün, usul usul akıyordu. Salımız koyu dalgalar üstünde tatlı tatlı salınarak gidiyordu. Nehrin ortasına gelince atlardan birinin ayağı kaydı, dengesi bozuldu, sal üstünde çırpınırken nehre düştü. Hayvanı karaya çıkardık, ama kendimiz de bittik.

Bir seferinde Salihli Çapaklı köyünde toplanmıştık. Okulundaki birleşik 5 sınıfı okutan öğretmen Necati, önceden saptanan hayat bilgisi dersi üzerinde gözlem yaptırma konusunda açıklamalar yaptı. "Sonbaharda Değişiklik" konusunda öğrencileriyle yaptığı çalışmaları göstermek için bizi sınıfına götürdü. Yaptırıp dersliğinin bir köşesine koyduğu kum masasının çevresinde toplandık. Öğrencilerinin yaptığı gözlem sonunda

bu masa üzerinde 3 boyutlu olarak meydana getirdikleri çalışmayı inceledik. Öğrencilerin çamurdan yaptıkları tohum saçan çiftçi; atla ve öküzle sürülen çift; bağ ve bahçelerdeki çubuk, bağ ve meyve ağaçları heykelcikleri; kibrit çöpü ve tahta parçalarından, bez ve kumaş parçalarından yaptıkları heykelcikler, ağaçlar, bahçe duvarları yerli yerine konulmuştu. Öğrencilere soyut bahçe değil, köydeki bir kişinin bahçesi inceletilmiş, tohum saçan ve çift süren köylülerin dahi adları yazılmıştı. Bu suretle, öğrencilerin. İnceledikleri konu üzerinde düşündürülmeleri ve somut fikirler elde etmeleri sağlanmıştı. Öğrencilerle birlikte tartışarak hazırladığı gözlem planı da şöyleydi:

"Konu: Sonbaharda Çalışma".

1. Tarlalarda patates ve turp sökülüyor mu? Kimin bahçesinde kaç kişi söküyor? Bunlardan her birinin giydiği ayakkabı ve elbise biçimi ve renkleri?

2. Bahçelerde elma ve incir toplanıyor mu? Nerede, kaç kişi topluyor? Meyveleri ne içine koyuyor, ne ile taşıyor?

3. Çiftçiler tarlalarına tohum ekiyorlar mı? Hangi tarlaya kim, ne ile tohum ekiyor? Tohumu kim saçıyor? Ne ile saçıyor?

4. Bağlarda üzüm salkımları çubuklarından eksiliyor mu? (Hangi bağ gözlendi?)

5. Aynı biçimde havanın yaz, kış, gece, sabah ve akşamları nasıl olduğu ayrıntıları ile saptanmıştı. Sonbaharda doğa da yine aynı biçimde ayrıntıları ile planlanmış ve gözletilmişti.

1933 yılının Aralık ayının sonlarına doğru Salihli merkezinde İlköğretim Müdürü Raif Bey'in okulunda, köy ve şehir okulları öğretmenlerinin birlikte yaptıkları mesleki toplantıya ben de katıldım. Görüşme konusu "öğrencilere gözlem yaptırılması ve genel fikrin açıklanması"ydı. Bir derslikte sıralar üzerine oturmuş 45 kadar öğretmendik. Merkez okulları öğretmenleri birbirleriyle yarışırcasına tören elbiselerini giymişler, ön sıralarda yer almışlardı. Biz köy öğretmenleri de iş elbiselerimizle arka sıralara oturmuştuk. Raif Bey oturum başkanlığına seçildi. Görevliler ve konuşacaklar sıraya kondu. İlk sözü alan bir öğretmen, açıklanacak konuyu belirttikten sonra, Beacon ve Stuart Mill'in gözlem ve deneyim metotları hakkındaki düşüncelerini anlattı. Bizim bugünkü anlayışımıza göre de gözlemi: "doğal olayların düşünerek gözle incelenmesi" olarak tanımladı. "Gözlemde bütün duyu organlarından faydalanılması gerekli ise de göz, bilgi edinmek için en güçlü bir algılayıcıdır" dedi. Üçüncü sınıfta hayat bilgisi dersinde öğrencilerine yaptırdığı gözlemlerin kum masası üzerine yaptırdığı modellerini gösterdi.

Söz alan diğer bir öğretmen, genel fikir ve ayrıntılarını anlattı. "Psikoloji kitaplarının yazdığına göre, 9 yaşına kadar çocuklarda genel fikir yoktur." dedi. "Bu nedenle genel fikirlerle öğrencilere yaptıracağımız çalışmaların hiçbir faydası yoktur. Fikrin sözlük anlamı, zihnin bir şey

hakkında edindiği veya kurduğu kavramdır. Öğrencilerin üç boyutlu varlıklar ve olaylar üzerinde, görerek ve düşünerek bilgi edinmelerinin sağlanması gerekir. Belirli bir varlığı ya da olayı izlemeden, izlenimler üzerinde düşünmeden elde edinilen fikirler somut fikir olamaz. Örneğin bir masa fikri. Büyük, küçük, üç ayaklı, dört ayaklı gibi yüzlerce masadan ortak elemanlarla soyutlama ile masa fikri ortaya çıkmıştır. Bu nedenle bütün cins isimler geneldir. 9 yaşına kadar çocuklarda kavranması olanak dışıdır. Bütün cins isimleri çocuk ruhuna uygun somut hale getirmek için konusunu belli etmek gerekmektedir. Tavuk fikri geneldir. Ama çocuğun ayağına ip bağladığı tavuk genel değildir." Tavuk hakkında öğrencileriyle birlikte hazırladığı tavuk inceleme planını tahtaya yazdı ve bize gösterdi. Öğrencilerinin gözlemlerinden örnekler okudu.

Tavuk İnceleme Planı:

A- Boynuna kırmızı ip bağlayacağımız tavuk:

1. Yem yerken başka hayvanlardan farklı yaptığı hareket,
2. Su içerken kedi, inek ve attan farklı yaptığı hareket,
3. Kümese girerken,
4. Kümesten çıkarken,
5. Başka tavuklarla arkadaşlığında ve dövüşürken yaptığı hareketler.

Toplantıya katılan öğretmenler içinde, büyük şehir öğretmen okullarından çok iyi yetişmiş, deneyimlerle bilgi ve görgüsünü arttırmış öğretmenler de vardı. Bunlara hayranlık duydum. Bu toplantıdan çok faydalandım. Mesleki ve genel kültürümü çok daha derinleştirmem gerektiğini hissettim. Okuldan çıkınca Salihli PTT mektup servisine uğradım. Yarım yamalak Fransızcamla, Paris'teki "Librairie Larousse" kitabevine bir mektup yazdım. Bu mektupta Durasıllı Köyü öğretmeni olduğumu "Nouveåu Petit Larousse Illustre" adlı ansiklopedik sözlüğe ihtiyaç duyduğumu, sözlüğü ödemeli göndermelerinin ya da ücretini Türk posta pulu ile zarf içinde göndermenin mümkün olup olmadığını sordum. İkinci mektubu da İstanbul'daki Remzi Kitapevi'ne yazdım. 1933'ün Eylül ayında çıkan ve fiyatı 75 kuruş olan Eğitimci Dr. Halil Fikret Kanad'ın "Muasır Terbiye Ülküleri ve Terbiyede Yenilikler (Çağdaş Eğitim İdealleri ve Eğitimde Yenilikler)" adlı kitabın posta ödemeli gönderilmesini istedim. Görevimi hakkıyla yapmanın mutluluğu ve sevinciyle Durasıllı'ya döndüm.

Vakit akşamdı. Arabadan inince Bay İzzet'in dükkanına uğradım. Bay İzzet, eskiden öğretmenlik yapmış, bilmediğimiz nedenlerle işinden ayrılmış, Durasıllı'da evlenip çoluk çocuk sahibi olmuş, ticaretle ve ziraatla uğraşan nâzik yapılı bir kişi idi. Köylüler de ona karşı daima saygı duyarlardı. Köy gençlerinden Terzi Ali Rıza gibi dinamik, iyi ve doğru düşünen gençlerle işbirliği yapar, köylülere Cumhuriyet'i, Atatürk devrimlerini sevdirmede, bilinçli tarım yapılmasına katkıda bulunurdu. Bana,

öğrencileri sağlık kontrolünden geçirmek için bir sıhhiye müfettişi geldiğini, yanında emekli bir veteriner profesörünün de bulunduğunu, muhtarın evinde misafir olduklarını söyledi. Bu kişilerden köylünün de faydalandırılması için neler yapabileceğimizi birlikte düşündük. Sonunda ertesi akşam için köylüleri okulda toplamaya, onlarla köylüyü ilgilendiren konular üzerinde sohbet toplantısı yapmaya karar verdik.

Ertesi sabah erkenden okula gittim, gelen öğrencileri topladım. Birlikte temizlik kovalarını aldık. Okul çevresindeki kâğıtlarla hayvan dışkılarını topladık. Okulun ve sınıfların sabah temizliğini yaptık. Camları sildik. Sıra, masa gibi bütün eşyaların tozlarını aldık. Okulu ve çevresini pırıl pırıl yaptık.

Saat 9.00 sıralarında sağlık müfettişi ve misafiri geldiler. Onlarla tanıştım. Birlikte günlük bir program yaptık. Gündüz bütün öğrencilerin göz, kulak, boğaz ve burunları ile dişleri gözden geçirilecek, gece de okulda köylülerle bir toplantı yapılarak, köy hayatı ile ilgili konular üzerinde konuşulacaktı. Konuk profesör, köylülerle konuşmak için kahveleri dolaşmaya gitti. Ben ve müfettiş hasta olan Başöğretmen Şevket Bey'i muayeneden sonra, gün boyunca bütün öğrencilerin teker teker sağlık kontrollerini yaptık. Paydosta öğrencilere seslenerek, akşam yemeğinden sonra okulda velilerle toplantı yapacağımızı, onlara sağlık ve hayvancılık üzerinde faydalı bilgiler verileceğini, anne ve babalarını toplantı için çağırmalarını istedim.

Okulda toplantı salonu yoktu. Akşam yemeğinden sonra kadın ve erkek veliler koridoru ve sınıfları hınca hınç doldurdular. Petrol lambaları ile her tarafı aydınlattım. Toplantıyı akşam saat 19.30 sıralarında açtım. Müfettişi ve konuk profesörü köylülere tanıttım. Müfettişi de masaya davet ettim.

Sağlık müfettişi konuşmasında okulda yaptığı işleri kısaca anlattı. Bütün öğrencilerin göz, kulak, burun, boğaz ve dişlerini sağlık kontrolünden geçirdiğini, kimi öğrencilerin şehirde uzman hekimlerce yeniden muayenesinin yapılması için dosyalarına kayıt geçtiğini anlattı. Önemli sağlık öğütlerinde de bulundu. Söz sırası emekli veteriner profesöre gelince, profesör söze başlayarak: “Çok sayın köylü kardeşlerim.” dedi. “Çok eski çağlardan beri bütün toplumlar, kendilerine hizmet eden, kalkınmalarında, yükselmelerinde ve mutluluğa kavuşmalarında büyük katkı yapan büyük adamlarını unutmamışlar, onların yaptıkları işleri ve başarılarını yeni kuşaklara aktarmak için heykellerini yaparak dikmişlerdir. Her doğum yıldönümü ya da ölüm yıldönümlerinde de onlar için toplantılar yapmışlar, periyodik yazılar ve kitaplar çıkarmışlardır.

Yine değerbilir toplumlar, kendinden çıkan ve kendine hizmet eden büyük adamlara gösterdikleri bu anma ve saygı yanında insanlara hizmet eden hayvanları da unutmamışlardır. Bunun en güzel bir örneğini Alp dağlarında İsviçre ile İtalya arasında geçiş sağlayan büyük Senber-

nar Geçidi'nde gördüm. 2472 metre yükseklikteki Senbernar Geçidi'nin yerleşim alanında ağaçlar, güller ve çiçeklerle bezenmiş büyük bir parkın ortasında iki büyük heykel gördüm. Bunlar uzun ve kısa tüylü olmak üzere iki çeşidi bulunan, cesur ve sadık, iri ve kuvvetli Senbernar köpeklerinin heykelleri idi. Heykellerden birinin kaidesinde (ayaklığında) 42 insanı ölümden kurtardığı, diğerinde de 38 insanı ölümden kurtardığı yazılıydı. Orada gördüğüm bir banka oturdum. Köpek heykellerine bakarak düşünmeye başladım. Hassas görme, işitme ve koku alma yeteneklerini işleterek sürüsünü koruyan, kurtlarla boğuşup onları yenen, babayani Kangal çoban köpeklerini, avyerini bulup avcıya gösteren köpekleri, vurulan avı bulup avcıya getiren köpekleri, av kaldıran köpekleri, iz süren köpekleri, evimiz önünde sabahlara kadar uyanık, tehlike karşısında acı acı havlayarak sahibini tehlikeden haberdar eden köpekleri birer birer zihnimde canlandırdım.

İlk çağ mitolojisinde Apollo'nun eğittiği köpeğin Artemis'in arkadaşı olduğundan beri köpeklerin insanların koruyucu arkadaşı olduğunu da düşündüm. Sonra da köpeklerin insanları nasıl kurtardığını incelemeye koyuldum. Senbernar Geçidi'nde hava sık sık sis yapmakta, kar yağmakta, dik yamaçlarda biriken karlar büyük parçasından kopup çığ olarak toprağa düşmektedir. Oradan geçmekte olan turistler de kimi zaman, 8-10 metre kalınlığındaki çığ altında kalmaktadır. İşte böyle bir zamanda, boyunlarında şarapla dolu matara bulunan Senbernar köpekleri imdada yetişmektedirler. Çığ altındaki insanın kokusunu alan köpekler, ayaklarıyla çığı yara yara turisti bulmakta, yakasından ısırarak düzlüğe çekmektedirler. Adam bayılmışsa boynundaki matarayı uzatarak içki sunmakta ve ilk yardımını yapmaktadırlar. Oraya gelen insan yoksa, köpeğin, turisti çeke çeke konaklama yerine getirdiklerini öğrendim."

Dinleyicilerin sorularını da cevaplandıran profesör, köylülerin ömür boyu unutamayacakları kuvvetli izlenimler almasını sağladı.

Sayın Milaslılar, belediye, kurumlar, dernekler ve köyler sorumlu yöneticileri! Türkiye genelinde Milas ilçesinin tarihi kalıntıları ve doğal güzellikleri açısından üstün ve çok önemli bir yeri vardır. Milas'ın bir bölüm köylerinin çok görkemli tarihi kalıntıları yanında, kıyıları da çok girintili ve çıkıntılıdır. Bu kıyılarda büyük koylar içinde daha küçük koylar oluşmuştur. Bu nedenle yaz aylarında gündüzleri denizde bir rüzgâr oluşmakta ve bu rüzgâr denizden kara yönünde esmektedir. Bu özel oluşum sonunda deniz daha sıcak ve kara da daha serin olmaktadır. Bu oluşumun insan doğasına uygunluğu bakımından Milas koyları, yalnız Türkiye'de değil, bütün Akdeniz ülkelerinde daha uygun ve daha seçkin bir durumdadır. Bu kıyılar, billur duruluğundaki çok temiz suların altın rengindeki kumlarla, çam ve zeytin gölgelerinin birleştiği alanlar halindedir. Bu durumu gören, okuyan, görenden dinleyip Milas köylerine gelen

turistler içinde, her branşta yetişmiş bilim adamları, profesörler, iş adamları bulunmaktadır.

Ayağımıza gelen, yerli ve yabancı bu seçkin insanların görüş, düşünce ve öğütlerinden Milas ve köyleri halkının da faydalandırılması için neler yapılabileceğini, onlar için toplantılar düzenleyerek konferans, sunuş, sohbet ve başka etkinlikler sağlamanın mümkün olup olmadığını düşünmenizi ve mümkün olabilecek uygulamalara başvurmanızı dilerim.

Paris'e mektup atışımın 15. gününde Salihli'den dönen muhtarımız okula geldi. Neşeliydi. Elinde bir paket vardı. Paketi bana uzatarak:

"Salihli PTT'sinden köyün mektuplarını alırken bu paketi de aldım. Ödemeliymiş, senin adına 5 lira da PTT'ye ödedim." dedi.

Paketi aldım. Üstünde benim adresim yazılıydı. Aceleyle açtım. İçinden " Nouveåu Petit Larousse Illustre" adlı kitapla bir tomar kitap katalogu ve fiyat listeleri çıktı. Kitabı açtım. İçinde Fransızca yazılmış bir de mektup vardı. Bu mektubun içeriğini sözlük yardımıyla dilimize çevirdim. Yayımcı, ilgim için teşekkür ediyor, sipariş mektubumu aldığı gün paketi postaladığını, 230. baskısı çok büyük emek ve itina ile yapılan bu sözlük ve ansiklopedinin çalışmalarıma ışık tutmasını, problemlerin çözümünde ve başarıya ulaşmamda katkı sağlayacağını ümit ettiğini yazıyordu.

Sözlük, birinci sınıf ince kuşe kâğıdına basılmıştı. Sözcükler büyük harflerle 6 punto siyah, anlamlar ve açıklamalar normal, beyaz 6 punto harflerle dizilmişti. Yazılar, gravürler, levha ve tablolar, haritalar çok net görülüyordu. 1,6 kilo ağırlığa sığdırılmış 1765 sahifelik kitapta bir tek kırık harfe rastlamadım. Kitapta 6200 gravür, 220 levha ve tablo ve 140 da harita vardı. Sözlük bölümünde 62.000 kelime, ansiklopedi bölümünde 25.000 kelime, Latince yabancı deyimler bölümünde de 800 olmak üzere 87.800 kelime ve deyimin anlamı ve gerekenlerin bilimsel açıklamaları yapılmıştı. Cildi, olağanüstü sözünün daha da üstünde bir itina ile yapılmıştı. Çok sağlam ve ince iplikle dikilmiş, kalın mukavva kapaklar üstüne bez geçirilmiş, kabı ve sırtı yazı ve gravürlerle süslenmişti. Bu küçük ansiklopedik sözlüğün basma, yayımlama ve satma hakkı 1924'te alınmıştı. Kitabın basım yılı kitap üstünde 1936 olarak yazılmakta ise de I932'den 1936'ya kadar olan kitaplar üstüne 1936 yazıldığı öğrenilmiştir. 1933'ten bu yana 61 yıldır en çok başvurduğum el kitabı bu küçük sözlük ve ansiklopedidir. 61 yıldan beri Manisa, Bartın, Ankara, Konya, Eskişehir, Adana ve Muğla başta olmak üzere otuzdan fazla çalıştığım yerlere bu kitabı da beraberimde götürdüğüm halde daha bir tek yaprağı kopmuş değil. Niteliğini kaybeden bir tek kelime, bir tek yazı, resim, levha, tablo ve harita yoktur. Şirazeleri bile olduğu yerinde duruyor. Bunu çıkaran bir Fransız yayımcısıdır. Fransız Özel sektörünün temsilcisidir. Mutluluğu ve maddi zenginliği, müşterilerinin faydasında, mutluluğa kavuşmasında arayan, müşteriye hizmet için her türlü özveriye

katlanan, büyük emeklerle meydana getirdiği yapıtları hakkına uygun fiyatlarla pazarlayan, bu nedenle kendi ulusuna ve insanlığa hizmet ettiğinden yücelen, bu eseri 230 defa basma mutluluğuna kavuşan Fransız özel temsilcisi “CLAUDE AUGE” karşısında ceketlerimizi ilikleyerek saygı duruşuna geçerken, yurdumuzdaki az çok benzer işler, çalışmalar ve yapıtlar üzerinde siz okuyucularımın da düşünmenizi rica ederim. Düşünmenin, varolmanın şartı olduğunu, “Düşünüyorum şu halde varım.”diyen Fransız filozofu DECARTES’ın dediği gibi, var olmanın ve ilerlemenin ilk şartının düşünme olduğuna inanıyorum. Bu nedenle bu konuda düşündüklerimi bilgilerinize ve eleştirilerinize sunarım.

1. Önümde Milliyet gazetesi ile Garanti Bankası işbirliğiyle 10 yıl kadar önce bastırılıp Milliyet okurlarına armağan edilen ve 20 bin kelime-yi 746 sahifeye sığdıran TÜRKÇE SÖZLÜK var. Üçüncü hamur kâğıda basılmış, içinde çok az resim var. Yaprakların bir bölümü darmadağın oldu. Sahifelerin bir bölümü de eskidi. Hem gerçek cilt yapılmamış hem de gerçek cilt yaptırma şansı ortadan kaldırılmış. Formalar birleştirilerek kitap haline getirildiği zaman bıçak altına sürülmüş ve kitabın sırtı baştanbaşa kesilmiştir. Kesilen sırta tutkal sürülmüş, kap da geçirilerek yalancı cilt haline getirilmiştir. 16 sayfalık formalar tek yaprak haline getirilmiştir. Tutkal gevşeyince kitap yaprakları darmadağın olmaktadır. Yurdumuzdaki bir bölüm okul kitaplarının, hatta bir bölüm ansiklopedile-rin bile sırtlarının kesilerek yalancı cilt haline getirildiği görülmektedir. En kolay basım tekniğine göre kitaplar, büyük kâğıtlar üzerine 8, 16 ya da 32 sahife birden basılır. Sonra katlanarak forma haline getirilir. Formalar yan yana konarak dikilir. Kapak geçirilir, kitap haline konur. Bir cildin en basit, ucuz ve sağlam yapılmışını Kültür Bakanlığı yayınlarından Ankara Sevinç Matbaası'nın bastığı Türk Büyükleri dizisi kitaplarında görmekte-yiz. Bunlar gerçek yapılan bir cilttir. Bir bölüm özel sektör yayıncıları gerçek cilt yerine kitabın dikiş emeğinden kurtulmak, kısa zamanda bozulacağı için aynı müşteriye aynı kitaptan bir daha satabilmek düşünce ve kastiyle formalarını birleştirdiği kitabı dikiş yerine bıçak altına sürerek sırtını boydan boya kestirmekte, 8 ya da 16 yapraklı formayı tek yaprak haline getirmektedirler. Dikiş yapılmadan sırtına tutkal sürülerek yalancı cilt haline getirilmekte olan kitaplar kısa bir kullanıştan sonra dağılmak-tadır.

2- Yurdumuzda, aradan geçen 61 yıl içinde çok yüksek kaliteli, 1,6 kilogram ağırlık içine 87.800 adet sözcük, ansiklopedik kelime ve deyimlerini sığdıran küçük bir Türkçe sözlük çıkarılamadı. Kıyıkışlacık Köyümüz halkının büyük çoğunluğu ansiklopedi ve sözlük gibi başvuru kitaplarına ilgi göstermemektedir. Oysa bizim köyümüz, yurdumuzdaki 40.000 köyün en ilerdeki köyleri arasındadır. Milas şehir kitaplığından faydalanan bir köylü ne gördüm, ne de duydum. Hatta şehir halkı bile

kitaplığa ilgi duymamaktadır. Kitaplık personelinin çabalarıyla öğrenciler Milas kitaplığına gelip faydalanmaktadırlar. Oysa çağı yakalamak için, evrensel alanda % 1'in altındaki bilime katkımızı çoğaltmak için, avukatların iş başında eğitilerek kanunların özünü daha iyi kavramaları, davalarda ileri süreceği önerilerle yargıçların gerçeği yakalama alanlarını aydınlatmaları ile üreticinin daha az yerden daha çok ve kaliteli ürün elde etmeleri için başvuracağı ve faydalanacağı kaynakların başında kitaplıklar gelir. Ama bakanlıklardaki müsteşarlar, genel müdürler, şube müdürleri gibi yüksek dereceli personel bunun farkında değildirler. Bu nedenle Batı uygarlığının doruk noktasına ulaşmasında kitaplıkların üstlendikleri rol ve katkı hakkında ne düşünür, ne etüt yaptırır, ne de faydasına inanırlar. Bakanlığın bastırdığı kitaplarla resmi gazeteleri el yordamıyla dağıtırlar. Bu kitaplardan çoğu ihtiyaç sahiplerinin ve üreticilerin eline geçmez. Geçenler de demirbaşa geçmediği, kullanmada bilimsel yöntemler bilinmediği için bir iki yıl içinde kaybolur.

3- Yurdumuz her alanda; tarımda, hukukta, eğitimde ve başka alanlarda dünya ölçüsünde kaliteli, yetişmiş elemana sahiptir. Hatta bir bölüm beyin gücümüz, yüksek paralar karşılığında ecnebi memleketlerde, ora insanlarının mutluluğu için emek sarf etmektedir. Bizde köşe başlarını "evet efendim"ciler, "bir tür gizli başarısızlar" tuttuğundan, onların çabaları ile bu yüksek çaplı insanlara bir kulp takılmakta, memleket dışına kaçmalarına sebep olunmaktadır.

Danıştay dairelerinde, değişiklikleri gününde işlenen yasalar, yönetmelikler, temyiz, hukuk ve ceza daireleri kararları, danıştay kararları, emsal kararlar gibi, bir hukukçunun ihtiyaç anında başvuracağı dökümanlar, bilimsel bir yöntemle tasnifi ve tertibi yapılmış olup, her an başvurucunun emrine hazır bulundurulmaktadır. Böylesine bilimsel bir çalışmayı ilçelerde savcı ve yargıçlar yapamaz. Çünkü ellerinde bilimsel çalışacak, yazılı eserlerin cildini, tertip ve tasnifini yapacak elemanları yoktur. Ancak şehir kitaplığı, batıda olduğu gibi örgütlendirilir ve kuvvetlendirilirse, her branşta olduğu gibi hukuk biliminde de bir avukat, savcı ya da yargıcın istediği 30-35 yıl önce çıkan bir yazı, bir karar, emsal karar kitaplık görevlisi tarafından birkaç dakika içinde bulup çıkarılabilir. Batıda, 5 milyon kitabı olan bir kitaplık, okuyucunun istediği bir kitabı, dergi veya yazıyı, hava tazyikli borular içinde, iki dakika içinde isteyiciye verebilmektedir.

Bizde, Türkiyemizde kitaplığın değeri, Türk insanının çağın gereklerini yakalamasında, bilimde, teknikte, üretimde utanılacak gerilikten kurtulmasında, hakkı olan en yüksek düzeye fırlamasında oynayacağı rol, katkı yeterince anlaşılmış değildir. Hele bakanlıkların, özellikle Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın en yüksek görevlileri olan müsteşar, genel müdür ve daire başkanlarının çağın gereklerine göre yetiştirilmelerinde memleket için hayati önem vardır. Ancak bu suretle Tarım Bakanlığı'nın

çok kıymetli elemanlarınca hazırlanan kitaplardan hiç olmazsa birer tanesi bütün şehir kitaplıklarına gönderilerek üreticinin eline geçmesi sağlanmış olur.

Kitaplıklar ciddi olarak bütün bakanlıklar tarafından ele alınıp Batı'da olduğu gibi organize edilmediği sürece bütün Müslüman memleketlerle birlikte bilime yaptığımız katkının % 1'in altına düşmesini bekleyebiliriz.

Cumhuriyetimizin ilk kurulduğu yıllarda orta dereceli ve yüksek okullarla Ankara halk kitaplıklarında bilimsel kitaplık tertip ve tasnif metotları yurdumuzda bilinmiyordu. Kitaplıklarda her işlem el yordamıyla yapılıyordu. Hatta 1941 yılında Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji bölümüne öğrenci kaydımı yaptırdığım zaman daha Ankara'da Milli Kütüphane yoktu. Milli Eğitim Bakanlığı da bunun eksikliğini duymuyordu. Devlet parasıyla Almanya'da kütüphanecilik tahsili yapan ve daha sonraki yıllarda Milli Kütüphaneyi kuran Adnan Ötüken, Milli Eğitim Bakanlığında Kitaplıklar Müdürlüğü'nde değil, Yayın Müdürlüğünde çalıştırılıyordu. Ben, gündüzleri okula devam ediyor, geceleri de haftada üç gün Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nde açılan Kütüphanecilik kursuna devam ediyordum. Boş zamanlarımda da okul kitaplığı ile içten bir istekle ilgileniyor, öğrencilerin ve öğretmenlerin kitaplıktan kitap alıp vermelerine yardım ediyordum. Bir gün müdürümüz Esat Altan'ın kapıcısı gelerek Müdürün, beni makam odasına çağırdığını haber verdi. Hemen gittim. Rahmetli müdürüm beni güler yüzle karşıladı ve oturttu. Okul kitaplığından söz açtı. Benim kitaplıkla candan ilgilendiğimi, kitaplık kursuna gittiğimi öğrendiğini ve bundan memnun olduğunu söyledi. Müdür başyardımcımız Mustafa Nihat Özön ile öğretmenim Fuat Baymur'un da kendisine başvurarak benim kitaplıkta görevlendirilmemi istediklerini sözlerine ekledi. Kabul edersem kitaplıkta görevlendirileceğimi, kitapların tertip ve tasnifinin benim tarafımdan yapılmasını, bu iş için yaz aylarında daha çok vakit bulabileceğimi, bu takdirde hem okulun olanaklarından beni faydalandıracağını hem de bir işçi ücreti kadar maaş vereceğini söyledi. Sevinçle kabul ettim. Ancak bir şartım bulunduğunu, okul giriş kapıları her gün saat 19.00'da kapandığından benim Ankara'da geceleri yapılan konferanslarla kitaplık kursuna devam edebilmem için gece okula gelince kapıcının beni içeri alması için emir verilmesini istedim. Müdürüm bunu da kabul etti. Kapıcıya gerekli talimatı vereceğini söyledi.

Büyük bir istekle kitaplık tertip ve tasnifi işine koyuldum. Ertesi gün Milli Eğitim Bakanlığı Yayın Müdürlüğü'nde çalışan öğretmenim Adnan Ötüken'i ziyaret ettim. Durumu anlattım. Gazi Eğitim Enstitüsü kitaplığının tertip ve tasnifini yapacağımı söyledim ve yardımını istedim. Bana, Ankara'da yalnız Ziraat Yüksek Okulu kitaplığının bilimsel tertip ve tasnifinin Berlinli bir grup kütüphaneci tarafından yapıldığını, o kitaplığı

incelememi ve orada uygulanan metodu aynen Gazi Eğitim Enstitüsü'nde uygulamamı öğütledi.

Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü kitaplığını boş zamanlarımda iki ay müddetle inceledim. Edindiğim izlenimlerle kurstan aldığım bilgilerin sentezini yaptım. Kitapları yerleştirmek için yeniden raflar yaptırdım. Kitaplık biliminde "Aksesyon Metodu" denilen, kitapları boy sırasına göre yerleştirmeyi uyguladım. Buna göre kitapları üç boya ayırdım. 25 santim boya kadar olanlara küçük boy, 25-35 cm arasındaki boya orta boy ve 35 cm'den daha yüksek olanlara da büyük boy adını verdim. Küçük boy numaraların başına A, orta boy kitap numaralarınm başına B ve büyük boylar için de C harflerini koydum. Rafları da bu esasa göre yaptırmıştım. Her boydaki kitapları ayrı raflara soldan sağa ve alttan yukarı olmak üzere sıraya koydum ve sıra numarasını yazdım. Bu numaraları, her kitaba alttan 4 santim yukarısına yapıştırdığım etikete de yazdım. Ayrıca her kitabın iç kapağı ile 17. sayfasını da okul damgası ile mühürledim ve buralara da sıra numarasını yazdım.

Yüksek Ziraat Enstitüsü kitaplığında o zaman çalışan Alman uzman kitapçıdan kitapların tasnifi için ana bilgiler ve notlar aldım. Bu bilgilere göre o yıllarda dünyanın her bölgesinde her dilde kitaplığa başvuran okuyuculardan 10 milyon adedinin istekleri kaydedilmiş, sonra da tasnifi yapılmış ve bundan neticeler çıkartılmıştı. Bu neticelerin dört başlık halinde toplandığını da öğrendim. Birinci gruba giren sorularda okuyucu sadece kitabın adını biliyor, yazarını ve serisini bilmiyor. İkinci gruba giren sorularda okuyucu yalnız yazarın adını ve soyadını biliyor, kitap adı ve varsa seri adını bilmiyor. Üçüncü gruba giren sorularda okuyucu ne kitap adını ne de yazar adını biliyor, yalnızca seri adını biliyor. Örneğin bu kitaplıkta Büyük Adamlar serisinden hangi kitaplar var diye soruyor? Dördüncü gruba giren sorularda ise okuyucu ne kitap adı, ne yazar adı, ne de seri adı bilmiyor. Sadece konu adı biliyor. Örneğin, bu kitaplıkta ağaç gübrelenmesi ya da ağaç ilaçlanması, ağaç budanması ve ağaç aşılanması konularında hangi kitaplar var, diye soruyor. Kitaplığı tasnif ederken okuyucunun bu dört tip sorusuna da cevap verecek nitelikte olmasına dikkat ettim. 1942 yılı yaz aylarında Gazi Eğitim Enstitüsü atölyesinde dünyaca standart hale getirilmiş 7,5 x 12,5 santimetre ebadında 120 adet fişin sığacağı kadar çok gözlü fiş dolapları yaptırdım. İnce beyaz kartondan 120.000 adet aynı ebatta fişler kestirdim. Bu fişlerin alt kenar ortasının 1 cm yukarısından 1,5 milimetre çapında delikler açtırdım. Yaz aylarında Ankara'da kalan bir bölüm öğrencinin yardımını da fiş yazma için sağladım. Kitaplıktaki kitapların önce A boyundan ve 1 numaradan başladım. Her kitap için 2 adet kitap adına göre, bir adet kitabın yazarının soyadına göre ve bir de varsa seri adına göre fişler yazdırdım. Kitap adına göre yazılan iki fişten birini sistematik katalog için ayırdım. Diğerlerini birbirine kattım. Sözlük ve ansiklopedilerde olduğu

gibi kelime ve harf sırasına göre alfabetik sıraya dizdirdim. Soldan sağa ve alttan yukarıya doğru olmak üzere alfabetik sıraya göre yerleştirdim. Fişlerin altındaki delikten geçirdiğim sağlam bir teli karşı taraftaki somuna bağladım. Fişlerin dolap gözünden ayrılmamasını sağladım. Bu suretle kitaplığın alfabetik fiş kataloğunu tamamlamış oldum. Kitaplıktan kitap almak isteyen okuyucular, önce fiş dolabı önüne gidip almak istediği kitabın fişinden, boy sırası simgesi olan harfle numarayı alarak kitaplık memuruna götürünce, istediği kitabı bir dakikada almak olanağına kavuşmuş oldu.

Kitaplıktaki kitapları konularına göre sistematik adı verilen katalog yapmaya gelince: Bu katalog kitap adı, yazar adı ve seri adını söylemeden yalnızca konu adını söyleyen okuyucuların faydalanması için yapılmıştır. Örneğin bu kitaplıkta katıhal fiziği, matematik, meyve aşıcılığı, sebze gübreleme tekniği gibi her konuda söylenen istekleri karşılar. Sistematik katalog yapmanın çok çeşitli uygulamaları vardır. Ben, Amerikalı kütüphaneci Dewey'in onlu sistemini kitaplıkta uyguladım. Bu uygulamada 0-9 arasındaki sayıların ilk rakamlarında on bölüme ayrılan kitap konularının birer bölümünü aldım. Örneğin 0- Genel Konular, 1- Felsefe, 2- Genel olarak Dinler, İlahiyat, 3- Sosyal Bilimler, Hukuk, Yönetim, 4- Dilbilgisi, 5- Kuramsal Bilimler, 6- Uygulamalı Bilimler, 7- Güzel Sanatlar, Fotoğraf, Oyun ve Spor, 8- Edebiyat, 9- Tarih, Coğrafya. 0-9 arasındaki on rakamı da kendi içinde ona böldüm. Örneğin 8 numaradaki Edebiyatı, 80 - Genel Edebiyat, 81- Genel ve Karşılaştırmalı Edebiyat Tarihleri, 82- Türk Edebiyatı, 83- İngiliz Edebiyatı, 84- Alman Edebiyatı, 85- Fransız Edebiyatı, 86- İtalyan ve İspanyol Edebiyatı, 87- Doğu İslam Edebiyatı, 88- Eski Yunan ve Latin Edebiyatı, 89- Diğer Ulusların Edebiyatı.

Bu kataloglama yönteminde, iki rakamlı bölümlerden her birine iki rakamından sonra, yine 10'a ayrılarak kendi içinde de yine daha küçük bölümlere ayrılır. Örneğin 82 Türk Edebiyatı olduğuna göre, bu da 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828 ve 829'a ayrılır. Gerekirse bunlardan her biri yine kendi içinde l0'luk bölümlere ayrılır. Bu katalogda numara sırası esas alınır. Örneğin, ağaç ve fidanlarına aşı yapmak isteyen, bunun tekniğini kitaplardan öğrenmek isteyen bir çiftçi, sistematik kataloğun 62 numarasından sonraki aşıcılık bölümüne baktığı zaman kitaplıkta aşı ile ilgili tüm kitapların fişlerini arka arkaya dizilmiş olarak görür, istediği kitapların fiş numarasını alarak kitaplık memuruna başvurur ve kitabını alır.

Cilt katalog, kitaplıkta dolaplar içinde yerleştirilen fiş katalogdan ayrı bir katalogdur. Bu kataloğa kitaplıktaki bütün kitapları geçirmeye gerek yoktur. Kitaplığa gelmeyen, uzak yerlerde bulunan okuyucuların faydalanması için yapılır. Sistematik cilt katalog yapmaya da çok zaman gereksinme duyulmaz. Sadece alfabetik cilt katalog yapılır. O da çok kısa kitap tanıtımı ile yapılır. Cilt kataloga 1) Kitabın adı, 2) Yazarın soyadı ve

adı ile kitabın adı, 3) Seri adı küçük kâğıtlara yazılarak alfabetik sıraya konur, sözlüklerde yazıldığı gibi yazılır ve kitabın karşısına boy harfi ve numarası da yazılır. Seri adında, seride çıkan bütün kitapların yazarı ve adlarının yazılması çok faydalıdır. Kitaplıkta bulunmayan kitapların dahi seri adı yazılır, numarası yazılmaz. Zeytincilikle uğraşan Milas'ın bütün köyleri halkının bilinçlenmesi, daha çok ve daha kaliteli zeytin ve zeytinyağı yetiştirmesine katkıda bulunmak maksadıyla devletin İzmir Bornova'da Üniversite Cad. 43 numarada tesis ettiği "Zeytincilik Araştırma Enstitüsü" 65'den fazla çok değerli yayın çıkarmıştır. Bunlardan 20 kadarının enstitüde satışa hazır bir halde bulunduğu öğrenilmiştir. Bunların büyük bölümü Milas Şehir Kitaplığında yoktur. Bu konuda Milas Tarım Örgütünün derin bir uyku içinde olduğunu sanmaktayım. Zeytin üreticileri uyarılmalı, onlara yayınların değeri anlatılmalı, bölge bölge köylerde toplantılar yapılarak kitaplar tanıtılmalı, çaba gösterilmelidir. Yalnız İzmir Zeytincilik Araştırma Enstitüsü değil, Tekirdağ Bağcılık Enstitüsü, Menemen Tarım Bitkileri Enstitüsü gibi bütün Türkiye'deki enstitülerin yaptıkları bilimsel araştırmalar sonunda yayınladıkları kitap ve broşürler bütün Türkiye kitaplıklarına, bu arada Milas Şehir Kitaplığı'na satın alınması için tedbir düşünmeye ve uygulamaya ihtiyaç vardır. Bir yandan Tarım Bakanlığı uyarılırken, diğer yandan Milas'da derneklerden, vakıflardan, hayırsever yurttaşlardan faydalanılarak kitaplar satın alınıp, şehir kitaplığı demirbaşına geçirilmesinin Milas ve köyleri kalkınması için hayati ihtiyaç olduğunu ilgililerin dikkatine sunarım. Bu arada Milas köylerinde yumurta tavukçuluğu ve et tavukçuluğunun bir problem olarak ele alınmasının, köylünün uyarılmasının ve ucuz piliç getirilerek ücreti karşılığı köylüye dağıtılmasının önem taşıdığını düşünmekteyim.

Bu konuda, pratik bilim tesislerinin ürettiği yapıtları kitaplıklar yoluyla üreticiye ulaştırılmasını gerçekleştirmede kimler etkili olabilir diye de düşünüyorum. Muğla'da Sayın Valimiz Dr. Lâle Aytaman, Milas'ta da Sayın Kaymakamımız Hayati Soylu'nun bu problemin çözümüne parmak basmasının gerekli olduğunu, ilgilileri birleştirerek harekete geçirmelerinin problemin çözümünü sağlayacağını sanıyorum. Özellikle kaymakamımız Sayın Soylu, sıradan bir yönetici değil, düşünce ve davranışları ile lâik Cumhuriyetimizin temel ilkelerini korumada gösterdiği duyarlılıkla, gerçek bir devlet adamı olduğunu kanıtlamış bir yöneticimizdir. Bu konuya da parmak basarsa kısa sürede çözeceğine inanmaktayım.

Milas Şehir Kitaplığı müdürümüz Sayın Yusuf Demir de kitaplığı geliştirmeye, Batı kitaplıkları düzeyine çıkarmayı amaçlayan bir kişiliğe sahiptir. Bu nedenle başta İzmir Zeytincilik Araştırma Enstitüsü yayınları olmak üzere Ege, Marmara ve Akdeniz bölgelerinde faaliyet gösteren ve tarımsal araştırma yapan enstitülerin deneyimlerle meydana getirdikleri yayımların tümünü kitaplığa getirterek alfabetik cilt kataloğunu daktilo yazısı, matbaa baskısı ya da günlük gazetelerde yayımlayarak Milas'ın

her köyüne en azından birer tane göndereceğini, köylü çiftçilerin faydalanması için belli süreli kitap ödünç verme örgütünü kuracağını da ümit ettiğimi bilgilerine sunarım.

Bundan 48 yıl öncesinde uygulanan okul-sınıf kitaplığından örnek sunarak meslektaşlarımın çalışmalarına katkıda bulunmak istiyorum. 1948 yılında Adana'da İlköğretim Müfettişi idim. Bölge merkezim Adana'da "Gazipaşa İlkokulu" idi. Milli Eğitim Müdürü'nün onayı ile merkez ilkokulları öğretmenleri ile orta dereceli okulların kitaplık kolu öğretmenlerine 15 gün süreli "Okul ve Sınıf Kitaplıkları" konulu bir kurs açtım. Bu kursta öğretmenlere genel kitaplıkların tertip ve tasnifi üzerinde teknik bilgiler verdim. İlkokul müfredat programındaki kitaplıklarla ilgili bölümü öğretmenlerle beraber inceledik. Kitaplıklardan öğrenci velilerini de faydalandırmak, kitaplığa yeni gelen kitap ve dergileri öğrencilere duyurmak ve tanıtmak, her öğrencinin okulu bitirmeden önce ders kitapları dışında pek çok kitap okumasını sağlamak, öğrencilere iyi okuma alışkanlığı ve kitap sevgisi aşılamak için gerekli çalışma yöntemlerini hazırladık, uygulamaya koyduk. Bu arada İlkokul Yönetmeliği'nin 17. maddesine göre 1 Mart 1948 gününden başlamak üzere Adana merkezi Gazipaşa ve İsmet İnönü ilkokullarında haftalık ders programını öğleden önce dört ders ve öğleden sonra iki ders olmak üzere altı saata çıkardık. Son ders sınıf öğretmeninin gözetimindeki öğrenciler sınıf kitaplıklarından serbest olarak faydalandılar. 45 gün kadar süren bu çalışmada öğretmenler günü gününe izlenimlerini yazdılar. Bu yazıların birer kopyasını da bana verdiler. Zaman zaman zevkle okuduğum, geçmişteki mutlu günlerimi, gençliğimi hatırladığım bu çok değerli gözlemlerden birini, Adana Gazipaşa İlkokulu, o zamanki 5-A sınıfı öğretmeni Sayın Cahide Alnur'un yazısını aşağıda aynen sunuyorum:

"1948 yılı Şubat ayı başında kitaplık işine önem verilmeye başlanmıştı. Bunun için derhal sınıfta bir kitaplık kurmaya karar verdik. Bu işi nasıl yapacağımızı da kararlaştırdık. Çocuklar okudukları ve hoşlarına giden kitapları sınıf kitaplığına armağan edeceklerdi. Sınıftan seçilen bir çocuk da getirilen kitapları toplayacak, kitap verenlerin isimlerini yazacaktı. Böylece Şubat 1948 ortasına kadar 47 kitap gelmiş bulunuyordu. Başöğretmen de bize, yırtık, biraz da eksikleri bulunan üç adet Hayat Ansiklopedisi verdi. Bunları derhal ciltlettik ve faydalanmaya başladık. Böylece 50 adet kitabımız oldu.

18.02.1948 gününden itibaren bu kitapları tasnife başladık. Kitapların ilk ve 17. sahifelerini 5-A sınıfı demirbaş mühürü ile damgaladık. 25 santim boya kadar olan kitaplara 1'den başlayarak demirbaş numaraları verdik. Raflara soldan sağa ve alttan yukarıya doğru olmak üzere yerleştirdik. Bütün kitapları ciltlettik. Kalın kitapların sırtının aşağıdan 2 santim yukarısına ve ince kitapların sırt kapağı üst soluna etiketler yapıştırdık ve üzerlerine demirbaş numaralarını yazdık. Sınıfta kitaplık

işlerine bakacak iki çocuk seçildi. Kitaplar numara sırasıyla demirbaş defterine de yazıldı. Bu suretle cilt alfabetik katalogu çıkarmış olduk. Sonra bu defterden 5 kopya daha çıkardık. Alfabetik katalog yapılması için küçük parça kağıtlar hazırlandı. Bunlardan her birine 1. Kitap adına göre, 2. Yazarın soyadı ve adına göre, 3. Seri adına göre her kitap için 3 fiş yazıldı. Bu fişler alfabetik sıraya kondu.

1 Mart 1948 Pazartesi günü 6 saat ders yaparak okuma işine başlandı. Öğrenci okuma fişleri tamamlanıp katalog bitmedíği için bu hafta içinde çocuklar ders kitaplarını okudular.

8 Mart 1948 Pazartesi: Kitap almak ve vermek isteyenler çoktu. Bu yüzden çok zorluk çektik. Okuyup bitirdim diyerek kitapları iade edenler de çoktu.

9 Mart 1948: Çocukların kitap kapışmaları, onların okuma hevesinin fazla olduğunu gösterdiği halde, bunları fişlere yazmak ve kitap vermek çok süratli de yapılsa karışıklık oluyor, böylece okuma saatinin sessizliği de bozulmuş oluyordu. Bu karışıklıktan müteessir oluyordum.

I0.03.I948: Buna bir çare bulundu. Kitap alma ve verme işi teneffüste olacaktı. Bu defa da kitaplık işine bakan çocuklar teneffüsten mahrum kalıyor ve çok yoruluyorlardı. Fakat bu sayede 11.03.1948'de tam ve iyi bir okuma yapıldı.

12.03.1948: Okumaya devam. Kitabı bitirenler iade ediyor ve diğer bir kitabı alıyordu. Artık fişlere yazmak işi de bir parça kolaylaşmıştı. Sebebi ise, kitap değiştirmek isteyenlerin azalmış olmasıdır. Çocuklar bir kitabı alınca, onu esaslı okuyarak içinde geçen yeni kelimeleri sözlükten arama ve bulma işi ile de uğraşacaklardı, ayrıca tuttukları diğer bir deftere de okudukları kitabın ana fikrini ve kitapta geçen ve hoşlarına giden güzel cümleleri yazacaklardı. Uzun bir hikâye ise onu kısaltarak yazacaklardı. Bu işler için kitabın çocukta 2-3 gün kalması gerekti. Bu suretle kitap alma verme işi azaldığından zorluk kalmamıştı.

14.03.1948 Çarşamba günü sınıfta önemli tesadüfler ile başarılı anlatmalar yapıldı. Bugüne kadar okuduğu kitabı bize anlatmak isteyenler olup olmadığını sorduğum zaman bütün sınıfta büyük bir sevinç gördüm.

17.03.1948 Çarşamba günü ilk defa çocukların okudukları kitapları anlatma işini yaptık.

Okuduğu kitabı anlatmak için sınıfta büyük bir heves vardı. Herkes anlatmak istiyordu. Hatta bir aralık hangisine anlat diyeceğimi şaşırıyordum. Çünkü herkes söylemek istiyordu. Kendiliğinden en önce ileri atılan çocuk Enver Behnan Şapolyo'nun "Gülbahar Sultan" adlı kitabını anlatmaya başladı. Aynı kitabı daha birkaç çocuk da okumuş olduğu için anlatmada büyük bir sürat vardı. Çünkü ufak bir atlamada eksikler diğer çocuklar tarafından tamamlanıyordu. Anlatan arkadaşlarına bakıyor

ve sesini iyi kullanıyordu. Sınıfa baktım. Bütün çocukların zevkle dinlemekte olduklarını gördüm. Hikâye bittikten sonra neticeyi çocuklar derhal söylediler: "İyilik yap, iyilik bulursun." Kitabı okuyan çocuk, kitabın içinde geçen yeni kelimeleri de tuttuğu deftere yazmıştı.

Aynı derste anlatmak için yine büyük bir istekle bağrışmalar oldu. Bunlardan ikincisi, Nezahat Kocatürk'ün hazırladığı "Kırmızı Başlıklı Kız" adlı kitabını anlattı. Bu faydalı çocuk masalını anlatan çocuğun, anlatırken kullandığı kelimeler çok güzeldi. Bundan faydalanarak çocuklara böyle konuşmalarını söyledim. Ana fikri bütün sınıf derhal çıkardı. Serbest konuşma tarzı iyi bir fırsat verdi. Bu da öğrenciler tarafından çok beğenildi. Sonuç: a- Boşboğaz olmamak, b- Büyük sözü dinlemek.

Üçüncü kitap, "Hindistan'da Neler Gördüm?" adlıydı. Hintlilerin garip âdetleri herkesi derin bir sessizlik içinde dinlemeye çekiyordu. Anlatan çocuk ise çok düzgün cümlelerle anlatıyor ve sınıfa yeni bilgiler vermiş bulunuyordu. Yeni bilgiler çocukların hayretini çekiyordu. Bana bu garip Hint âdetlerinin bugün de devam edip etmediğini sordular. Bu kitap da bilgimizi arttırmış oldu. Anlatan çocuğa teşekkür ettim.

24.03.1948: Yüzeysel okuyanlarla mücadele. Kitap iade ederken kimi çocuklara anlatmalarını söylediğim zaman anlatmaya başladılar. Ama iyi anlatamadılar. "Aklımda iyi kalmadı, bir daha okuyayım, o zaman daha iyi anlatırım." diyenler oldu. Böylece yüzeysel okumanın sakıncasını anladılar.

29.03. 1948: Okuduğu kitabı bahçede arkadaşlarına anlatmak suretiyle yeni bir anlatma işine başlandı ve önemle uygulandı.

Edison, tabiat bilgisi dersinde tanınmıştı. 31.03.1948 günü serbest okuma saatinde iyi okuyan bir çocuk tarafından Edison adlı kitap okundu. Dinleme suretiyle anlama ve anlatma işi de çok zevkli oldu. Ve bilgimizi artırdık. Bu şekilde daha birçok kitap okuduk. Robinson Crusoe, Fatih, Dünya Çocuk Masalları III ve daha pek çok kitap okundu ve anlatıldı. Hepsi de birbirinden daha büyük bir zevkle bütün öğrenciler tarafından dinleniyordu.

5. sınıf kitaplığında bulunması faydalı olan kitapların listesi. (İlkokul 5. sınıf kitaplığına ait listeye konulmuştur.)

Haftada altı saat olan serbest okuma derslerinin birisi kitap alıp ve verme işine, üçü sessiz okumaya, ikisi de anlatmaya ayrılırsa daha rahat bir çalışma biçimi olabileceği düşüncesindeyim. Toplam öğrencileri az olan sınıflar için buna gerek olmayabilir. Kimi haftalarda ise müşterek okuma yapılırsa iyi netice vereceği düşüncesindeyim.

Ay sonunda okuma fişlerinden çıkardığım rakamlara göre, çocukların daha çok hikâye kitaplarını sevdiklerini ve okuduklarını anladım. Dersleri pekiştiren kitaplar da bulunsaydı ve aynı cins kitaptan 10-20 adet olsaydı, daha verimli çalışılabilirdi.

Adana Gazipaşa İlkokulu 5/A Sınıfı Öğretmeni Cahide Alnur"

Geçen sayıda yazılan ilkokulların 5. sınıf kitaplığına konacak 125 adet kitap daha vardı. Şimdi Durasıllı Köyü'ndeki okuluma dönüyorum.

Askere Gidiyorum

1934 Nisan ayının son haftasındayız. Okulumuz yaz tatili hazırlığına başladı. Son dersten sonra öğretmen odasında öğrenci karnelerini dolduruyordum. Kapı vuruldu. Köy muhtarımız içeri girdi. Üzgündü, elindeki zarfı bana uzatarak:

"Sana ufak bir yolculuk var öğretmenim." dedi.

Mektubu hemen açtım. Salihli Askerlik Şubesi'nden geliyordu. 2 Mayıs'ta İstanbul Selimiye Kışlasında 189. Alayın Yedeksubay Hazırlık Bölüğünde bulunacak biçimde sevk yapılacağını ve şubeye hemen başvurmam gerektiği yazılıydı. Yazıyı okurken içimi sevinç duyguları kapladı. İstanbul'u ilk defa görecek ve büyük şehir hayatının zevklerine kavuşacağımı düşünüyordum.

Ertesi gün erkenden Salihli Askerlik Şubesi'ne gittim. Kapıda, Salihli Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı hemşerim Cevat Bey'e rastladım. Asker olacağımı ve şubeden çağırıldığımı söyledim. Kendisinin de askere çağrıldığı cevabını verdi. Geri dönerek şube başkanına beni tanıttı. Başkan, her ikimize de nazik davrandı. Bizi oturttu. Kahve ısmarladı. Bu arada benim 1 Mayıs 1934'te hareket etmem için Salihli-Bandırma tren, Bandırma-İstanbul vapur bilet pusulalarım hazırlandı. Cevat Bey Ankara üzerinden İstanbul'a gideceği için onu o gün Ankara'ya uğurladım. İçim sevinçle dolu Durasıllı'ya döndüm. Öğrencilerimin karne yazılarını bitirdim. Ertesi gün muhtarımız, emekli öğretmen İzzet Bey ve velilerin ayrılmam nedeniyle hazırladıkları veda yemeğine katıldım. Yemekte köy haberleri ve şakaları arasında söz alan başöğretmenim rahmetli Şevket Bey, okulda ve köyde yaptığım eğitim çalışmalarını ayrıntılarına da girerek anlattı. Velilerin duygulu ve etkili konuşmaları da ruhumda çok güzel duygular uyandırdı, gözlerim nemlendi. Toplantıya katılanların her birinin ayrı ayrı ellerini sıkarak ve onları kucaklayarak vedalaştım. Sabah erken uyandım. O gün 1 Mayıstı. Muhtarımın getirdiği çift atlı körük (üstü örtülü yaylı araba) kapıya dayandı. Veliler, öğrencilerim, köylü erkek ve kadınlar evimin bahçesinde biriktiler. Yatak, yorgan ve karyola gibi özel eşyalarımı komşulara dağıttım. Arabaya bavulum, köylülerin getirdiği kızarmış tavuk, çörek, börek gibi köy hayatının tatlı hatıralarıyla dolu paketler yerleştirildi. Köylülerle tekrar vedalaştım. Arabaya atladım. Onlar beni köy çıkışına kadar uğurladılar. Bir kadın arabanın arkasından yola bir kova su döktü.

Salihli'den trene bindim. Manisa, Akhisar, Kırkağaç, Soma, Balıkesir ve Susurluk üzerinden aynı gün Bandırma'ya vardım. Ege'nin bir başından diğer başına geçerken trenimiz, ekilmiş tarlalar, çayırlar,

ormanlar içinden geçiyordu. Çobanlar yarı bellerine kadar otlar içinde sürü otlatıyor, çevre dağlarda sürüler kayıp gidiyor, böcekler gibi görünüyordu. Doğanın ısısı, toprağın bitki büyütme gücü, eski uygarlıkların Ege'de doğmasının nedenlerini de bana gösteriyordu. Güneş batarken yolumuz Manyas gölünün kıyısından geçiyordu. Çevreme baktım. Gökyüzünde uçan, kıyıda ibik tokuşturarak sevişen çeşitli kuş sürüleri gördüm. Leylek, flaman, balıkçıl, turna gibi uzun bacaklı kuş sürüleri yanında küçük, orta ve büyük kuşların sürüleri de uslu uslu uçuyor, yere iniyor, kardeş kardeş geçiniyorlardı. Kuş sürülerinin, sığ olması nedeniyle gölün kuzeydoğusunda toplandığını söylediler. Burası tam bir kuş cennetiydi.

Aynı gün saat 22.00'de Bandırma'dan İstanbul'a giden Bandırma vapuruna bindim. Deniz yolculuğuna çabuk alıştım. Yolculuk boyunca baş dönmesi ve kusma gibi durumlarla karşılaşmadım. Güverteye çıktım. Gökyüzü bulutsuz, tertemizdi. Ay ve yıldızlar parlıyordu. Vapurun gürültüsünü dinleyerek çevreme bakıyor, askerlik hayatımın nasıl geçeceği üzerinde düşünüyordum. Olduğum yerde uyuyakalmışım. Vapurun hızlı bir düdüğü ile uyandım. Sabah olmuştu. Büyükada çevresindeydik. Karşıdan minareleri, kuleleri ve büyük yapılarıyla İstanbul göründü. Memleketimizin en büyük şehri, ticaret, sanayi, kültür ve sanat merkezi ve Osmanlı İmparatorluğunun başşehri İstanbul'u ilk defa görüyordum. Vapurumuz Galata Rıhtımına yanaşıncaya kadar İstanbul'un görünen her tarafını hayran hayran seyrettim. Tarihte İstanbul'da geçen kimi olaylar zihnimde canlandı.

Askerlik Görevimi Yapıyorum

Vapurdan iner inmez Haydarpaşa şehir vapuruna bindim. Haydarpaşa'ya iner inmez bir arabaya atlayarak Selimiye kışlasına vardım. Üsküdar'ın Selimiye semtinde büyük, dikdörtgen ve meyilli bir avlunun etrafında kurulmuş çok büyük bir kışlaydı burası. Deniz cephesi 267 metre, diğer cepheleri de ikiyüzer metre uzunluğunda, çok katlı bir binaydı bu. Binanın dört köşesinde yedişer katlı gözetleme kuleleri yükseliyordu. Bugün 1. Ordu Karargâhı olarak kullanılan kışladaki 189. Alaya gittim. Geliş kaydımı yaptırdım. Görevli bir er, beni Yedeksubay Hazırlık Bölüğü'ne götürdü. Orada da gerekli işlemler yapıldı. Bölüğümden bir onbaşı beni aldı, Levazım Dairesi'ne götürdü. Orada bana bir yatak, bir yorgan, bir yastık kılıfıyla bir battaniye verdiler. Yine onbaşıyla depoya gittik. Bu kılıflar içine ot doldurdum. 40 kişilik büyük koğuşa gittim. Bir ranza bularak üzerine yatak takımımı serdim. Yanımdaki karyola üstünde yedeksubay adayı rahmetli Fatin Rüştü Zorlu yatıyordu.

Koğuşumuzdaki ilk geceyi çok sıkıntılı geçirdim. Kural gereği saat 22.00'de ışıklar söndü. Tahtakurularının hücumuna uğradım. Karanlıktan faydalanan tahtakuruları, saklandıkları köşelerden çıkıyor, olanca gücünü

toplayarak yürüyor, yataklara ulaşıyor, hortumlarını vücutlarımıza sokarak kanımızı emiyorlardı. Koca koğuşta çok insan uyandı. Bir yandan kaşınıyor, öte yandan ışıkları yakarak tahtakurularını avlıyorlardı. Ben de kalktım. Yorganımı kaldırdım. Beyaz yatağın üzerinde beş tane tahtakurusu gördüm. Şişmandılar, besbelli çok kan emmişlerdi. Bunlardan ikisi tilki uykusuna yatar gibi oldukları yerde hareketsiz kaldı. Üçü kaçmaya çalıştı. Bir bölüm arkadaşımızın yatakları karyola üzerindeydi. Karyolaların ayakları ucuna içi su dolu kaplar yerleştirmişlerdi. Ertesi gün koğuşumuz yeniden dezenfekte yapıldı. Ben de izin aldım. Manga arkadaşım Fatin Rüştü Zorlu ile İstanbul'a gittim. Onun tanıdığı bir tüccardan bir karyola, bir yatak, yorgan, yastık ve örtüyü vadeli olarak satın aldım. Daha sonra rahat geceler geçirmeye başladım.

Bölüğümüzde lise ve dengi okullar, yüksek okul ve üniversiteyi bitiren erler vardı. Okullarda askerlik kampına hiç gitmemiş olanlar altı ay, bir defa gitmiş olanlar dört ay, iki defa gitmiş olanlar iki ay Hazırlık Bölüğü'nde askerlik yaparlardı. Üç defa katılanlar da doğrudan Yedek Subay Okulu'na alınırlardı. Ben okulda kampa hiç katılmadığım için Hazırlık Bölüğü'nde altı ay askerlik yaptım. Bölüğümüzde lise ve dengi okullarla yüksek okul ve üniversitelerin her branşından çıkışlılarla, yurtdışında öğrenim görmüş, hatta doktora yapmış, üniversitelerde öğretim üyeliği yapmış olanlar da vardı. Bu nedenle onlarla arkadaşlık yapmaya, konuşmalarını dinlemeye, çok kere katılmaya çok önem verdim. Olaylar karşısında onların değişik açılardan ileri sürdükleri fikirleri olayları inceleme, inceledikleri konular üzerindeki sentezlerini can kulağı ile dinledim. Sorular sordum. Olayların doğru nedenlerini bulmak için çaba gösterdim. Onlardan faydalandım.

İstanbul'da o günlerde adı “Darülbedayi” olan İstanbul Şehir Tiyatrosu'nun Drama bölümünde Şekspir'in Hamlet adlı oyunu, Vodvil bölümünde de “Lüküs Hayat” oynanıyordu. Bir pazar hemşerim Hâkim Cevat, Fatin Rüştü Zorlu ve ben birleşerek bu tiyatronun gündüz seansına gittik. Hamlet üç haftadan beri devamlı oynuyordu. Salon dopdoluydu. Oyun başladı. Bir saat kadar süren birinci bölümde salon sessizdi. Sinek uçsa duyulacak kadar sessizdi. Seyirciler dikkat kesilmiş, oyuncular gibi olayları yaşıyor ve doyuma ulaşıyorlardı. Beş dakikalık aradan sonra ikinci bölüm de yeni izlenimlerle, dikkatle geçti.

Aradan 61 yıl geçmesine rağmen, oradan aldığım izlenimler ve hayat dersi o günkü kadar canlıdır. Piyeste geçen, Danimarka Krallığı Baş Veziri'nin oğlu Laert, tahsil için Fransa'ya gidecek gemiye binmeden önce veda için babasına gittiğinde, babası: “Oğlum, faydalanacağın birkaç öğüt vereyim.”der. “Kavgaya girmemeye çalış. Girmek durumunda kalırsan diren, korkaklık gösterme. Fazla borç para vermemeye çalış, çünkü borç para kimi zaman paranın gitmesi yanında dostunu kaybetme-

ne de yol açar. Fazla borçlanmamaya çalış, borçlanma çok zaman sendeki tutum alışkanlığını kaybettirir.”

Bu öğütler 61 yıldan beri ruhumda unutamadığım etkiler yaptı. Tıpkı Amerikalı büyük asker Mark Arthur’un, dört yaşında bir çocuk iken annesinin bir falcıya talimat vererek Mark Arthur’a her işte arkadaşları arasında birinci olacağını söyletmesi üzerine “Bunun etkisinden 80 yıl boyunca kurtulamadım.” diyerek her çalışmasında birinci olduğu gibi.

Yüzeysel insanların söylediği gibi tiyatro, bir baldır-bacak seyretme yeri değildir. Tiyatro, insanlara hayat felsefesi ve ideal aşılayan, başarının yolunu açıp, zevkini tattıran, şairimiz Ahmet Haşim’in söylediği gibi aydınlığa doğru yürüyen toplumumuzun en önünde ümidin bayraklarını dalgalandırarak insan eğitimine en etkili hizmet veren bir sanat koludur.”

Beni bölüğümüzün birinci takımında hafif makineli tüfekli ikinci mangasına verdiler. Mangamızda hepimiz uzun boyluyduk ve 10 kişiydik. Bana Hoçkis marka bir hafif makineli tüfek teslim ettiler. Tüfek taşıma yardımcılığını da Fatin Rüştü Zorlu yapıyordu. “Bitişik Nizam” adı verilen ilk eğitim çalışmalarımızı (talimlerimizi) kışlamızın yanındaki Karacaahmet Mezarlığı çevresinde yapıyorduk. Böylece yirmi gün çalıştıktan sonra haftada iki gün uzun yürüyüşler yapmaya başladık. Yürüyüşlerimiz Ümraniye, Aydos Dağı, Kayışdağı, Elmadağ ve Büyük Çamlıca tepesi yönlerinde oluyordu. Günlük yürüyüşlerimizin, yirmi kilometreden başlayarak otuz, kırk, elli ve hatta altmış kilometreye ulaştığı oluyordu. Benim taşıdığım hafif makineli tüfeği uzun yürüyüşlerde manga erlerinin hepsinin beşer dakika taşımaları için bölük komutanlığı emri çıktı. Saat tutma görevi de bana verildi. Mangamızın bedence en güçlü iki eri, ben ve Fatin Rüştü Zorlu idi. İkimizin de boyu 1.80 cm, kilolarımız da 78 kilonun üstündeydi. Tüfek taşıma sırası bana ve Fatin Rüştü Zorlu’ya gelince yedi dakika ve hatta sekiz dakikaya çıkardığımız olurdu. Diğer erler kendi tüfek taşıma dakikalarını beş dakikanın üstüne çıkartmamak için çaba gösterdikleri halde Fatin Rüştü aldırış etmezdi. İçine kapanıktı. Az konuşur, ama çok dikkatli konuşur, herkese saygılı davranırdı. Görev yaptığı Dışişleri Bakanlığında ecnebilerin iyi taraflarını benimsediği sezilirdi. Temmuz 1934’te bölüğümüzden 25 günlük izin aldı ve o zamanki Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras’ın kızı ile evlendi. Nikâhında bulunmak için rahmetli büyük Atatürk de İstanbul’a gelmişti. Gençliğinde bu derece iyi, çalışkan, kendini yetiştirmiş, çevresinin sevgi ve saygısını kazanan bir insanın olgun yaşlarında, Dışişleri Bakanı olduğu bir sırada mahkeme kararıyla idam edilmesine hâlâ şaşarım.

Bölüğümüze kıdemli bir yüzbaşı ile genç bir teğmen komuta ediyordu. Yüzbaşımız uzun yürüyüşlere at üstünde seyrek gelir, molalarda disiplini bozmamak için erlerin uzağında, yalnız başına dinlenirdi. Uzun yürüyüşlerin tümüne katılan teğmenimiz her fırsatta erlerin arasına

girer, onlara büyük komutanların sözlerinden, davranışlarından ve plânlarından söz eder, askerlik hayatının sevdiği taraflarını anlatırdı. 18 Haziran 1934 günü, Kayışdağı'na yaptığımız zorunlu (cebri) yürüyüşte başımızda teğmenimiz vardı. Saat sekizde Selimiye kışlasından çıkmış, 25 kilometre kadar yol almıştık. Yorgunduk. Söğüt ağaçlarını ve serin kaynağı görünce teğmenimiz mola verdi. Hemen söğüt ağaçlarının gölgesine kendimizi attık. Bir bölüm arkadaş da kaynak başına toplandı. Komutan yanımıza geldi. Yorgunluğunu gizlemeye çalışarak:

"Yorulduğunuzu görüyorum arkadaşlar!" dedi. "Harbi kazanan, piyadenin süngüsüdür. Yaya askerlerin harpte emredilen noktaya en kısa zamanda ulaşması ile harp kazanılır. Onun için ünlü komutan Fransız İmparatoru 1. Napolyon: "Harbi kazanan ayaktır." demiştir. Bu sözleriyle Napolyon süratin, çabuk yürümek için idmanın önemini belirtmiştir. Bu nedenle biz de harbe hazırlık için uzun yürüyüşler yapmak zorundayız."

İçimizden tarihçi bir er söz aldı. Napolyon'un tamı tamına bundan 119 yıl önce 18 Naziran 1815'de Waterloo'da İngiliz ve Alman ordularını ayrı ayrı yakalayıp yenmeyi planladığı, bu nedenle Mareşal Ney'i İngiliz ordusu üzerine Wellington'a gönderdiği, İngilizlerin Prusyalılarla birleşmesini önlemesini istediği halde Mareşal Ney'in çok ağır hareket etmesi sonucunda bu birleşmeyi önleyemediği ve bu yüzden harbi kaybettiği gözönüne alınırsa, "Harbi kazanan ayaktır." sözünün anlamı daha iyi kavranır." dedi.

Başka bir tarihçi er söz aldı.

"Arkadaşlar!" dedi. "Hakkında 1900 yılına kadar 55.000 adet kitap yazılan, Avrupa askerlik tarihinde çok önemli yer tutan, Sent Helen'den kemikleri Paris'e getirilerek "Pantheon" adlı anıtmezara gömülen, görmeye gidenlerin karşıdan bel kırıp saygı duruşuna geçme zorunluğu sağlanan Napolyon'u bizim büyük komutanlarımız ve devlet adamlarımız, özellikle başta Atatürkümüz, Yavuz I. Selim ve Kanuni Süleyman ile karşılaştıracak olursak, Napolyon'un onların yanında çok küçük kaldığını görürüz. Örneğin Napolyon Moskova'yı almak için 250 bin askerle Rusya'ya saldırdı. Orada 200 bin askerini savaşta, soğuk ve kışta kaybederek sakat, hasta ya da yarı hasta ancak 50 bin kişiyle Paris'e dönebildi. Buna karşılık Yavuz Sultan Selim ondan tam 300 yıl önce 1515'te Mercidabık ve Gazze'de Mısır ordularını yendikten sonra, susuz ve yolsuz, bin bir güçlükle dolu Sina çölünü baştanbaşa, askerinin burnunu kanatmadan geçti. Kahire yakınındaki Ridaniye'ye geldi. Mısır'ın son ordusu bir kanadını Nil nehrine, öteki kanadını da El Mukaddem Dağına dayamış, cephesini sağlamlaştırmış, toplar yerleştirerek de çok kuvvetlendirmişti. Yavuz Selim'in harp divanı, kuvvetlendirilmiş cepheye doğrudan saldırmanın tehlikesini gördü. Bir gece Yavuz'un komutasında büyük bir atlı birliği El Mukaddem Dağının çevresinde dolaşıp Mısır Ordusunun

arkasına geçti. İki ateş arasına alınan Mısır Ordusu da yenilmekten kurtulamadı.

Yine Napolyon, İngilizlerin elinde esir olarak Sent Helen adasında öldüğü zaman arkasında, yüzbinlerce ölü, binlerce sakat, dört tarafı düşmanla zaptedilmiş bir vatan bıraktı. Büyük Atatürk, yaptıklarının kendi yazdığı "Nutuk" adlı kitabından da anlaşıldığı gibi, yalnızca Napolyon'la değil, bugünkü ve geçmişte yaşamış bütün büyük komutanlar ve devlet adamlarıyla karşılaştırıldığında onlardan çok daha büyük olduğunu, Türk milletinin yükselmesi için, Türk yurdunun düşmandan ve eşkıyadan temizlenmesinde çok büyük sorumluluklar yüklendiğini, başarılması imkânsız görülen zorlukları omuzladığını ve insan zekâsını şaşırtan zorlukları yenerek başarıya ulaştığını görüyoruz. Gerçekten 700 yıldan beri dünyanın dört bucağına göndererek kanlarını akıttığımız, kemiklerini yabancı topraklarda bıraktığımız Türk ulusunu; birtakım şeyhlerin, dervişlerin, seyitlerin, çelebilerin, babaların ve emirlerin arkasında sürüklenen, falcıların, büyücülerin, üfürükçülerin ve muskacıların telkinlerine inandırılarak geleceklerini ve güvenliklerini onlara bırakan, aile hayatının ve çocuğun en etkili eğitimcisi anneyi, şeriat kurallarıyla yarı köle haline getiren Osmanlı toplumundan hür, demokrat ve lâik cumhuriyetimizi kurması akıllara zorlukla sığabilen bir başarıdır."

O gün gidiş ve dönüş 52 kilometre yol almıştık. Selimiye'ye yaklaşırken komutan bölüğü durdurdu. Kendimize çeki düzen verdik. Sert adımlarla ve yüksek sesle "Yedeksubay Marşı"nı söyleyerek kışla kapısından girdik.

61 yıl önce, 1934 yılı Haziran ayında İran Şahı Rıza Şah Pehlevi'nin Atatürk'ün konuğu olarak Türkiye'ye geleceğini gazeteler yazmıştı. İstanbul'da Rıza Şah Pehlevi onuruna Harbiye ile Yedeksubay Alayı öğrencileri arasında bir harp oyunu yapılması kararlaştırıldı. Yedeksubay Hazırlık Bölüğü'nün de karşılama törenine katılması öngörüldü. Komutanlarımız, alayımız erlerinin kılık ve kıyafetlerini yeniden gözden geçirdiler. Eski elbiseler değiştirildi. Ayakkabılarımız yeniden boyandı. Acem Şahı herhangi bir askere soru soracak olursa, acemi er denmeyeceği ve yeni er deneceği tembih edildi.

Temmuz 1934 ayı içinde bir gün Selimiye Kışlası'nda kalk borusu ile uyandık. Komutanlarımız daha önceden görev başı yapmışlardı. Tören için süratle hazırlandık. Aceleyle sabah kahvaltısını yaptık. Postallarımızı yeniden boyadık. Sırt çantamızda bulunması gerekli yasal eşyaları gözden geçirdik, noksanlarını tamamladık. Tam saat 7.00'de kışlamız avlusunda silah başı yaptık. Teğmenimiz bir kere daha kılık ve kıyafetimizde bulunması gerekli eşyalarımızı gözden geçirdi. Noksanları tamamladık. Daha sonra komutan bize silah astırıp "Hazır ol!" emrini verdi. Yüzbaşımız koşarak selam durumuna geçti ve bölüğümüzün emirlerine hazır olduğunu bildirdi. Düzenli kol halinde Harem iskelesine gittik. Orada

bizi bekleyen bir vapura bindik. Kamaraları ve güverteyi doldurduk. Vapur hareket etti. Doğulu bir er, içli bir türkü tutturdu. Bu türkü ruhlarımızda hüzünlü ama güzel duygular uyandırdı. Daha sonra o yıllarda moda olan “10. Yıl Marşı”nı hep birlikte söyledik. Sirkeci iskelesinde vapurdan indik. Komutanlarımız bizi Sarayburnu’na götürdü. Yol boyunca sıralar halinde dizildik. Yarım saat bekledik. Komutanlarımız “Hazır ol!” komutu verdi. Bu sırada İstanbul içindeki bütün fabrikalar, vapurlar ve diğer araçlar düdüklerini çalıyor, Atatürk’le misafirinin karaya çıkışlarını selamlıyordu. Kısa bir süre sonra sağdan gelen Büyük Atatürk’le İran Şahı Rıza Pehlevi’yi taşıyan üstü açık arabanın yol boyunca yavaş yavaş ilerlediğini gördüm. Araba tam benim önümde, yol kenarında durdu. Atatürk ayağa kalktı, birliğimize dönerek:

“Merhaba asker!” dedi. Hep bir ağızdan:

“Sağol!” dedik. Atatürk ikinci defa bize seslenerek:

“Nasılsınız?” diye tekrar sordu. Yine hep bir ağızdan:

“Sağol!” diye karşılık verdik.

Bu sırada İstanbul’da bulunan İran uyruklu kişiler toplanmış, arka arkaya durarak sıraya girmişlerdi. Dizinin en önündeki İranlı arabaya yaklaştı, arabanın çamurluğuna sarılarak öpmeye başladı. Arkadakiler de bir öndekinin ceketinin arkasından yakalayarak öpmeye başladılar. İranlıların, kralın bindiği arabanın öpülmesiyle yarı hacı olunacağına inandığını söylediler. İranlıların krallarına sevgi gösterisini rahatlıkla yapmaları için araba kısa bir süre durdu ve sonra hareket etti.

Arabada Atatürk’ün sağında oturan İran Şahı Rıza Pehlevi, Atatürk gibi o sırada 56 yaşındaydı. Ama Atatürk’e göre daha boylu, cüsseli ve daha şişmandı. Pehlevi Hanedanlığı'nı kendisi kurmuştu. 23 yaşında bir kazan alayına katılmış, kısa sürede yüksek rütbelere terfi ettirilmiş, 1925’te kazan alayını hükümete karşı ayaklandırmış, başkent Tahran’ı ele geçirmiş, yeni kurulan hükümette önce Savaş Bakanı, sonra da Başbakan olmuş, aynı yılın 16 Aralığında da “Rıza Şah Pehlevi” adı ile kral olarak tahta çıkmıştı. Atatürk’ün devrimlerini sempati ile karşılamış, bu devrimlerden esinlenerek laik zihniyetli kanunlar çıkarmış, devlet gelirlerini artırmış, kadınların çeşitli haklar elde etmelerini sağlamış, Trans-İran demiryolunu yaptırmıştı. Ancak İkinci Dünya Savaşı'nda Alman örneğine dayanan bir politika izlemesi nedeniyle Sovyet ve İngiliz birliklerinin İran’ı işgal etmesi sonunda, 16 Eylül 1941’de oğlu Muhammed Rıza Şah Pehlevi lehine krallıktan ayrılmak zorunda bırakıldı. 1944 yılında Güney Afrika’da Johannesburg kentinde sürgünde öldü.

Şah’ın İstanbul’a gelişi nedeniyle Galata köprüsü üzerine büyük bir tak yapılmıştı. Bu takın altına, büyük puntolu Osmanlıca harflerle: “İran Şehinşahı Biraderim Rıza Pehlevi, İstanbul’a Hoş Geldiniz!” sözleriyle başlayan ve İran’a karşı dostluğumuzu belirten yazılar yazılmıştı.

O günlerde Atatürk'ün emriyle Harbiye ve yedek subay okulları alayları arasında bir harp oyunu düzenlendi. O zamanlar ağızdan ağıza söylendiğine göre oyunun başlaması için Atatürk İran Şahı'na:

"Ekselans! Emir verin de harp oyunu başlasın." teklifinde bulunmuş. İran Şahı:

"Sayın Atatürk!" demiş, "Ben askerlerin başıyım. Sense komutanların başısın. Bu nedenle benim de başbuğumsun. Oyunun başlaması için lütfen siz emir verin."

Selimiye kışlasındaki hazırlık dönemi eğitimimizi bitirip Halıcıoğlu'ndaki yedek subay okuluna vardık.

Rauf İnan'ı Kaybettik

Atatürk ve İnönü dönemlerinin [14] eğitim ve öğretimine, özellikle ilk ve köy eğitim ve öğretimine damgasını basan büyük eğitimcilerin ön sırasında yer alan Rauf İnan, geçen Cuma, öğrencilerinin, öğretmenlerin, aydınların ve kalabalık bir halk topluluğunun kolları arasında, Ankara'da Cebeci Mezarlı'ğında toprağa verildi. İlk görevi bölge okulu öğretmenliğinden 90 küsur yaşının sonuna kadar çeşitli kademelerdeki öğretmenlik, yöneticilik ve emekliliğinde kendini bir dağı yüklenircesine sorumluluk içine sokan yazılarıyla, yapıtlarıyla, dersleriyle, sohbetleriyle yeni bir eğitim ve öğretim cereyanını yaratmış, Atatürk düşünce ve devrimlerinin hayata geçirilmesi ve Türk ulusunun mutluluğa kavuşması için hiçbir sapma yapmadan canla başla çalışmış ve başarıya ulaşmıştır. 1938'de Atatürk'ün ölümünde bir Bulgar yazarının dediği gibi: “Atatürk ölmüştür. Dünya artık eskisi kadar enteresan değildir.” değerlendirmesini Mehmet Rauf İnan için de söyleyebiliriz. “Rauf İnan ölmüştür. Türk eğitimi artık eskisi kadar enteresan değildir.”

Onunla 1938 yılında Manisa'da tanıştım. İnan, Manisa Milli Eğitim Müdürlüğü görevine geldiği zaman ben, Salihli'nin Kırveli köyünde müdür ve öğretmendim. Genç ve ateşli bir öğretmen olarak “Köy Kalkınmasında Öğretmenin Rolü” konusunda Manisa gazetelerine yazılar yazıyordum. Dönemin hukuk uzmanı Refik Şevket İnce yazılarıma cevap vererek karşı fikirler ileri sürdü. Yazışmalar kızgın bir safhaya ulaştı. Rauf İnan benden yana çıktı. Tartışma fikir birliğiyle sona erdi.

Rauf İnan, Manisa Milli Eğitim Müdürlüğü'ne gelir gelmez, ilin bütün merkez ve köy okullarında bir canlılık başladı. O dönemde İnan'ın Karl Linke'den dilimize çevirdiği “Serbest Tahrir” ile “Çocuğa Göre Okul Kitapları” yayımlanmıştı. Öğretmenler bu kitapları okuyor, inceliyor, aralarında tartışıyor, sınıflarında uyguluyor, iyi neticeler almaya çalışıyordu.

Türk Ulusu tarih boyunca çok büyük işler yapmış, çok büyük liderler yetiştirmiş, ama başarılan bu büyük işleri yeterince yazmamıştı. Örneğin Fransa'da Napolyon hakkında 1900 yılına kadar 50 binin üstünde ve bugün belki de 200 bine ulaşan kitap yazıldığı halde, ondan çok daha büyük işler yapmış, devrimler gerçekleştirmiş, harpler kazanmış olan Atatürk hakkında, çağı değiştiren Fatih Sultan Mehmet, onun torunu olup 150 bin askeriyle 50 bin devesinin burnunu kanatmadan çölleri geçip üst üste “Çaldıran, Mercidabık ve Ridaniye” zaferlerini kazanıp ülkeler fetheden Yavuz Sultan Selim ve Orta Avrupa'da yüz binlerce olduğu söylenen Macar ordusunu birkaç saat içinde yok eden Kanuni Sultan Süleyman hakkında yazdığımız kitapları binlerle değil yüzlerle bile ifade

14 *Mehmet Ali EREN'in “RAUF İNAN'I KAYBETTİK” yazısı, 1996 yılında Milas “ÖNDER ve MENTEŞE” gazetelerinde yayımlandı.*

edemiyoruz. Bunun için, okullarımızda okuma yanında yazmaya da çok önem vermek gerekiyordu. İşte bu ihtiyacı çok derinden kavrayan İnan, “Serbest Tahrir” yapıtıyla bu yolun önünü açtı. Ama Türk çocuklarının yazabilmesi için zihinlerinin gözlemlerle doldurulması gerekiyordu. Okullarda öğretmenler çocuklara genel fikirler üzerinde yazılar yazdırıyorlardı.

O dönemde öğretmen Mustafa Nihat Özön “Yazma Sanatı ve Kompozisyona Giriş” adlı kitabında, ilk ve orta dereceli okullardaki öğrenci yazılarından örnekler vererek yakınır, gözlemin nasıl yapılacağını anlatırdı.

Oysa, ilkokulun birinci devresindeki 9 yaşına kadar olan çocuklarda genel fikir yoktur. Öğretmenler çocuklardan yok olan genel fikirleri üzerinde yazı yazmasını istiyorlardı. Rauf İnan, bu problemi çözebilmek için, kitabına özellikle “çocuğa görelik” prensibini koydu. Bu suretle çocuğun büyüklerden ayrı bir dünyası olduğunu, büyüklerden başka türlü düşündüğünü göstermek istiyordu. Örneğin bahçe sözü geneldir. Tavuk, köpek gibi bütün cins isimler geneldir. Bunlar üzerinde verilecek konular üzerinde çocuk gözlem yapmaz, yapamaz. Çocuğun gözlem yapabilmesi için konunun belli edilmesi gerekir. Tavuk geneldir. Ama çocuğun tutup ayağına kırmızı bir ip bağladığı tavuk genel değildir. Çocuğun ip bağladığı tavuğun su içerken, yem yerken, kümese girerken, kümesten çıkarken yapacağı gözlemler çocuğun zihninde izlenimler yapar. Ünlü bir metotçunun dediği gibi boş çuval dik durmaz. Zihin çuvalının dik durması için çocuk, çuvalı bilinçli gözlem ve izlenimleri ile doldurmalıdır. Bunun sonucunda çocuk güzel ve orijinal yazılar yazar. Öğrenmenin düz bir çizgi gibi düz gitmediği, kimi konuların çocukta durgunluk yarattığı, durgunluk anında öğrenme olmadığı, bu durgunluğa plato noktası dendiği, çocukları plato noktalarından kurtarma konularında çalışmalar yaptık. İnan’ın kılavuzluğunda konferanslar, köy ve şehir öğretmenleri, orta dereceli okullar öğretmenleri ile toplantılar yaptık. İncelemeler ve tartışmalar oldu. Orta dereceli okulların her branş dersinde plato noktaları tesbit edildi. Aradan geçen 58 yıl sonunda ilkokulların plato yapan ders konuları arasında “Pi sayısı”nın kavranması; daire, alan, silindir, piramitin alan ve hacimleri; isim tamlamaları olduğunu bugün bile net olarak hatırlıyorum. Çocukları plato noktalarından kurtarmak, konuyu kavratmak için iki yöntem saptadık. Bunlardan biri konunun güçlüğünü daha önceden çocuğa söyleyerek derste dikkatinin daha uyanık bulunmasını sağlamak, ikincisi de sık sık uygulamaya başvurmak. Tekrar etmek, görev vermek gibi... Bu çalışmalar sonunda ilk ve orta dereceli okullarda öğrenci başarısının büyük ölçüde arttığını zevkle hatırlarım. Her ay da rahmetli İnan’ın başkanlığında ilin bütün ilçe ve köy ilk ve orta dereceli okul öğretmenleri bir ilçede toplanır, ilçenin tarihi yerleri gezilir, incelenir; sonra da bir okulda toplanılarak önceden saptanan konular üzerinde tartışmalar, açıklamalar yapılır ve kararlar alınır; bu kararlar gelecek ay içinde uygulanırdı. Bir defasında bu

toplantı Salihli'de yapıldı. Ünlü Sart harabeleri gezilip, Krazöz hakkındaki bilgiler mabet kalıntıları arasında verildikten sonra, Salihli Namık Kemal İlkokulu'nda toplanmıştık. Çocuklara harita fikrinin kazandırılması için yapılan konuşmalara ben de katılmıştım. İlk başarımı ve kişiliğimi bu toplantıdan sonra kazanmaya başladım. Salihli merkez okulu öğretmenlerine ayda bir eğitim konularında konferans vermem bölge müfettişliğince karara bağlandı. Özetle o yıllarda yönetimi, kılavuzluğu ile Manisa'nın bütün okulları, büyük bir seminerin içindeymiş gibi metotlu ve bilinçli bir çalışmanın içine girdi. Öğretmenlerin kişiliği belirginleşti, eğitim ve öğretimin kalitesi çok yükseldi.

Bartın İlk Öğretim Müfettişi Olarak Yaşadıklarım

(İlköğretim Dergisi - 15 Aralık 1944 tarihli makalem)

1943 yılında Gazi Terbiye Enstitüsü'nden çıktım. Stajyerlik devresindeyim. Bartın'da vazifeye başladığımın üçüncü ayında Valilikten bir emir aldım. Bölgeme verilen ve altı ay sonra Köy Enstitüsü'nden gelecek olan 3 öğretmen için okul ve öğretmen evlerinin yapılması, beş nüfusluk bir aileye yetecek kadar toprağın okul için alınması, işlerin zamanında behemahal bitirilmesi önemle isteniyordu.

Belli ki, çeşitli iklim bölgeleri için hazırlanacak olan okul plânları, memleket mimarları arasında açılan müsabaka biraz geç neticelendiğinden geç gelmiş, bu da işin geç kalmasını mucip olmuş. İster istemez bu üç köy biraz sıkıntı çekecek. Fakat diğer köylerin bu sıkıntıya düşmemeleri için acele tedbir almak lâzım geliyor.

Komşu kazalardan bölgeme verilenlerle birlikte 272 köyüm var. Her birinin nüfusunu, ekonomik ve sosyal durumlarını ayrı ayrı inceliyorum. Ekserisi 20-40 evlik, dağ başlarına, tarlalarına üçer beşer guruplar halinde serpilmiş dağınık bir haldeler. Bu köylerin toprağı çok dar ve iş tutabilecek köylü erkekleri maden iş mükellefiyetine tâbi. Yıllarının yarı günlerini maden ocaklarında geçiriyorlar.

Anadolu'nun diğer bölgelerindeki iş mükelefiyetine tâbi olmayan, toplu ve büyükçe köylere nazaran güç şartlar altında bulunan köylerin de ilk öğretimi en kısa bir zamanda, köylüyü sıkıntıya düşürmeden, gerçekleştirmek plânlı ve yılmayan bir irade ile çalışmağa bağlı. Beş yıllık bir plân yapıldı:

1. Beş yıl içinde bütün köylere öğretmen gönderilmesi sağlanacak.
2. 272 köyün okulları beş yıl içinde yaptırılacak.
3. Hemen ekserisinin geliri mahdut olan köy bütçelerine okul inşaatına sarfedilmek üzere fazla para konmaması için okul arazilerinin derhal alınıp imece suretiyle köylüye ektirilmesi; mahsul paralarının okul inşaatına sarfettirilmesi.

4. Köylülere bu işleri gönül hoşluğu ile yaptırmak için propagandaya geniş ölçüde yer verilmesi.

Enstitüye öğrenci seçimi için vazife alan öğretmen ve eğitmenler bölgenin dört bir bucağına dağıldılar. En büyük silâhımız, köylüyü irşat ve ikna kuvveti. Türk köylüsünün inandırana karşı bağlanmaması imkânsız. Bir hamlede 100 e yakın çocuğu Köy Enstitüsü'ne gönderdik. Böylece geçen yıllarda gidenlerle, eğitmenler ve öğretmen okulu mezunları ile birlikte beş yıl içinde bütün köylerin öğretmene kavuşması işi hal yoluna girdi.

Daha sonraki yıllarda geleceklerle öğretmen okulu mezunları şehirlere alınabilecek. Fakat Enstitüye kız çocuğu göndermek işi mahdut kalıyor. Maarif Müdürü'nün ve Zonguldak Parti Müfettişinin devamlı yardım ve gayretlerine rağmen bölgemde köy okullarındaki kız çocuklarının birinci sınıftan beşinci sınıfa kadar yüzde doksanbeşten fazla fire vermiş olması işin muvaffakiyetsizliğinde âmil olmaktadır.

Köylerin kalınmasında ebe, sıhhat memuru ve öğretmen gibi elemanlar içinde köy bayanlarının da geniş ölçüde ödev almalarına şiddetle ihtiyaç hâsıl olduğundan derhal bölgemde sekiz tane yatılı okul açtık. Bu okullara ilerde Köy Enstitüsüne gönderilmek üzere her köyden birer kız çocuğu aldık. Kısa bir zamanda 200 e yakın kız çocuğunu topladığımızdan Enstitüye kız çocuğu göndermek işi kendiliğinden sağlandı.

İşin propagandasına gelince: Kazanın köylerinden birinde doğmuş ve yetiştiği muhitin psikolojisini derinden kavramış ve herkesin hürmetini kazanmış olan Bartın Orta Okul Müdürü İhsan Atukeren'e müracaat ettim, kararlaştırdığımız şeyler şunlar oldu:

1. Mahallî gazeteden faydalanarak köylüleri aydınlatmak.

2. Muhtarlar toplantısı yaparak 4274 sayılı Kanunu anlatmak ve işin önemini kavratmak. Bu toplantılardan sonra belediyenin ve Halk Evinin yardımı ile muhtarlara çay ziyafeti ve müsamere vermek.

3. Bütün ilk ve orta okul öğretmenlerinin temasda bulunduğu herkese ilk öğretim hakkında hayırlı telkin yapmalarını sağlamak.

4. Halk evinde konferanslar tertip ederek memurlara, şehirliye ve herkese ilk öğretimin önemini kavratmak.

5. Köylere giden tahsil memuru, sihhat memuru, öğretmen gibi hükümet memurlarının bu husustaki yardımlarını temin etmek.

6.Mümkün oldukça yapılan işler üzerinde sergiler açmak.

Okul inşaatında da köylüyü sıkıntıya düşürmemek için 272 köy okulunun yapılmasına birden başladık. Acele yapılacak okullar hariç diğer iki yüz köy okulunun inşaatını şöyle bir plâna bağladık:

Birinci yıl okulun taş, kum, kireç ve diğer araçlarını temin etmek.
İkinci yıl duvar kısmını bitirmek. Üçüncü yıl çatı altına almak.
Dördüncü yıl döşeme, tavan, kapı ve pençereleri yapmak.
Beşinci yılda iş ve ders araçlarını, sıraları ve saireyi temin etmek.

Vali ve Kaymakamın tam bir müzahareti, çok enerjik ve sürati intikal sahibi olan Maarif Müdürümün, rasladığımız güçlükleri süratla gidermesi, devamlı ikaz ve irşatları ile tesbit ettiğimiz şeylerden büyük bir kısmını tatbik ettik. O derecedeki kahvelerde, pazarlarda, köylerde ve nahiyelerde herkes ilk öğretim üzerinde konuşuyordu. Umumi alâkadan süratle faydalanmak lâzımdı harcırahı falan düşünüp vakit kaybetmek doğru olmadığından yanımda bir gezici başöğretmen ve onun seçtiği bir eğitmenle birlikte derhal yola çıktık. Sabahları şafakla beraber hareket ediyor, akşamları geç vakte kadar cebrî yürüyüşle ve her köyde 4274 sayılı kanunun 28 inci maddesine göre beş kişilik kurul teşkil ederek günde ortalama olarak dört beş köyün arazisini ve okul yerini tesbit ediyorduk. Bu suretle bir hamlede 100 köyde iş bitirildi.

Aradan geçen iki ay içinde okul yerleri tesbit edilmemiş köylerden itirazlar çoğalmaya başladı. Bir kısım köylüler ve köy Muhtarları:

"Müfettiş bey, diyorlar, yanımızdaki köyler okulları için taş ve kum hazır ettiler. Temel bile atanlar var. Bizim köylüler bizi sıkıştırıyorlar. Biz neden onlardan geri kalacağız. Allah aşkına bizim köyün okul yerini de bir an evvel belli ediverinde biz de işe başlayalım. Civar köylüler çalışırlarken bizim yatmamız gücümüze gidiyor.."

Okul yapım işinde köylüler arasında rekabet girdiği görüldüğünden geri kalan köylerin okul yerlerini de tesbit ederek 272 köyün okul inşaatına başlanmış oldu.

Okul inşaatında bütün köylerde birinci yıl plânı muvaffakıyetle tatbik edildiği gibi köylerin büyük bir kısmı ikinci yıl plânını ve bazıları da üçüncü yıl plânını kendiliklerinden bitirdiler.

272 köyden arazi tahsisi erken biten seksenbeşinin okul arazilerini ektirdik ve mahsul paralarını okul inşaatına sarfettirdik. Gelecek yıl 272 köyün okul arazisi ekilecek, havalar müsait gittiği takdirde tahminlere göre 100-150 bin lira arasında mahsul alınacak, bu paralar okul inşaatına sarfedilecek. Bu suretle geliri pek mahdut olan köy bütçelerine hemen hiç para konmadan yılda 20 güne kadar olan iş mükellefiyeti ile okullar yapılabilecek ve köylüler hiçbir sıkıntıya düşmiyecek.

Fakat bu arada birkaç köyde işe fesat karıştırmak isteyenler de çıktı. Bilhassa bunlardan (G.P.) köyünde bir köylü çok ileri gidiyormuş. Kendisi çalışmadığı gibi başkalarını da işten alıkoymak istiyormuş. Öğretmenin ve ihtiyar heyetinin ihbarı üzerine köye gittim.

Yolda: 4274 sayılı kanunun 11. inci maddesinin Büyük Millet Meclisi'nde müzakeresi esnasında Yüksek Meclisin ne büyük bir hassasiyetle

bu maddenin üzerinde durduğunu, muhterem Maarif Vekili'nin ve muvakkat encümen reisi Salâh Yargı'nın bu gibi ahvalde İlk Öğretim Müfettişinin tahkikat yapması ve tahkikat evrakının Kaymakamlık yolu ile mahkemeye verilmesi hakkındaki hükümet lâyihasını müdafaa eden Yüksek Mecliste kuvvetli itirazlarla karşılaşıldığı ve bir kısım fikirler müfettişin daima öğretmeni iltizam edeceği, tahkikatın zabıtaya verilmesi lâzım geldiği merkezinde toplandığı ve en son İlköğretim Müfettişi'nin rapor vermesi suretiyle lâyihada tadilât yapılarak kabul edilişine dair münakaşalar zihnimde canlanıyor ve bu vatandaşı ceza görmeden umumi işe nasıl katabileceğimi düşünüyorum.

Köye gelince bu adamla yarım saat kadar konuştum. Vazifenin büyüklüğü hakkında kendisini ikna ettim. Yaptıklarına pişman oldu. Diğer köylerden daha fazla çalışacağını söyledi. Bundan sonra da bu adamla meşgul oldum. Hakikaten okulun değerli bir yardımcısı oldu. Diğer birçok köylerde çıkan ufak tefek bazı aksaklıkları aynı yolda hallettik. O derecedeki 272 köyün arazileri tamamen alınmış, birçok okul ve öğretmen evleri yapılmış ve geri kalanlarının da inşaatları hayli ilerlemiş olduğu halde on birinci maddeye göre bir tek köylü mahkemeye verilmemiştir.

Bütün köylüler üstün bir gayretle çalışarak okullarını yapıyorlar. Sevinçle çalışan köylülerin yanından kalb rahatlığı içinde ayrılıyorum. Muhterem Vekilimizin bu kanunu alarak Meclisten çıkacağı sırada söylediği sözlerin son cümleleri zihnimde canlanıyor:

"Arkadaşlar: bu kanunla Türk Milleti, Büyük Meclisi'ne Minnettardır. Bu kanunu göğsüme basarak huzurunuzdan gidiyorum. Çıktığı andan itibaren bütün vazifeli arkadaşlarımla beraber bunun tatbikatı uğrunda canla başla çalışacağız."

Hakikaten Türk köylüsü bu kanunu hazırlayanlara ve Büyük Millet Meclisine ebedî olarak minnetdardır.

Çifteler Köy Enstitüsü'ndeki Günlerim

Bu çalışmalar sırasında Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel ile Köy Enstitülerinin kurucusu İsmail Hakkı Tonguç, İnan'a, Eskişehir'de Çifteler Köy Enstitüsü'nü kurma teklifi yaptılar. İnan bu teklifi sevinçle kabul etti. Eskişehir'e giderken çalışmalarını beğendiği öğretmenlerden bir bölümünü de Manisa'dan Eskişehir'e götürdü. Bu arada bana da teklif yaparak Köy Enstitüsü'nde beraber çalışmamızı istedi. Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümü imtihanına hazırlandığımı, Enstitüyü bitirir bitirmez Çifteler'e geleceğime söz verdim. Ancak kader beni ondan ayırdı, Gazi Eğitim Enstitüsü'nü bitirmenin ardından Bartın ve Adana ilköğretim müfettişliklerinden sonra İvriz Köy Enstitüsü'nde çalışmaya götürdü.

İnan, bana 1944 yılında Çifteler Köy Enstitüsü'nü görmemi ve okulun birkaç gün misafiri olmamı teklif etti. Sevinçle kabul ettim.

1945 yılında Bartın bölgesi ilköğretim müfettişliğinde çalışırken, üçüncü kez ihtiyat askerliğim çıktı. Eskişehir Mıntıka Komutanlığı Levazım Hizmet Bölük Komutan vekilliğinde çalışmaya başladım. Komutanımdan 4 gün izin aldım. Enstitü'nün Eskişehir'den kalkan kamyonuna bindim. Misafir olduğumu öğrenen şoför beni şoför mahalline oturtmak istedi. Kabul etmedim. Çünkü Çifteler'e gidecek kadınlar vardı. Yük çuvallarının üstünde benimle beraber on kadar son sınıf öğrencisi de vardı. Şehirden düz yola çıktık. Öğrenciler kendi aralarında arkadaşca konuşmaya başladılar. Çevremdeki bozkıra bakıyor, öğrencilerin konuşmalarını dikkatle izliyordum. Bir öğrenci köyünde yapacağı yeniliklerden söz açtı. "Benim köyümde çok miktarda menengiç ağaçları var. Köylülerim bunlara aşı yaparak antep fıstığı yetiştirmesini bilmediklerinden ağaçlardan faydalanamıyorlar. Ben burada aşı yapma tekniğini iyi öğrendim. Okuldaki fidanlardan birçoğuna T biçimindeki göz aşısı yaptım. Bir aşıcı bana ters T aşısı yapmayı da öğretti. Menengice fıstık aşısı yapmak çok güçmüş. Nedenini araştırdım. Aşılanan ağacın çıkardığı öz su, aşı yerinde toplanıyor ve aşıyı boğuyormuş. Bunun için aşı yapmadan birkaç gün önce ağacın aşı yapılacak yerin altında bıçakla birkaç çizgi çizilirse, öz su oradan akar ve aşı kalemi boğulmaktan kurtulurmuş."

Bir başka öğrenci söz alarak: "Benim köyümde çok miktarda kayısı ağaçları var. Ama bunlar ilkbahar donlarından önce çiçek açtıklarından köyümüz ancak beş ya da altı yılda bir defa ürün alabiliyor. Bir dergide okudum, İtalyan meyvecileri bahçelerinin birçok yerlerinde çukur açıyor, kar yağınca karları açtığı çukurlarda topluyor, üstünü toprakla örtüyor ve ilkbaharda ağaç tomurcukları kabarınca karların bir bölümünü topraktan çıkarıp ağacın köküne koyuyormuş. Böylece ağaç 10 ya da 15 gün geç çiçek açıyormuş. Bu sırada don yapan günler atlatıldığından her yıl bol miktarda kayısı mahsulü alıyorlarmış."

Başka biri kitaplıktan aldığı ve okuduğu kitaplardan söz etti. Her okuduğu kitabın özetini bir deftere yazdığını, kitapta geçen ana fikirlerle, yardımcı fikirleri de saptadığını söyledi. Bir başkası demir ve ağaç atölyelerinde kazandığı el becerisini anlattı.

Çifteler Köy Enstitüsü'ne yaklaşırken bir grup öğrenci gördüm. Tarım öğretmeninin gözetiminde uygulama bahçesinde çalışıyorlardı. Kimi bel ve çapalarla toprağı kazıyor, kimi topraktan çıkarılan yabancı otları, ayrıkları topluyor, kimi de sonbaharın son günlerinde esen sert rüzgârların etkisiyle yapraklarını döken ağaçlardaki kuru dalları kesiyordu. Hepsi de neşeliydi. Besbelli işlerini seviyorlardı. Kamyon, yükünü boşaltmaya gitti. Biz de yaya olarak merkez binanın yolunu tuttuk. Bina kapısında gördüğüm nöbetçi öğrenci beni Rauf İnan'ın çalışma odasına götürdü. İnan, beni görünce sevindi. Kucaklaştık. Güzel kokulu kekik çaylarımızı içerken ben, kamyonda dinlediğim öğrenci konuşmalarını anlattım. Öğrencilerin köyde çalışmaya hevesli, yenilikler yapmaya istekli

ve becerikli kişiler olarak yetiştirildiğini gördüğümü ve bundan çok memnun olduğumu söyledim. O da Enstitü çalışmaları hakkında bilgiler verdi. Konuşmamız sırasında ben, çalıştığım Bartın bölgesi köylerinin Kastamonu Gölköy Köy Enstitüsü'ne bağlı olduğunu, köy kalkınmasında ve aile eğitiminde annenin etkisinin babadan çok fazla olduğunu, bu nedenle kadın eğitiminin ön plana alınmasına inandığımı söyledim. Bu inancımı gerçekleştirmek, anne eğitimine daha kolaylıkla etki yapacak bayan öğretmenleri yetiştirmek için teşebbüse geçtiğimi, Bartın ve Çaycuma'da 7 köyde kız bölge okulları açtırdığımı, kaymakam ve valilerin yardımını alarak öğrencilerin yiyecek ve giyeceklerini de köy bütçelerinden sağladığımı söyledim. O sırada Gölköy Köy Enstitüsü'nden gelen ve çalışmalarımı izleyen İlköğretim Genel Müdürü rahmetli Hakkı Tonguç'un Okul Müdürü Ali Doğan ve Hilmi Bilginer'le birlikte yazıp bana gönderdikleri mektubu zarfından çıkarıp verdim. Rahmetli Rauf İnan, mektubu dikkatle okudu, düşünceye daldı. Sonra mektubu tekrar eline alarak başından sonuna kadar tekrar okudu. Bana dönerek: "Seni tebrik ederim." dedi. "Köy enstitülerine hizmet edenler arasında seni de görmek beni çok mutlu etti." Bir öğretmen çağırttı. Ona "Mehmet Ali Eren'le eski dostuz. Ta Manisa'dan beri tanışırız. Konuk evimizde kalacak. Okulumuzun her tarafını, tarım çalışmalarını, atölye faaliyetlerini, kitaplığı, derslikleri görmesine ve incelemesine lütfen yardım ediniz." dedi.

Sabah erkenden uyandım. Tan yeri ağarmıştı. Hemen kalktım. Giyindim. Pencereden çevreyi gözetlemeye başladım. Bir süre sonra kalk zili çaldı. Dışarı çıkıp erkek öğrencilerin yatakhanesine gittim, sonra da sabah kahvaltısına katıldım. Bütün öğrencilerin diş fırçalarını da kullanarak temizliklerini sağlık kurallarına uygun yaptıklarını, yataklarının ilk temizliklerini yaptıklarını, yorgan ve battaniyeleri katlayarak çok düzgün hale getirdiklerini gördüm. Yemekhaneye giden öğrencilerin yolda gördükleri kâğıt ve yabancı maddeleri alarak çöp tenekelerine attıklarını da sevinerek izledim. Her hafta bir sınıfın öğrencileri, öğretmenleriyle birlikte nöbet tutuyorlar, hizmetlerin görülmesinde hem kılavuzluk ediyor, hem de yardımcı oluyorlardı. Nöbetçiler yemeklerin getirilmesine, tabak ve bardakların toplanıp mutfağa götürülmesine yardım ediyorlardı.

O gün ve sonraki iki gün kılavuz öğretmenle birlikte okulun tüm etkinliklerini görme ve inceleme olanağı buldum. Demir ve ağaç atölyelerini, tarım çalışmalarını, okul kitaplığıyla sınıfların kitaplıklarını, laboratuarları ve bir bölüm dersliklerini inceledim. Öğrencilere sorular sordum. Aldığım cevaplar beni şaşırttı. O yıllardaki Çifteler Köy Enstitüsü, eğitim ve öğretim bakımından bizdeki orta dereceli okullar ve özellikle liselerden en azından yüz yıl ileriydi. Dünya eğitim ve öğretimine, özellikle köy ve çiftlik eğitimine örnek olacak bir olgunluğa ulaşma yolundaydı. Bu kanıma temel oluşturan sorduğum sorularla aldığım cevapların birkaç tanesini burada açıklamak zorundayım.

1. Sistematik ve alfabetik fiş katalogları yapılmış, okuma salonunda sözlükler ve ansiklopediler gibi zorunlu olarak başvurulacak el kitapları bulunan kitaplıkta bir 2. sınıf öğrencisine: “Akşam radyo dinlerken Brazavil radyosunun Fransa ile ilgili haberler verdiğini duydum. Brazavil'in nerede olduğunu bana gösterebilir misin?” dedim.

Öğrenci hemen kalktı, el kitaplığından bir büyük atlas aldı, getirdi. Fihristine bakarak orada Brazavil'i buldu. Afrika'daki yerini atlas üzerinde gösterdi. Daha fazla bilgi almak istersem ansiklopedilerden faydalanmak gerektiğini de ekledi.

Bugünkü dünya insanlarının anlayışına göre bir insanın ayaklı kitaplık olmasına gerek bulunmadığı, her insanın temel bilgiler dışında hayatında rastladığı güçlükleri çözmek için başvuracağı kaynakları iyi bilmesi gerektiği göz önüne alındığında, Köy Enstitüsü öğrencisinin problem çözmedeki başarısı karşısında hayranlık duymak gerekir.

2. Bir üçüncü sınıf öğrencisine “(a+b)'nin karesi” formülünü hatırlayıp hatırlamadığını sordum. Öğrenci biraz düşündükten sonra: “Bu formülü ben çıkarabilirim.” dedi. Kalem, kâğıt çıkardı. “a'yı 6, b'yi de 4 kabul edersek toplamı 10 eder. 10'un karesi 10x10=100'dür.” Kâğıt üzerindeki bir doğru parçası 6 santim ölçtü, sonuna işaret koydu. Buna 4 santim daha ekledi. Bu çizginin bir kenarından dik açılı 6+4'ü de çizdi. İşaretli yerlerden yan çizgilere paralel çizgiler çizdi. Ortaya 36+16+24+24=100 çıktı ve “(a+b)'nin karesi, a^2+b^2+2ab'dir.” dedi.

3. Demir atölyesinde bir grup öğrenci, öğretmen ve usta öğreticilerin kılavuzluğunda matkapla delik delip eğeliyor, ağaç kesiyor, körlenen aletleri biliyorlardı. Bunlardan birine yaklaştım. “Matkap ucu bilemesini bana öğretebilir misin?” diye sordum. Öğrenci “Olur.” dedi. Geniş çaplı bir maktap ucu alarak ucundaki eğikliği gösterdi. Matkap ucunu dönmekte olan bileme taşına bu açı kadar açıyla yanaştıracağını, bileme bitince ucu yukarı doğru kaldıracağını, kendisini dikkatle izlememi söyledi. Dediğini yaptım ve bu çalışmadan faydalandım.

4. Okulda taş duvarları örülmekte olan bir bina ile yanında taş duvarı bitmiş, çatısı yapılmakta olan başka bir binanın çalışmalarını izledim. Burada Kızılçullu Köy Enstitüsü'nden gelmiş bir grup öğrenci, öğretmen ve usta öğreticilerle duvar örüyor, çatı yapıyorlardı. O dönemde köy enstitüleri birbirlerine yardıma giderlerdi. Aynı zamanda Rauf İnan'ın eğitim ve öğretim çalışmalarını izleyerek faydalı gördükleri yöntemleri kendi okullarında da uygularlardı.

Kılavuz öğretmenle birlikte, okul bahçesinde, açık havada yapılan bir matematik dersini izledik. Matematik öğretmeni, köylerinden yarım yamalak bilgilerle gelen öğrencilere temel matematik kavramlarını tekrar ediyordu. Konu “Pi Sayısı”nın kavranmasıydı. Öğretmen önce toprağa bir tahta kazık çaktırdı. Bu kazığa bir metre uzunlukta bir ip bağlattı. İpin diğer ucuna bir demir çubuk bağlattı. Çubukla daire çizdirdi. Daire

üzerinde çap ve çemberi gösterdi. Sonra öğrencilere dönerek: "Çemberi çap cinsinden ölçsek, kaç çap buluruz?" diye sordu. Öğrenciler düşündüler, tahmin yürüttüler. Üç, beş, dört diyenler oldu. Sonra ölçtüler. Üç tam ve biraz fazla geldi. İpi iki ve üç metre olarak hazırlatıp tekrar tekrar tahminler yaptırdı. Öğrencileri düşündürdü. Sonunda öğrenciler: "Efendim, çapla çember arasında değişmeyen bir şey var." dediler. "Buna ad verin." dedi öğretmen.

Öğrenciler çeşitli adlar buldular. Sonunda, "çap ile çember değişmezliği" adında birleştiler. O zaman öğretmen neticeye vararak: "Zamanında bir öğretmen buna "Pi" demiş" diyerek açık havadaki dersi bitirdi. Öğrenciler sessizce sınıfa girdiler. Öğretmen defterlerini açtırarak, 5 santim yarıçapında birer daire çizdirdi. "Daire alanı, yarıçapın karesiyle Pi'nin çarpımına eşittir." dedi. Öğrenciler dairenin içine bir kenarı yarıçap genişliğinde üç kare ve bir kenarı yarıçapın 0,14 katı genişliğinde bir diğer kare çizdiler. Karelerin daireden taşan kısımlarını makaslarla kesip dairenin içindeki boş kalan kısımlara yapıştırdılar. Bu suretle yarıçapın meydana getirdiği karenin "Pi" sayısı katının dairenin alanına eşit olduğunu görerek düşünme ve uygulamayı, öğrenme ile birlikte gerçekleştirdiler.

Binaları çevreleyen ağaçları incelerken bir grup öğrencinin kireç süzdüklerini gördüm. Büyük bir kireç çukurunun bir yanına konmuş büyük bir tahta sandığın başındaki dört öğrenciden birisi sandıktaki kirece hortumla su veriyor, bir öğrenci kireç atıyor, iki öğrenci de gelberi denilen küreklerle kireci su içinde devamlı çalkalıyordu. Bir ara mola verdiler. Kirecin su ile çalkalanmasını çok fazla yaptıklarını, bunun fazladan emek sarfı olup olmadığını sordum. Bir öğrenci: "Efendim." dedi. "Müdürümüz Rauf İnan bize ısrarla, hayatta başarı göstermek ve yurdumuza faydalı olmak için prensiplere uymamız gerektiğini söylemekte ve bu fikri bize benimsetmektedir. Bu prensiplerden biri işi sevmek ve yapılacak her işin başlangıcının doğru olması gereğidir. Sandığa atılan kireç eğer fazla çalkalanmazsa kireç topakları arasında sönmemiş kısım kalır. Kireç yapının ve harcın ilk maddesidir. Sönmemiş kısım sıvaya girerse sıva patlama yapar. Neticede sıva işini tekrar yapmak gerekir." İşini severek, iş ve eğitim prensiplerine uyarak çalışan bu öğretmen adaylarının yanından onlara hayranlık duyarak ayrıldım.

Sonradan inceleme fırsatını yakaladığım Çek Cumhuriyeti'nin başşehri Prag'daki bir kolejin kitaplığı, derslikleri, dersliklerdeki bir duvarı baştanbaşa kaplayan, öğrenci boyuna göre ayarlanabilen yazı tahtası, laboratuarları, topraksız saksılarda yetiştirilen çiçekler, nasıl bizim liselerimizdekinden en azından 100 yıl ileri iseler, Çifteler Köy Enstitüsü de o yıllarda Prag kolejinden daha ileri bir zihniyetle yönetiliyor, eğitim ve öğretim işle birlikte, işi severek, aklı harekete geçirerek, bütün kavramlar düşünülerek, hazmedilerek yapılıyordu. Her eğitim çalışmasının başında

başta Müdür Rauf İnan olmak üzere bütün öğretmenlerin, öğrencilerin ve usta öğreticilerin emeği ve alın teri vardı. Öğretmen adayları köylerine gidince yapacakları işleri; tarımda, sanatta, eğitimde ve köylünün bilinçlenmesindeki tasarımlarını anlattılar. Bunları öğrenen toprak ağaları can evlerinden vurulmuşa döndüler. Bu okulların kapatılarak köylünün bilinçlenmesinin önüne geçmek için planlar hazırlamaya başladılar. Yıllar önce İngiliz Parlamentosunda köleliği savunurken köylüler için: "Biz bindiğimiz hayvanın bizim gibi düşünmesini istemeyiz." diyerek köleliğı savunmada ve maskaralıkta dünya rekorunu kıran İngiliz lordun zihniyetini benimseyenlerle işbirliğine gittiler. Köy enstitülerini kapatabilmek için köy enstitürini kuran, bütün dünyadaki milli eğitim bakanlarının en önüne geçmeyi başaran o günkü Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel ile, onun en yakın yardımcısı ve "Canlandırılacak Köy" adlı kitabıyla ömrünü köy eğitimine adayan Hakkı Tonguç ve bütün köy enstıtülerinin örnek uygulayıcısı rahmetli Rauf İnan'ı harcamak gerekiyordu. Bu kampanyaya, aşağıda açıklayacağım nedenlerle köy ağalarının önemli bir kısmı da katıldı.

Çifteler Köy Enstitüsü'nden Eskişehir'e döndüğüm zaman, terhis emrimin geldiğini öğrendim. Hizmet Bölük Komutanlığı'nı teslim ettiğim Adnan Menderes'in yeğeni yedek teğmenin, telefonla Ankara'dan Adnan Menderes'i bularak, Toprak Kanunu'nun önlenmesi için alınan tedbirleri her gün iki defa öğrendiğini hâlâ hatırlarım.

Köy Enstitüleri Kuruluyor

Köy enstitülerinin kapatılması ile Hasan Âli Yücel, Hakkı Tonguç ve Rauf İnan'ın başına gelen garip olayları açıklayabilmem için Cumhuriyet'in kurulduğu günlerle 1940'lı yıllardaki köylü durumu, köy eğitim ve öğretimi hakkında birkaç söz söylemek zorundayım.

Cumhuriyetimizin kurulduğu 1923 yılının başında Türkiyede Misak-ı Milli sınırları içindeki köylerde genel durum şöyleydi. Köylerin büyük çoğunluğunda okul yoktu. Birbirini izleyen Balkan ve Çanakkale harpleri ile Kurtuluş Savaşı'nda babalarını kaybeden öksüz çocuklar sokaklarda ağlaşırdı. Köy tarlalarının küçük bir bölümünü kadınlar ekerdi. Aşar vergisi toplayan mültezim adı verilen ağalar, köylüye göz açtırmaz, onları uşak olarak kullanırdı. Çok az köyde bulunarı okullar, Reşat Nuri Güntekin'in "Çalıkuşu" romanındaki Zeyniler köyü okulu tipindeydi. Ahırdan okula çevrilen binalarda din ağırlıklı bilgiler verilir, bilim, sanat ve teknik üzerinde durulmazdı. Konya Karapınar'ın Arısama köyünde bir ağa, ölüm döşeğinde çocuklarına: "Hiçbir zaman çoban ve çiftçilere ücretlerini toptan vermeyin, parça parça verin ki çerez parası etsinler. Toptan para verirseniz onlar da bir çift öküz alarak çifte koşar ve siz de çoban ve çiftçi bulamazsınız." demişti.

Büyük Atatürk, ulus olarak içine düşürüldüğümüz gerilikten ve cehaletten kurtulabilmek için çareler aradı. Arapça kökenli Osmanlı

yazısını öğrenmek çok zordu. Her harfin cümle ve kelime içinde birbirine benzemeyen beş biçimi vardı. Örneğin bir B harfinin kelimenin başında, ortasında, sonunda ve bağımsız olarak biçimleri birbirinden çok farklıydı. Sesli harfler de Türk dilinin ihtiyacını karşılayamıyordu. Örneğin; “deve” kelimesini üniversite bitirenler bile hem deve ve hem de “duh” olarak okuyabiliyorlardı. Bunun için büyük Atatürk, tarihte kimsenin yapamadığını yaptı, lâtin alfabesinden alınan harflerle yeni bir Türkçe okuma ve yazmayı sağladı. Kısa süre içinde mümkün olan her yerde “Millet Mektepleri” adıyla kurslar açtı; yaşlı, genç, kadın ve erkek yüzbinlerce insanımızı okuryazar haline getirdi.

Az miktardaki öğretmen okullarında öğrenciler köy şartları gözönüne alınmadan öğretmen olarak yetiştirildikleri için köylere gittiklerinde köy şartlarına uyum sağlayamıyorlar ve devamlı şehir okullarına nakillerini istiyorlardı. Bunu bir dereceye kadar önleyebilmek için asker kökenli Milli Eğitim Bakanı Saffet Arıkan, askerlikte çavuşluk mertebesine ulaşmış köy kökenli kişilerden köy okullarında yararlanmayı düşündü. Terhis olan çavuşlardan isteyenler eğitmen kurslarına alındı. Bunlara eğitim ve öğretimin pratik yanları öğretildi. Türkçe, aritmetik, hayat bilgisi konularında kılavuz kitaplar hazırlandı ve bunların nasıl uygulanacağı bu kurslarda öğretildi. Kursları başarı ile bitiren eğitmenler kendi köylerine eğitmen tayin edildiler. 10-20 arasındaki eğitmenler bir gezici başöğretmenin kılavuzluğunda çok başarılı çalışmalar yaptılar. Ama bu yetersizdi. Köylünün okuma ve yazma yanında bilime, teknik bilgiye, tarım bilgi ve kılavuzluğuna ihtiyacı vardı.

Yine 1923 yılının başında köylerde küçük sanatlar hemen hemen hiç yoktu. Köylü erkekler yalnızca çarık dikmesini bilirler, işlerini basit aletlerle yaparlar, hatta civatanın somununu bile keserle açmaya çalışırlardı. O yıllarda Ankara’nın imarı için Bosna’dan çağrılan yapı ustalarının, çırakları olan Türk çamurculardan keser isteyecekleri zaman: “Şu Türk anahtarını bana ver.” diyerek keseri istediklerini, bu şekilde alay ettiklerini acı acı hatırlarım. Bütün küçük sanatları o sırada Anadolu köylerinde yaşayan Rum ve Ermeni çocukları öğrenir ve Türk çocuklarına da yalnızca çobanlık ve çiftçilik kalırdı. Osmanlı büyükleri ve medreselerden çıkan hocalar hem sanatın önemini kavrayamamışlar, hem de bilim zihniyetinden uzak kalmışlardır. Ulukışla’da Çıkrık ağılında bir çobanın, Konya Medresesi çıkışlı Kadızade Halil Efendi ve Hocazade Halil Efendi’nin yanında koyunlara efsun yaptıkları halde hocaların bir tepki göstermediklerini ibretle hatırlarım. Çoban efsunu şöyle yapardı: Yünleri arasına giren kene denilen şişman böceklerden birkaçını kıllar arasından alır, ağzına götürür, dişleriyle keneleri ezer, çıkan kanları dişleri ve dudakları arasından koyunun boynuna püskürtürdü. Bundan, koyun üzerindeki kenenin yok olacağını sanırdı.

Böyle bir Türkiyeyi devralmış olan Cumhuriyet kurucuları, cahillikle savaşa girip, cahilliği yenmek gerektiğinin bilincindeydi.

1935'te Saffet Arıkan Milli Eğitim Bakanı olunca Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'nün Resim bölümünü kurmuş olan Hakkı Tonguç'u 1936 yılında İlköğretim Genel Müdürlüğü'ne atadı. 1938 yılında Hasan Âli Yücel Milli Eğitim Bakanlığı'na atandı ve köy eğitimi davasına sıkı sarıldı. 21 köy enstitüsünün kurulmasını sağlayan 3803 ve 4274 sayılı köy enstitüleri yasa taslaklarını hazırlattı. Tonguç'u 1938'de Avrupa'ya göndererek, oralardaki okul çalışmalarını da incelettirdi. O dönemde devlet bütçesi, bugünkü büyükşehir belediyeleri bütçelerinden bile aşağı düzeyde olduğu için adı geçen yasa taslaklarını meclisten geçirmek olanağı yoktu. Bu nedenle köy enstitüsü çıkışlı öğretmenlere sadece harçlık olarak ayda 20 lira ödenecek, öğretmenin geri kalan maaşı okul uygulama bahçesi ile okulda kurulacak atölye gelirlerinden karşılanacaktı. Bu suretle TBMM'den adı geçen yasalar çıktı ve yalnızca köy çocuklarının öğretmen adayı olarak alınacakları 21 köy enstitüsü kurulmaya başlandı. 1940'dan itibaren hem de İkinci Cihan Savaşı devam ederken...

Köy ağalarının büyük bir bölümü, köy öğretmenine verilecek 20 liralık ücreti çok az buldu. Bu nedenle köy enstitülerine kendi çocuklarını vermediler. Çoğunlukla çoban ve tutma gibi köyün alt düzeyi halkının çocukları bu okullara gitti ve Çifteler Köy Enstitüsü'nde açıkladığımız gibi eğitim ve öğretimde, tarımda ve sanatta bilgili, becerili ve hayatlarını köy kalkınmasına adamış kişiler yetişip köylerine öğretmen gelince, köye uğrayan vali, kaymakam gibi devlet büyükleri öğretmenle temasa geçince köy ağaları da yüreklerinden vurulmuş oldu. Köy yöneticiliği ağalardan çobanın çocuğuna geçiyor diyerek toprak ağalarıyla birleştiler. Çifteler Köy Enstitüsü Müdürü rahmetli Rauf İnan, o kadar emekle yetiştirip geliştirdiği köy enstitüsünden alınarak müfettişliğe, daha sonra da Aksaray ilçesinde bir öğretmenliğe gönderildi.

Dünya eğitim tarihine damgasını basan İsmail Hakkı Tonguç Ankara Atatürk Lisesi resim öğretmenliğine sürüldü. Hasan Âli Yücel için de, altında ezilmesi düşünülen ağır bir suçlamanın ön hazırlıkları yapılmaya başlandı.

O zamanki en geçerli suçlama komünistlikle itham etmekti. Bu ithamı daha once köy enstitülerini koruyup kollayan İsmet İnönü için denediler. Ama suçlama tutmadı. 27 Mayıs'tan sonra bir İngiliz karikatürünün karikatürize ettiği gibi: "İsmet İnönü'nün arkasında İnönü savaşları ile Sakarya ve Dumlupınar savaşlarının cephe komutanlığı var; Adnan Menderes'in de sırtında Terzi Kâzım'ın diktiği ceket var." Bu suçlarnayı büyük bir adama yaptırmak için fırsatlar aradılar.

Bu sırada İkinci Dünya Savaşı hızla sona eriyordu. Harp, askerlik alanına birçok yenilikler getirmişti. Bu nedenle devlet, Genelkurmay'da yeni bir yapılanma gereği duydu. Devlet Başkanı rahmetli İsmet İnönü de

devletin bu görüşüne katılmak zorunluluğu duydu. Mareşal Fevzi Çakmak'ın emekli edilmesi gerekiyordu. İnönü sadık adamlarından birini Mareşal Çakmak'a gönderdi. Milletvekilliği ile Meclis Başkanlığı'nı kabul buyurmasını rica etti. Mareşal bu teklifi hiç de hoş karşılamadı. Belki de İnönü'nün Cumhurbaşkanı olmasındaki rolünü hatırlayarak kızdı. Emekli olunca İnönü'nün muhalifi bir partiye geçti. Toprak ağaları fırsatı kaçırmadılar. Mareşalin politikada yeterince deneyimi olmamasından faydalanarak ona: "Eski Milli Eğitim bakanları içinde komünistliğe yardım edenler vardı." biçiminde bir beyanatta bulundurdular. Hasan Âli Yücel, gazetelerde bu beyanatı okuyunca çok üzüldü. Üç hafta üst üste "Sayın Mareşal, beyanda bulunduğunuz Milli Eğitim bakanları arasında ben de var mıyım?" diye sordu. Mareşal bu sorulara cevap vermedi. Sessiz kalmayı tercih etti. Toprak ağaları bunun üzerine bir kişiyi öne çıkardılar, Hasan Âli Yücel'e hakaret ettirdiler. İş mahkemeye intikal etti. Davayı Hasan Âli Yücel kazandı. Ama ağaları tutan bir bölüm medya öylesine propaganda yaptılar ki, sonunda Köroğlu'nun başına gelen, Hasan Âli Yücel'in de başına geldi. Bir gün İstanbul'da Bebek'te bindiği bir Sirkeci dolmuşunda şoför, bir yandan arabasını sürerken, diğer yandan da yolculara hitaben "Arkadaşlar! Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel çocuklarımızı komünist yapıyor." diye söze başlayarak, son durağa kadar Hasan Âli Yücel'e atar tutar. Son durakta arabadan inen Yücel, şoföre yaklaşarak "Müsaadenizle size bir soru sormak istiyorum." der. Uygun cevap alınca, Hasan Âli Yücel'i tanıyıp tanımadığını, kendisine bir kötülüğü olup olmadığını sorar. Şoför: "Hasan Âli Yücel'i şahsen tanımam, bana bir kötülüğü de dokunmadı." der. Yücel kendini tanıtır. Şoför ellerine sarılarak af diler.

Bu suretle, köy enstitülerini kuran, maaşlarını özel idareden aldıklarından bazen üst üste yedi ay maaş alamayarak perişan duruma düşen ilkokul öğretmenlerinin maaşlarını genel bütçeden verdirerek onları kurtaran, batının ve doğunun klasik kitaplarını, eski Roma ve Yunan, İslam, Fransız, İngiliz, Alman, Amerikan klasiklerinin yüzlercesini çok ehil insanlara tercüme ettirerek bütün milletin fikir hayatını geliştiren, sanat ve teknik okulları kuran ve geliştiren çok büyük Bakan Hasan Âli Yücel'i de, bu suretle, toprak ağaları harcamış olurlar. Rauf İnan'ın, o zaman Niğde ilinin bir ilçesi olan Aksaray'ın bir ortaokuluna tayin edildiğini duyunca, öğretmenlik ve yöneticilik görevinde bulunduğum İvriz Köy Enstitü'sünden bir otobüs dolusu öğretmen ve öğrenciyle birlikte ziyaretine gittim. Onu dersten çıkmış, çevredeki tarihi binaları, hanları incelerken buldum. Moralinden hiçbir şey kaybetmemişti. Çalışmasını bırakarak bizi selamladı. Öğrencilerden her birinin ayrı ayrı elini sıktı. Bu memleketi büyük Atatürk'ün düşlediği yüksek uygarlık düzeyine çıkarabilmek için iş eğitimine çok büyük önem vermek gerektiğini söyledi. Ona göre mutluluk, hakkıyla yapılan görevden sonra duyulan ferahlıktı. Köylü-kentli, kadın-erkek bütün Türk bireylerini bu yüksek bilince ulaştırmak için çok büyük

sorumluluğun öğretmenin üzerinde olduğunu belirterek hepimizi yeniden selamladı ve öğütler verdi.

Çok büyük eğitimci Rauf İnan, nurlu kabrinde rahat uyu. Atatürk'-ün hayatında başardığı, başarılması için de yollarını gösterdiği idealleri gerçekleştirecek olan Atatürkçü Düşünce Derneği üyeleri, Atatürk'ün mirası halkevlerini yeniden kurarak mücadeleye atılanlar Atatürk'ün ve senin yaktığın ışığı söndürmeyecekler, bu ışığı binlerce kat arttırarak senin yolunda ilerleyecekler ve bu ulusu uygarlığın en yüksek düzeyine ulaştıracaklardır. Nüfusu bir buçuk milyara ulaşan Müslüman memleketlerin iktisadi yönden köle ya da yarı köle haline düşmesinde katkıları olan sentezcilerin iddia ettikleri, hatta öve öve öküz ettikleri ve boynuzlarını dokuz ettikleri İslam uygarlığını yaratanlar, kendileri gibi tutucu olan İmam Gazali tipindeki İslam büyükleri değil, onun tam karşıtı olan, serbest düşünceye yer vererek gözlem ve deneyim metotlarını kullanan ve bu nedenle kendilerini Müslüman sayanlarca dışlanan İbni Rüşt gibi yüksek kişilerdir.

Rauf İnan, yaklaşık l925'lerde öğretmen okulunu bitirerek Kayseri'nin Zincidere'deki "Öksüzler Bölge Okulu" öğretmenliğine atanır. O sırada Cumhuriyetimizi kuranlardan öğretmen dostu, çok yüksek karakterli Mustafa Necati, Milli Eğitim Bakanı'dır. Bütün öğretmenlerin dertlerine ortaktır. Öğretmeni, kişilikli insan yaratan kutsal bir varlık olarak görür. Öğretmenleri manen rahatlatacak kitaplar seçerek, özellikle "Beyaz Zambaklar Memleketinde", "Mefkûreci Muallim", "Demokrasi Eğitimi" kitaplarını öğretmenlere bir mektupla birlikte gönderirdi. Mektupta, kitapların niteliklerinden söz ederek, "Bu kitaptaki fikirlerden okulunuzu ve çevrenizi faydalandıracağınızı umarım efendim." derdi.

İlk öğretmenliğe başladığım Salihli Durasıllı Köyü'nde başöğretmen rahmetli Şevket Altınay'ın "Demokrasi Eğitimi" kitabını okumuş ve etkilenmiştim. Bakan Mustafa Necati, Rauf İnan'a da bu kitapları göndermiş ve yazdığı mektupta, son kelime olarak 'efendim' sözcüğünü kullanmıştı. Öğretmenlik mesleğine yeni başlayan Rauf İnan'ın ruhunda, Milli Eğitim Bakanı'nın bir köy öğretmenine "efendim" diye hitap etmesi, büyük etki yarattı. 90 küsur yaşı içinde eğitimin kuram ve uygulama alanlarında büyük sorumluluklara isteyerek girmesi ve başarı göstermesinde bu etkinin izlerini görmekteyiz.

Milli Eğitim Bakanlığı Müdürler Encümeni'nin 26 Ocak 1945 tarihli ve 8 sayılı kararıyla Milli Eğitim Bakanlığından aldığım TAKDİRNAME ve Milas Halkevi Yönetim Kurulu'nun bana verdiği ONUR BELGESİ gibi, Rauf İnan'a da çeşitli eğitim dernekleri, kuruluşlar ve kurumlarca zaman zaman onur belgeleri verilmiştir. Her belgeden sonra haberim oldukça Rauf İnan'a mektuplar yazar, durumu kendi açımdan değerlendirirdim. Rauf İnan da hiçbir yazımı karşılıksız bırakmamıştır. Bu yazılarından birini aşağıda sunuyorum.

Hakkı Tonguç, Ali Doğan ve Hilmi Bilginer'den aldığım müşterek imzalı mektup şöyle:

Rauf İnan'ın Mektubu

"Kardeşim Mehmet Ali Eren,

Gölköy Enstitüsü adına bölgeníze gelen ve işlerinizi yakından inceleyen arkadaşımız Hilmi Bilginer'den çok iyi haberler aldık; çok memnun olduk. Sizi tekrar tekrar andık.

Köy enstitülerinin ilk mezunlarına kavuştuğumuz bu mutlu yılın bin bir engelle dolu işlerini ülkeye bağlı olarak temiz bir şekilde, noksansız yapan, iş arkadaşlarını da bu yolda yürütmeye muvaffak olanlar, mesleğimizin en sevilen ve sayılan mensupları olarak daima anılacaklardır. Bir gün büyük çoğunluk bu duruma geldiği zaman başlangıçta işi aksatmış veya gevşek tutmuş, fedakârlığı göze alamamış olanlar da utanılacak bir havanın içinde bulanıp kalacaklardır.

Köy enstitülerinin bundan sonraki çalışmaları doğrudan doğruya köyün içindeki el sürülmemiş konulara temas edecektir. Bu itibarla sizin gibi meslektaşların değeri büsbütün artmaktadır.

Yeni mezunlar ne kadar yetkili, ne kadar ülkülü olurlarsa olsunlar hayata atıldıkları ilk yıllarda onları koruyucu rol sahibi arkadaşların yardımlarına muhtaç olacaklardır. Yeni öğretmenlerin başarılı meslektaşlar haline gelmeleri hepimiz için şeref ve haysiyet meselesi olduğu kadar bir ülkünün toplumun iç bünyesinde gerçekleşmesi demektir.

Bu samimi duygularımızı bildirir, başarılarınızın artmasını diler; gözlerinizden öperiz."

Milli Eğitim Eski Bakanı Hasan Âli Yücel'den aldığım mektup:

Ankara, 14 Mart 1945

Özet: Takdirname ile taltifiniz H.

Mehmet Ali Eren
İlköğretim Müfettişi Zonguldak

Bölgenizde 4274, 3803 ve 4357 sayılı kanunlarla uhdenize verilen işleri büyük bir gayret ve başarı ile yaptığınızı öğrendim. Sizi Bakanlık Müdürler Encümeni'nin 26.1.1945 tarihli ve 8 sayılı kararıyla takdir eder, verimli çalışmalarınızın devam etmesini dilerim.

Maarif Bakanı
Hasan Ali YÜCEL

Milli Eğitim Bakanlığı Müdürler Encüme'ninin takdirname ile ödüllendirilmem ile ilgili kararı:

T.C. Kültür Bakanlığı Yasav Komisyonu

Sayı: 8 Toplanış Tarihi: 16.XI.1944
Özet: Zonguldak İlköğretim müfettişlerinden M. Ali Eren'in takdirname ile taltifi hak.

TOPLANTIDA BULUNANLAR

Yönerger: İhsan Sungu	Orta Ö.G. Direktörü S. Taşel
İsp K. Başkanı B. Kadırgan	İlk Ö.G. Direktörü a. H. Keskin
Yüksek Ö.G. Direktörü A.H. Akvedi	Er. T. Ö. G. Direktörü V. Hatay

Zonguldak Valiliği ilköğretim müfettişlerinden M. Ali Eren'in 4274, 4357 ve 3803 sayılı kanunlarla uhdesine verilen işleri olağanüstü bir başarı ile yaptığından dolayı takdirname ile taltifi hakkında İlköğretim Umum Müdürlüğü'nün Vekillik Yüksek Makamı'ndan Encümenimize havale buyrulan 6 / 3237 sayılı ve 7/XI/ 1944 tarihli müzekkeresiyle müstenidatı okundu ve icabı düşünüldü:

Zonguldak Valiliği İlköğretim Müfettişi M. Ali Eren'in 4274, 4357 ve 3803 sayılı kanunlarla uhdesine verilen işleri büyük bir gayret ve başarı ile yaptığı anlaşıldığından kendisinin takdirname ile taltifi ve evrakın İlköğretim Umum Müdürlüğü'ne tevdii kararlaştırıldı.

İş Vekillik Yüksek Makamının tasviplerine arzolunur.

Müsteşar	T.H.R.	Y.Ö.U.M.	O.Ö.U.M.
İ.Ö.U.M.	A. ve M.U.M.	Z.I.M.	

Kabul
26/1/1945
Maarif Bakanı

Rauf İnan'ın mektubu:

Kardeşim M. Ali Eren,

Yazınız beni içtenlikle duygulandırdı. Size gönülden teşekkür ederim. Ödül, gerçekte sizin de benim de içinde bulunduğumuz Cumhuriyetin ilk 23 yılının öğretmen kuşağına verilmiş. Böylece onun belki dünya tarihinde benzeri olmayan bir özveri ve ideal ile sağladığı büyük başarıları, kıymetleri değerlendirmiş, onurlandırmıştır.

İçten teşekkür duygularımla sevgiler, saygılar sunar, sizi kucaklar, öperim.

Rauf İnan

Rauf İnan Aksaray'daki ziyaretimde benden çevre inceleme çalışmalarımı kısa zamanda tamamlamamı istemişti. Çalışmamı hızlandırdım. Konya Ereğlisi başta olmak üzere Ereğli'nin çevresindeki Ulukışla, Niğde, Aksaray, Konya, Karaman ve Karapınar'ı içine alan beldelerin tarihi kalıntılarını, turistik değerlerini, ekonomik ve sosyal durumlarını, ilk ve orta dereceli okul öğrencilerinin fikír düzeylerini de gözönüne alarak hazırlamış ve bastırmıştım. Bu kitabım on binlerce satıldı. Bana hem maddi fayda sağladı, hem de bu yöreler halkından, okul-aile birimlerinden ve öğretmenlerden devamlı almakta olduğum teşekkür yazıları mutluluk verdi. Son olarak Konya Ereğli Sümer İlkokulu Müdürü ve Divan Başkanı Naci Aytaç'tan aldığım mektubu, meslektaşlarımın bilgisine sunarım.

Naci Aytaç'ın mektubu:

Sayın Mehmet Ali Eren,
Kıyıkışlacık Köyü - Milas

12 Kasım 1995 günü yapılan Okul-Aile Birliği genel kurul toplantısında, Atatürk yılı yılın öğretmeni Celalettin Set tarafından öğretmen ve öğrencilerimizin yararlanması için yayınladığınız Ereğli kitabı dolayısıyla şehrimizin tanınmasına da yardımcı olduğunuz belirtilmiş ve bu hizmetinizin unutulmadığı, dolayısıyla Genel Kurulun teşekkürlerinin saygın şahsınıza iletilmesi önerisi yapılmıştır. Genel Kurulca oy birliğiyle kabul edilen bu isteği arz eder, derin saygılarımı sunarım.

16 Kasım 1995
Naci AYTAÇ
Sümer İlkokulu Müdürü ve Divan Başkanı

Milas ve çevresindeki ilçeler ile Muğla ve İzmir, tarihi hazineler ve kalıntılarla doludur. Yine bu yörelerin turistik değeri dünya turizmi ile boy ölçüşecek bir düzeydedır. Birer araştırmacı olarak yetiştirilmesi gerekli olan ilk ve orta dereceli okul öğrencilerinin fikir düzeylerine uygun bir-iki değil yüzlerce kitap ve kitapçık hazırlanıp bastırılması gerekli olduğunu düşünüyorum. Yalnızca Kıyıkışlacık Köyü üzerindeki IASSOS uygarlığının kalıntıları Efes'ten ve Bodrum'dan daha görkemlidir. Bunları koruyabilmek için bilmemiz gerekiyor. Meydan Larousse'un yazdığına göre İstanbul mendireği, sanki dünyada taş kalmamış gibi Kıyıkışlacık köyündeki antik mezarlardan çıkarılan taşlarla yapılmıştır.

87 yaşıma, yüksek göz tansiyonu nedeniyle gözlerimin görmemesine rağmen daktilomda el yordamıyla yazdığım eğitim yazılarımı mahalli gazetelerde yayımlatmam üzerine Milas Halkevinden aldığım çok değerli onur belgemi, genç meslektaşlarımın gözlem ve düşünceleri ile sınıfların-

da uyguladıkları derslerden edindikleri yeni fikirleri yazmalarına bir katkıda bulunma umut ve dileğimle bilgilerine arz ederim.

ONUR BELGESİ
Sayın Mehmet Ali Eren
Gerici, ırkçı düsüncelere karsı, Atatürkçü düşünce ve görüşlerinizle yıllardır verdiğiniz mücadelenizi kendimize örnek alıyor, bundan sonraki yaşantınızda başarı ve mutluluklar diliyoruz.
MİLAS HALKEVİ

Kurtuluş Savaşı Eğitim Alanında da Sürmelidir

Sayın Okuyucular,

Büyük Atatürk, bağımsızlık savaşımızın ortasında, çok ağır koşullar altında: "Türkiyenin gerçek sahibi ve efendisi üretici olan köylüdür." demiştir. Bu nedenle kalkınmanın köyden başlaması, toprak reformu yapılarak her çiftçi ailesine yeterli toprak verilmesini milletvekillerine telkin etmişti. Ama bu reformları yapmaya ömrü yetmedi. Bu düşüncelerinin gerçekleştirilmesini Türk gençliğine vasiyet etmişti. Politikacılar bu vasiyeti gerçekleştirmek şöyle dursun, köylü hayatının çok daha ağırlaştırılmasına sebep oldular. Bu vasiyeti gerçekleştirmek için köylünün eğitilmesi, uykudan uyandırılması, bilim ve teknik yönlerinden ilerletilmesi gerekiyordu. Bunu başarmak için köy enstitülerini kuran, örgütleyen, yasal düzenlemeleri hazırlayan kişilerin başında İsmet İnönü, Hasan Âli Yücel, Hakkı Tonguç ve uygulayıcı Rauf İnan vardı. Toprak ağaları ve kişisel çıkarcılar İnönü'yü fazla yıpratamadılar. Yukarıda belirttiğimiz gibi onun arkasında İnönü savaşları ve Lozan Barışı vardı. Geriye kalan köy enstitülerinin başlıca üç liderine birer kulp takarak, köy enstitülerini de yön değiştirerek tasfiye ettiler. Bu suretle Türk eğitim hayatında bir boşluk meydana geldi. Bu boşluğun nasıl doldurulduğuna, önceye ve kurulduktan sonraya ait bazı gözlemlerimi ve düşüncelerimi açıklamak zorundayım. Gerçek din hürriyetíni sağlayan lâik düşünceyi din düşmanlığı olarak halka yansıtan, İslam Hukuku'na "Hile-i Şeriye"yi, yani hileyi sokarak kişisel ve partisel haksız kazanç sağlayan, yalnız insanları değil, yüce Tanrıyı da kandırdığını sanan din sömürücüleri, kişisel ve partisel çıkarı her şeyin, hatta, dinin ve ahlakın bile üstünde tutan 40 başlı, 40 ayaklı ve 40 canlı aşırı çıkar ahtapotlarının yurda, ulusa ve devletimize karşı yaptıkları ve yapacakları kötülükleri önlemeye çalışan bütün görevlilerin, halkevleri mensuplarının, Atatürkçü Düşünce, Çağdaş Yaşama Ulaşma ve Kadın dernekleri üyelerinin, hukukçuların çalışmalarına katkıda bulunmak istiyorum. Bu konudaki düşünce ve gözlemlerim şöyledir.

Memiş Emmi'yi İngiliz Dostu Yapan Aldatmaca

1923 yılında Ulukışla'da ilkokul arkadaşım olan Hasan Erdoğan'ı çok severdim. Bu arkadaşım daha sonraki yıllarda mahkeme başkâtipliği, belediye başkanlığı ve dava vekilliği de yaparak Ulukışla'ya iyi hizmetler yaptı. Sınıf arkadaşlarımızın bir bölümüyle Hasan Erdoğanların evinde sık sık toplanırdık. Arkadaşımın babası Memiş emmi (amca) sevecen, çocukları seven biriydi. Bize sık sık harp hikâyeleri anlatırdı. Biz çocuklar da onun sözlerini can kulağıyla dinlerdik. Memiş emmi, 1915 ve 1916'da İngiliz ordularından General Tausend'in ordusunun generaliyle birlikte teslim alınmasında da bulunmuştu. Daha sonra İngilizlerin başka bir ordusu tarafından teslim alınarak Mısır'a götürülmüş, tel duvar içindeki İngiliz kampında Alman esirlerle birlikte iki yıl kadar esir kalmıştı. Memiş emmi, İngiliz düşmanlığı ile harbe başlamış, Falih Rıfkı Atay'ın "Zeytindağı" adlı kitabında belirttiği gibi, her askere yemek, yıkanmak ve bütün gereksinimlerini karşılamak üzere günde ancak bir matara su verilebildiği çok güç şartlar içinde İngilizlerle savaşmıştı. Amma sonunda tam bir İngiliz dostu olarak Türkiye'ye dönmüştü. Bunun nedenini araştırdım. İngilizler kendi dinlerinde olan Almanların dinleri üzerinde hiç durmuyorlar. Yalnız Türk esirlerini her gün namaz kılmaları, Arapça yazılı Kur'an'ı okumaları konusunda zorluyorlarmış. Kendisi de Kur'an okumayı İngilizlerden öğrenmiş. Bu çalışmalar sonunda fikir değiştirmişti. "Müslümanlığın koruyucusu İngilizlerdir." diyordu. "Adalet İngilizlerdedir. İslam ülkelerinde adil düzeni ancak İngilizler kurabilir. Ben bu adaleti gördükten sonra İngilizlere karşı silah kullanmam." Bir gün Memiş emminin evine gittiğimizde, onun yanında, Ulukışla'dan Balcı ve Deli Hüseyin adıyla ünlü muhtar Hüseyin Şahin'i de gördüm. Hüseyin Şahin doğrulukta ve yiğitlikte gözünü budaktan sakınmayan bir kişiliğe sahipti. Ulukışla Pozantı savaşında subay olmadığı halde aklı ve cesareti sayesinde halk tarafından İkinci Bölük Komutanlığına ve Ulukışla Merkez Komutanlı'ğına getirilmişti. Memiş emmi yine İngilizleri övmeye başlayınca, Hüseyin Şahin itiraz etti. "Memiş Ağa!" dedi. "Şu kafir İngiliz, Müslümanlığı ve İslamları bu kadar çok seviyor, hep Müslümanlara adil düzen getirdiğini ve getireceğini söylüyor da neden kendisi Müslüman olmuyor? Neden kendi dinindeki Almanları kiliseye gitmeye zorlamıyor? Bunlar üzerinde düşünmen gerekir. Mısır'daki esirlerden duydum. İngilizler subaylara küçük bir maaş da veriyormuş. Bizim subaylar aldıkları maaşları süs eşyalarına verdikleri halde Almanlar, elbiselerine kırk yamalık dikiyor ve bütün gelirini yiyeceğine sarfediyormuş. Ona, niye yeni elbise almıyorsun diye soruldğunda da "Bu elbiselerden benim memleketimde çok var. İngilizlerin hakkından gelebilmek için benim Almanya'ya vücudum lazımdır. Bunun için bütün gelirimi vücudumun kuvvetlenmesi için sarfediyorum." demiş.

Daha sonraki yıllarda büyük şairimiz Abdülhak Hamid Tarhan'ın kitaplarını okuduktan sonra, İngilizlerin dünyadaki bütün Müslümanları köle olarak avucunun içinde tutabilmek için yaptığı oyunların farkına varabildim.

Arap Şeyhleri Türk Askerlerine Katliam Yapıyor

İlkokulda öğretmenlerimiz, Çanakkale Şehitleri ve İstiklal Marşı şairimiz Mehmet Akif Ersoy üzerinde çok dururlardı. Ben de bu konuşmalardan etkilenmiş, Mehmet Akif Ersoy'un İstiklal Marşı ile şiirlerinden bir bölümünü ezberlemiştim. Bu şiirleri aile toplantılarında ve bayram törenlerinde zevkle okurdum. O dönemde, yani 1925'te Niğde ilinin Ulukışla, Bor ve Çamardı ilçelerinde ortaokul yoktu. Niğde il merkezinde de yalnız bir tek ortaokul vardı. 1925 yılında Ulukışla ilçesinden on bir kişi Niğde ortaokuluna gittik. Arkadaşlarımızdan Adil Dikmen, Niğde Genel Meclis üyesi olan eniştesi Şevki Alpagut'un yanında kalırdı. Geri kalan on kişi kiralık evde oturur, yemeklerimizi kendimiz yapar, çamaşırı kendimiz yıkar, paramız olmadığından fırından ekmek alamaz, Ulukışla'da yaptırdığımız yufka ekmekleri kurutur, arabalarla Niğde'ye taşır, yemeklerden önce sulayarak yumuşatır, öyle yerdik. Sömestr tatilinde Ulukışla'ya gelince öğrencilerden her birinin aileleri birer gün bize yemek ziyafeti çekerdi. Böyle bir ziyafet için arkadaşımız Yakup'un evinde toplanmıştık (Gardiyan Yakup). Arkadaşlar kendi aralarında konuşurken padişahın adının geçtiğini duyan Yakup'un annesi Uzun Ayşe bize dönerek: "Aman evlatlarım. Konuşmalarınızda Padişahımız Efendimizin adının geçtiğini duydum. Abdestim yok. Lütfen konuşmalarınıza iki dakika ara verin, ben hemen abdest alayım. Padişahımız Efendimizin adını o zaman işiteyim." demişti.

Okuldan çıkınca evlerimize gitmeden Bor, Ulukışla ve Çamardı ilçeleri öğrencileri halkevlerinde toplanırdık. Çoğunluğumuz halkevi kitaplığında ne bulursak okurduk. Ben halkevleri kitaplıklarından çok faydalandım. Kitaplıkta bir gün elime İsmail Habip Sevük'ün "Teceddüt Edebiyat Tarihi" adlı kitabı geçti. Başından sonuna kadar defalarca okudum. Bu arada Mehmet Akif Ersoy hakkındaki takdir yazıları yanında, bir şiirini okuyunca tepemden kurşun yemiş bir insan gibi üzüldüm. Mehmet Akif gibi büyük bir insan Arap milliyetçiliğinin etkisinde bu derecede kalabilir mi diye düşündüm. Mehmet Akif Ersoy'un şiiri şöyleydi:

"Türk Arapsız yaşayamaz,
Kim ki yaşar derse delidir.
Türk Arabın hem sağ gözü
Hem de sağ elidir."

Mehmet Akif'in "Türk Arapsız şaşar." sözleriyle kastettiği kimdi ya da kimlerdi? Şüphe yok ki bu kişilerin başında Mustafa Kemal Atatürk vardı. Çünkü O; Birinci Dünya Harbi başında, Osmanlı İmparatoru ve

dünya Müslümanlarının Halifesi Padişah Peygamber'in bayrağını açarak bütün Müslümanların bu bayrak altında toplanmasını istemesine rağmen; İngilizin bütün Müslümanlara adil düzen getireceğini savunarak İngiliz ordusuna yazılan, Peygamber soyundan geldiğini söyleyen Mekke ve Medine şeyhleri Araplarla ve İngiliz ordusundaki bütün Müslümanlarla harp etmiş ve Türk yurdunu düşmandan ve parçalanmaktan kurtarmıştı. Suriye, Irak ve bütün Arabistan cephelerinde Arapların Türk ordularına tuzaklar kurarak onbinlerce Mehmetçiğin şehit olmalarına yol açtıklarını görmüştü. Buna rağmen büyük Atatürk, Mehmet Akif'in bu şiirini görmezlikten geldi. Atatürk, İslam dinini çıkarcıların etkisinden ve baskısından çıkarıp Türklerin Tanrının emirlerini anlamasını, Tanrı buyruğuna göre neyin doğru ve neyin yanlış olduğunu bilmesi, Tanrı buyruğunu anlayarak yerine getirmesini istiyordu. Bunun için Mehmet Akif'in kutsal kitabımız Kur'an'ı Türk diline en başarılı bir biçimde çevireceğini düşünerek, ondan, Kur'an'ı Türk diline çevirmesini istedi. Mehmet Akif bu teklifi kabul etti. İki yıl özveri ile çalışarak Kur'an'ı dilimize çevirdi. Basımevine vermeden önce Mısır'a giderek orada bulunan hocasının bu husustaki düşüncesini öğrenmek istedi. Mısır'a gitti ve hocasına danıştı. Hocası bir Arap milliyetçisiydi. Kat'i olarak Kur'an'ın Türk diline çevrilemeyeceğini söyledi. Hâlbuki aynı adam daha önce Kur'an'ın İngilizceye ve Fransızcaya çevrilebileceğini söylemişti. Mehmet Akif Ersoy, Arap milliyetçisi hocasının etkisinde kaldı, büyük emek çekerek hazırladığı Türkçe Kur'an çevirisini basım evine vermeyerek ateşe attı ve yaktı.

Mehmet Akif, ölümünden önce yayımlanan İngiliz Lawrence'in izlenimleri ve İngiliz belgelerini okudu mu bilmiyorum? Bu belgelerden biri şöyle: Mustafa Kemal, Birinci Dünya Harbi'nin sonlarına doğru Suriye ve Arabistan cephelerinde bulunan emrindeki askerleri bugünkü Misak-ı Milli sınırlarına geri çeker. Osmanlı ordularının çok önemli bir bölümü silah bırakıp beyaz bayrak çekerek İngilizlere teslim olur. İngiliz komutan da bütün askerlerine emir ulaştırarak ateşkesi sağlar. Ama bir süre sonra İngiliz birliklerinin bir bölümü 12 adet makineli tüfekle teslim olan silahsız Türk askerleri üzerine yaylım ateşi açar. İngiliz komutan bu emirsiz ateşe çok üzülür ve ateş açanları cezalandırır. Bu ateşi açıp yüzlerce Türk askerini yere seren İngiliz ordusunda hizmet gören subaylar, Arap şeyhleri, Mekke emiri, Medine yetkilisidir. Bir süre sonra bunların bir bölümü Arap ülkelerinde kral ve yüksek rütbeli mevkilere gelirler. İngiliz komutanın "Teslim olan askere neden ateş açtın?" sorusuna Peygamber sülalesinden geldiğini iddia eden Arap subayın, "Türklerden ne kadar çoğunu öldürürsem o kadar çok sevap işlerim." dediğini İngiliz casusu yazmaktadır. Bugün de Arap Suriye lider ve halkının Türkiye'yi parçalamak ve tarih sahnesinden çıkarabilmek maksadıyla PKK'yı Suriye'de barındırdığını; onlara öldürme eğitimi yaptırıp, her türlü öldürücü silahlarla donatarak gizlice yurdumuza soktuğunu; binlerce çocuk, kadın, yaşlı,

genç Müslüman Türk vatandaşımızla, askerlerimizi ve diğer güvenlik güçlerimizi öldürttüğünü yurdumuzda bilmeyen kaldı mı bilemiyorum.

Yukardaki şiiri yazan Mehmet Akif'in Sürye alaylarından haberi vardı. Bilindiği gibi, ilk halife olan Osmanlı Padişahı Yavuz Sultan Selim zamanından başlayarak son padişah dönemine kadar her yıl Ramazan ayı başlamadan önce İstanbul'dan Mekke ve Medine'ye Sürye Alayı gönderilirdi. Bu alayla, her türlü silahla donatılmış askerlerin korumasında 40 katır yükü altın Mekke ve Medine'ye gönderilir, peygamber soyundan geldiği sanılan şeyhlere, dervişlere, kral namzetlerine dağıtılırdı. Anadolu köy ve kasabalarını yolsuz, susuz ve sağlıksız bırakılıp, Anadolu'nun servetleri Mekke ve Medine'ye akıtıldı. Ama Arap, hep Türk düşmanı olarak kaldı. Kur'an ayetlerini, Türk Müslümanların anlamadan, bilmeden, yalnızca ses ve anlamsız kelime olarak okuması için her tedbir alındı. Arabın ve Arap milliyetçiliği propagandası yapanların amacı Müslümanlığı Türklere öğretmek değil, kendilerinin kutsal kitap adına söylediklerine Türklerin inanmalarını sağlamaktır.

Dinde Faiz Konusu

İktisat biliminin bugünkü ulaştığı merhalede, birikmiş emek anlamındaki para ticareti yapan bankaların işleyebilmesi için faiz almak ve vermek zorunluluğu vardır. Arap ve Arap propagandacısı, "faiz haram" diyerek iktisat biliminin bel kemiği olan merkez bankaları ile devletin ve özel sektörün bankalarını çökertmek ve neticede Müslümanları köleliğe düşürmek ister. Yüce Tanrının hiçbir buyruğu bilim verilerine ters düşmez; ters düşen yorumculardır. Tanrı buyruğunun özünü ve amacını bilmeden, üstelik bilmediğini de bilmeyerek ve bilirim sanarak yorum yapan kişilerdir yanılanlar. Faiz hakkında Tanrının gönderdiği son emir, Hz. Muhammed'in peygamberliğinin 17. yılında gelen "Ali İmran" suresi'nin 130. ayetidir. Bu da normal faizi değil "murahaba" denilen kat kat faizi haram kılmıştır. Ama yorumcular, "daha önceleri faiz hakkında gelen ayetlerin geldiği günlerde Arabistan'da normal faiz mi vardı, yoksa kat kat faiz mi vardı?" sorusunu kendilerine sormadan, bilim zihniyeti ile araştırma yapmadan, faizle ilgili bütün ayetleri bir arada mütalaa etmeden, yüksek bir matematik kültürü ile metinler arasındaki ilişkileri ve yakınlıkları kavramadan yaptıkları yorumların sonucunda, normal faizin de tanrı buyruğuna aykırı olduğu tezini ortaya atmışlardır. Gerçekte günah işleyenler birikmiş paralarını çalıştıramadığı halde bankaya vermeyerek döşek kılıfında ya da duvar deliğinde saklayanlardır.

Din konuları üzerinde yorum yapan insanların büyük bir bölümü, hatta üniversiteler, ilahiyat fakülteleri, öğretim üye ve görevlilerinin çoğunluğu, dogmalarla çalışa çalışa serbest düşünme yeteneğini kaybetmektedirler. Bunlar bağımsız düşünceyi kaybedince dogmalarla da bilim üretemedikleri için bilime düşman olmaktadırlar. İki milyara ulaşan Müs-

lüman ulusların bilime katkılarının yüzde 1'in altına düşmesi, Müslüman ulusların geri kalmaları, bir bölümünün yarı köle durumuna düşmelerinde, bilim düşmanlığının etkisi vardır. Osmanlı tarihine baktığımızda bilim düşmanlığı etkisini çok açık olarak görüyoruz. Bilim düşmanları matbaanın Türkiye'ye girmesini çok uzun yıllar engellemişler, İstanbul'a elektrik gelince, büyük camilere elektrik alınmaması için büyük çaba göstermişlerdir.

Hz. Muhammed, bugünkü din adamlarının, Türk İslam sentezcilerinin düşecekleri ve düştükleri yanlış anlamaları, yanlış değerlendirmeleri 1400 yıl önce görmüş ve Müslümanları uyarmak için şu çok önemli sözleri söylemlştir:

"1. Bilim öğrenmek her Müslüman kadına ve Müslüman erkeğe farzdır. Bu, Tanrı buyruğudur.

2. Bilim öğrenmek beşikte başlar, mezarda biter. Bilim Çin'de dahi olsa gidin, öğrenin."

Eski uygarlıklar Çin'de olduğu kadar, Arapların çok yakın tanıdıkları Roma'da ve Bizans'ta da vardır. Hz. Muhammed neden Roma ve Bizans uygarlığından bilim öğrenin demedi de Çin'den dedi. Bunun üzerinde çok dikkatli bir biçimde durmak ve değerlendirmek gerekir. Hâlbuki din adamlarında serbest düşünce olmadığından bu konuya yüzeysel bir cevap vermekte ve yanılmaktadırlar. "Hz. Muhammed uzak olduğu için Çin'den bilim öğrenin demiştir." görüşü yanlış ve yüzeysel bir görüştür. Hz. Muhammed'in "Çin'den bilim öğrenin." derken asıl maksadı, dinle bilimin ayrı ayrı şeyler olduğunu, her ikisinin de ayrı ayrı temeller üzerine oturtulması gerektiğini belirtmektir. Roma ve Bizans'taki din, kutsal kitabımız Kur'an'ın "Dördü de hak dinidir." diye belirttiği dindir. Oysa Çin'deki din kutsal kitapların sözünü ettiği bütün dinlerin dışında olan bir dindir. 35 yaşına kadar çevresindeki insanlar gibi yaşamış olan Buda adındaki kişinin, 35 yaşından sonra bir incir ağacının altında Nirvanaya kavuşmak için yaptığı çabaları yansıtan bir din anlayışıdır.

Son peygamber olan Hz. Muhammed ile daha önceki peygamberlerin yüce Tanrının elçisi olarak getirdikleri dinlerin hepsi inanç temeline dayanır. Şüpheye ve şüphe ile düşünmeye yer vermez. Oysa bilimin ve bilimsel düşünmenin özünde şüphe vardır. İncelenecek bilimsel konular üzerinde ön fikirler üretmeden, üretilen bu ön fikirlerin her birine şüphe ile başlayıp sorgulamadan, mümkün olan maddi gözlem ve deneyimleri yapmadan, maddi yapılamayanlar üzerinde de zihinsel iç gözlem ve deneyimi yapmadan bilim temeli atılamaz ve bilim yapılamaz. Bu nedenle 1400 yıl öncesinden beri günümüze ışık tutan Hz. Muhammed, Müslümanların bilim çalışmalarını din çalışmaları ile karıştırmamaları, bilim temelinin din temelinden ayrı olduğunu vurgulamak için Roma ve Bizans yerine Çin'den söz etmiştir. Roma ve Bizans'taki dinler Kur'an'da geçen

hak dini idi. Bu suretle Müslümanların bugünkü duruma düşmemeleri için bilimi, hak dini bulunmayan “Çin’den bile alın.” demiştir.

Gazi Mustafa Kemal Atatürk de Hz. Muhammed derecesinde bilime önem ve değer vermiştir. Yaptığı savaşlar, bu savaşlardaki başarıları ile de köle durumundaki Müslüman ulusları özgürlüğe kavuşturmakla kalmamış. Hindistan gibi çok büyük ulusların da kölelikten kurtulmasına etkide ve katkıda bulunmuştur. İslam dininde, Tanrı buyruklarını insanların anlayarak, bilerek, severek uygulamalarına, Müslümanların hayatlarında mutluluğa ulaşmalarına, bilim zihniyeti ile kölelikten kurtulmalarına çaba gösteren ve katkıda bulunan bu iki büyük insan derecesine ulaşan üçüncü bir kişi yoktur. Gazi Mustafa Kemal Atatürk de bilim konusunda aynen Hz. Muhammed doğrultusunda düşünerek: “Hayatta gerçek yol gösterici bilimdir, fendir, tekniktir. Bilim ve fen dışında kılavuz aramak yoldan sapmadır, gaflettir, hatta hıyanettir.”, yani ulus hainliği ve vatan hainliğidir demiştir. Bu sözleriyle Atatürk, Türk Devleti'ni ve Ulusu'nu bilim öğrenme yoluna yönelttiği gibi kendi kişisel paraları ile Türk Tarih Kurumu, Türk Dil Kurumu'nu kurmuş ve Türk gençliğinden bu kurumları korumalarını ve geliştirmelerini istemiştir. Atatürk biliyordu ki Tanrının insanlara gönderdiği hiçbir emri bilimin bulgularına karşı değildir. Bilime ters düşen, serbest düşünceden yoksun olduğu için Tanrı buyruğunu yanlış yorumlayan (kutsal kitap yorumunu) insanlardır. Bunlardan kimi örnekler veriyorum.

İlk ve Orta Çağda Müslümanlar da dahil dünyadaki bütün insanların mikrop hakkında fikirleri yoktu. Mikroskop aleti bilinmiyordu. Bu nedenle çıplak gözle görülmesi olanak dışı olan mikrobu bilmiyorlardı. Mikroskop keşfedilince bir kısım bilginler bu aletlere bakarak mikrobun varlığını keşfettiler. Hastalığın nedeni olan bu hayvancıklardan korunmak için tıp alanında pek çok önlem alındı. Rahmetli Ulunay’ın yirmi yıl kadar önce gazetesindeki yazısında İstanbul’daki camilere, bütün camilerde olduğu gibi her meslekten olan insanlar ayırım yapmadan geldikleri, abdest aldıktan sonra çoraplar dezenfekte edilmeden giyildiği, kirli mesleklerde çalışanların çoraplarına mikrop bulaşabileceği, sağlık nedeni ile camide toplu namaz kılınırken ayak basılan yerle, secdede alın konulan yerin ayrılması için çalışmalar yapıldığını ve yüz yıldan beri Ağa Camiinde ayak basılan yerlerin birer şeritle ayrıldığını yazıyor. Bu durumu uzun süre önce Milas’ta Önder ve Menteşe gazetelerinde de belirtmiştik. Şehrimize bağlı Kıyıkışlacık Köyü camiinde ayak basılacak bu şeritlerden en önde bir tane vardı. Eski imam zamanında Kıyıkışlacık camiinde namaz kılanlardan bir bölümü şerit üzerine ayaklarını basarak ayak basmamış yerde secde ediyor ve solunumlarını yapıyorlardı. Eski imam başka yere tayin edildi. Yerine gelen yeni imama başvurarak mevcut şeridin çoğaltılmasını ve gerekli şeridi benim sağlayacağımı arz ettim. Kabul gördü. Ancak Milas müftüsünün köyü ziyaretinden sonra

camideki o tek şeridin de ortadan kalktığını gördüm. Gerekçesi de Hz. Muhammed zamanında camilerde böyle bir şeridin bulunmaması idi. Aynı gerekçelerle Türkiye'deki camilerin çok büyük bir bölümünde ayak basılacak yerle, secde edilip nefes alınacak yer ayırt edilmiyor. Her abdestten sonra dezenfekte edilmeden giyilen çoraplarla camilere girerek namaz kılma esnasında çoraba dışarıdan bulaşmış, gözle görülmeyen bulaşıcı hastalık mikrobunun insanlara yapacağı hastalık gözönüne alınarak cemaatla kılınan namazda secde edilen yerin ayak basılan yerden ayırt edilmesini Hz. Muhammed, yukarda yazdığımız bilim hakkındaki sözleriyle Müslümanlara buyurmuştur. Din adamının Hz. Muhammed'in Hendek Savaşı'nda savaş yerini seçerken Tanrı emrini beklemeyip, kendi düşüncesine göre de hareket etmeyip İran savunma biliminin ürünü olan İranlı Salman Farisi'nin bilimsel sözlerini kabul ederek şehrin etrafına hendek açma fikrini Medine için de kabul etmesi, bilimsel açıdan bize çok şeyler anlatmaktadır. Hz. Muhammed devrinde en süratli ulaşım aracı deve idi. Hz. Muhammed'in en çok sevdiği hayvanların başında deve gelirdi. Devletimiz köylere gitmesi içirı müftülüğe bir deve tahsis etse müftünün deveye binerek köylere gideceğini sanmam. Ama bir ecnebinin icadı olan ve devletin makamına tahsis ettiği otomobile binmeden dışarı adımını atacağını da sanmam.

Bütün din görevlilerinin Hz. Muhammed'in neden son peygamber olduğu üzerinde düşünmelerini rica ederim. Çünkü insanlık yeni bir merhaleye ulaşmış, mucize devri kapanmış, bilim devri, akıl devri başlamıştır. Hz. Muhammed Tanrıya yalvararak diğer peygamberlere verdiği mucizelerden kendisine de vermesini istemiştir. Ama yüce Tanrı Hz. Muhammed'e mucize devrinin bittiğini, insana akıl verdiğini, bu aklı en büyük ölçülerde kullanarak, bilimle dünya sırlarını çözmesini ve Müslümanların bilim buluşlarından faydalanmalarını istemiştir. Yoksa bir bölüm din adamlarının dediği, müslüman ulusların köle olmasını savunan "Bu dünya gâvurların, öteki dünya da Müslümanların." sözleri hiçbir Müslümanın kabul etmemesi gereken çok yanlış bir görüştür.

Yıllar önce Ereğli Lisesi bilim öğretmenleri, yanlarına öğrencilerini de alarak Toros dağları bitkilerini araştırmaya çıkarlar. Dağın eteğindeki Koraş ve Divaz köylerinin en yüksek tepesindeki kayalıklarda mola verirler. Öğrenciler kayalıklar üstünde ve içinde bulunan binlerce deniz hayvanları kabuklarını hayretler içinde incelerler. Kendi aralarında konuşurlar ve tartışırlar. Sonra öğretmenlere başvurarak, deniz hayvanlarının dağ başındaki kayalıklara nasıl geldiğini sorarlar. Öğretmenler, öğrencilerinin bu ilgisine sevinirler. Sıra ile söz alarak dünyanın biçimlenmesi, genç ve yaşlı dağların oluşması, sular altındaki kimi bölgelerin nasıl yükseklere çıktığı, hayatın denizlerde başladığı, daha sonra karada görüldüğü, canlılar arasında devamlı ilerlemeler, oluşumlar olduğu, en ileri canlı olarak da insanın ortaya çıktığı hakkındaki bilimin bulgularını

anlatırlar. Gezi hakkındaki öğrencilerin izlenimlerini ve aldıkları bilgileri öğrenen Din Kültürü ve Ahlâk dersi öğretmeni dersinde: “Hayatın denizde başladığı, sonra karada görüldüğü, uzun yıllar tekâmül sonunda insanın meydana geldiği hakkındaki diğer öğretmenlerin söyledikleri başından sonuna kadar yalandır ve yanlıştır. Yüce Tanrı Hz. Adem’i balçıktan yarattı. Onun sol kaburga kemiğinden de Hz. Havva’yı yarattı. Adem ile Havva evlendiler. Havva bin doğum yaptı. Bu doğumlardan iki bin çocuk meydana geldi. Dünyanın her yerindeki çeşitli ırklara ayrılmış ve çeşitli dillerde konuşan bütün insanlar, bu iki bin kişinin torunlarıdır.” der. Bütün öğrencilerin, bütün dünyadaki okulların öğretmenlerince kabul edilmiş haklarının şu ikisi çok önemlidir.

1- Öğrencinin soru sorma hakkı.

2- Öğrencinin bilmeme ya da bilememe hakkı.

Bu suretle öğretmen tekrar tekrar anlatacak, konusunu öğrencisine kavratmak içiı bütün gücü ile çalışacaktır. Soru sorma hakkını kullanan bir öğrenci söz alarak: “Öğretmenim” der. “Hz. Havva insan mıydı yoksa melek mi?” Öğretmen derhal cevap verir. “Hz. Havva insandı, melek değildi.” Başka bir öğrenci söz alarak “Efendim” der, “Hz. Havva insan olduğuna göre bir kadın bin doğum yapabilir mi?” Bu soruya kızan ve üzülen öğretmen öğrencisini haşlar, azarlar. “Böyle bir soru sorulamaz.” der. Lise bir bilim okuludur. Öğrencinin amacından birisi hem bilim zihniyeti kazanmak hem de sınıfını geçmektir. Öğrencinin anne ve babası da hem bilim zihniyeti kazanmasını hem de sınıfını geçmesini ısrarla istemektedirler. Öğrenci bu zorunluluk karşısında birbirinden ayrı her iki görüşü de benimsemiş görünerek not almayı tercih edecektir. Bu durumu politikacılar biliyor mu? Biliyor. Hem de en mükemmelini biliyor. Ama bildiğini söylemek çıkarına ters düşüyor, bu nedenle bilmez görünmeyi tercih ediyor.

Bundan 33 yıl önce Konya Ereğli bölgesinde ilköğretim müfettişi olarak çalışıyordum. Uzak köylerin okullarını teftişe çıkmıştım. Ereğli’nin Merkez camisine Mustafa Sağlam adında bir vaiz tayin edilmişti. Bu vaizin camilerdeki vaazlarında “Darwin nazariyesi Ereğli ilk ve orta dereceli okullarında okutuluyormuş. Bu nazariyenin insanın maymundan geldiğini söylediğini bilen var mı? Bu görüşü benimsemiş olanlar öldüklerinde Müslüman mezarlığına defnedilemez, devamlı cehennemde kalırlar.” gibi sözleriyle okullardaki eğitim ve öğretimi aksatıcı, okul-aile birliğini bozucu ve aksatıcı girişimlerde bulunduğunu Ereğli’ye dönünce öğrendim. Vaazlar mahalli gazetelere de yansımıştı. Ereğli’de bulunan tanıdığım ve dostum öğretmen, avukat, yargıç ve mühendis gibi kişilere başvurarak: “Neden gazetelere yazı yazarak Mustafa Sağlam’ın yanlış düşüncelerine karşılık vererek halkı aydınlatmadınız?” diye sordum. Bana dinin hassas bir konu olduğunu, yazılacak yazıların halk tarafından yanlış anlaşılabileceğini, bu nedenle güç duruma düşebileceklerini söylediler. Onlara bu

görüşlerinin çok yanlış olduğunu; dinin de bilimin de gerçeği aramayı emrettiğini; bilgili, ahlâklı kişilerin pasif kalmaları yüzünden çıkarcıların dinimize çok büyük kötülükler yaptıklarını söyledim. Ve derhal Ereğli'de günlük çıkan "Ereğli" gazetesinin 15 Aralık 1962 günlü sayısından başlayarak vaiz Mustafa Sağlam'a hitaben, dini belgelere dayanarak: "Öldüğünde Müslüman mezarlığına defnedilmeyecek bir kişi varsa o da sensin." dedim. Bilimin özünde şüphe olduğunu, her konuda bilgi sahibi olmakla inanç sahibi olmanın ayrı ayrı şeyler olduğunu, bir tabip doktorun hastalığın saptanmasında insan dışkısını bile mikroskop altında incelemesinin ayıp olmadığını, dine de aykırı bulunmadığmı, bilimin doğruyu da yanlışı da şüphe ile incelediğini, onun söylediklerinin ve yazdıklarının bilimi önlemeye çalışması nedeniyle Müslüman mezarlığına defnedilmesinde sakınca olabileceğini vurguladım. Aynı gazetenin 3 Ocak 1963 günlü nüshasında "Dr. Mustafa Kurdoğlu ve Vaiz Mustafa Sağlam'a Zaruri bir Cevap" adlı yazımın sonunda aynen şöyle yazdım: "24 Aralık 1962 tarihli gazetede çıkan yazınızın sonunda büyük harfle başlayan 'Dinsiz' sözü var. Cümle bitip nokta konduktan sonra yazılan bu 'Dinsiz' kelimesine bir anlam veremedim. Türk Dili ve Edebiyatı'ndan çok iyi anlayanlara gittim. Bu 'Dinsiz' kelimesinin ne anlama geldiğini sordum. Onlar da "Yazıda son cümle bitmiş ve nokta konmuş olduğundan daha sonra yazılan 'Dinsiz' kelimesi olsa olsa yazanın imzası olur." dediler. Ben de düşündüm. Bu yorumu doğru buldum. Sizin bu bilim düşmanlığı sözleriniz nedeniyle Ulu Tanrı size 'Dinsiz' imzasını attırdı ise beni bunda suçlu görmeyin..."

Ereğli'de Dr. M.Kurdoğlu ve Vaiz M. Sağlam'a Cevabım

"Ereğli Gazetesi-Serbest Sütun
Dr. Mustafa Kurdoğlu ve Vaiz Mustafa Sağlam'a Zaruri Bir Cevap
3 Ocak 1963 M. Ali Eren

Yeşil Ereğli gazetesinde 22, 24 Aralık 1962 tarihli Sağlam ve 25 Aralık 1962 tarihli Kurdoğlu'nun beni kıskaç içine almaya çalışan yazılarına cevap veriyorum. Önce vaizin yazısındaki iki noktayı aydınlattıktan sonra Kurdoğlu'na, daha sonra da vaizin yazılarının diğer kısmına.

İşin nedenini halk efkârına kavratmak için bir hikâye ile işe başlayacağım. Sonra da hikâyeleri sık sık kullanacağım. Ancak hikâyelerde geçecek mahlûkların insanlarla ilgisi yoktur. Kaba benzetmelere kapılarak fikir seviyemi aşağı düşürmek istemem. Fikirlerimin tahsil görmemiş vatandaşlar tarafından da kavranması ve halk eğitimine faydalı olması için bu yolu tercih ediyorum.

Vaktiyle bir köylü tarlasına çift sürmeğe gitmiş. Sabanına ihtiyar bir öküzle genç bir tosunu koşmuş. Çizinin yarı yolunda genç öküz huysuzluk etmiş. Sabanı sağa sola kaçırmış, zelveyi çatlatmış, sonra da

yere yatmış. Çiftçi kızmış, elindeki öğendire ile ayakta olan ve boyunduruğu durmadan omuzlayan koca öküzü dövermiş. Oradan geçen bir yolcu köylüye:

"Hemşerim! Sende Allah korkusu yok mu? Yatan tosun olduğu halde sen durmadan koca öküzü dövüyorsun. Yazıktır. Günahtır." demiş. Hayvanları üzerinde derin bir bilgisi ve uzun bir tecrübesi olan köylü:

"Arkadaş! Sen bilmezsin. Koca öküz kaş ediyor da tosun da ondan sonra yatıyor. Koca öküz kaşıyla, 'Sen yat, ikimiz de zahmetten kurtulalım.' dedi." demiş.

Bay Kurdoğlu, Sağlam'ın yazılarının ilk sebebinin sizden çıktığını kendiniz itiraf ettiniz. Vaizin yazılarını tevil ederek ilk müdafaasını ve avukatlığını siz yaptığınıza göre Darwin nazariyesini mesele yaparak halk efkârını bulandırmak işini siz tasarladınız. Vaize de kaş yaparak onu harekete geçirdiğiniz, yazıların birçok noktalarında seziliyor. Bunları açığa çıkaracağım. Ancak bay vaiz meselenin derinliğini kavramadan bu işin içine atılmış oldu. Çünkü siz inanç kelimesi ile fikir kelimesinin aynı anlama geldiğini iddia ettiğiniz halde Bay vaiz bu tenakuza düşmemiştir.

Bay vaiz, bir münazara teklif ediyorsunuz. Bir şartla görüşelim. Üçüncü yazımda (Allaha çok şükür ki düşünen ilim görüşlü ve Kur'an'ımızı tümü ile değerlendiren din adamlarımız Ereğli'de ve köylerinde vardır. Bunların ikisinden misaller vereceğim.) diye yazdığım halde, bu yazıdan Ereğli ve köylerindeki din adamlarımızın cahilliğinden ve kifayetsizliğinden bahsettiğimi nasıl çıkardınız? Bunda mantık var mıdır? Hesaba ve mantığa aklı ermeyenin başka şeye de aklı ermez. Hele iki ayeti kerime arasındaki münasebete hiç aklı ermez. Onun için size basit bir hesap ve mantık sorusu soracağım. Soracağım soru kitaplarda yazılı olmadığından lise ve üniversite kitaplarından istediğinizi okumakta ve istediğiniz öğretmenlerden ders almakta serbestsiniz. Yalnız yeminle ifade edeceksin ki bu problem hakkında başkaları ile münakaşa etmeyecek ve onlardan akıl almayacaksın. Problem şu: 12 paramız var. Bunlardan birisi kalp. Kalp olan diğerlerinden hiçbirisi ile aynı ağırlıkta değil. Onlardan ya hafif, ya da ağırdır. Terazi ile bu paraları üç defa tartacaksın. Kalp parayı bulacaksın. Ağırsa ağırlığından, haifse hafıfliğinden kalp diyeceksin. Bunu çözebildiğin anda haber ver.

İkinci nokta: 24 Aralık tarihli gazetedeki yazınızın son cümlesinden (Büyük İslam mütefekkiri Hz. Mevlâna selamlar.) sonra nokta var. Cümle bitmiş. Bu selama teşekkür ederim. Ancak ondan sonra büyük harfle başlayan Dinsiz yazısı var. Önünde hiçbir noktalama işareti yok. Bu yazıyı Türk dilinden ve edebiyatından anlayanlara götürdüm. Fikirlerini aldım. Bana söylediklerine göre önünde bir noktalama işareti olmadığından cümle olamaz, hitap kelimesi hiç olmaz. Olsa olsa imza olur, dediler. Ben de düşündüm, bu yorumu doğru buldum. Sizin bu bilim

düşmanlığı sözleriniz nedeniyle Ulu Tanrı size "Dinsiz" imzasını attırdı ise beni bunda suçlu görmeyin."

Günümüzün Aydınlanma Sorunları

Dini politikaya, özel kişi ve parti çıkarlarına alet ederek yarar sağlayan ve sağlamaya çalışan ahlâksız, din düşmanı kişi ve kuruluşların kötülüklerini önlemek ahlâklı, cesur bilim adamlarına düşmektedir. Bu yolda çok büyük bir özveri ile çalışan Anayasa Mahkemesi Başkanı Yekta Güngör Özden, yazar Prof. Dr. Ahmet Taner Kışlalı, Bahri Savcı, Atatürkçü Düşünce dernekleri üyeleri, Halkevi ve Kadın dernekleri üyeleri gibi vatanın ve ulusun minnettar kalacağı çok sayın kişilerin çabalarına ahlâk sahibi, vicdan sahibi olan her insan katkıda bulunmalı, çıkarcılarla, kutsal dinimizi çıkarlarına alet ederek dinsizliğe düşen kişi ve kuruluşlarla bilimin ışığında karşı mücadeleye girişmelidir.

Toprak ağaları, köy enstitülerinin en büyük liderlerinden Hasan Âli Yücel, İsmail Hakkı Tonguç ve Rauf İnan'ı etkisiz hale getirdikten sonra köy enstitülerini kapattılar. Bu suretle yurtta büyük bir eğitim ve öğretim boşluğu ortaya çıktı. Bu boşluğu doldurmak, köylü bilinçlenmesini önlemek, Atatürk'ün, kalkınmanın üretici olan köylüden başlaması ve toprak reformunun en kısa zamanda gerçekleştirilmesini içeren vasiyetini hayata geçirtmemek için çareler düşündüler. "Gavurun ekmeğini yiyen onun kılıcını sallar." atasözüne uygun, "Ağanın ekmeğini yiyen buyruğunu yapar," zihniyetinde insanlar yetiştirmek için çeşitli alternatifler üzerinde durdular. Sonunda imam okulları mezunlarının sayısını arttırarak, yurttaki imam ihtiyacının yüz kat fazlasını yetiştirerek, bunları devlet çarkının direksiyonlarına ve köşebaşlarına yerleştirmeyi planladılar. Her kademedeki fikir ve meslek adamlarından destek aradılar. Bugün yurdumuzda imam ve hatip olarak çok önemli görev yapan bu kişiler meslek ihtiyacının kırk kat fazlası olarak mezun olmuşlardır. İleride planlandığı gibi yüz kat fazlasına ulaştırılacağı beklenmektedir. Yine bugün yüz binlerce imam okulu mezunu gencimiz, meslek dışında, hazırlığını yapmadıkları alanlarda, bilmedikleri konularda, milli eğitimde, içişlerinde, dışişlerinde, her alanda çalıştırılmaktadır. 1950'lerden beri sıradan Milli Eğitim bakanları oy hesabı yaparak din dışı amaçlarla kendi zamanlarında daha çok imam okulu açılması yarışına girmişlerdir. Sayın Süleyman Demirel de bu bakanlara destek vererek imam okullarına büyük ölçüde kız öğrencilerin alınmasını da sağlamıştır. Oysa İslam dininde kadınların imam olamayacağı, hatipliğin cami içinde yapıldığı, kadınların da cami içinde erkeklere hitap etmesinin İslam geleneklerinde bulunmadığı halde.

Büyük yazar Prof. Dr. Ahmet Taner Kışlalı'nın Cumhuriyet gazetesindeki yazısına göre asker kökenli Cumhurbaşkanı rahmetli Sayın Cevdet Sunay: "Biz devlet işlerini laik okullar mezunlarına emanet ede-

meyiz. Devletin kritik noktalarına imam-hatip okulları mezunlarını yerleştireceğiz." diyebilmiştir.

Çağımız uygarlığı çok itinalı bir işbölümü üzerine kurulmuştur. İş bölümü yapılmadan, her mesleğin kendine özgü bilgi birikimini ve deneyim kazanmadan o meslekte, yani kendi mesleği dışındaki mesleklerde çalıştırılan insan başarı gösteremez. Buna imam-hatip okulu mezunları da dâhildir.

Son zamanlarda dinden parti yararı sağlamak için yeni bir yol denenmektedir. Başbakan Mesut Yılmaz, Milli Eğitim Şûrası'nın ilköğretimi 8 yıla çıkarma kararına karşı, imam-hatip okullarını ve Kur'an kurslarını desteklemek için 8 yıllık ilkokulun beşinci sınıfında meslek bölümü yapılacağını söylemiştir. Bu işareti alan aynı parti mensubu ve eski Milli Eğitim Bakanı Avni Akyol, bir yasa teklifi hazırlayarak, TBMM'ye sunmuştur. Bu yasa teklifinde ilkokulun beşinci sınıfından sonra Kur'an kursuna giren öğrencilerin, kurs diploması aldıkları takdirde ilkokulların 6., 7. ve 8. sınılarını tamamlamış ve yasa ile ilkokulu bitirmiş sayılmalarının sağlanmasını istemiştir. Yani Kur'an kurslarında ne matematik, ne fizik, ne de kimya gibi bilim dersleri yoktur. Bunları okutabilecek eleman da yoktur. Milli Eğitim Bakanlı'ğının başında yıllarca bulunmuş kişiler, yüzlerce imam-hatip okulu mezunlarını meslekleri dışında, bilmedikleri alanlarda, çok kritik noktalarda sorumluluk yüklendiği konularda meslek birikimi olmayan, gerekli tecrübeye de sahip bulunmayanları çalıştırması az gelmiş gibi, şimdi de bir bilim okulu olan ilkokulun en önemli son üç sınıfından mahrum kalacak Kur'an kursu öğrencilerine, matematikten, fizikten, kimyadan, kısaca bilimden yoksun, anlamını bilmedikleri ayetleri Arapça sözlerle yalnızca ses olarak ezberleyecek olan bu öğrencilere yasa ile bilim okulu diploması vermek dinimize, halkımıza ve devletimize hizmet midir? Yoksa partiye çıkar sağlamak için her insanın, her çocuğun ruhunun en derinliklerine kadar işleyen çok yüksek din duygularından faydalanmak için yapılmış bir tertip midir? Bunun üzerinde namuslu yurttaşların düşünmesi, gerçeği yakalaması ve gerçekleri gözönünde bulundurarak oyunu kullanması hayati önem taşır. Çünkü demokrasi, gerçekleri araştıran ve bilen faziletli insanların rejimidir.

Bay Akyol, size şu hususu da bildirmek zorundayım. Türkiye'de imam-hatip meslek ihtiyacının yüz kat fazlasının yetiştirilmesi planlanan ve ancak bugün kırk katına ulaştırılabilen imam-hatip okulları mezunlarının meslekleri dışında, geniş ölçüde milli eğitimde, içişlerinde ve diğer bakanlıklarda bilmedikleri alanlarda, yeterli bilgi ve tecrübe birikimi olmadan, sırf parti çıkarları düşünülerek görevlendirmesi ile bunların ellerine birer bıçak vererek yüzbinlerce yurttaşa göz tansiyonu ameliyatı yaptırarak onların kör olmalarına yol açmak arasında bir fark göremiyorum. 34 yıl milli eğitimin çeşitli örgütlerinde çalışmış. 85 yaşında bir yurttaş olarak

fark göremiyorum. Farkı varsa, sizinle birlikte Mesut Yılmaz, Tansu Çiller ve Erbakan'a da aynı ricaları tekrarlıyorum, lütfen bizi uyarınız.

Köy Sorunları

Toprak ağalarının köy enstitülerini kapattırıp köylülerin bilinçlenmesini önlemelerinden sonra bugünkü, yani 1 Temmuz 1996 günündeki köylerin durumu nasıldır? Bunun üzerinde birkaç söz söylemek zorundayım. Yurdumuzda 32.000 büyük köy vardır. Küçük köylerle birlikte bu sayı 40.000'e ulaşır. Köyler yasası Cumhuriyetimizin kuruluşundan beş ay sonra, 1924'de çıkmıştır. Bu yasaya göre her yıl köylü ailesi köy bütçesine 20 liraya kadar bir para öderdi. O günlerde 20 liraya bir adet kurbanlık koyun alınabiliyordu. Bugün aynı koyun 15 milyon liradır. Geçen 72 yıl içinde bu madde ile birlikte toplumun mutluluğunu sağlayacak hiçbir madde günün koşullarına göre değiştirilmemiştir. Bugün bir bardak çay parasını ödeyebilmek için yüz haneli köy halkının bütün köy vergi paralarını toplayıp ödemek gerekiyor. Güneydoğu'da hâlâ üç beş köyün bir ağanın emrinde olduğu, ağa toprağı işleyen ve kendi toprağı bulunmayan köylülerin yaşadığı görülüyor. Büyük Atatürk'ün ısrarla söylediği ve vasiyet ettiği toprak reformu yasası neden yapılmadı? Bütün sorumlular toprak ağalarının istekleri doğrultusunda hareket ederek toprak yasasını gerçekleştirmediler. Güneydoğu'da çocuk yaştaki gençlerin, PKK'nın vaatlerine kanarak dağa çıkmalarında kendi yurttaşları ile askerlerimizi öldürmeye çalışmalarında toprak reformunun yapılmamış olmasının etkisi olup olmadığını araştıracak bir bilim adamı çıkacaktır ve politikacıların sorumluluklarını ortaya çıkaracaktır elbette.

32 bin köyden en ilerlemiş olanları Marmara bölgesinde ve Ege bölgesinde bulunurlar. Kıyıkışlacık Köyümüz Ege bölgesinde, turizm alanının da en başında yer alır. Çevresindeki ve nüfusları daha çok olan Ovakışlacık, Gürçamlar ve Kazıklı köylerin halkı, köylerinde yalnız bir tek telefonla haberleşmeyi sağladıkları halde Kıyıkışlacık Köyü'nde beş adet telefonu olan kişiler bile vardır. Bu nedenlerle Kıyıkışlacık Köyümüzün genel durumu 32.000 adet köyün en ilerisindedir. Kıyıkışlak'ın durumunu öğrenince geri bölgelerde, ücra yerlerde yolsuz ve kervan geçmedik köylerin durumunu siz düşünün sayın okuyucularım.

Devlet on yıl önce Kıyıkışlacık Köyü'ne içme suyu getirdi. O zamanki muhtar gerçek dışı davranarak Merkez mahalle ile birkaç evlik Akarcalar mezrasını mahalle sayarak buralara su borusu döşetti. Zeytinlikuyu Mahallesi'nde köylü oturmuyor diyerek, gerçek dışı davranarak buraya su verdirmedi. Köy suyunun 200 evle bahçesini sulayacak bölümünü, susuz bıraktığı Zeytinlikuyu Mahallesi'ndeki Baştur adlı bir kooperatife tahsis etti. Baştur Kooperatifinin 1.07.1996 gününe kadar bitmiş ve içinde oturulan bir tek evi yoktur. Bu nedenle Kıyıkışlacık Köyünden tahsis yoluyla aldığı suyun büyük bölümü ihtiyaç fazlası olarak denize

dökülür. Muğla Köy Hizmetleri Müdürü köy muhtarıyla işbirliği yaparak 3202 sayılı yasanın 2. maddesi, e fıkrasına göre köy suyunun tahsis biçimini değiştirerek Zeytinlikuyu Mahallesi köylülerine de su vermesi görevi olduğu halde bu yasal görevini yapmamış, susuzluktan dilleri kurumuş ve dudakları çatlamış olarak kendisine başvuran köylülere: "Sizi susuz bırakarak terbiye edeceğiz. Gazetelere yazı yazmanızı önleyeceğiz." demiştir.

Muhtarımız Hıdır Yiğitkaya, kardeşinin Milas DYP İlçe Başkanı olmasından da faydalanarak kendisinin ve Merkez Mahallesi halkının 20.000 liraya satın aldığı 2,5 tonluk köy suyunu 1996 yılı başında bile Zeytinlikuyu Mahallesine 40.000 liraya satarken, iki ay sonra 50.000 liraya ve daha sonra da 60.000 liraya çıkardı. Çünkü kendisinin özel olarak çalıştırdığı 2,5 tonluk su tankeri var. Kendisinin şahsen daha çok kazanması gerek. Köylü sıkıntı çekmiş, hatta ölmüş onun nesine? Muğla Valisi ve Milas Kaymakamı köy problemlerinin çözümlenmesinin asli görevlerinin içinde olmadığını sanıyorlar. Muhtarımız onlardan yüz bulmasa, Muğla Köy İşleri Müdürü validen yüz bulmasa, 3202 sayılı yasanın 2/e maddesini askıya alarak köy suyunun on yıldan beri denize dökülmesine seyirci kalabilir mi? Güllük'ün mahalleleri birbirinden çok uzak olduğu ve o mahallelere tankerle su götürüldüğü halde, bütün köy halkına aynı fiyattan su satıldığını Kaymakam görmüyor mu? Kaymakam, neden muhtarın kendisinin ve Merkez Mahallesi halkının 20.000 liradan aldığı köy suyunu, köylüler arasında ayrımcılık yaparak Zeytinlikuyu halkına 60.000 liraya satılmasını hoş karşılıyor?"

Daha önemli bir husus var: Kıyıkışlacık köylüleri olarak yılda 12 milyar dolayında olan köy emlak vergilerimizi yasa gereği Milas Belediyesi kasasına yatırırız. Milas Belediyesi'nin on yıldan beri Kıyıkışlacık köylülerinden aldığı milyarlara ulaşan emlak vergisi karşılığında Kıyıkışlacık köyüne, köyün sağlığına, suyuna ya da yoluna bir tek kuruşluk sarfiyatı yoktur. Neden? Çünkü milletvekillerimiz yasayı yaparken köyden şehir belediyesine alınan emlak vergilerinin hiç olmazsa binde biri köy işlerine sarf olunur diye yazdırmamışlardır. Aynı zamanda belediye seçimlerinde mücavir köy halkına oy verme hakkını da tanımamışlardır. Ayrıca Milas Belediyesi imar uygulamasından da Kıyıkışlacık Köyünden milyarlarca lira toplamaktadır. Bu paradan da köy ihtiyaçlarına Milas Belediyesi bir kuruş bile harcamamıştır.

Size soruyorum yeni Başbakanımız Sayın Erbakan, Sayın Çiller, Sayın Yılmaz, Sayın diğer bütün parti başkanları! Köyü yolsuz bırakarak, sağlıksız bırakarak, köy bütçesini bir fincan kahvenin fiyatının altına düşürerek, köy çocuklarını sivrisinek ve yakarcaların insafına terk ederek, sabahlara kadar onları kaşındırarak, köy emlak paralarını sizin de faydalandığınız şehir belediyelerine, şehir halkının mutluluğu uğruna sarfederek, devletimizin yükselmesi uğruna hangi faydayı sağlıyorsunuz?

Lütfen bize bildirirek bizi cahillikten kurtarınız. Ayrıca, devletin ve bakanlıkların müşavirleri, sizlere sesleniyorum! Neden müşaviri bulunduğunuz yüksek makamları uyarmıyorsunuz? Dünyanın hiçbir yerinde köylüyü susuz bırakarak köy suyunun denize dökülmediğini, vali ve kaymakamların köyle ilgili yasaları titizlikle uygulamalarının gerekli olduğunu söylemiyorsunuz? Yoksa köylü için; “Bindiğimiz hayvanın bizim gibi düşünmesini istemeyiz.” diyerek ün kazanan İngiliz Lordu zihniyetinin bir kırığı sizde etki mi yapıyor? Şunu iyi biliniz ki: Devlet bütçesinden aldığınız her kuruşun içinde, boğazınızdan geçen her lokmanın üretiminde köylülerin emeği, katkısı ve alın teri vardır. Bu nedenle büyük Atatürk’ün köylülere yönelen bakış açısına doğru, sizler de bakış açılarınızı lütfen çeviriniz. Köyle ilgili yasaları uygulatınız. Köylüler arasında uygulanan bölücülüğü ortadan kaldırınız. Hemen köy bütçeleri yaptırarak, taşıma ücretlerini de içine alarak bütün köylüye eşit fiyattan su satılmasını lütfen sağlayınız. Lütfen.

Düşünen İnsan Gerçeği Bulur (1)

Tanrı insana kendi özünden bir parça olan akıl yeteneğini vermiştir. Biz Türklere ve bütün Müslümanlara bu yeteneğin daha büyük bir bölümünü verdiğine inanırım. Çünkü kendim ve tanıdıklarım ecnebilerle yaptıkları tartışma ve görüşmelerle, Batı ülkelerinde çalışan, özellikle Almanya, Fransa, İsviçre, Hollanda ve Amerika’da çalışan Türk sıradan işçi, teknisyen, mühendis, iş adamı ve bilim adamlarımızın çalıştıkları ülkelerin ekonomisine, o ülkelerin halkının mutluluğuna yaptıkları katkıları en üst düzeylere kadar yükselişlerini okuyor, öğreniyor ve mutlu oluyoruz.

Saf akıl, düşünme, yeni şeyler bulma, yaratma, daha az emekle daha çok ve kaliteli ürün elde etme yetenekleri köylülerde ve köy çocuklarında vardır. Ama bu yetenekler çalıştırılırsa ortaya çıkar, büyür ve gelişir. Kişiye ve topluma çok faydalı işler yapılır. Bu yetenekler çalıştırılmazsa ortaya çıkmaz. Olduğu yerde hareketsiz kalır, küflenir ve daha sonra da çürür ve kaybolur.

Sayın Köylülerimiz,

Bu yazılarımla sizde mevcut bulunan akıl ve düşünme yeteneklerinizi harekete geçirmeye çalışacağım. Bu suretle gebe bir kadına doğum yaptıran bir ebe gibi size yardım ederek doğru düşünmenin ortaya çıkmasına, daha az emekle daha çok ürün elde etmek için yeni buluşlar bulmanıza, yeni metodlar geliştirmenize yardım etmek istiyorum. Bu eğitim yazılarımı Milas’ta Menteşe ve Önder gazetelerinde her hafta yazacağım. Bu gazetelerde yine eğitim, sağlık, tarım ve teknik konularda daha kaliteli yazılar hazırlanması için Sayın Kaymakamımız Hayati Soylu’nun bu branş elemanlarını da harekete geçirmesini dilerim.

Milas'taki maliye, tapu, mahkeme ilanları gibi köylünün anında duymasında faydası olan mahalli haberler veren gazetelerin her köye ulaşması için köy muhtarlıklarınca abone olunması, okumanın zevk haline getirilmesi için köylülerin ya da köylü gruplarının mahalli gazetelere abone olmaları çok fayda sağlar. Çağımız bilgi çağıdır. Bilimde çok geri kalan bilgisiz toplumlar yok olmaya mahkumdurlar. Bilgi ya deneyim ve düşünme ile ya da deneyim ve düşünme birikimini yansıtan kitapları okumakla elde edilir. Her köy evinde küçük de olsa bir yer, kitaplığa ayrılmalıdır. Her insan karşılaştığı zorlukları yenmek için başvuru kitaplarına bakmak zorundadır. Başvuru kitapları içinde sözlükler ve ansiklopediler başta gelir. Her köyde hali vakti yerinde olanlar bir takım "Ana Britannica" ansiklopedisini almalı ve kitaplığına yerleştirmelidir. Bu ansiklopedi hem kendi, hem evlatları hem de torunları için çok büyük faydalar sağlar. Her cins bilgi seviyesindeki insanlara seslenir. Orijinal ansiklopedinin önemli bir kısmı dilimize çevrilmiştir. Dünyadaki ansiklopedilerin en kusursuzudur. Bu ansiklopediyi İngiltere'de 250 kişilik bilim kurulu 200 yılda meydana getirmiştir. Her ikisi de Ortadoğu Teknik Üniversitesi mezunu, İngilizce bilen elektronik mühendisi kızım ve damadımın gelenek gereği el öpmeye geldiklerinde 25 ciltlik Ansiklopedi "Britannica"nın orjinalini onlara hediye etmiştim. Bana, bu ansiklopedinin her sahada yeni çıkan kitaplardan çok ve daha kaliteli bilgiler kapsadığını söylediler. Kıyıkışlacık Köyümüzde Yiğitkayalar, Tuncalar, Şahinler, Yılmazlar, Berberler, Kayalar ve Ergüller gibi seçkin kişiler bu ansiklopediyi kolaylıkla alabilecek güçtedirler. Ovakışlacık Köyü'nden de Akarlar gibi insanlar vardır.

Milas'a bağlı yüzden fazla köyden bir bölümüne kitap ve gazete göndererek onların eğitimine hizmet eden, köylerde de okuma alışkanlığı kazandırmaya çalışan Milas Kütüphanesi müdürünün çalışmalarını saygı ile karşılamak ve takdir etmek gerekir. Milas Milli Eğitim Müdürlüğü, Halk Eğitim Müdürlüğü, Özel İdare Müdürlüğü ve Köy Bürosu Şefliği'nde köylüyü uyandırma ve eğitimine daha fazla katkı yapmalarına da ihtiyaç olduğunu ilgililerin dikkatlerine sunarım.

Köylerimizden bir bölümünün masal dinlemekten büyük zevk aldıklarını bildiğimden konuşmama ve yazmama bir masaldan başlayacağım. Bu masal üzerinde düşünerek, yorum yaparak, köylüleri de düşündürerek onlarda yeni fikirlerin doğmasını sağlayacağım. İlk söyleyeceğim masal, "Aslan, Tilki ve Geyik" masalıdır.

"Vaktiyle aslan, tilki ve bir de geyik varmış. Aslan hastalanmış, bir mağaraya gidip yatmış. Tilkiyi pek severmiş. Onu yanına çağırmış ve demiş ki:

"Sen benim iyileşmemi istiyor musun? Öyleyse gidip koca geyiği bulursun, dil döker kandırırsın, buraya getirirsin. Ben onun ciğerlerini, yüreğini, beynini yemek istiyorum." Tilki hemen gitmiş. Geyiği dağda bulmuş. Tatlı sözler söyleyerek yanına yaklaşmış. Ona demiş ki:

“Sana bir müjdem var! Bilirsin bizim kralımız aslan, benim komşumdur. Şimdi çok hasta. Kurtulmaktan da ümidini kesti. Krallığı kime bırakacağını düşünüyor. Yaban domuzunu akılsızdır diye, ayıyı kabadır diye, kaplanı da öğünür durur diye istemiyor. Krallığa geyiğin geçmesini istiyor. ‘Boyu uzundur, uzun yıllar yaşar. Boynuzundan yılanlar bile korkar.’ diyor. Sözü uzatmayalım, krallığı sana bırakmak istiyor. Müjdeme ne vereceksi,n bakalım? Çabuk söyle. Ben burada öyle çok duramam. Neredeyse çağırır. Sözümü dinle de gel benimle. Öleceği sırada yanında bulun.”

Tilki böyle tatlı tatlı söyleyince geyik inanıvermiş. Başına gelecekleri düşünmeden tilkinin peşine takılıp mağaraya gitmiş. Aslan kapıda bekliyormuş. Hemen geyiğin üzerine atılmış. Amma yakalayamamış, biraz kulaklarını kanatmış o kadar. Aslan tilkiye yalvarmış:

“Kuzum tilki, ne olursa senden olur. Yine bir yolunu bul da tekrar getir şu geyiği bana.” demiş. Tilki:

“Ben artık ne yapayım? Kolay mı onu yeniden kandırmak? Amma senin hatırını da kırmak olmaz. Gideyim bir bakayım.” demiş. Bir tazı gibi geyiğin izlerine bakarak, koklaya koklaya yola düşmüş.

“Buradan yaralı bir geyik geçti, görmediniz mi?” diye çobanlara sormuş. Çobanlar geyiğin saklandığı yeri göstermişler. Tilki bakmış ki geyik koca bir ağacın arkasında dinleniyor. Hiç sıkılmadan karşısına geçmiş. Geyik onu görünce:

“Seni hain tilki seni! Bir daha kanar mıyım senin sözlerine? Hele yaklaş yanıma, görürsün gününü. Sen git de kurnazlığını başkalarına göster. O krallık masallarını başkalarına anlat.”

Tilki yılmamış:

“Senin bu kadar korkak olduğunu bilmezdim doğrusu.” demiş. “Bir de iyiliğin için çalışan dostlarından şüphe ediyorsun. Aslan kulağını tuttuysa, gizli diyecekleri vardı da onun için tuttu. Koca kral, herşeyi öyle herkesin yanında söyleyemez ya... Senin kulağına bazı şeyler fısıldayacaktı. Sen de o kadarcık acıya dayanamadın. Aslanın çok canı sıkıldı. O şimdi senden daha öfkeli. ‘Yerimi geyiğe bırakamam, kurdu kral yaparım.’ diyor. Kurt kral olursa ne yaparız biz? Kim katlanır ona? Sen yine gel benimle. Kuzu gibi uslu dur. Bütün şu yaprakların, pınarların yanında and içerek söylüyorum. Aslanın korkulacak hali kalmadı artık. Bana gelince bilirsin, ben hep senin iyiliğini isterim.”

Tilki böyle söyleye söyleye, geyiği yine kandırmış. Mağaraya tekrar götürmüş. Aslan da onu yakalamış, bir temiz karnını doyurmuş.

Bazı insanlar vardır. Koltuklarını kabartacak tatlı şeyler duydular mı tehlikeyi görmezler. Şimdi bu masalı değerlendirelim:

Eğitimci: Arkadaşlar. geyiğin başına bu büyük dert, büyük bela neden gelmiştir? Masal üzerinde iyi düşünün. Olayın olmasını etkileyen nedenleri bulun ve söyleyin.

1. Köylü: Geyik, tilkinin söylediği okşayıcı sözler üzerinde düşünmeden, akıl terazisinde tartmadan karar verdiği için gerçeği kavrayamadı.

2. Köylü: Geyik, tilkinin daha önce yaptıklarını araştırmadı, bilgi toplamadı. Geyik karar vermeden önce süre isteseydi, bu süre içinde deneyimli başka hayvanlara sorar, onların görüşlerini de alır ve gerçeği kolaylıkla yakalayabilirdi. Bunu yapmadı. Başına da acı son geldi. Kişinin aynası işidir. "Sözüne bakmayarak işine göre hüküm verin." diyen Ziya Paşa'nın bu sözünü hiç aklımızdan çıkarmayalım.

Eğitimci: Şimdi arkadaşlar. bu masalda geçen olaylardan dersler alarak durumumuzu ve köylümüzün durumunu yeni baştan değerlendirelim. Daha az emekle daha çok ve daha kaliteli ürün almak, köylülerimizi bilinçlendirmek, bugünkü durumu doğru saptamak için düşünelim, düşündüklerimizi kendi aklımızın süzgecinden geçirelim. Sonunda doğru sandığımız fikirlerle pratikte uygulamaya elverişli çözüm yollarını söyleyelim. Ben Türkiyemizdeki köylerimizin bugünkü durumu hakkında genel bilgi vereyim: Köy adı Farsçadan dilimize geçmiştir. 1965 nüfus istatistiğine göre muhtarlık olarak yurdumuzdaki köy sayısı 34.538'dir. O zamanki nüfusumuzun % 66'sı köylerimizde yaşamaktadır. Büyük köyler Ege ve Karadeniz bölgelerimizde, orta büyüklükteki köyler Orta Anadolu'da ve en az nüfuslu köyler de Doğu Anadolu'da bulunmaktadır. Aynı yılki sayıma göre köy nüfusunun ancak % 31'i okuma-yazma bilmektedir. Okuma-yazma bilmeyenlerin % 70'i kadınlar ve % 30'u da erkeklerdir. Köylerimiz çoğunlukla dağ eteklerinde ve yamaçlarında kurulmuştur. Şehirlerde her 100 kadına 116,7 erkek düştüğü halde, köylerde her 100 kadına 98,8 erkek düşmektedir.

Bugün Türkiye nüfusunun % 50'si köylerde yaşamaktadır. Türkiye'nin kalkınması, çoğunluğun kalkınmasıyla mümkün olur. Bu nedenle çoğunluğu oluşturan köy ve köylülerimizin problemlerini cesaretle ortaya koymak, problemlerin analizini yapmak, nedenlerini araştırmak, çözüm yollarını ve çarelerini düşünmek ve hayata geçirmek her köylünün, kaymakam ve valiler gibi devlet adamlarımızın, yazarlarımızın ve parlamenterlerimizin birinci görevi olmalıdır. Bu nedenlerle 34.538 adet köyümüzün bugünkü yönetim, bütçe, eğitim, sağlık, ekonomi ve üretim alanlarındaki gerçek durumlarını saptamak için, tipik köylerdeki incelemelerimizi objektif bilgi ve metotlarla ortaya koyalım ve tartışalım.

Birinci Köylü: Ben Kıyıkışlacık Köyü'ndenim. Köyümün nüfusu 2000'den az olduğu için köyümde belediye kurulmamıştır. Köyümüz bir muhtarla dört üyeden oluşan İhtiyar Meclisi tarafından, köy yasasına göre yönetilmektedir.

İkinci Köylü: Köy Yasası 442 sayılıdır. 18.3.1924'te çıkmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi kurulduktan 4 ay 19 gün sonra çıkmıştır. 69 yıllıktır.

Üçüncü Köylü: Kıyıkışlacık Köyümüz 200 evli, 1000 nüfuslu ve 3 mahallelidir. 200 köylü ailesinden her birine en yüksek dereceden köy vergisi alınsa, yılda ancak 4000 lira köy vergisi toplanabilmektedir. Çünkü köy yasasının 16. maddesine göre köyde çok geniş arazisi olan ve fabrikası da bulunan bir köylüye yılda en yüksek 20 lira köy vergisi tahakkuk etmektedir. Bu fabrikatöre 21 lira köy vergisi tahakkuk ettiren İhtiyar Kurulu yasa karşısında suçludur.

Bugünkü rayice göre Toroslardan akan, 100 milyon ineğin sütü miktarındaki suyun yarım litresi 5000 liradır. Özel sektörden 1 litre Şekerpınar suyunu alabilmek için 200 evli Kıyıkışlacık köylülerinin 2,5 yıllık köy vergisi toplayarak tümünü birden satıcıya ödemek zorunluluğu vardır.

Birinci Köylü: Köy yasamızın 23. maddesine göre yılda 4000 liralık köy vergisi ile şu işler mecburi olarak yapılacaktır.

1- Sıtma, sivrisinek tarafından aşılandığı ve sivrisinek de su birikintilerinde barındığı ve ürediği için her şeyden evvel köy sınırı içindeki su birikintilerini kurutmak.

2- Köye kapalı yoldan içilecek su getirmek ve çeşme yapmak. Köylünün içtiği su kanalla geliyorsa yolunda delik deşik bırakmamak ve mezarlıktan ve süprüntülük ve gübrelikten geçiyorsa yolunu değiştirmek.

3- Köylerde kuyu ağızlarını bir arşın yüksekliğinde (Arşın, 68 cm uzunluğunda eski uzunluk ölçüsü) bilezik ve etrafını iki metre eninde harçlı döşeme ile çevirmek.

4- Evlerde, odalarla ahırları bir duvarla birbirinden ayırmak.

5- Köyün her evinde üstü kapalı ve kuyulu veya lağımlı bir helâ yapmak.

6- Evlerden dökülecek pis suların yolunu; kuyu, çeşme, pınar sularına karışmaması ve ayrıca akıp gitmesi için üstü kapalı yapmak.

7- Köyün süprüntü ve çöplerini, gübrelerini köyden uzakta, yol üstünde olmayan, sapa ve rüzgâr altı yerlere götürmek.

8- Köylerin büyüklüğüne göre orta yerinde ve mümkün olmazsa kenarında bir meydan açmak.

9- Her köyün bir başından öbür başına kadar çaprazlama yollar yapmak, bu yolları çamurdan kurtarmak için kaldırım taşı döşemek ya da asfaltlamak.

10- Köyde ağaç dikmek ve küçük ormanlar yaratmak. Köy korularını canı gibi korumak.

11- Köyden hükümet merkezine, komşu köylere ya da mahallelere giden yolların kendi sınırı içindeki kısmını yapmak ve onarmak, yollar üzerindeki küçük hendek ve derelerin üzerine köprüler yapmak ve yaptırmak.

Köylerin zorunlu olarak yapacağı işler 37 maddede toplanmıştır. Ayrıca Köy Yasamıza göre yapılması köylünün isteğine bırakılan işler de 32 maddede açıklanmıştır.

Birinci Köylü: Köyümüz Kıyıkışlacık, Milas Belediyesi'nin mücavir alanı içindedir. Köyümüz Milas'a 30 kilometre uzaklıkta. Yolumuz üzerinde Milas'a uzaklığı 15 kilometre olan, bizim köyümüzden daha büyük, arazisi çok verimli Ovakışlacık köyü ve birçok köy Milas Belediyesi mücavir alanı içine alınmamıştır. Bu nedenle o köyler hiçbir yere emlâk vergisi ödememektedirler.

Kıyıkışlacık Köyümüz Milas Belediyesi sınırlarına çok uzak bir alanda yer almasına rağmen Belediye mücavir alanı içine alındık. Bu nedenle köyümüz susuz, yolsuz ve sağlıksız koşullarda olduğu halde, her yıl yüzlerce milyon lira tutarı emlâk vergilerimizi Milas Belediyesi kasasına yatırırız.

İkinci Köylü: Kıyıkışlacık Köyümüz Milas Belediyesi mücavir alan özel sınırları içinde bulunuyor. Bu nedenle yasa gereği emlak vergilerimizi 1986'dan beri 8 yıldır Mílas Belediyesi kasalarına yatırırız. Nedenini bilemiyoruz. Köyümüz emlâk vergilerinin yıllık tutarı yaklaşık 800 milyon liradır. Şimdiye kadar Milas Beledıyesine yatırdığımız emlâk vergilerimiz 5 milyar lirayı geçmektedlr. Milas Belediyesi köyümüzden aldığı emlâk vergilerinin belli bir bölümünü köyümüz gereksinimlerine harcamaz. Hatta harcamayı düşünmez bile. Milas Belediyesi yalnızca imar uygulamasından ve cezalarından aldığı paraların bir bölümü ve İller Bankasının yardımı ile köyümüzün imar planını yaptırmakta ise de, yıllar geçmekte olduğu halde bu planı bir türlü bitirememiştir. Köyümüzdeki sağlık savaşı yetersiz. Halkımız ve çocuklarımız, kıyılarımızdaki su birikintileri ve çalılıklar içinde çok çabuk üreyen sivrisinek ve yakarcaların sokma acılarını azaltmak için sabahlara kadar kaşınmak zorundalar.

Üçüncü Köylü: Muhtarımız Sayın Hıdır Yiğitkaya'nın 3 bin liradan satın aldığı köy suyunu; biz mahalleliler aynı miktardaki suyu köyden 40 bin liradan satın almak zorundayız. Bu zorluğa dayanma gücümüz çok azaldı. Kendi gereksinmemiz kadar bile sebze ve diğer ürünleri yetiştiremiyoruz. Köylü olduğumuz halde tüketici durumuna düştük. Milas Belediye Başkanımız Sayın Fevzi Topuz, köyümüzden aldığı emlâk vergilerinin binde birini köyümüz su işine sarfetse de biz de muhtarımız gibi 3 bin liradan su alsak ve adalet sağlansa daha iyi olmaz mı diye düşünüyorum.

Birinci Köylü: Benim düşünceme göre bu adaletsizlik şuradan doğmuştur. Devletimiz bundan sekiz yıl önce Kıyıkışlacık Köyümüze su getirmiştir. Ancak bu suyun bir bölümü Merkez mahallemiz ile çok evli gösterilerek Çiftlik mezramıza verilmiştir. Bu köy suyunun önemli bir bölümü Karakuyu, Kızılkaya ve Zeytinlikuyu mahalleleri susuz bırakılarak, Baştur adlı bir kooperatife belli bir miktar bağış alınarak bir protokolle tahsis edilmiştir. Kooperatifin bugüne kadar yapılmış ve bitmiş bir tek evi

bile yoktur. Kooperatif aldığı köy suyunun küçük bir bölümü ile inşaat yaptırmakta ve suyun çok önemli bölümü sekiz yıldan beri bir göle, oradan da denize dökülmektedlr.

Dördüncü Köylü: Köyümüzün Karakuyu, Kızılkaya ve Zeytinlikuyu mahalleleri halkı, susuzluktan dilleri kurumuş, dudakları çatlamış ve gözleri donuklaşmış bir halde evlerinin önünden geçen su borularına bakarak, borular içinden geçen suyun tatlı sesini işiterek, dudaklarını ıslatacak bir damla sudan alamayarak sekiz yıldır acılar içinde kıvranmaktadırlar. Bu hali köyümüzden milyarlarca lira emlâk vergilerimizi alan Belediye Başkanımız da, Vali ve Kaymakamlarımız da, Milletvekillerimiz de zaman zaman gözleri ile görmektediler.

Birinci Köylü: Türkiye nüfusunun % 51 çoğunluğunu oluşturan 34.538 adet köyümüzün bugünkü durumlarını, ihtiyaçlarının tipik örneklerini yansıtan Kıyıkışlacık Köyümüzün sorunlarını TBMM Başkanımız Sayın Hüsamettin Cindoruk'la, ana yürekli Başbakanımız Sayın Tansu Çiller, Başbakan Yardımcımız Sayın Erdal İnönü, milletvekillerimiz ve özellikle köy kökenli milletvekillerimiz bilmiyorlar mı, köyler yasasını incelemeye vakit bulamadılar mı diye düşünürüm. Hele "Adil düzen sağlayacağız." gibi her yöne çekilebilen ve gerçekte hiçbir anlam taşımayan yuvarlak genel sözlerle milletin uygar gereksinimlerini değil, kendi öz ya da zümre çıkarını korumaya çalışan muhalefet lider ve sözcülerinin, köyleri ilgilendiren yasaları yeni baştan incelemelerinin, köylülerin haklarının korunması için yasa teklifleri hazırlamalarının kendilerine yüzlerce mektupta hatırlatılmasında fayda olacağına sanırım.

Eğitimci: Her insan düşünebilir. İnsan düşüncelerinden bir bölümü gerçeği yansıttığı gibi gerçeği yansıtmayan düşünceler de olabilir. Biz de dahil dünyamızdaki bütün okulların en önemli amacı, öğrencilere ve insanlara doğru düşünmeyi ve doğru düşünme yollarını öğretmektir. Bunu sağlamak için de her öğrenci ve insanın objektif yollarla, gözlem, deneyim ve okuma ve düşünme yollarıyla temel bilgileri öğrenmesi ve benimsemesi gerekmektedir. Bir yasanın hazırlanmasındaki çalışmaları kısaca anlatıyorum. Yasa; devletin yasama gücü tarafından konulan, herkesin uyması zorunlu kuralların her birinin adıdır. Bugünkü anlayışa göre sözlü yasa olamaz. Yasa yapma başvurusu milletvekillerinin ve hükümetindir. Yasa başvurusuna, nedenleri ve gerekçeleri de eklenir. Başkan, kendine gelen yasa başvurusunu ilgili komisyona gönderir. Komisyon kendilerine gelen başvuruyu incelemeye alır. Sonunda başvuru ya aynen, ya değiştirilerek, ya da reddeden bir yazı ile birlikte Meclis Genel Kurulu'na gönderilir. Genel Kurul'a gelen yasa tasarısı ve komisyon raporu bastırılır. Konuşulmadan en az iki gün önce bütün milletvekillerine ve hükümete verilir. Genel Kurul'da yasa tasarısı görüşülür, tartışılır. Metinden çıkarılan ve yeniden katılanlar olur. Sonunda Genel Kurul'un onayladığı metin Resmi gazetede yayınlanır ve yeni yasa yürürlüğe girer.

Bu yasanın herkes tarafından bilindiği kabul edilir. Hiçbir kimse, ben dağ başındaydım, yasanın çıktığını görmedim ve duymadım diyemez. Bu nedenle köyler yasasının bugünkü durumundan milletvekilleri ve hükümetin haberi olmadığı düşünülemez.

Günümüzde bütün insanlığın ulaştığı bilim verilerine göre yasama organlarında yasa yapılırken uyulması gereken genel kural, yurttaşların ve devletimizin genel çıkarlarının korunmasıdır. Belediye Mücavir Alan Yasası yapılırken, 200 evli ve 1000 nüfuslu bir köyü 4 bin liralık yıllık bütçe ile bırakarak, hatta o köyü yolsuz, susuz, sağlıksız bırakarak milyarlarca tutan köy emlâk vergilerini şehir belediyelerine yatırmalarında elbette toplumun ve devletimizin genel çıkarları gözetilmiş olması gerekir. Bu çıkarlar neler olabilir? Bunlar üzerinde düşünelim ve gelecek konuşmamızda değerlendirelim.

Birinci Köylü: Devletimizin 69 yıl önce yaptığı, aradan geçen uzun sürede çok değişen koşullara göre değişmeyen Köy Yasası, köylü gereksinmelerine cevap veremez duruma düşmüştür. Köyler Yasası'na göre, köyde oturan her aileden yasanın öngördüğü en yüksek derecede köy vergisi alınsa bile, 1000 nüfuslu köyümüzde bu vergi parası yılda 4000 lirayı geçmemektedir. 34.538 adet köyümüzün çoğunluğunda köy vergisi 4000 liranın da altındadır. Bu durumu Cumhurbaşkanımız Sayın Süleyman Demirel, Hükümet Başkanımız Sayın Tansu Çiller, Sayın bütün milletvekillerimiz, özellikle köy kökenli milletvekillerimiz bütün ayrıntıları ile birlikte bilmektedirler. Arkadaşımın daha önce belirttiği gibi, 1 litre Şekerpınar suyu 10.000 liradır. 1 litre Toros kaynaklı suyu alabilmek için 200 evli ve 1000 nüfuslu Kıyıkışlacık Köyümüzün 2,5 yıllık köy vergilerinin tamamını toplayıp özel sektöre ödemek zorundayız. Üstelik Kıyıkışlacık köyümüzü yolsuz, susuz, sağlıksız bırakarak köy çocuklarını sivrisinek ve yakarcaların insafına bırakıyoruz. Ve köyün sekiz yıldan beri 5 milyarı geçen emlâk vergilerini Milas Belediyesi kasalarına yasa gereği yatırıyoruz. Nüfusumuzun % 51'ini oluşturan 34.538 köyümüzün çoğunluğunun durumu Kıyıkışlacık Köyümüzün çok altındadır. Bütün büyüklerime saygı duyarak gerçeği konuşmaya devam edeceğim. Başbakanımızın, bakanlarımızın, bütün milletvekillerimizin hak ederek aldıkları maaş ve ödeneklerin % 51'inin köy kökenli olduğunu bilgilerinize arz ederim.

Eğitimci: İnsanlığın bugün ulaştığı yüksek düzeyde, yasa yapıcılara da bir takım yeni görevler yüklenmiştir. Bu görevlerin başında yasa yapılırken kişi ve grupların çıkarlarının üstünde Türk devletinin ve Türk ulusunun genel çıkarlarının gözetilmesi görevidir. Yasa yapıcı, emlâk vergilerini köy bütçelerine bırakmayarak, köyden alınan emlâk vergilerinln % 80'i köy hizmetlerine harcanır diye bir madde eklemeyerek belediyelere bırakmasının elbette bir nedeni olması gerekir. Bu nedenler neler olabilir? Düşünün, gerçek nedenleri bulmaya çalışın.

İkinci Köylü: Köy emlâk vergilerini köy bütçesine vermeyerek, "Toplanacak bu vergilerin bir bölümü köy hizmetlerine sarfolunur." diye bir madde koymadan belediyelere verilmesinden, devletimizin ve ulusumuzun hiçbir çıkarı olmadığını düşünüyorum. Bu vergiler devlete verilse anlayışla karşılarım. Çünkü devletimiz bu paralarla asker besler, silah alır ve yurdumuzu düşmandan korur. Ama belediyeler sadece sınırları içindeki insanlara hizmet verir. Onları mutlu etmek için çaba gösterir. Hatta köylerden alınan paralarla kuvvetlendirilen belediye hizmetlerinden Vehbi Koç gibi çok büyük zenginlerimiz de sessizce faydalanır. Onların köylü parasına hiç de ihtiyaçları olmadığı halde.

Üçüncü Köylü: Köy Yasası'nın bugünkü köylü gereksinimlerini karşılar hale getirilmesine, Sayın Erdal İnönü dışında bütün partiler, parti liderleri, parti sözcüleri, Başbakanımız, bakanlarımız yeterli ilgiyi göstermiyorlar. Devletimizin köy işleri ile ilgili genel müdürleri de "çoban aldatan kuşlar" gibi 69 yıldan beri Köy Yasası'nın gündeme gelmesini devamlı önlemişlerdir ve önlemeye devam edeceklerini sanırım. Ancak TBMM başkanımız, Başkanlığa seçildiği günden beri görevindeki yansız tutumu, bütün milletvekillerine ve bütün partilere eşit uzaklıkta durması; objektif, ciddi ve şefkatli davranışları ile hem Meclisimizin kendi içinde hem de tüm milletçe birlik sağlamaya çaba göstermesi Meclisimiz ve halkımız üzerinde etkili olmuş, kendisinin ve Meclisimizin millet gözündeki saygınlığı artmıştır. Köylerimizin bugünkü acıklı durumunu ayrıntılarıyla ona bildirelim ve: "Belediyeler mücavir alanları içine giren köylerin emlâk vergilerinin % 80'i köy hizmetlerine harcanmak üzere köy bütçelerine aktarılır ve 500 nüfuslu köylerde de belediyeler kurulur." anlamlı bir yasa teklifi yapmalarını kendilerine arz edelim. Büyük bir olasılıkla, acele olarak bir yasa önergesi vereceğini sanırım.

Eğitimci: Padişahlık devrinin eğitim ve yönetim durumunu eleştiren ve köylünün anlayacağı bir dille yazan subay kökenli yazarımız rahmetli Ömer Seyfettin'in "Açık Hava Okulu" öyküsünün son bölümünü okuyacağım. Dikkatle dinleyin ve üzerinde düşünün. Bugünkü köylerimizin durumu ile öykü arasında ilgi kurulup kurulamayacağını araştırın.

....

"Okulun müdürüne burnu kanayan ve ağlayan iki öğrenci getiren öğretmene müdür sordu:

- Ne oldu?

Öğretmen, Efendim, dedi, bunlar hiç rahat durmuyorlar. Yine muslukların başında kavga etmişler. 76, 92'nin burnunu kanatmış. Artık bu baylardan bıktık.   Müdür:

- Ben şimdi onlara gösteririm, dedi.

Bunlar zengin çocuklarıydı. Sonra tekrar öğretmene emir verdi:

- Sen git, bana muslukların çevresinde dolaşan parasız yatılılardan iki tane yakala getir. .

- Baş üstüne... .

Öğretmen çıkınca müdür çocuklara, kapının dışarısında adalete hazır bulunmalarını söyledi.

Odada yalnız kalınca Bay Efruz'a döndü:

- Tam tesadüf! İşte şimdi size uygulamalı adaleti göstereceğim.

- Nasıl?

- Göreceksiniz, sabredin.

- "Parasız yatılılar" kimler?

- Milli Eğitim % 20 öğrenciyi ücretsiz okutmamızı koşul koymuştur. Her sınıfta birkaç tane var. Bunlar okulda ayrı bir tür oluştururlar, hani Hindistan'daki paryalar gibi...

- Eee!

- Ben okulda ne olay olursa cezalarını parasız yatılılara veririm.

Bay Efruz basbayağı coştu:

- Bu olur mu ya? Bu olur mu ya?

- Mis gibi... Hiçbir sızıltıya meydan vermez. Bilindiği gibi okulda dayak resmen yasaktır. Halbuki bu "dayak kurumu" cennetten çıkmıştır. Kim ne derse desin onsuz eğitim olmaz. Bizim okulda resmen dayak yok. Ama "parasız yatılılar" bu kuralın dışındadırlar. Onlar şikayet falan etmezler. Hemen kovarız. Kim ne kabahat yaparsa dayağı parasız yatılılar yer. Kabahatlı çocuklar parasız yatılıların yediği dayaklardan ibret alırlar..."

Birinci Köylü: Bizim köyümüz Kıyıkışlacık'ın kıyıları hem çok uzun, hem de çok girintili ve çıkıntılıdır. Kıyılarımızda büyük koylar içinde daha küçük koylar oluştuğundan gündüzleri denizimizde bir rüzgâr oluşur ve kara yönünde eser. Bu rüzgâr denizi sıcak, karayı serin yapar. Özellikle mahallemiz Zeytinlikuyu insan doğasına uygunluğu ve temizliği bakımlarından Ege'mizde birinci sırada yer aldığı gibi bütün Akdeniz ülkeleri içinde de ön sırada yer almaktadır. Kıyılarımız, billur duruluğundaki suların altın rengi kumlarla çam ve zeytin gölgelerinin birleştiği dilden düşmeyen güzelliktedir. Köyümüz içinde Dor-İyon uygarlığının ticaret merkezi İASSOS şehrinin çok görkemli kalıntıları vardır. Muğla Valiliği'nce burada "Açık Hava Müzesi" açılmak üzere çalışmalar başlatılmıştır.

İkinci Köylü: Köyümüze her yıl kara yolu ile çok turist geldiği gibi, deniz yoluyla da yatlar içinde çok zengin turistler gelmektedir. Bazen bir kafilede otuz yat birden gelmektedir. Bunlardan daha çok döviz alabilmek için yabancı dil bilmeye ve daha kaliteli hizmet yapmaya, eğitilmeye ihtiyacımız vardır.

Üçüncü Köylü: Geçen yıllarda köyümüze gelen turistler arasında Ankara Hacettepe Hastanesi imamı da vardı. Bu imamın Atatürk hakkında çok fena propagandalar yaptığını, Atatürk'ün babası olmadığını, piç olduğunu söylediğini üzülerek öğrendim. Hatta komşumun ilkokul mezu-

nu ve çok görgülü ve tarih okuyan kızı bayan S. imamın konuşmalarına karşılık vermiş ve:

"Hoca, zamanın padişahı tarafından 10 Temmuz 1920'de tasdik edilen Sevr anlaşmasına göre yurdumuzdaki Silifke, Ulukışla, Niğde, Aksaray, Akşehir, Afyon ve Tavşanlı dahil bu çizginin güneyinde kalan bütün topraklarımız Muğla ve Milas da dahil İtalyanlara resmen verilmişti. Atatürk olmasaydı, İtalyanlar bu topraklarımızı işgal edecek, camilerimiz yerine kiliseler açacaktı. Büyük Atatürk padişahın imzaladığı bu anlaşmayı tanımadı, düşmanlarla savaştı. Yunanı denize döktü. Yurdumuzla birlikte camilerimizi de kurtardı. Şimdi erkeklerimiz camilere gidebiliyorlar. Büyük Tanrı bunu biliyor. Atatürk'ü bu yalan sözlerinizle suçlamanız nedeniyle büyük Tanrı sizi cehenneminde yakmayacak mı?" diye sormuştur.

Birinci Köylü: Çoğunlukla yaz aylarında köyümüze gelen tarikat üyeleri, özellikle Nurcular, Atatürk'ü gözden düşürmek için yalan sözlerle propaganda yapmaktadırlar. Bunların gerçek maksatlarını bulmak için çok iyi düşünmek gereklidir. Bunlar maksatlarını gizlemek için Atatürk'ü nişan göstererek, Türk birliğini ve Türk bayrağını ortadan kaldırmak istediklerini sanmakta ve düşünmekteyim.

İkinci Köylü: Bazı köylerde memurlarla din görevlileri, yasaların yasakladığı politika içine rahat rahat girmekte, tuttukları gazetelerin propagandasını yapmakta ve hatta bu gazeteleri elleriyle köylülere teker teker dağıtmaktadırlar. Yasaların yasakladığı politika yaptıklarından günah işlediklerini bile bile cehennemden de kormamaktadırlar.

Eğitimci: Size büyük Atatürk'ü övmeyi değil, olduğu gibi anlatmaya çalışacağım. Onun ne zaman cephane taşıyan köylü kadınlarının ağladığını görse gözleri yaşarırdı. İnsanlar hayatlarında fenalık etmiş iseler bu fenalık arkalarında yaşar. İyilikleri de çoğu zarnan kemikleri ile birlikte toprağa gömülür. Ama devlet katında ve ulus katında yapılan çok büyük iyiliklerin de toprağa gömülmesine ve yeni kuşaklara unutturulmasına kimsenin gücü yetmez. Bütün ulusun özellikle köylülerin kendi çıkarları, çocuklarının ve torunlarının çıkarlarını korumak için Atatürkçü olmaya ve O'nun fikir ve ilkelerini yaşatmaya ve korumaya zorunlu olduğunuzu düşünerek bulmanızı istiyorum. Atatürk, TBMM'de 1 Mart 1922 günlü söylevinde köylülerin yurt savunması ve ulus ekonomisindeki yerini şu sözlerle belirtmiştí. Bu yazıyı okuyorum. Üzerinde tekrar tekrar düşünün, gerçeği bulma bilincine ulaşın. Bu söylevin köylüyü ilgilendiren bölümünü okuyorum:

"… Ulu Kurulunuzdan ve bütün dünyadan bir soru sormama müsaade buyurunuz. Türkiye'nin sahibi ve efendisi kimdir? Bunun cevabını derhal ve birlikte verelim. Türkiye'nin gerçek sahibi ve efendisi üretici olan köylüdür. O halde herkesten daha çok varlık, mutluluk ve zenginliğe hak kazanan köylüdür.

Bundan dolayı TBMM'nin ekonomik politikası bu yüksek amacı gerçekleştirmek olmalıdır. Baylar! Denilebilir ki bugünkü büyük yıkım ve yoksulluğun tek yaptırıcısı bu gerçeği görmemiş olmamızdadır.

Gerçekten, 700 yıldan beri dünyanın dört bucağına göndererek kanlarını akıttığımız; kemiklerini yabancı topraklarda bıraktığımız ve 700 yıldan beri emeklerini ellerinden alıp savurduğumuz ve buna karşılık sürekli tahkir ettiğimiz ve küçümsediğimiz, bunca fedakârlık ve bağışlarına karşılık da nankörlük, küstahlık ve cebbarlıkla uşak derecesine indirmek istediğimiz bu gerçek sahibin karşısında bugün tam saygıyla durumumuzu alalım."

Atatürk, köylüleri çok onurlandıran bu sözleri söylediği zaman, ordularımız Afyon cephesinde ve düşman karşısında bulunuyordu. Büyük Taarruz'un başlamasına daha 5 ay 29 gün vardı. Atatürk'ün başında daha binbir dert varken dahi köylüyü bu kadar içten, bu kadar gerçekçi, bu kadar sevgi dolu sözlerle anmasının elbette bir nedeni vardır. Bu nedeni bulmak için bütün köylülerin çok derinden düşünmesi ve ona layık olması için çaba göstermesi gereklidir.

Gerçekten Atatürk. 1915'te Çanakkale Savaşı'nda Kocaçimen, Conkbayırı, Kireçtepe ve Anafartalar'da çok güçlü düşman askerleríni durdurabilmek için askerlerine: "Ben size savunmayı değil, ölmeyi emrediyorum. Biz ölünceye kadar geçecek zaman içinde yerlerimizi başka birlikler alacaktır.." emrine canla başla uyarak yüzbinlerce şehit veren ve yurdu kurtaran askerlerin künyesine bakınca bunların çok büyük çoğunluğunun köylü olduğunu gördü.

Daha sonraki Sakarya Savaşı'nda 1921'de 22 gün ve 22 gece sürekli çok üstün Yunan saldırılarını kırabilmek için Atatürk askerlerine: "Çizgiyi savunma yoktur. Alanı savunma vardır. Yurdun her karış toprağı yurttaşın kanıyla ıslanmadıkça bırakılamaz." emrine canla başla uyan ve onbinlerce şehit vererek düşman saldırısını kıran yiğitlerin de çok büyük çoğunluğunun köylü olduğunu gördü. Bu nedenle büyük Atatürk, köylülerin Türk Devleti'ne ve Cumhuriyetin kurulmasına yaptığı büyük hizmetin, büyük katkının yüreğinde oluşturduğu teşekkür duygusunu açığa vurmuş, yukarıda yazdığımız o kadar güzel ve görkemli sözleri söylemiştir. Atatürk hakkında iftira uyduranlar gerçekte onun yaptığı hizmetleri bilmektedirler. Onlar Atatürk'ü nişan alarak Türk ulusunun birliğini bozmaya çalışan, Türk ulusunun bayrağını yırtmaya kalkan kötü insanlar olup olmadığı üzerinde düşünerek gerçeği saptamamızda çok yarar olduğunu düşünürüm.

Düşünen İnsan Gerçeği Bulur (2)

"Bu Memleketin Gerçek Sahibi ve Efendisi Üretici Olan Köylüdür."

K. Atatürk (1 Mart 1922)

Değerli Köylü Kardeşlerim, [15]

Elli yıldır köylerde, köylü içinde bulundum. Araştırmalar yaptım. Bu araştırmaların içinde gördüm ki, büyük Atatürk sizi, köylüyü çok düşünmüş, mutluluğunuz için çalışmış, ölümünde de iki şey vasiyet etmiştir. Bunlardan biri: "Köylü ulusun efendisidir. Ekonomik kalkınma köyden başlamalı." İkincisi de: "Köylerde toprak reformu yapılarak her köylü ailesi yeterli toprağa kavuşturulmalıdır." sözleridir. Atatürk'ün ölümünden sonra bu iki vasiyetinin ikisi de yapılmadığı gibi köylerimizin ve köylülerimizin devletimizin ilgisi ve şefkati dışına çıkarıldığını gördüm. Bunun nedenlerini araştırdım. Bu nedenlerden en önemlisinin köyden ve köylüden kaynaklandığını gördüm. Biz köylülerde eğitim noksanlığı ve yetersizliği var. Çoğumuz aklımızı yeterince işletmiyoruz. Kendi aramızda kurallar koyarak çeşitli konuları tartışmıyor, doğru düşünmenin yollarını öğrenmiyor ve pekiştirmiyoruz. Çeşitli alanlarda söz söyleyenlerin ve politikacıların söylediklerine kanıyor, işlerini araştırmıyoruz. Sözlerine inanarak oylarımızı veriyoruz. Bugün devlet büyüklerimiz içinde, milletvekillerimiz arasında köy kökenli kişiler vardır. Bunlar içinde köylü olduklar ile öğünenler, propaganda yapanlar, hatta bu yolda kitap çıkaranlar da vardır. Amma bunların lafına değil işlerine bakalım. Sözlerini kendi aklımızın süzgecinden yeniden geçirelim. Köylü kardeş, lütfen şu sorularımın cevabını bulmak için aklını harekete geçir ve kararını kendi aklınla ver. Başkasının aklı seni her zaman doğru yola götürmez.

1- 442 sayılı köy yasası ve o yasanın 16. maddesini okuyun ve düşünün. Hiç kimsenin üzerine toz kondurmadığı özel sektörden bir litre Şekerpınar şişe suyu alabilmek için on yıllık köy bütçesinin tamamını toplayarak özel sektöre vermek gerekmektedir. Kitapta bu açıklanmıştır.

2- Yurdumuzdaki 34.538 köyümüzün su, yol, ışık ve sağlık bakımlarından aynı tipik özelliklerini taşıyan Milas'ın Kıyıkışlacık Köyü, Milas Belediyesi'nin mücavir alanı içinde olmasından dolayı sekiz yıldır milyarlara ulaşan emlak vergilerimizi, köyümüzü susuz, yolsuz, sağlıksız bırakarak Milas Belediyesi kasasına yatırırız. Milas Belediyesi aldığı paradan köye bir lirasını dahi sarfetmez. Çünkü yasa böyledir. Milletvekillerimiz, köyden alınan paranın bir bölümü köye sarfedilebilir diye yasaya bir madde koymamışlar. Nedenini bilemiyoruz. Vehbi Koç gibi bütün zenginlerimizin de faydalandığı bu köylü yardımı için devletimizin neler düşündüğünü de bilemiyoruz.

Sayın Köylülerimiz! Lütfen düşünün. Kafatasınızı, beyninizi zorlarcasına düşünün. Seçimlerde sizleri kandırarak, yüzlerinize gülerek vaatlerde bulunan, Batı kafası ile değil Doğu kurnazlığı ile sizi aldatacağını sanan politikacılar her zaman karşınıza çıkacak ve sizden oy isteyecek-

15 *Mehmet Ali Eren'in "Düşünen İnsan Gerçeği Bulur-2" yazısı 1993 yılında Milas Önder ve Menteşe" gazetelerinde yayımlandı.*

lerdir. Bunlar arasından sözü ile değil yaptığı işlere bakarak doğruları ayırt ediniz. Bu doğrulardan, Atatürk'ün köylüler için vasiyet ettiği hususları gerçekleştireceklerini, köylünün genel çıkarlarını ön plana alacakları hususunda taahhüt alınız. Seçtikten sonra da taahhütlerini yerine getirmeleri için telgraflarla, mektuplarla, gazetelerle ve her türlü ulaşım aracı ile isteklerinizi devamlı onlara bildiriniz. Bu hususta, ilgisizlik ve utangaçlık göstermeyiniz. Çünkü milletvekillerinin sizin vekiliniz, bir çeşit sizin avukatınız olduğunu aklınızdan çıkarmayınız. Onların milletvekili olarak aldıkları ücretin her kuruşunda sizin emeğiniz, alın teriniz vardır. Şairimiz Ziya Paşa'nın, "İnsanları sözüyle değil işiyle değerlendirin." öğüdünü aklınızdan hiç çıkarmayınız. Bu yazılarımla sizin ilerlemenize bir katkı sağlayabilirsem kendimi mutlu sayacağım.

Saygılarımla.

Önder Gazetesi'nin "Düşünen İnsan Gerçeği Bulur" Üzerine Yorumu

Sevgili ÖNDER okuyucuları,

Emekli eğitimci Mehmet Ali Eren, emeklilik yıllarını Kıyıkışlacık Köyü'nün Zeytinlikuyu Mahallesi'nde geçiriyor. Köylünün yaşantısı içindeki ve gördüğü yanlışlıkları, çarpıklıkları düzeltmek için ilerlemiş yaşına rağmen uğraş veriyor. Kuşkusuz uğraşı, salt kendisi için değil, tüm köyler ve köylüler içindir. Gözlenen yanlışlıkların, çarpıklıkların bir kısmı idarecilerin yetersizliğinden, suistimallerinden, vb.'den kaynaklansa da, hepsinin temelinde olan yasaların yetersizliği, eksikliğidir ve yasalardaki boşluklardır.

"Ağlamayan çocuğa meme vermezler." sözü eğer doğruysa, köyün ve köylünün sorunlarını bitmez tükenmez bir çaba ile anlatmak da o kadar doğrudur. Bugünlerde Mecliste, Köy Kanunu ile ilgili çalışmalar yapıldığını biliyoruz. M. Ali Eren, kendi köyünün sorunlarından yola çıkıp kimi genellemeler yaparak, Köy Kanunu hazırlığındaki hükümet ve TBMM'ye köylünün sesini duyurmaya çalışıyor. Ve şu sıra tüm köylü vatandaşları benzer istekleri TBMM 'ye, Başbakan ve Meclis Başkanı'na duyurmak üzere telgraf çekmeye, mektup yazmaya davet ediyor.

Köyün sorunlarının çözümlenmesi için bu uğraşa bütün köylülerin katılmasını diliyor, sağlıklı bir Köy Kanunu çıkarılması için tabandan yapılacak baskıların önemine inanıyoruz. 2.3.1993

Menteşe Gazetesi'nin "Düşünen İnsan Gerçeği Bulur" Üzerine Yorumu

Eğitimci yazarımız Mehmet Ali Eren, İlçemiz Kıyıkışlacık Köyü Zeytinlikuyu Mahallesi'nde emeklilik yıllarını geçirmektedir. İlerlemiş yaşına rağmen beden ve ruh yetilerini olanca gücüyle toplayarak çevresinde-

ki sorunlarla ilgilenmektedir. Bir yandan sorunları net olarak saptamakta, çözüm yollarını aramakta, düşünmekte ve kendine göre çözüm fikirleri üretmekte, bu fikirleri savunan yazılarını da gazetemizde yayımlamaktadır.

Diğer yandan Kıyıkışlacık Köyü'nde “Turizmi Geliştirme Derneği” adlı bir dernek kurmuş; birinci derecede turizm bölgesinin içinde ve başında bulunan, eski İASSOS uygarlığının ticaret merkezi Kıyıkışlacık köylülerinin turizm pastasından daha fazla pay almaları için onları aydınlatmaya, yüzlerce yatla gelen çok zengin ecnebi turistlere daha kaliteli hizmet vermelerini sağlamaya, köy okulunda çocukların psikolojisine uygun, belli edilmiş konular üzerinde öğrencilere “gözlem yapma yarışması” açtırarak öğrencilerde bilim zihniyetinin aşılanmasına katkıda bulunmaya çalışmaktadır.

Mehmet Ali Eren’in gazetemizde yayımladığımız bu yazılardan köylerle ilgili, Kıyıkışlacık Köyündeki gözlemlerinden başlayarak ve yer yer genellemeler yaparak 34.538 adet köyümüzün sorunlarını dile getiren, çözüm yollarını da gösteren bölümü, “Düşünen İnsan Gerçeği Bulur” adıyla 1994 yılı başında kitapçık olarak yayınlanmıştır.

Mehmet Ali Eren, bu kitabına ek olarak da, büyük Atatürk’ün 1 Mart 1922 gününde TBMM ’de söylediği, köylülerin yurt savunmasında sınırlarda, halkın beslenmesi için tarım alanlarında ve Cumhuriyetin kurulmasında yaptığı çok büyük katkılarını içeren görkemli sözlerini büyük puntolu harflerle levha haline getirmiş ve kitap içine koymuştur.

Yine Mehmet Ali Eren, bu kitabını ve ekini, büyük gazetelerin köşe yazarlarına, Devlet ve Hükümet büyüklerine ve TBMM Başkanı Sayın Hüsamettin Cindoruk ve milletvekillerine, parti liderlerine, grup başkan vekillerine göndermiş, Köyler Yasası’nın bir an önce bugünün koşullarına uygun olarak çıkarılmasını ve Atatürk ilkelerinin hayata geçirilmesine katkı sağlamalarını istemiştir. Gelen cevabî yazılardan bu sayımızda SHP Genel Başkanı Sayın Murat Karayalçın ile emekli Sayın bir General'den alınan teşekkür yazılarını aşağıya yazıyoruz. 1.2.1994

"Düşünen İnsan Gerçeği Bulur" üzerine Murat Karayalçın’ın mektubu:

Sayın M. Ali Eren, Kıyıkışlacık Köyü Milas/Muğla

Sayın Eren,

“Düşünen İnsan Gerçeği Bulur” başlıklı çalışmalarınızı aldım. Emekli bir eğitimci olarak da ülkemizin sorunlarının çözümüne göstermiş olduğunuz duyarlılığın devam etmesi sevindiricidir.

Bu arada sizin ve ailenizin yeni yılını en iyi dileklerimle kutlar, sevgi ve saygılarımı sunarım.

Murat Karayalçın
Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

"Düşünen İnsan Gerçeği Bulur" üzerine emekli bir Generalin mektubu:

Sayın Hocam,

Yılbaşı nedeniyle göndermek lütfunda bulunduğunuz tebrik kartınızı ve asıl önemlisi olarak da kartın ilişiğindeki "Düşünen İnsan Gerçeği Bulur" başlıklı kitapçığı aldım. Yürekten teşekkür ederim. Ben ve eşim de bilmukabele yeni yıl ve gelecek yıllar için size en iyi dileklerimizi sunuyoruz.

Kitapçığınızı yer yer altını çizerek iki kez dikkatle okudum. İnanın çok duygulandım. Düşümden geçirdiğim Atatürk'e layık gerçek bir Cumhuriyet öğretmeninin, karşılık beklemeden, fatura sürmeden ortaya koyduğu ve eminim Anıtkabir'deki büyük adamın ruhunu kutlu edecek bir kalem denemesi. Satırları ve satır araları ile yüzde yüz hemfikirim. Duymuşsunuz, hissetmişsiniz ve yazmışsınız. Üstelik de ilgili yerlere ulaştırmayı da sağlamışsınız. Ama çok üzgünüm ki, günün koşulları gereği Ankara'dan Hakkari'deki bekçiye kadar herkes sağır... Ne güzel önerileriniz var... Kıyıkışlacık Köyünden başlayıp 34.538 köye kadar yurdun her köşesini mamur ve mutlu edecek öneriler... Bir elimde önerileriniz, öteki elimde de yasal güç olsaydı da bu önerileri yaşama geçirmenin haz verici savaşımına girebilseydim. Şimdilik teselliyi, bu yurt için bu tür düşüncelere sahip, düşündüklerini söyleme güç ve cesaretini gösteren Mehmet Ali Eren'lerin varoluşunda buluyorum. Yürek dolusu tebrikler, taktirler... Girişiminiz meyve verip devletin koruma elinin nice Kıyıkışlacık'lara uzandığını duymak, görmek beni mutlu edecek.

Bilvesile en iyi dileklerimi sunarım.

Sayın Başbakan Süleyman Demirel,

6 Şubat 1993'te televizyonda reform niteliğindeki yasa tasarılarını açıklarken, vali ve kaymakamların yetkilerinin çoğaltılacağını, mahalli idarelerle belediyelerin, mahalle ve köy muhtarlarının gelirlerinin artırılacağını açıkladınız. Ancak köylü yurttaşların refaha kavuşturulması üzerinde yeterince durmadınız. Can kulağı ile dinledim. Büyük Atatürk'ün köylü yurttaşların vatan kurtarırken sınırlarda, milleti beslerken tarlalarda yaptıkları özverilerin tanığı olduğundan, ta 1922'de TBMM'deki nutkunda, bir anlamda yazılı vasiyetinde, "Türk milletinin gerçek efendisi üretici olan köylüdür." demişti. Bu vasiyetten [16] 71 yıl sonra 36 bin köylümüzün bugünkü durumu nasıldır? Aradan geçen bu uzun süre içinde Cumhuriyet hükümetlerimiz, çok sayın parlamentomuz ve parlamenterlerimiz köy için ne yapmıştır? Son durumu bir kere daha bilgilerinize sunarım. Çünkü daha önce Sayın Başbakanlık'a, Başbakan Yardımcılığı'na ve Köyişleri

---

16 *Büyük Atatürk'ün 1 Mart 1922 günlü TBMM'ndeki nutkundaki vasiyeti. İslam Ansiklopedisi s. 789*

Bakanlığı'na yaptığım çeşitli zamanlardaki başvurularımda, dilekçelerimde uygulanmasını istediğim yasa hükümleri bürokratlar tarafından ciddiyetle ele alınmadığı ve yasa hükümleri göz ardı edildiği için, bu dilekçemi hem size, hem de TBMM Başkanlığı'na arz ediyorum. Sorunlarımızın çözülmesini, yasa hükümlerini bürokratların takdirine bırakmamanızı ve yeni yasa tasarısı hazırlanması için de bu dilekçemin birer fotokopilerinin TBMM Komisyonları Başkanlık'larına gönderilmesine müsaadelerinizi saygı ile arz ederim.

Mehmet Ali EREN
Kıyıkışlacık Köyü/Milas

36 bin köyün tipik örneği Kıyıkışlacık köylülerinin sorunları özetle:

1- 442 sayılı Köy Yasası'na göre her köylü ailesinden bir yıl içinde en fazla 20 TL köy vergisi alınabilmektedir. Milas'a bağlı Kıyıkışlacık Köyümüz 200 hanedir. Toplam 4000 lira köy vergisi alınabilmektedir ki, bugünkü rayice göre ancak bir fincan kahve parasıdır. Eski ve yeni bütün milletvekillerimizin bildiği gibi, bu bir fincan kahve parası ile koca bir köyün mezarlığına duvar çekilecek; cenazeleri yağışlı havalarda mezarlığa götürülürken çamur deryasına batmaktan kurtarmak için köy yolları yapılacak; karasinek, sivrisinek ve yakarcaların acısını azaltmak için köylü kadın, çocuklar ve yaşlıların sabahlara kadarki kaşınmaları önlenecek; kısaca şehirlerde belediyelerin yaptığı gibi toplumun bütün medeni gereksinmeleri karşılanacak. Bu mümkün mü, Sayın Başbakan? Akli dengesi yerinde hiçbir insan buna mümkün diyebilir mi Sayın Büyüğüm? Herhalde hükümetimiz köylülerin kendi kendini idareden çok yoksun olduğunu kabul etmiş olmalıdır ki bütün Türkiye'de olduğu gibi Muğla'ya bağlı 432 köyün sağlık hizmetlerini İl Sağlık Müdürlüğü'ne; su, köy içi ve çevre yolu, kanalizasyon, trafik işaretleri konması, köprü yapımı ve sanat eserlerinin korunmasını da İl Köy Hizmetleri Müdürlüğü'ne vermiştir. Muğla'da İl Sağlık Hizmetleri Müdürlüğü, 432 adet köyün hangisine hangi hizmetleri götürebilecek? Bizim köyümüz Kıyıkışlacık'taki karasinek, sivrisinek ve yakarcaların imhası için üç yıl önce Muğla uçkun mücadelelerine alınmıştır. Ayda bir pompalarla ilaç püskürtülmüştür. Yapılan hizmet başarısızdır. Çünkü mücadeleye başlamadan önce köylerin etüdü yapılmamıştır. Köy şartlarına uygun araçlar sağlanmamıştır. Köyümüze gönderilen dingili yere yakın ilaçlama otomobili çevre yolundan dışarı çıkamamış, yakarca ve sivrisineklerin yuvalandıkları kıyı su birikintilerine, bataklıklara ve çalılıklara ilaç püskürtememiştir. İzmir ili ilaç mücadelesini başarılı yapıyor. Sağlık müdürlerini ve sağlık personelini işbaşında eğitmek, uzmanlarca onlar için zaman zaman tertiplenecek seminerler, konferanslar ve kurslara çağırmak sağlık savaşının başarılmasında etkili olabilir. Bu nedenle bütün bakanlıklarda kendi personelini işbaşında eğit-

me işiyle görevlendirilecek genel müdürlükler kurulmasını teklif ederim Sayın Başbakan.

2- Muğla Köy Hizmetleri Müdürlüğü, yedi yıl önce köyümüze su getirdi. Ama yalnızca Akarcalı Beylerin oturduğu köyün çiftlik mezrası ile muhtarımızın oturduğu Merkez mahallemize su verildi. Köyümüzün Karakuyu, Kızılkaya ve Zeytinlikuyu mahallelerine gerçekdışı özürler uydurularak su verilmedi. Bu mahalleler halkı susuz bırakıldı Sayın Büyüğüm, 22 yıldır devamlı muhtarımız Hıdır Yiğitkaya'ya, akrabalarına ve dostlarına, Çiftlik mezrası beylerine ve adamlarına üç ton suyu 3000 liradan satarken, susuz bırakılan biz mahallelilere aynı miktardaki suyu 40 bin liradan satmaktadır muhtarımız, devletin verdiği traktör ve tankerle. Buna kimse de ses çıkarmamaktadır. Onun için çözülecek olan, 36 bin köyün muhtarının problemi değil, 36 bin köyün fakir halkının problemidir. Bu yüzden kendimizin, Türkiye'nin birinci derecede önde turizm alanında bulunmamıza rağmen turistlerin temizlik ve su ihtiyacını karşılayamıyoruz. Bu mahalleler halkı bir tutam sebzeyi Milas'tan satın alabilmek için 30 bin lira minibüs parası ödemek zorundadır.

Yine 22 yıllık devamlı muhtarımız Sayın Hıdır Yiğitkaya, köy suyumuzun 8000 insanın normal su ihtiyacını karşılayacak bir bölümünü, Baştur adlı bir kooperatife tahsis etmiştir. Oysa 2770 sayılı yasanın birinci maddesi: "Köye, devlet ve devlete bağlı kuruluşlarca götürülen hizmetler karşılığında gönüllü katkılar dışında kimseden katılma payı alınamaz." açık hükmüne rağmen. Yine Sayın Yiğitkaya, kendi arazilerinin içinden ve önünden Mehmet Ergül'e mahallelere birer çeşme bırakacağız diye sözlü taahhütte bulunduğu halde kooperatif suyunu geçirdikten sonra su verilmemiş ve mahalle halkı susuz bırakılmıştır. Ayrıca tahsis yoluyla 8000 insanın normal su ihtiyacı kadar su alan Baştur kooperatifi, 215 bina yapmayı planlamıştır. Her ev ortalama 4 kişilik aileden oluşsa bütün binaları yapıldığı zaman dahi ancak 1000 kişilik su ihtiyacı doğacaktır. Kooperatif neden 8000 kişilik köy suyu aldı. Elbette bir gayesi olması gerekir. Baştur kooperatifinin evi yapılmakta olan bir üyesi, mahalle halkından Ali Özdeş ile konuşurken: "Bizim kooperatifin çevresinde başka kooperatifler varmış, onlara su satacak ve çok para kazanacağımızı Baştur kooperatifimiz genel kurul toplantısında görüştük." diye naklettiği öğrenilmiştir.

Bugüne kadar Baştur kooperatifinin yapılmış ve bitmiş bir evi bile yoktur. Kooperatif köy suyunun inşaat ihtiyacı dışındaki büyük bölümünü bir göle, oradan da denize dökmektedir. Denize su döküş yedi yıldır devam etmektedir. Biz köylüler susuzluktan dillerimiz kurumuş, dudaklarımız çatlamış, gözlerimiz bulanıklaşmış bir halde Gazze'de ya da Kerbelâ'da olduğu gibi acılar içinde kıvranırken, bir Türk kooperatifi yetkililerinin gözlerimizin içine baka baka köyümüz suyunu denize dökmesi acılarımızı bir feryat haline dönüştürmektedir. Çok Sayın TBMM Başkanımız ve

çok Sayın Başbakanımız, tarihte şanlı Hektor'un öldürülmesinden sonra dul eşi Andromakhe'nin, oğlu Astyanaks'ın yüksek bir kaleden atılarak öldürüleceği haberini aldığı zaman ana yüreğinden kopan feryadı [17] hatırlatan feryadımıza kulaklarınızı tıkamamanızı, köylüleri ilgilendiren yasaların uygulanmasını bürokratların takdirine bırakmamanızı, hakkımız olan köy suyundan eşit ölçüde faydalanmamız için mevcut yasaları şefkatle uygulatmanızı, nüfusumuzun yarısını oluşturan köylüleri de huzura kavuşturmanızı saygıyla tekrar arz ederim. Çünkü bürokratlar 7478 sayılı Köy İçme Suları Yasası'nı, köylülere eşit ölçüde uygulamıyor. 3202 sayılı yasanın 2. maddesi (e) bölümü, köydeki suların ihtiyaca göre köye ya da köylere bağlı yerleşim birimlerine tahsis etmek ya da tahsis biçimini değiştirmek görevini Köy Hizmetleri Genel Müdürü'ne verdiği halde, bu müdürlük yedi yıldan beri bu görevini neden yapmaz? Kendisini ve emrindeki personeli neden yasaların üstünde sayar? Yasayı köylere eşit ölçüde uygulayacak olanların çalışmalarını neden engeller?

Yukarıda da belirttiğim gibi daha önceleri içme suyu için Başbakanlık'a ve Köy İşleri Bakanlığı'na yaptığım başvurular üzerine bu Genel Müdür: "Sen su için yüksek makamlara başvuruda mı bulunursun, ben sana gösteririm." dercesine, mahallelerimiz içme suyu İzmir Köy İşleri Bölge Müdürlüğü'nün 24.10.1988 gününde resmen Kıyıkışlacık projesine alındığını devlet taahhüdü olarak bildirdiği halde, bu taahhüdün 1434 gün sonra Genel Müdür, mahallelerimizi, köyümüz Kıyıkışlacık su projesinden çıkardığını ve çok uzaktaki Kazıklı içme suyu projesine aldığını bildirmiştir. Bu, mahallelerimizin içme suyunun en azından 15 yıl sonraya ertelendiği, köy suyunun denize dökülmesine 15 yıl daha seyirci kalacağımız anlamına gelmez mi Sayın Büyüklerim?

3- Kıyıkışlacık Köyümüz eski İASSOS uygarlığının ticaret merkezi, Ege turizm bölgesinin başında yer almıştır. Milas Belediyesinin mücavir alanı içindedir. Bu yüzden sekiz yıldan beri köyümüzün her yıl 700 milyon liraya yaklaşan emlâk vergilerini, Milas Belediyesi kasalarına yatırırız. Milas Belediyesi köyümüzün bu paralarını yalnızca alır. Aldığı paralara karşılık köye bir hizmet yapmaz. Hatta yapmayı düşünmez bile.

---

17 *"Yavrum, benim canımdan daha değerli yavrum. Talihsiz anneni bırakarak bir düşmanın elinde ölmeye gidiyorsun. Ağlıyor musun oğlum? Felaketini mi hissettin? Niçin kolların bana sarılıyor? Niçin eteklerime sarılıyorsun? Küçük bir kuş gibi kanadımın altına saklanıyorsun?.. Artık Hektor toprağın altından çıkamayacak. Müthiş mızrağıyla seni kurtaramayacak. Korkunç ve merhametsiz bir düşüşle başın kırılıp son nefesini vereceksin. Boş yere mi seni göğsümde büyütmüşüm? Boş yere mi doğduğun günden beri acı ve ızdırapla kendimi bitirmişim? Sana süt veren göğsümü bir daha kucakla. Onu kollarının arasında bir daha sık. Yüreğini yüreğimin, ağzını ağzımın üstünde bir daha sık. Ey barbarlara yakışan işkenceleri keşfeden Yunanlılar! Acaba şu masum yavrudan ne istersiniz!... (Içtihat Dergisi, 1927, Türkçeye çeviren: Salih Zeki)*

Kıyılarımızı temiz tutmak için ihtiyacımız olan 50 çöp bidonunu belediyeden istedik. İki yıldır koştururuz, alamadık. Parlamenterlerimiz yasa yapılırken, köyden alınan paranın % 80'i köy hizmetlerine harcanır diye bir madde koysalardı, belediyenin tavrı daha başka olurdu. Gerçekte Milas Belediye Başkanı Fevzi Topuz çok enerjik, yüreğinde hizmet aşkı taşıyan, yurtsever bir kişiliğe sahiptir. Ancak yasal bir zorunluluk olmadığından yalnızca imar tatbikatı ve cezalarından aldığı paraların bir bölümü ile köyün imar planını yaptırmaktadır. Köyün diğer problemlerine ilgi duymamaktadır.

Genelde şehirli daha zengin, köylü şehirliye kıyasla daha fakirdir. Bu yüzden çok zeki olan köylüler. "İslam dini zengin kimselerin fakirlere zekât, fitre ve sadaka vermelerini emrettiği halde, emlâk vergisi yoluyla bunun tam karşıtı yapılmakta, fakir köylüler zengin şehirlilere fitre, sadaka ve zekât vermektedirler." esprisini yapmaktadırlar. Ben de bu espri üzerine düşünüyor, bu espriyi çürütecek bir fikir bulamıyorum çok Sayın Büyüğüm. Bu emlâk vergilerimizi devlete versek o zaman herkes bunu anlayışla karşılar. Ama bu belediyeler köyümüzden her yıl aldığı 700 milyon lirayı ne yapar? Şehir halkının mutluluğu için onların temizlik, su, yol, mezarlık, elektrik gibi işlerine bakar. Peki köyde oturan fakir vatandaşların bu hizmetlere ihtiyacı yok mu? Köylülerin bir yıllık medeni ihtiyaçları 1600 lira ile karşılanabilir mi çok Sayın Büyüğüm. Köy halkının mutluluğu için kim hizmet verecek?

Çevremizdeki köyler Belediye mücavir alanı içinde olmadıkları için emlâk vergisi vermezler. Neden? Nedeni belli değil. Ama bu köylerde her yıl 700 milyon liraya ulaşan pamuk, zeytin, ayçiçeği gibi tarım ürünlerinden gelirleri olanlar var. Milyarlarca liraya ulaşan emlâk satanlar da var. Bunlar yalnızca bağlı bulundukları köy bütçesine 20 lira para vermekle mükelleftirler. 2000 nüfuslu köylerde belediye kuruluyor. Neden 500 nüfuslu köye kurulmuyor? Nedeni belli değil. Belki de 2000 nüfuslu köyler ağlamasını bildikleri için Belediye kurularak istedikleri karşılanıyor.

Bütün bu gerçekler yeniden değerlendirilerek yalnız mücavir alan içindeki köylerin değil, bütün köylerin emlâk vergisine bağlanmasını, her köyde birer belediye kurulmasını, köy emlâk vergilerinin şehir belediyelerinden alınarak köy belediyelerine yatırılmasını, köylerde belediye kuruluncaya kadar geçecek zaman içinde emlâk vergilerinin köy bütçelerine yatırılması için acele yasa tasarısı hazırlanmasını ve TBMM'ye sunulmasını, bu suretle çok büyük Atatürk'ün tâ 1922 yılında bile köylerde gerçekleştirilmesini istediği ve Türkiye Büyük Millet Meclisimize vasiyet ettiği hususların gerçekleşmesine katkıda bulunmanızı saygı ile dilerim.
2.3.1993

Mehmet Ali Eren Kıyıkışlacık Köyü / MİLAS

Cumhuriyetimiz Ve Demokrasimiz Tehlikededir

76 yıl önce,[18] 12 Haziran 1919'da Amasya'da 9. Ordu Müfettişi Mustafa Kemal başkanlığında, Amiral Hüseyin Rauf Orbay, General Ali Fuat Cebesoy ve Albay Refet tarafından ve Erzurum'daki 15. Kolordu Komutanı Kazım Karabekir ile Konya'daki 2. ordu Müfettişi General Cemal Paşa ile de telgrafla haberleşerek hazırlanan ve ulusa duyurulan 6 maddelik "Amasya Kararları" adlı çok önemli resmi yazının birinci maddesi şöyledir: "Vatanın bütünlüğü ve milletin bağımsızlığı tehlikededir. İtilaf devletlerinin etkisi ve kontrolündeki merkezi hükümet (padişah hükümeti), görevini yapamamaktadır. Milletin bağımsızlığını, yine milletin kesin kararları kurtaracaktır." Bu sözlerle ifade edilen karanlık olayların benzerlerinin bugün de yurdumuzda yaşama geçirilmesi için kimi çevrelerde olağanüstü çaba gösterilmektedir.

Cumhuriyet yönetiminin kurduğu laik düşünce temeli ile laik düşüncenin yeşerttiği demokrasiyi ve Cumhuriyet'i yıkmak için toplumumuzun birçok kesiminde akıllara durgunluk verecek ölçülere varan iftiralar, yalanlarla örülen senaryolar hazırlanmakta; bu senaryolarla medyanın da baskısıyla yurttaşlarımız etki altında bırakılmaya çalışılmaktadır. Bu yalan sözler ve senaryolar etkisini göstermiştir. TBMM'de Anayasa'nın 24. maddesi görüşülürken belli kişilerin ve partilerin laik düşünceyi, Cumhuriyet'i ve demokrasiyi yıkmayı amaçlayan konuşmaları ve davranışları tehlikenin kapsamını ve derinliğini gözler önüne sermiştir.

Toplumumuzun büyük bir bölümünde, devletleri ayakta tutan ahlâki değerler yozlaştırılmıştır. Alışverişte, iktisadi hayatta olması gereken ahlâkî değerler gözardı edilmiş, daha çok kazanma, daha çok para biriktirme hayatın en önemli amacı haline getirilmiştir. "Toplumumuzu çökertecek ve ileride tarih sahnesinden uzaklaştırmaya götürecek bu durumdan kurtulmamız mümkün mü?" diye bir soru sorarsanız ben Mehmet Ali Eren, 86 yaşında, Cumhuriyet'in kurulmasından önce padişahlık devrinde de yaşamış, o devrin acılarını tatmış, Cumhuriyet'in kurulmasında katkısı olmuş emekli bir eğitimci olarak:

"Mümkündür, ama zordur." derim.

Sayın Yurttaşlarım,

76 yıl önceki gibi içinde sürüklendiğimiz tehlikelerden kurtulup, Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyet'imizin yönetiminde üniter, hür ve bağımsız bir ulus olarak yaşamımızı devam ettirebilmemiz için, yeniden çıkacak Atatürk gibi dahileri beklemek olanaksızdır. Çünkü onlar bazen bin yılda bazen de on bin yılda ancak bir defa gelirler. Bizim gibi doğru ve ahlâklı insanların dernekler bünyesinde birleşmemiz, tek bir kütle halinde fikir savaşına atılmamız, yalan sözler ve uydurma senaryoların karşısına

---

18 *Mehmet All EREN'in "Cumhuriyetimiz ve Demokrasímiz Tehlikededir." yazıları 1995'te Milas "Önder" ve "Menteşe" gazetelerinde yayımlandı.*

gerçeklerle çıkmamız, yürüyen gerçeğin aydınlığında yalan söz ve senaryoları çürütmemiz gerekmektedir. Bu alandaki düşüncelerimi bilgi ve ilginize arz ederim:

1- Büyük devlet adamımız rahmetli İsmet İnönü'nün: "Bir memlekette namuslu ve ahlâklı olan kimseler, en azından namussuz ve ahlâksız insanlar kadar atılgan ve mücadeleci olmadıkça, o ulus esenliğe kavuşamaz." sözleri yurdunu ve ulusunu seven ahlâklı insanların kılavuzu olmalı, bu yolda dakika geçirmeden birleşerek fikir savaşına atılmalıdır.

2- Büyük Tanrı'nın yalnızca insanlara, kendi özünden bir parça olarak verdiği aklımızı işletmemiz, doğruyu aramamız, doğruyu yanlıştan ve yalandan kesin olarak ayıracak bir düzeye aklımızı ulaştırmamız gereklidir. Doğruyu bulmak için kişisel çaba göstermeyi, gerektiği yerde özveride bulunmayı bir ahlâk öğesi olarak kabul ederek hemen fikir savaşına atılmalıyız.

Ahlâk, bilindiği gibi, insanın doğuştan getirdiği ya da sonradan kazandığı bir takım davranış biçimleri, huylar, durumlar, manevi düzeyi belirleyen tutum ve davranışlardır. Öğretide felsefenin bir koludur. Ahlâkî değer yargılarının bir bölümü zamanla değişir. Toplumdan topluma farklılıklar gösterir. Ancak ahlâkın iki öğesi var ki, bu iki öğe hiç değişmez. Bu öğeleri, Avrupa uygarlığının en büyük adamı, ciddi görev duygusunu toplumlara aşılayan Kant, bir cümle içinde en iyi şekilde ifade etmiştir. "Zati mükemmeliyet ve gayrin mutluluğu, kişinin olgunluğa ulaşması ve toplumun faydasını daima gözönünde bulundurmasıdır."

Nüfus cüzdanımda 1329 (1913) yazılı ise de, doğduğum yıllarda Niğde ve Kayseri yöresi gençlerine Yemen'de askerlik görevi verilmesi ve bunun da en azdan yedi yıl olması nedeniyle, babalarımızın, çocuklarının biraz daha kartlaşarak askere gitmelerini sağlamak için 4 ya da 5 yaş küçük yazdırdıkları babam Hacı Osman Eren tarafından bana söylenmiştir. Ayrıca dedem Hacı Abdurrahman'ın Mekke'den getirdiği Kur'an'ın sonuna da doğum tarihimin 1325 (1909) olarak not edildiğini gördüm.

1919'da Ulukışla hanı ağzına kadar silah ve cephane dolu idi. Padişah hükümetinin harbe ara vermesi için bütün silahların İngilizlere teslim edilmesi şartı vardı. Mustafa Kemal'in yol göstermesi ile Türk memurlar İngiliz yetkili komutana başvurarak:

"Trenlerimizi çalıştırmak için taş kömürümüz yok. Lokomotifleri odunla yürütmek zorundayız. Bu nedenle silah teslimi uzuyor. Kısa zamanda bu silahları size teslim edebilmemiz için Samsun'a bir gemi gönderin, silahlarımızı size oradan teslim edelim." teklifini yaptılar.

Olumlu cevap alınınca Ulukışla hanındaki on binlerce silah Niğde ve Kayseri üzerinden Samsun'a gönderildi. Bu silahların hepsi Mustafa Kemal'in eline geçti. Ulukışla hanına her gün 60 kadar çift atlı araba gelir

ve onlara silah yüklenirdi. Ulukışla erkekleri hep cephelerde olduğundan arabaları biz çocuklarla kadınlar yüklerdi. Ben de bu silah yükleme görevinde 15 gün kadar çalıştım ve bu suretle Cumhuriyet'imizin kurulmasına katkı sağladım.

İmparatorluğun son devresinde askerler açtı. Kışladaki silahları bekleyen askerler, torbalarına maytap tabancalarını doldurur, sokaklara çıkar, bu tabancaları çocuklara gösterir, ekmek karşılığında da bu tabancalardan birer tane verirlerdi. Bir defasında askerlerden biri, maytap tabancasına bir mermi koydu. Tabancayı gökyüzüne çevirerek ateşledi. Mermi patladı, havayı aydınlattı. Bu tabancadan ben de almak istedim. Evimize koştum. Bir leğen dolusu yufka ekmeğin yarısını aldım. Büktüm, koltuğumun altına alarak askerlere koştum. Ekmeği onlara verdim ve tabancayı aldım. Eve getirdim. Fadik Ninem tabancayı gördü. Askerlerden aldığımı öğrendi. Beni azarladı ve öfkeyle:

"Bu tabancalar mirîdir." dedi. Devlet malını alanların eli kurur.

Amcam Mehmet'i çağırdı. Tabanca ile birlikte bir tutam ekmek verdi ve kışlaya gönderdi. Askerlere teslim ettirdi.

Ulukışla köylerinin çoğunda padişahlık devrinde cami yoktu. Maden Köyü gibi Rumların çoğunlukta olduğu beş köyde kilise vardı. 1590'da Öküz Mehmet Paşa tarafından yaptırılan hanın çok görkemli camisi, padişahlık devrinde 330 yıl yarım kaldıktan sonra Cumhuriyet devrinde tamamlanarak ibadete açıldı. Padişahlık devrinde camisi olan köylerin ve kasabaların imamlarının çocukları hem okuma hem de yazma bilmezlerdi. Eski Osmanlıca yazıyı okumak ve yazmak çok zordu. Dünyada gelmiş ve geçmiş bütün devlet adamlarının, özellikle Çin devletinin yapamadığı harf devrimini Atatürk yapmış ve bizlere bugün okuması ve yazılması çok kolay öğrenilen ABC harfleriyle okuma ve yazma olanağı sağlamıştır.

Halk, özellikle köylüler inek, koyun ve keçi gibi hayvanları sürüden ayrılır ve dağda kalırsa hocalara koşar ve hayvanlarına, kurt yemesin diye "kurt ağzını bağlama" adlı dualı bir ip bağlatırlardı. Ayrıca hocalardan hastaları iyileştirmek, geçimsizler ve küsleri barıştırmak için düz ya da şirinlik muskası alırlardı. Ulukışla'nın Çıkrık adlı ağılında Ateş Ali'nin damında kasabanın en ünlü iki hocası, Konya medresesi mezunu Hocazade Halil Efendi ve Kadızade Halil Efendi'nin yanında İbrahim Hasan'la Camgöz Mehmet, sırtları kene dolu koyunları getirir, koyunlardan ikişer kene alır, ağzında çiğner, kanlı tükürüğünü koyunun sırtına püskürtürdü. Buna "efsun" derlerdi. Bu suretle koyunların keneden kurtulacağına inanırlardı. Bu çok ünlü hocaların bu olaya hiçbir tepki göstermediklerini hayretle ve ibretle hatırlarım.

Yurdumuzdaki köy ve kasaba camilerinin büyük bölümü Cumhuriyet devrinde yapılmıştır. Bilgili din görevlileri de yine Cumhuriyet devrinde yetişmiştir. Sayıları 600'e yaklaşan imam-hatip okullarından çıkan

mezunlar imam-hatip ihtiyacının yirmi kat fazlasıdır. Bilim verileri bir kişinin mesleği dışında kullanılmasının toplumun zararına yapılan bir iş olduğunu saptamasına rağmen, hırslı politikacılar bu işsiz din adamlarının meslekleri dışında, kendi partilerine çıkar sağlamak amacıyla millî eğitim, içişleri ve güvenlik kadrolarında çalıştırmayı yeğlemektedirler. Bu konudaki tarihi saptamalarımı yazmadan önce benim bu yazdıklarımın, padişahlık ve Cumhuriyet devrine ait gözlemlerimin doğru mu, yoksa yanlış mı olduğu hakkındaki görüşlerinizi kendi aklınızın süzgecinden geçirmenizi, kılı kırk yararcasına inceleyerek kendi aklınızla karar vermenizi özellikle rica ve arz ederim. Çünkü iyi bir yurttaş olmanın, ahlâklı olmanın, kısaca insan olmanın ve Tanrı katında itibarlı olmanın ilk şartı doğruyu aramak ve kendi aklımızı kullanarak doğruyu bulmak için çaba göstermek ve alın teri dökmektir. Bu nedenle düşüncelerimi tarih ve tarih uygulamalarının süzgecinden geçirerek, sizin de aklınızın süzgecinden geçirmeniz dileğiyle arz ediyorum.

İslam dininin doğmasında, gelişmesinde ve yükselmesinde insan aklına durgunluk verecek ölçülere ulaşan zorluklar, acılar ve olumsuzluklara cesaretle göğüs geren Hz. Muhammed, bütün hayatı boyunca bir an olsun ümitsizliğe düşmemişti. Bütün sözleri ve davranışları içtendi, toplumun faydasınaydı. Kişinin ve grubun çıkarını toplumun çıkarının önüne geçirmek yönünde en ufak bir söz ve davranışına rastlanmamıştır. Hayatının çocukluk, gençlik ve olgunluk bölümlerinin tamamında aklını kullanmış ve gerçeği aramıştır. İslam dininin doğmasına, yayılmasına ve halkının yükselmesine birinci derecede hizmet edenlerin başında Hz. Muhammed gelir. Din inançlarının ve törelerinin bir mezhebin baskısından kurtularak her inananın inandığı ibadeti serbestçe yapmasını, dini politikanın etkisinden, hilesinden, çıkarından arındırarak Tanrı'nın istediği yöne, bilim yönüne çevirerek bütün Müslümanların kölelikten kurtulup, ekonomik bağımsızlığa ve insanlık ailesi arasında şerefli yerini almasını sağlayanların başında Hz. Muhammed'den sonra Gazi Mustafa Kemal Atatürk gelir. Çünkü o, Hz. Muhammed gibi aklını kullanmış, "Hayatta gerçek kılavuz akıldır, bilimdir ve tekniktir." demiştir. Atatürk, şeriat hileleriyle ve safsatalarla tıkanan bilim ve akıl yollarını, gerçek din özgürlüğünü sağlayan laiklik prensibi ile açmış ve Müslüman ülkelerin kölelikten kurtulup, bağımsız ve özgür devlet olmalarında katkı sağlamıştır.

Hz. Muhammed dışında İslam büyüklerinden hiçbiri, İslam uluslarının kölelikten kurtulmaları ve bağımsız birer devlet olmaları için Atatürk derecesinde ne bir çaba göstermiş ne de etkili olabilmişlerdir.

Tarihte Müslüman ülkelerde, esir pazarlarında kadın-erkek binlerce köle haraç mezat satılırken, onlara insanlık hakkı tanınmazken, ne yazık ki bir Hiristiyan olan Amerika Cumhurbaşkanı Lincoln 1863'de "İkiye bölünmüş bir ülke daha fazla ayakta kalamaz.", "Bu ülkenin yarı

köle yarı hür olmaya katlanabileceğini sanmıyorum." sloganlarıyla başlayıp, Amerika Birleşik Devletleri güneyindeki altı devlete karşı savaşa girmiş ve iki yıllık silahlı çatışma sonunda başarıya ulaşmış ve Amerika'-da köleliği kaldırmıştır.

Ülkemiz dışında İslam ülkelerinin tümünde adalet dağıtımı şeriat yolu ile yapılmaktadır. Şeriat yoluyla adaleti dağıtanlar, kişi ve grup çıkarlarını toplumun çıkarları önüne geçirebilmek ve Tanrı buyruğunu kendi çıkarları doğrultusunda yorumlamak için hile-i şeriye adı ile adalete hileyi sokuşturmuşlardır. Hilenin sözlük anlamı, birini aldatma, yanıltma için yapılan düzendir. "Hile-i şeriye" ise "kanuna karşı hile, Tanrı buyruğunu hile yoluyla çıkarına kullanma" anlamına gelir. Şeriat yoluyla adalet dağıtma işi, Osmanlı İmparatorluğunda ve yurdumuz dışındaki bütün Müslüman ülkelerde kimi farklılıklarla uygulanmıştır. Onbinlerce masum Müslüman hile-i şeriye nedeniyle zarar görmüşlerdir. Bunun başlangıçtan itibaren önemli aşamalarını birer birer açıklayalım:

Bilindiği gibi Hz. Muhammed'in 8 Haziran 632 yılında vefatından sonra şeriatın ilk uygulamasını Hz. Ebubekir yapmıştır.

Hz. Muhammed vefat edince, cenaze başında Hz. Ali ile kadınlar kaldı. İslam büyükleri cenazeyi bırakarak politika toplantılarına koştular. Hz. Ömer, Hz. Ebubekir'i yanına alarak halife seçimi için Beni Saide'nin evi damında toplanan islam büyüklerinin (ashabın) toplantısına yetişti. Söz alarak Hz. Ebubekir'in halife olmasını etkili sözlerle öğütledi. Yerinden kalkarak Ebubekir'e biat etti. Oradakilerin de biat etmelerini sağladı. Hz. Ebubekir de gönül borcunu ödeyerek iki yıl sonra ölümünde Hz. Ömer'in halife olmasını sağladı.

Halife seçiminin ikinci gününde, Hz. Fatma Ali'yi de yanına alarak Hz. Ebubekir'e gitti. Ona: "Babamın mirasını istiyorum." dedi. Bu miras Hayber yakınlarındaki Fedek adlı kasabada Yahudilerden politika yöntemiyle alınan geniş hurmalık ve tarım toprakları ile Hayber savaşının kazanılması ile Hayber topraklarından Hz. Muharnmed'in hissesine düşen topraklardı. Hz. Ebubekir cevap vererek:

"Ey Allah Resulunun sevgili yavrusu, değerli babanız bize varis olunmaz buyurmuşlardır. Bu nedenle bu toprakları sana veremem." der. Hz. Fatma:

"Resulullah bu kurala, Ümmü Eymen'e söylediği, "Fedek toprağını Fatma'ya veriyorum." sözleriyle bir istisna getirmiştir. Hz. Ali söz alarak, Halifenin dayandığı hadisi Kur'an'dan okuduğu ayetlerle hükümsüz hale getirir. Buna rağmen Hz. Ebubekir kararından dönmez.

Evine çok üzgün, öfkeli dönen Hz. Fatma, bundan sonra yaşadığı yarım yılı bulmayan hayatı boyunca bir defa olsun gülmemiştir.

Bir süre sonra Hz. Fatma peygamber mescidinde (mescidi nebivide) görüldü. Orada Arap Edebiyatı'nın en güzel örneğinden birini oluşturan konuşmasının çok kısa bir bölümünü, İstanbul Üniversitesi İlahiyat

Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Sayın Yaşar Nuri Öztürk'ün bir yazısından aktarıyoruz. Hz. Fatma mescitteki insanlara (Ashaba) seslenerek;

"Sizler, Ey Allah'ın kulları! Sizler, Allah'ın sınır ve yasakları üzerinde bekçileri, dinin ve vahiylerin taşıyıcılarısınız. Sizler kendi benlikleriniz üzerine Allah'ın emirlerisiniz. Sizler, diğer milletlere de hakikat tebliğcilerisiniz. Ve sizler, Allah'ın aramızdaki haklarının, ahdinin, emanetinin de koruyucularısınız.

Ey insanlar! Biliniz ki ben Fatma'yım. Ve babam Muhammed Mustafa'dır. Sözün ilkini ve sonunu söylerim. Konuşmamda lüzumsuz, davranışımda münasebetsiz bir şey yoktur. Şimdi siz tutup benim kendi babama varis olmayacağımı söyleyebilir misiniz? Cahiliye ahlâkıyla hükmediyorsunuz. Yoksa bilmiyor musunuz durumu? Hayır, biliyorsunuz. Şu parıldayan güneş kadar açık biliyorsunuz ki, ben Muhammed'in kızıyım. Ey Ebukuhafe'nin oğlu (Ebubekir)! Allah'ın kitabında senin için babasına varis olur diye yazılı iken, benim için varis olamaz diye mi yazılı? Çok çirkin bir iş yapıyorsun. Allah'ın kitabını göz göre göre bir kenara mı itiyorsun? Yoksa Kur'an'ın hükümleri benim için geçerli değil mi? Benimle babam arasında veraset ve akrabalık işlemiyor mu? Mírasla ilgili ayetler size mi özgü? Babam onların hükümleri dışında mı kalıyor? Yoksa iki millet var da ben ve babam bunların ikincisinde miyiz? Yoksa Kur'an'ın inceliklerini siz babamdan ve onun amca oğlu Ali'den daha iyi mi biliyorsunuz?

Ve siz Ensar! Allah'ın resulü babam: 'Kişinin varlığı evladında korunur.' demez miydi? Ne kadar çabuk unuttunuz, ne kadar acele olarak yeni şeyler icat ettiniz? Ey insanlar! Yaptıklarınız Allah'ın gözü önünde oluyor. Ve ben, size acıklı bir azabı da haber vermiş olan bir nebinin kızıyım. Yapın yapacağınızı, biz de yapalım yapacağımızı. Ve bekleyin sonucu. Biz de bekleyelim."

Konuşma bittiğinde mescitteki insanlar birbirine bakmıştı. Ağlayanlar, feryat edenler, bağıranlar... Ortalık bir mahşer yerine dönmüştü. Hz. Fatma mescitten ayrılıp evine kapandı. Şeriat adaleti hükmünü işletti. Hz. Fatma, babasının çok geniş topraklarından bir karışını dahi veraset yoluyla alamadı.

Hz. Muhammed'in vefatından bugüne kadar 1363 yıl geçmiştir. Hz. Ebubekir'den başlayarak bugüne kadar Türkiye Cumhuriyeti dışındaki bütün Müslüman ülkelerde ve devletlerde şeriat hükümleri uygulanmış ve uygulanmaktadır. Şeriat, insanlar tarafından düzenlenen, uygulanan ve geliştirilen hukuk ve hukuk bilimi değildir. Bugünkü Ceza Hukuku Şeriatta Ukubat, bugünkü Ticaret ve Borçlar Hukuku ile Medeni Hukuk da Muamelat adıyla uygulanmaya çalışılmıştır. Ancak yeryüzünden gelmiş, geçmiş hiçbir Müslüman devlet şeriat hukukunu tam olarak uygulayamamıştır. Zamanın getirdiği ihtiyaçlar ve zorunluluklar karşısında şeriata karşı hile anlamındaki hile-i şeriyeyi bir kural olarak getirmiş ve

hukuka hileyi sokmuştur. Uzak ve yakın zamanlardan örnekler vererek uygulamayı anlatmaya çalışalım. 1967'de Konya'nın merkez ve Obruk bucakları köylerinde görevli olarak çalışıyordum. Köylülerle yaptığımız sohbetlerde birçok köylü traktör ve biçer-döver makine taksitlerini Haziran ayında ödeyebilmek için Konya'daki tanıdığı tüccara gider ve iki aylığına on milyon lira borç para ister. Tüccar: "Param yok, ama sana kumaş satabilirim." der. Bu cevaptan hoşlanmayan köylü: "Ben kumaş istemem. Kumaşı ne yapayım." der. Traktör ve biçer-döver taksitlerini ödemek için 10 milyon liralık nakit para lâzım. İki ay içinde harmanım kalkacak, o zaman paranın tamamını birden öderim.

Örtülü planını uygulayan kurnaz tüccar: "Sana satacağım 15 milyon liralık kumaşı, 10 milyon liradan tekrar satın alır ve paranı da peşin veririm." der. "Bu suretle faiz alıp haram bir iş yapmamış olurum."

Tüccarın bu davranışı, normal faiz parasının çok daha fazlasını başka bir ad altında hile yoluyla almak ve Tanrıyı aldatmak girişimi değil mi Sayın Okuyucularım?

1363 yıllık şeriat tarihi incelendiğinde Tanrı buyruğu uygulamasında çok büyük hatalara düşüldüğü, hırsız sanılan kişilerin kollarının kesildiği, bunlardan bir çoğunun sonradan suçsuz olduğu ve hırsızlığı başkasının yaptığı anlaşılsa da kesilen kollarının yerine takılamadığı; zina sanığı kadının yarı beline kadar köy ya da kasaba meydanında çukura konuldukları, köy ya da mahalle halkının taş atarak kadını öldürmeleri olağan sayılmış; fakat sonradan, taşlanarak öldürülen kadınların suçsuz oldukları maddi kanıtlarla ortaya çıktığı halde kadının diriltilemediği, taşlayarak öldürenlerin de bir cezaya çarptırılmadıkları ibretle görülmüştür.

Şeriata göre kadın erkek eşitliği yoktur. Kadınlar eksik yaratılmış insanlar olarak görülmüştür. En basit kanıtı da varlıklı bir erkeğin dört kadınla evlenmesi doğal hakkı olduğu halde, ne kadar çok varlıklı olursa olsun bir kadının birden fazla erkekle evlenmesi en büyük suç sayılmıştır.

Bugün şeriatı uygulayan ve bir milyarı aşkın nüfusa ve çok büyük petrol ve maden rezervlerine sahip olan Müslüman ülkelerin tümünün bilime katkısı yüzde 1'in altındadır.

Bu durum bütün Müslüman toplumlar için yüz kızartıcı bir geriliktir. Büyük Tanrı kendi özünden bir parça olan akıl yeteneğini Hıristiyanlar, Museviler, Budistler ve diğer din sahiplerine verdiğinden daha az olmamak üzere Müslüman ulusların bireylerine de vermiştir. Müslümanlarda bu akıl yeteneği ve maddi zenginlik olduğu halde, bilim ve teknikte geri kalmanın elbette bir ya da birçok nedeni vardır. Bilim adamlarınca ve üst düzey ilahiyat görevlilerince bilim metodları uygulanıp, nedenler bulunup, bu nedenleri giderici tedbirler alınmadan, alınan önlemler cesaretle uygulanmadan bilimde ilerleme olanaklı değildir. Bu yüksek amaca ulaşabilmek için ilk yapılacak iş, çıkarcıların, din duygusu sömürücülerinin,

sahtecilerin baskısından kurtarıp, dine en yüksek saygı özgürlüğü sağlayan laiklik ilkesini bütün Müslüman memleketlerde uygulamaktır. Laiklik ilkesinin öngördüğü gibi dini inanç olarak benimsemek, uygulamada yönetimi devlete, yeni bilgiler üretmeyi de bilime bırakmak zorunluluğu vardır.

Türkiye'de gerçek Müslümanlık ve dine saygı Cumhuriyet devrinde gelmiştir. Kutsal kitabımız, bütün insanlar ve bütün âlemler için indirilen Kur'an'ın amacı; insanları doğruya yöneltmek, suça götüren yollardan ve eylemlerden kurtarmaktır. Bu amaç padişahlık devrinde gözardı edilmiş, bir yandan Arap milliyetçiliğinin etkisi, diğer taraftan çıkar kaygıları Tanrı emrinin önüne geçmiştir. Bu devre ait anılarım hâlâ canlıdır.

O dönemde ilkokullarda Kur'an dersleri okutulurdu. Hocalar cumaları öğrencileri camiye götürüp namaz kıldırır, din öğütlerini (vaaz) dinletirdi. Namaz ve vaaz, Arapça sözlerle yapıldığı için, bundan hiçbir şey anlamazdık. Esasen Türkçe konuşan halka devlet de Arapça, Farsça ve Türkçe karışımı Osmanlıca sözlerle işlem yapıyor, onlar da bundan birşey anlamıyordu. Bir dilekçe yazdıran halk, dilekçe içinde anladığı bir kelime yazılırsa, dilekçenin etkili yazılmadığını sanırdı.

Vaazın sonunda okunan bir cümleyi anlardık. O da: “Allah'ım padişahın atını eşkin, kılıcını keskin et.” duasıydı. Padişahlık döneminde padişahlık hem hocayı askere almazdı, hem de hocanın öğrencilerini. Rahmetli babamın Ulukışla'da koyun güden ağabeyim Hüseyin'e Bor medresesinde kayıt tazelemek için bir araba dolusu yağ ve peynir tenekesini Bor'a götürdüğünü hatırlarım. 400 yıllık halifelik döneminde padişah din görevlisini, din görevlisi de padişahı korumuştur. Yine o dönemde halk, namaz kılıp oruç tuttuğu halde, okuduğu ayetlerin anlamını bilmeden ve kavramadan körü körüne okuduğu için, Tanrı buyruğunun amacını gerçekleştiremezdi. Halk arasında hocanın çok zaman hile-i şeriyeye saptığı kanısı ve bu nedenle: “Hocanın dediğini tut, gittiği yoldan gitme.” sözleri yaygındı.

Gerçekten Tanrı bütün insanları Arap olarak, Arap dili konuşan insanlar olarak yaratmamıştır. Hz. Muhammed Arap dilini çok iyi bildiği için, vahiyleri Arap dili ile ifade etmiş ve insanlara duyurmuştur. Bütün insanları Arap dilini öğrenmeleri gerektiğine dair bir kural da getirmemiştir.

Surelerin indirilmesi ile o zamanki Arap toplumunda geçen olaylar arasında kesin bir bağlantı vardır. Hz. Muhammed'in amcaları içinde en zengini olan Ebu Leheb'in, Haşimi ailesinin başkanlığına seçildikten sonra Hz. Muhammed'e en büyük acıları çektirmesi üzerine gelen “Tebbed Suresi”nin içeriği şöyledir:

1- Ebu Leheb'in elleri kırılsın, kendi de yok olsun.
2- Onu ne malı, ne de kazancı kurtaramayacak.
3- O, alevli bir ateşe atılacak.

4- Karısı ona odun taşıyacak.

5- Boynunda hurma lifinden bükülmüş bir ip olacak.

Yukarıdaki surenin içeriğini, anlamını bilmeden, bu anlamı kavramadan, o coşkuyu tatmadan Tanrı buyruğunu yerine getirdiğimizi nasıl söyleyebiliriz.

Hz. Muhammed'e gelen ilk ayet (Ikra) "Oku" ayetidir.

Okuma, hem yazıyı ve kitabı hem de doğayı okuma ve anlamada kullanılır. Yazı ve kitaptaki anlamsız harflerden meydana gelen anlamlı kelime ve cümlelerin anlamlarının kavranarak ve bu kavramlar üzerinde düşünerek yapılan bir iştir. Anlam kavranmadan, kavramlar üzerinde karşılaştırmalar yapılmadan düşünce meydana gelmez. Bu nedenle anlam ve düşünme olmadan göz önünden geçen kelimeler ve sesler okumayı oluşturamaz. Bu nedenle anlamı kavranmadan okunan ayetlerle Tanrı buyruğu ve bu buyruğu gerektiren amaç gerçekleştirilmiş olmaz.

Atatürkçü Düşünce Derneği İzmir Şubesi Başkanı Sayın Özturalı'-nın şu saptamalarını ibretle okuyalım: "1925 devrimcileri için yalnızca ezanın Türçeleştirilmesi yeterli değildir, Kur'an da Türkçe okutulmalıdır. Çünkü Kur'an, anlaşılabilmesi için belirli bir topluma nasıl Arapça indirildiyse, kişilere güçlük çıkartmak için gelmiş değilse, onun derin anlamını çözebilmek için ulusal dile çevrilerek okunması, Tanrı'nın bir buyruğu sayılmıştır."

Bu girişimin öncüsü hiç şüphesiz Atatürk'tür. Yabancı bir kültür sisteminin Türk kültürü üzerindeki yüzyıllarca sürmüş olan baskısına son vermek için devrimci bir atılımla başlatılan Türkçe ezan dönemi 1950 yılına kadar sürmüştür. Tam 17 yıl "Tanrı uludur!" sesleri minarelerden duyulmuştur."

Türkiye'de 17 yıl boyunca her gün beş vakit namazdan önce okunan Türkçe sözlü ezanı şerifin anlamını anlayan Müslümanların yüreklerini dolduran Tanrı sevgi ve saygısı etkisiyle camilere koştuklarını gördüm. Bu gerçek Müslümanlar bilerek ve düşünerek Tanrıya boyun eğdiler, Tanrı buyruklarını yerine getirdiler. Ama 1950 yılında Demokrat Parti iktidara geldi. O zamanki başbakan Adnan Menderes ilk icraatı olarak ezanı şerifin Türkçe okunmasını durdurdu. Arapça sözlerle okunmasını sağladı. Atatürk'ü sevmek ibadettir diyerek Atatürk'e bağlılığını perçinlediğini sanan o zamanki cumhurbaşkanı Celal Bayar da uygulamayı süratlendirdi.

Adnan Menderes ve Celal Bayar, hangi düşünce ile ezanı şerifin Türkçe okunmasını önlediler. Bu seçkin kişiler, sağlıklarında İslam dinine hizmet yaparak öldüklerinde bu hizmetin karşılığı olarak canlı bir kuş gibi cennetin takasına konacaklarını mı sandılar? Maksatları neydi? Yoksa Arap milliyetçiliğinin etkisinde kalarak mı ezanı şerifi Arapçaya çevirttiler? Ya da gizli tuttukları bir çıkar hesapları, daha çok oy toplama kaygıları mı vardı? Bunlar üzerinde düşünerek, çaba sarfederek doğruyu bulmak,

saptamak ve hareketleri doğru temele dayamak, Müslümanlar için hem insanlık görevi ve hem de Tanrı buyruğudur.

Yüce Tanrı'nın kendi özünden bir parça olarak bütün insanlara verdiği aklını kullanmadan, doğruyu araştırıp bulmadan, doğruyu bulmak için çaba sarfetmeden propogandacıların tatlı sözlerine kanarak yalanları doğru kabul eden insanlar, ne insanlık toplumunda ne de Tanrı katında saygı göremez, çünkü suçludur.

Sayın Okuyucularım:

Size gerçeğe ulaşmanız için yardım etmek istiyorum. Görevim Sokrat'ın dediği gibi bir ebenin çalışmasına çok benzer. Bilindiği gibi ebe doğuracak kadının acısını azaltarak sağlıklı bebek dünyaya getirmesine yardım eder. Ben de çeşitli ansiklopedik bilgiler vererek ve sorular sorarak, bunlar üzerinde düşünmenizi sağlayarak doğrunun kendiniz tarafından bulunmasına yardım edeceğim.

Tarih boyunca birçok Arap bilgini İslamın özünden çok, Arap kültürünün başka uluslarca benimsenmesine önem vermiştir. Bunlar ezanı şerifin, duaların ve surelerin, ayetlerin Türkçe okunmasına karşı çıkmışlardır. Oysa Kur'an'ın amacının insanları doğruluğa yöneltmek, suça götüren yollardan ve eylemlerden uzaklaştırmak olduğunu bilirler. Bu amacı gerçekleştirmenin ayetin manasını bilmek ve düşünmekle mümkün olacağını da bilirler. Ayrıca mana bilinmeden ve üzerinde düşünmeden amacın gerçekleşemeyeceğini ve Tanrı buyruğunun yerine getirilemeyeceğini de bilirler. Yine Türkçe okunmasına izin vermezler. Çünkü Arap bilginlerinin amacı Arap kültürünün yayılmasıdır. İstiklâl Marşımızın yazarı, din şairi Mehmet Akif Ersoy bile Arap kültürünün etkisinden kendisini kurtaramamıştır. Ersoy bir şiirinde:

Türk Arapsız yaşamaz,
Kim yaşar derse delidir,
Türk Arabın hem sağ gözü
Hem sağ elidir.

demiştir.

İslamiyetten önceki yıllarda olduğu gibi Müslüman olarak da Türk Arapsız yaşayacak ve yaşamaya devam edecektir. Her vatandaşın Türk tarihini iyi bilmesi gerekir. Türk-Arap ilişkilerinde ortaya çıkan yüzlerce olaydan ikisini bilgilerinize arz ederim:

1- Olaydan 50 yıl sonra İngiliz casusu Lawrence'in hatıraları yayımlandı. Bu hatıralarda, o sırada İngiliz ordusunda subay bulunan Hicaz meliki Şerif Hüseyin'in oğlu Hicaz Şeyhi Abdullah'ın teslim bayrağı açıp, silahlarını bırakan Türk askerini şehit ettikten sonra: "Ne kadar çok Türk öldürebilirsem, o kadar çok sevap kazanırım." dediği unutulmamalıdır.

2- Yurdumuzu parçalamak, milli birliğimizi bozmak için gencecik askerlerimizi ve yurttaşlarımızı öldüren PKK'yı yurdunda eğiten, silah ve

gıda yardımı yapan devletlerin başında Müslüman Suriye ve diğer İslam ülkeleri vardır. Bunu da hatırımızdan çıkarmamamız gerekir. Onun için milliyet şuurundan uzak, sadece ümmet anlayışıyla yazılan şiirlere ve fikirlere itibar etmeyerek milletimizin birliğine, beraberliğine ve devletimizin yüceltilmesine çalışmamız gerektiğine inanırım.

Alman Kalkınması Ve Biz

1955 yılı Ocak ayında [19] Konya Ereğlisindeydim. Ayrancı bucağına bağlı Divle köyünde bir eğitim sorunu çıktı. Müfettiş olarak oraya gitmem gerekti. Bir haftadır ortalık karlı ve buzlu idi. Sıcaklık -35 °C'ın altına düştü.

Trenle Ayrancı'ya gittim. Kiraladığım bir tatar arabasına bindim. Kürklere büründük. Atlar hareket etti. Kasabayı çıkınca karla örtülü köy yoluna saptık. Arabamız sağa sola yalpalıyor, kâh bir kar kümesine çarpıyor, kâh bir çukura dalarak yavaş yavaş ilerliyordu. Korkunç bir soğuk ortalığı kasıp kavuruyordu. Ayrancı baraj alanına yaklaştık. Barajda çavuşlar bir grup işçiyi çalıştırıyordu. Kimi işçi matkapla kayaları deliyor, kimi de kazma kürekle çıkan molozları kamyonlara dolduruyordu. Bize bakan bir çavuşa:

"Kolay gelsin hemşerim" dedim. "Bu soğukta insan çalıştırılır mı? Baksana insan tükrüğü yere düşmeden havada donuyor."

Çavuş:

"Ah hemşerim" dedi. "Biz bu gündüz çalışmaya çoktan razıyız. Amma bir de gece vardiyasında çalışan arkadaşlarımız var. Barajı yapan Alman mühendisleri, bir an önce bu yapıyı bitirip kazançları ile Almanya'da fabrika kuracaklar. Bu yüzden hem kendileri gece gündüz çalışıyor, hem de bizi çalıştırıyorlar."

Çavuşa veda ettim. Arabamız hareket etti. Düşünmeye başladım. Alman halkının güçlükleri adım adım yenerek, bu çok yüksek görev bilincine ve duygusuna; dikkatli, yaratıcı çalışma zevkine nasıl ulaştığını araştırdım. Biz Türklerin de Almanlar gibi çalışma ve yaratma düzeyine ulaşmak için neler yapmamız gerektiğini 37 yıldan beri de düşünüyor ve araştırıyorum. Bulgularımı çok sevdiğim ulusumun bilgisine sunarım. İyi niyetli, yurdunu seven yurttaşlarımdan, yazarlardan, profesörlerden, yöneticilerden, iş adamlarından, herkesten bu konuda katkıda bulunmalarını dilerim.

Bugünlerde seçim atmosferine girdiğimiz için, bütün partilerin lider ve sözcüleri Türk halkına 21. yüzyılın ihtiyaçlarına uygun insan yetiştirdiklerini ve yetiştireceklerini çok yüksek sesle söylemektedirler. Bu sözler

---

19 *M. Ali Eren'in "Alman Kalkınması Ve Biz" makalesi Ekim 1991'de Milas Önder gazetesinde yayınlandı.*

ne dereceye kadar gerçeği yansıtıyor? Ziya Paşa'nın gerçeği yansıtan şu şiirini yazarak, bulgularımı arzediyorum:

“Ayinesi iştir kişinin lafa bakılmaz
Şahsın rütbe-i aklı görünür eserinde.”

Bulgularım şöyledir :

Alman halkı, İkinci Dünya Savaşı'nda bilim ve teknik adamlarının çok büyük bir bölümünü savaş alanlarında kaybetti. Bir bölümünü de Ruslar ve diğer uluslar kaçırdılar. Kara, deniz ve hava kuvvetleri tamamen yok edildi. Okulları, hastaneleri, iş sahaları, yerleşim alanları ve şehirleri hava saldırılarıyla yıkıldı. Önemli fabrikaları sökülerek başka ülkelere götürüldü. Maliyesi çöktü. Halkı parasız ve aç kaldı.

Harp sonunda bölünen Batı Almanya’da halk, disiplinli, dikkatli, bilinçli ve yaratıcı bir zihniyetle çalışmaya başladı. Bugün Almanlar dünyanın en çok gelişmiş, bilim ve teknikte yaratıcı güce ulaşmış uluslarının en ön safında yer almaktadır. Çok zenginleşmiştir. Yıkılan ve yakılan bütün binalarını, fabrikalarını çok daha kusursuz bir biçimde yeniden yapmıştır. Başka uluslara milyarlarca dolar borç ve hibe verebilecek güce de kavuşmuştur.

Bu ilerlemede Almanların yetiştirdiği bilim adamları ve filozofların kitapları çok önemli rol oynamıştır. Avrupa uygarlığının çok büyük adamı Alman filozofu Kant’ın kitapları ve özellikle “Ameli Aklın Tenkidi” kitabı çok önemlidir. Bu kitap Almanları “mutluluğun hakkiyle yapılan görevden sonra duyulan ferahlık” olduğu bilincine ulaştırmıştır. Ahlâkın da “kişisel kusursuzluk ve başkalarının (gayrın) mutluluğu” olduğu düşüncesini Almanlara aşılamıştır. Alman mucizesi de bu suretle ortaya çıkmıştır.

Bizim de ulus olarak fikirlerinden ve yaptıklarından faydalanacağımız büyük Atatürkümüz vardır. Bizim Kant gibi fikirlerinden faydalanacağımız bir filozofumuz yetişmemiştir. Üstelik Milli Eğitim Bakanlığı YÖK’le işbirliği yaparak üniversitelerdeki felsefe öğrenci kadrolarını daraltmıştır. İş çevrelerinin isteklerini de yerine getirerek okullarımızdaki felsefe derslerini dogma ağırlıklı yetişen personele verdirmekte ve öğrencilerin hür düşünce ve yaratma gelişimini önlemektedir. Televizyonda ve radyoda 21. yüzyılımızın ihtiyaç duyduğu insan yetiştirmeyi amaçladığını açıklayan Sayın Milli Eğitim Bakanımız, yine iş çevrelerinin isteklerine uyarak yüzlerce imam-hatip okullarına, yurdumuzdaki imam-hatip meslek ihtiyacının 12 katı çoğunluğunda öğrenci almıştır. Bakanlık ve YÖK, ilahiyat fakültelerinde ve imam-hatip okullarında Atatürk’ü küçümseyen, Batı uygarlığını dışlayan kitapları öğrencilere okutturmaktadır.

Prof. Dr. Aysel Ekşi Cumhuriyet gazetesindeki yazısında:

“Bu kitaplarda asıl beni şaşırtan, din eğitimi gören öğrencilere yer yer nasıl lâikliği küçümseyen, Atatürk’e öfkesi satır aralarına alaycı biçimde sinmiş kitapların okutulduğunu görmek oldu. Bu kitaplarda yozlaşma ve ahlâk düşüklüğünün kaynağı olarak Batılılaşma gösterilmekte, bugün

çağdaş eğitim olarak önemsediğimiz ve ulaşmaya çabaladığımız tüm amaçlarımızın tersi savunulmaktadır." demektedir. [20]

Çok Sayın Bakanım,

Belki hatırlarsınız, 1922 yılında Atatürk, Türk ulusunu Osmanlıların egemenliğinden kurtardığı zaman, yurdumuzdaki devamlı problem çıkaran Rumları da Yunanistan'a göndermişti. Bütün yurtta demirci, tenekeci, kalaycı, kunduracı, postalcı, marangoz gibi sanatkârları bulmada büyük bir sıkıntı başlamıştı. Çünkü 700 yıllık din ve şeriat ağırlıklı medreselerle ilk ve Rüştiye okullarındaki eğitimde Batı uygarlığı dışlandığı gibi, bütün sanatlar da Türk çocukları için dışlanmış ve bu sanatlarda Rum çocukları yetiştirilmişti. Türk çocuklarına da hammallık, çobanlık ve çamurculuk bırakılmıştı. O yıllarda Ankara'da binalar yeniden yapılırken Bosna'dan yapı ustaları ve marangozlar getirilmişti. Ustaların Türk çamurculardan keser istedikleri zaman "Türk anahtarını getirin." dediklerini her halde duymuşsunuzdur. Çünkü o devrede Türkler, her işlerini keserle yapar, vidaların takım anahtarları ile açılacağını bilmezlerdi. Öğrenmemişlerdi. Yüzlerce koyunu ve sığırı olan sürü sahipleri, kış için yazdan ot ve yem hazırlamayı bilmezdi. Ağıllarda bazen 15 gün devam eden kar altında hayvanlar ya aç kalır kırılır ya da meraya çıkarılarak kar üstünde kalan çalıların uç kısımları yedirilirdi. Kene denen böcek, hayvanların kanını emer, onları öldürürdü. Kene ile savaşmayı bilmezlerdi. Çaresizlikten efsun yaptıklarını gördüm. Bu efsun, keneyi ağıza alıp dişler arasında ezdikten sonra hayvan üzerine ağız yoluyla püskürtmenin adı idi.

Son 80 yılda Amerika'da bilim ve teknoloji alanında akıllara durgunluk verecek derecede ilerleme olmuştur. Bu ilerlemede Amerikan filozof ve eğitimci John Dewey'in büyük etkisi olmuştur. Alman mucizesinin yaratılmasında da başta Kerschen Steiner olmak üzere Alman eğitimcilerinin kitapları rol oynamıştır. Bu sayede gençliğin yetileri serbestlik içinde hareket ettirilerek geliştirilmiş ve yaratıcılık aşamasına ulaştırılmıştır. Çalışan, çalışmaktan zevk alan, mutluluğun hakkiyle yapılan görevden sonra duyulan ferahlık olduğu bilincine ulaşmış ahlâklı bir Alman toplumu meydana getirilmesi sağlanmıştır.

1940'lı yıllarda Türkiye'mizde John Dewey ve Kerschen Steiner derecesinde bir eğitimcimiz olan Hakkı Tonguç yetişmişti. Tonguç o yılların unutulmaz Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel'in tam desteğini almış, İlköğretim Genel Müdürlüğü'nü üstlenmişti. Atatürk'ün Bağımsızlık Savaşımızın o çok sıkıntılı günlerinde dahi köy kalkınması ve köylüye değer verilmesi hakkındaki 1 Mart 1922 günlü nutkundaki sözlerinin ve aydınlara olan direktifinin etkisi ile Tonguç, bu fikirleri uygulama alanına koymak için 21 köy enstitüsü kurmuştur. Atatürk bu nutkunda: "Ulu Kuru-

---

20 *"Aydın Din Adamını Böyle mi Yetiştiriyoruz?" Prof Dr. Aysel EKŞİ, Cumhuriyet Gazetesi, 4.6.1990*

lunuzdan ve bütün cihandan bir soru sormama müsaade ediniz. Türkiye'-nin sahibi ve efendisi kimdir? Bu sorunun karşılığını derhal birlikte verelim. Türkiye'nin gerçek sahibi ve efendisi, üretici olan köylüdür. O halde herkesten daha çok bolluk, mutluluk ve mala hak kazanan köylüdür.

Bundan dolayı Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ekonomik politikası, bu büyük gayeye ulaşmaya ve üretmeye eğilmelidir. Baylar, denilebilir ki bugünkü büyük dert ve sıkıntıların tek nedeni bu gerçekten habersiz olmamızdır.

Gerçekten yedi yüz yıldan beri cihanın dört bir bucağına göndererek kanlarını akıttığımız, kemiklerini yabancı topraklarda bıraktığımız ve yedi yüz yıldan beri emeklerini ellerinden alıp savurduğumuz ve buna karşılık daima aşağıladığımız, tahkir ettiğimiz, bunca fedakârlık ve iyiliklerine karşı bu iyiliği unutarak arsızlık, zorbalık yaparak hizmetçi yerine indirmek istediğimiz bu gerçek yurt sahibinin karşısında bugün tam utanma ve saygı ile gerçek durumumuzu alalım." demiştir.

Rahmetli Tonguç, kurduğu 21 Köy Enstitüsüne köy öğretmeni ve sağlık memuru yetiştirmek maksadıyla yalnızca köylerden aldığı köy çocuklarını büyük bir coşku içinde işi seven, iyi iş yapmaktan hoşlanan, çok okuyan, öğretmenlik sanatında başarılı, tarım ve sanat alanlarında da becerikli öğretmen ve sağlık memurları yetiştirmişti. İş okulu haline getirilen köy enstitülerinde eğitim ve öğretim çalışmaları üç grup halinde yapılırdı: Kültür dersleri, Uygulamalı tarım dersleri ve Sanat çalışmaları.

Ayrıca bu okullarda öğrencilerin kendi kendilerini yönetmelerine olanak sağlanır; öğrenciler, tartışmalı iş ve eğlence programları, müzik ve milli oyun çalışmaları ile yaratıcı fikir düzeyine ulaştırılır, yürekleri ulus, yurt ve insanlık sevgisi ile dopdolu öğretmenler yetiştirmeye önem verilirdi.

Harp devam ediyordu. Bütçe olanakları çok dardı. Yetiştirilecek on binlerce öğretmene maaş vermek için kaynak yoktu. Yücel ve Tonguç, buna bir çare olarak, öğretmen aylığının bir bölümünü okula ayrılacak arazi gelirleri ve sanat çalışmaları ile öğretmenin kendisinin sağlayacağını, devletin sadece 20 lira ücret vereceğini söyleyerek 3803 sayılı Köy Enstitüleri Kanunu'nun 1940 yılında yasalaşmasını başardılar.

Köy enstitüleri yalnızca köylerden öğrenci alıyordu. Köylerdeki toprak ağaları, öğretmene verilecek ücretleri çok düşük buldular. Bu yüzden kendi çocuklarını enstitüye vermediler. Çoğunlukla köylerdeki çoban, hizmetçi gibi alt grup insanlarının çocukları enstitüye mecburen alındı.

Okulda serbestlik içinde kuvvetli bir eğitim ve öğretim gören, yaratıcı bir zihniyet ve idealist bir ruh kazandırılan öğretmen, kendi köyüne atandı. İdealist öğretmen, gündüzleri öğrencilerle çalışıyor, geceleri de köylüsünü bilinçlendirmek için çaba gösteriyordu. Köy liderliği yavaş yavaş ağalardan, çobanın çocuğu olan öğretmene geçiyordu.

Köylünün bilinçlenmesinden bir bölüm işveren kesimi ile köy ağaları tedirgin oldular. Çünkü onlar fabrikalarında ve tarlalarında düşünen, yaratan, hak isteyen ve bilinçli olan değil, dogma ile yetiştirilen, bilinçsiz, hak aramayan, verilene razı olan, kadere boyun eğen köle ruhlu işçileri çalıştırmayı çıkarlarına daha uygun buluyorlardı. 1948 yıllarında Cumhurbaşkanın da köy okullarına önem vermesi nedeni ile köyü görmeye gelen kaymakam, ziraat şefi ve vali gibi yöneticilerin, köy ağası dururken okula inmeleri, öğretmenle görüşerek, isteklerini ona bildirmeleri bardağı taşıran son damla oldu.

Bir bölüm işveren çevresi ile köy ağaları birleştiler. Köy enstitüleri ile mezunlarına karşı yıkıcı ve acımasız bir kampanya başlattılar. Gazete, dergi ve fısıltı gazetesi ile bulabildikleri her iftirayı yaptılar. 4 yılın sonunda köyleri yüzüstü bırakarak bu okulları kapattırdılar. Bugün köy enstitüsü kökenli 13.000 öğretim üyesi, sanatçı, öğretmen ve sağlık memuru, büyük bir ideal ve özveri ile yurdumuzun yükselmesi için çalışmaktadırlar.

3803 sayılı Köy Enstitüleri yasa taslağı T.B.M.M.'de görüşülürken bir bölüm işveren ile toprak ağalarının temsilcisi Eskişehir Milletvekili Emin Sazak ile o günkü Milli Eğitim Bakanı rahmetli Hasan Âli Yücel arasında meclis zabıtlarına geçen görüşmede, özetle Hasan Âli Yücel:

"Sayın Sazak, Köy Enstitüleri yasasını istemiyor ve ısrarla karşı çıkıyorsunuz. Nedenini de gizli tutuyor, söylemiyorsunuz. Bundan üç yüz yıl önce İngiliz köylerinde de okul yoktu. Bir bakan, Lordlar Kamarasına, köylerde okul açtırmak için yasa tasarısı sundu. Bir lord söz aldı. Maksadını sizin gibi gizlemedi, açık söyledi. "Biz bindiğimiz hayvanın bizim gibi düşünmesini istemeyiz." dedi.

Çok büyük Atatürk'ün 1 Mart 1922 günlü nutkunda ileri sürdüğü gibi herkesten daha çok bolluk, mutluluk ve mala hak kazanan 40 bin köydeki 30 milyon köylünün bugünkü durumu nasıldır? Bir fikir verebilmek için bir kaç nirengi noktasını açıklayacağım. 40 bin köyün tipik bir örneğini oluşturan Kıyıkışlacık Köyü'nden örnekler vereceğim.

1- Köy yasamıza göre bütün köyler manevi kişiliğe sahiptir. Köylülerin yol, su, temizlik, mezarlık duvarı yapımı gibi toplum gereksinimleri köy bütçesi ile karşılanır. Yasa gereği köydeki en zengin köylü ailesinden bir yılda en fazla 20 lira köy vergisi alınabilmektedir. Köye gelen bir yetkiliye iki kahve ısmarlanırsa iki kahvenin parası 3000 lira tutmaktadır. Bu da köydeki 150 köylünün bir yıllık köy vergisinin toplamına eşittir. Halbuki bazı köyler 150 evden daha az eve sahiptirler. 40.000 köyün bugünkü durumu budur.

2- Kıyıkışlacık Köyü, Milas Belediyesi mücavir alanı içindedir. Köyün yılda yaklaşık 500 milyon lira tutan emlak vergisi altı yıldan beri Milas Belediyesi'ne yatırılmaktadır. Köyün Karakuyu mezrası ile Kızılkaya ve Zeytinlikuyu mahalleleri halkı altı yıldan beri susuzluktan kıvranır-

ken, Milas Belediyesi susuzluğa ilgi duyınamakta ve su götürmeyi düşünmemektedir. Milas Belediyesi davranışında kendine göre haklıdır da. Çünkü yasayı yapan sayın milletvekillerimiz her yıl köyden alınan 500 milyon lira karşılığında köye şu şu işleri belediye yapar diye bir madde koydurmadıkları gibi, böyle bir madde konulması gereğini de düşünmemişlerdir. Onun için bazı köylüler, İslam dini inançlarına göre zenginin fakire zekat vermesi gerekirken emlak vergisi yolu ile fakir köylünün zengin şehirliye zekat veriyor şeklinde espri yapmaktadırlar. Doğrusu. her köyün emlak vergisinin kendi köyü bütçesine verilerek köy kalkınmasına harcanmasıdır.

Not: 1999 yılında yıllık Kıyıkışlacık Köyü emlak vergisi 7 milyar liranın üstündedir.

3- Kıyıkışlacık Köyümüze devlet 1987 yılında su getirdi. Merkez Mahallesi ile Çiftlik mezrasına su verildi. Köyün Karakuyu mezrası ile Kızılkaya ve Zeytinlikuyu mahallelerinin suları, Köy İşleri Bakanlığı'nın Köy Hz. Genel Müdürü ile İçme Suları Daire Başkanı'nın ahbaplarının üyesi bulunduğu bir kooperatife verildi. Kooperatifin hiçbir evi yapılmadığından, ihtiyaç fazlası köy suyunu kooperatif denize dökmektedir. Genel müdürün isteğini kitabına uydurabilmek için 3 evlik çiftlik mezrası 30 evlik mahalle olarak gösterildi. 1985'den çok önceleri Zeytinlikuyu'da 32 köylü ailesi oturduğu halde, burada köylü oturmuyor diye hakikat dışı raporlar tutuldu. Mahallelilerin Muğla Valiliği'ne yaptıkları başvurularda Köy Hizmetleri elemanları, eski hakikat dışı raporları ileri sürerek yeni raporlar tanzim etmekte, 7478 sayılı yasanın 11. ve 13. maddelerinin uygulanmasını önlemekte ve mahalleleri susuz bırakmaktadırlar. Köylüler yeni meclisten, haklarını alabilmek için idare mahkemesine başvurma hakkının yasalaşmasını parti Sayın liderlerinden ve milletvekili adaylarından beklemektedirler. Çünkü mevcut Köy Hizmetleri Genel Müdürü ve İçme Suları Daire Başkanı görevde kaldıkça köylüler suya kavuşmaktan umutlarını kesmişlerdir.

İşte Alman kalkınması ve işte bizim 30 milyon nüfuslu 40 bin köyümüzün hali.

Emekli Öğretmen Ahmet Dedeköy'ün Bir Anısı

Cumhuriyet kurulduktan sonra Ereğli Belediye Başkanlığı'na ağa kökenli, becerikli ve yüksek karakterli bir kişi seçildi. Bu kişi rahmetli Salim Erel'di. O yıllarda Ulukışla'da ortaokul yapılmasının düşüncesi bile yokken, Salim Erel Ereğli şehri ile istasyon arasındaki geniş bir arazi üzerine, o günkü ihtiyacın çok üzerinde olan büyük bir ortaokul binası yaptırdı. Sonradan bu binada benim de bir süre müdürlüğünü yaptığım lise açıldı. Diğer yandan Belediye Başkanı Salim Erel devlet büyükleri ve İnönü ile dostluk ilişkisi kurarak Sümerbank Bez ve İplik Fabrikası'nı Konya'ya verdirmeyerek Ereğli'ye kurdurdu. Ereğli'de bu fabrikanın

yapımında Ulukışla'dan müteahhit olarak başta Yakup Gökşen olmak üzere bir çok Ulukışlalı hizmet etti ve para kazandı. Fabrikanın ve Ereğli'nin o günlerdeki elektrik ihtiyacı da İvriz suyundan faydalanılarak karşılandı. İvriz Hidroelektrik Santrali'nin yapımını bir Alman firması üstlendi. Alman firması, mühendislerini Alman, işçilerini de İvriz, Durlaz, Gaybi, Dedeköy ve Zanapa gibi çevre köyleri halkından aldı. Alman başmühendis santral ve elektrik hattının yapımında çalıştıktan sonra çevre köyler halkı ile bir sohbet toplantısı yapar. Bu toplantıda bulunan, Ereğli Dedeköy doğumlu ve halen Ereğli İstasyon Caddesi Kuzucular Apartmanı'nda oturan emekli öğretmen Ahmet Dedeköy anılarını şöyle anlatmıştır:

"Çalıştırdığı Türk işçilerinin hepsini Mehmet diye tanımlayan Alman mühendis yanında çalışan bir işçinin işini kaytarmasını şöyle anlattı: "Ben görünmedi, Mehmet elindeki küreği dikip gölgesine bakarak istirahat vakti geldi mi diye düşündü; ben göründü, kürekle toprak atma taklidi yaptı; ben yaklaştı, elindeki kürekle çabuk çabuk toprak atma taklidi yaptı." Sonra "Mehmet" dedi. "İş yok, ama harp canavar." Mühendis Pozantı Savaşında yedek subay olarak Ulukışla Kuvayi Milliye askerleriyle birlikte Fransızlara karşı savaşmış. Bu savaştaki izlenimlerini anlatarak: "Mehmet harp canavar. Pozantı Harp var bir topal Mehmet canavar." dedi. Bir gün erzakları tükenmiş, aç kalmışlar. Karşı sırtta beş kişilik bir Fransız ileri karakolu varmış. Mehmet: "Şu Fransızlara gidip onlardan yiyecek getireceğim." demiş. Komutanın "Sakın ha gitme." diye ısrarlı sözlerine rağmen topal Mehmet yanına iki arkadaşını daha alarak Fransız ileri karakoluna gitmiş. Arkadaşlarıyla baş ve vücutlarını çam dallarıyla gizledikten, ayakkabı altlarına keçe bağladıktan sonra çok sessiz sürünerek Fransız nöbetçiye yaklaşmışlar. Fransız nöbetçi tüfeği elinde çadırı önünde gezinirken ve topal Mehmet'in önünden geçerken, Mehmet aniden elindeki sopayı nöbetçinin başına indirmiş. Sopa darbesinden bayılan nöbetçinin tüfeğini almış. Arkadaşları da çadırda yatan ve uyuyan dört Fransız nöbetçisini esir almış ve bağlamışlar. Çadırları ve ekmek torbaları ile birlikte beş Fransız askerini götürüp Alman komutana teslim etmişler."

Onun için Alman mühendisin Türk işçisinin işe gelince kaytardığını ama harpte canavar kesildiğini: "İş yok ama harp canavar" sözleriyle özetlediğini ve niye "Harp Mehmet canavar" dediğinin açıklamasını da vermiş olduğunu söyledi Ahmet Dedeköy.

Altın Anahtar

Öğrencilerin,[21] gençlerin, geçmişteki ve bugünkü büyük devlet ve iş adamlarının çaba ve başarı prensiplerini anlatan kitapları okumaları,

21 *M. Ali Eren'in "Altın Anahtar" adlı makalesi 20.03.1992'de Milas'ın Önder Gazetesinde yayınlandı.*

etkilendikleri hususları da kendi hayatlarına uygulamaları kendi hayat mücadelelerinde başarı göstermelerini, başarılarının artmasını sağlar. Ben bu yazımda başarıya ulaşmanın iki prensibini ve Amerikalı iş adamı Henry Kaiser'in altın anahtarı nasıl elde ettiğini anlatacağım.

Başarıya ulaşmanın iki prensibi:

1- Dünyadaki her işin başlangıcında bir zorluk vardır. İşe başlamadan önce yapılacak işin fikir ve uygulama planları çok iyi yapılmalı, karanlık bir nokta bırakılmamalıdır. Başı doğru gitmeyen bir işi sonradan düzeltmek çok zordur.

2- Her insan hayatı boyunca devamlı olaylarla karşılaşır. Bu olayların bir bölümü önemli ya da çok önemlidir. Bir bölümü ise önemsizdir. İnsanların bir kısmı olayların önemlisi ile önemsizini doğru olarak ayırt edemez. Önemsiz bir olayı önemli sanır, kendisini güçlük içine atar, güçlükten çıkmak için de çok uğraşır. Okullardan bir örnek vereceğirn.

Orta dereceli okullarda öğrenciler arasında tartışmalar ve bazen de kavgalar olur. Olaya karışan öğrencilerin duygu grafikleri yükselir. Ama birkaç saat sonra duygu grafiği düşer, pişman olur, özür dilerse bu olay önemli değildir. Duygu grafiği yükselen öğrencide bu grafik düşmüyor, devam ediyorsa olay önemlidir. Öğrencinin tedavi edilmesi gerekir.

Ankara'daki büyük liselerden birinde, ilk defa hata yapan bir son sınıf öğrencisine çok ağır bir ceza verildi. Okuldan uzaklaştırıldı. Bakanlık Disiplin Kurulu, bu ağır cezayı daha da ağırlaştırdı. Sonunda her iki karar da idare mahkemesinde bozuldu. Öğrenci okula döndü. Yöneticilerin öğrenciler üzerindeki manevi gücü azaldı.

Hayata fakir olarak atılan, İkinci Dünya Savaşı yıllarında İngilizlerin 200 yılda meydana getirdikleri donanma tonajı miktarında yeni gemi yapan, ilk defa büyük gemi teknelerini ters çevirerek kaynak yapmayı kolaylaştıran Henry Kaiser'in 7 kuraldan meydana gelen ve her kapıyı açan altın anahtara sahip olmanın herkesin elinde olduğunu söylediği sözleri şunlardır:

1- Bir işe girişenlerin çoğu güçlerinin onda birini harcarlar.

Bunu çok iyi bilen Kaiser ilk kez bir iş için bir fotoğrafçıya gider ve ona: "Efendim sizden bir iş istiyorum. İş verirseniz kazancınızı iki ay içinde üç katına çıkaracağımı sanıyorum." der. Fotoğrafçı bu teklife güler. O zaman Kaiser: "Efendim eğer sözümü yerine getiremezsem bana ücret vermeyin. Bedava çalışırım." der. Ummadığı cevabı alan fotoğrafçı, yarı alaylı: "Eğer dediğinizi yaparsanız ben de sizi kendime ortak alırım." der ve anlaşırlar.

Kaiser çalışmaya her sabah saat dörtte başlar. Bu çalışma her gece ikiye kadar sürer. O zamanın yöntemine göre fotoğraflar müşterilere hafta sonunda verilirken, Kaiser günlük olarak vereceğini ilan eder. Bu yüzden siparişleri artar. Ortağını da kendisi gibi çalışmaya zorlar. İki ay sonra kazançları dört katına çıkar.

2- Teşebbüste (girişimde) cesaret ve sabır aynı derecede gitmelidir. Bu şekilde bütün engeller kolaylıkla aşılır. O sizi gülerek karşılar. İtirazlarınızı gülerek karşılar. Hiç bir şeyden yılgınlık göstermez. Her zaman müşteri haklıdır der. Kapıdan kovsanız bacadan girer.

3- Giriştiğiniz iş hakkında hayalleriniz aydın olmalıdır. Yapacağınız bir işin başlangıcını ve bitimini net olarak bilin. Hayallerinizde karanlık bir nokta bırakmayın.

4- Her iş bir ihtiyacı karşılamalıdır. Yapacağınız işin halka da faydası olmalıdır. Buluşlarınızla halkın ihtiyaçlarını karşılamalısınız.

5- Bir iş yaparken şu kuralı da hiç unutmamalısınız. Akıl akıldan üstündür. Ben daima benden akıllı insanları toplar, onları konuşturur, fikirlerinden faydalanırım.

6- Bir işe girişince insan ona bütün varlığıyla bağlanmalıdır. Hele zamanı boşa geçiren eğitim dışı oyunlardan uzak durmalıdır.

7- Bugünkü işinizi hiçbir nedenle yarına bırakmayın. Yarın ölecekmiş gibi düşünün. Ölmeden önce işlerinizi bitirmeye çalışın. İnsan ölünce ümit kalacağına emek kalsın daha iyidir. Biliniz ki insanı çalışmak öldürmez. Gelişigüzel çalışmak ya da çalışmamak öldürür.

Kaiser yatağa girdiği zaman bile çalışmaya devam eder. En iyi ve doğru fikirlerin yatağa girdiği zaman aklına geldiğini söyler. Bu yüzden yataktayken başucunda her zaman bir defter ve bir kalem bulundurur. Buluşlarını not eder, daha sonraları bunları işler ve değerlendirir.

Mehmet Ali Eren'in Çeşitli Mektup ve Dilekçeleri

Mehmet Ali Eren’in Oğlu Kemal Eren’e Mektubu

19.05.1999

Oğlum Kemal,

Sana, ulusal ve evrensel düşünce, davranış ve çalışmaların nedeniyle teşekkür borçluyum. Beni çok sevindiren, Türk gençliğinin örnek alması gereken şu hususları ulusumun bilgisine ve dikkatine sunuyorum. Başta akrabaların Abdurrahman ve Avni Üner, Mine Ergin olmak üzere birçok hemşeri gence iş bulman, eğitmen, okutman ve meslek sahibi yapıp mutlu bir hayat yaşamalarını sağlamandaki hizmetlerini çok beğendim. Ulukışla’nın yetiştirdiği çok kıymetli mühendislerden biri olan Hicri Baysal da kimileri gibi Ulukışla’yı unutmadı. Müdür olarak çalıştığı fabrikada, başta Ulukışla’nın Kışlalı mahallesi çocuk ve gençlik lideri Abbas olmak üzere birçok Ulukışlalıyı kumar oynama belasından kurtarıp aldı, onlara iş verdi, eğitti, emekli olmalarını ve mutlu bir hayat geçirmelerini sağladı. Ulukışla Belediyesi'nin Hicri Baysal’ın Ulukışla’ya yaptığı bu hizmetleri değerlendirerek, ona Ulukışla Belediyesi adına bir “Onur Belgesi” vermesini ve ayrıca önemli bir tesise ya da mahalleye onun adının verilmesini dilerim.

Oğlum Kemal, 1998 yılı Temmuz ayında aile dostun bir Çek ailesiyle birlikte 15 günlük tatilini geçirmek üzere oturduğum Milas İlçesi'nin Kıyıkışlacık Köyü Zeytinlikuyu Mahallesi'ne gelmiştin. İnsan doğasına uygunluğu bakımından Akdeniz ve Ege'de benzeri bulunmayan Zeytinlikuyu'daki mavi plajımızı ecnebilere tanıtmıştın. Billur duruluğundaki suların altın rengindeki kum ve çamlarla zeytin ağacı gölgelerinin birleştiği plajımızdan ecnebilerin çok memnun kaldıklarını, sevgi dolu gözlerle köylülere ve köy çocuklarına baktıklarını hayranlıkla izledim. Bu köydeki beş sınıflı ilkokul binasının ek binalarla sekiz sınıflı ilköğretim okulu haline getirilmesi için Kıyıkışlacık Köyü Okul ve Öğrencileri Koruma Derneği'ne 500 milyon lira bağışta bulunman beni çok sevindirdi. Dernek Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Halil İbrahim Yılmaz, bir yandan senin gönderdiğin bu parayı iyi değerlendirerek 900 milyon liraya çıkardı, diğer yandan senin köylüye ve köy çocuklarına sevgi dolu gözlerle bakıp yaptığın bu çok önemli yardımı öne sürerek köy fabrika sahipleri ile zenginlerinin her birinden en azından 50-100 milyon lira toplamak için planlar hazırladı.

Sevgili oğlum Kemal, sana bu mektubu yazmamın asıl nedeni, yaptırılmasında ön sırada yer aldığın, bugünkü Çek Cumhuriyeti toprakları içindeki “Türk Şehitlik Anıtı”dır.

Bilindiği gibi Osmanlı Devleti, Birinci Dünya Savaşında 1916-1917 yıllarında, müttefiki bulunan Avusturya'ya yardım olmak üzere, Ruslara karşı savaşmaları içirı Galiçya'ya bir Türk kolordusu gönderir. Bu kolordu savaşlarda kahramanlıklar gösterir, destanlar yazar. Ama şehitler de verir. Şehitlerimizin yattığı topraklar bugünkü Çek Cumhuriyeti toprakları içindedir. Orada savaşan bütün milletlerin şehitlik abideleri yapılmıştır. Bir tek Türk şehitlik abidesi yoktu 1998 yılının Ağustos ayına kadar. Onbinlerce Türk şehidi yabancı topraklarda öksüz, bakımsız ve ilgisiz yatmakta idi. Bu durum aradan geçen 84 yıl içinde Çek Cumhuriyeti'nde görev yapan hiçbir sefirimizin, hiçbir ateşemizin, periyodik görev yapan hiçbir Türk görevlisinin dikkatini çekmemişti. Ne vakit ki Türk Harp Okulu ile Türk Kurmay Okulu'nun ender yetiştirdiği kurmay albaylardan Sayın Nevzat Kutlu Çek Cumhuriyeti'ne ateşe olarak tayin edildi, o anda şehitlerimiz öksüzlükten kurtuldu, Türk ulusunun ilgisine, sevgisine ve saygısına kavuştu. Mutluluğun hakkıyla yapılan görevden sonra duyulan ferahlık olduğu bilincine ulaşmış olan Kurmay Albay Sayın Nevzat Kutlu, şehitlerin bulundukları mahalleri araştırdıktan sonra Çek hastanelerinin 1916-1917 yılları kayıtlarını inceler. Bütün Türk şehitlerinin doğduğu yer ve yıl ile ölüm tarihlerini saptar. Başta Kastamonu olmak üzere Niğde, Konya, Muğla ve Ankara gibi illerin şehitlerini tek tek belirler. Bu çalışmalarından sonra Kurmay Albay Sayın Kutlu, maliyeti 30.000 dolar olan Türk Şehitleri Anıtı projesini alarak Prag'da senin bürona gelir. Durumu başından sonuna kadar anlattıktan sonra: “Kemal Bey, durumu hüküme-

te bildirerek para istesem, paranın gelmesi yıllar sürer. Mahallen bu paranın temin edilmesi imkanı olup olmadığını sizden öğrenmek istiyorum." diye sorar. Bu soruya senin büyük bir istekle karşılık vererek: "Sayın Albayım, bu paranın tümünü tek başıma karşılamak isterdim, ancak gelirlerim sınırlı. Bu nedenle anıtın yapımı için teklifi yapan firmaya siparişi veriniz. 10.000 doları sizin elinizle firmaya hemen gönderiyorum, daha sonra da 6000 dolar ödeyebilirim. Geri kalan 14.000 doların 7000 dolarını iş yaptığım İstanbul, İzmir, Adana ve Bursa'daki firmalara yazıp, onlar eliyle firmaya ödetme taahhüdünde bulunuyorum, geri kalan 7000 doları da bir toplantı düzenleyip Çek Cumhuriyeti'nde iş yapmakta olan iş adamlarından toplarız." dediğini, durumu bildirdiğin firmalardan hiçbirinin teklifini reddetmeyerek gerekli miktarı iki ay içinde firmaya gönderdiklerini, Çek Cumhuriyeti'ndeki Türk Şehitleri Anıtı'nın 18 Ağustos 1998 günü açıldığını ve başta sen olmak üzere anıtın yapılmasına maddi yardımda bulunanların hepsine Milli Savunma Bakanlığı tarafından hazırlanan birer şilt verilerek taltif edildiğini sevinç gözyaşlarımla öğrendim. Bu sevinçli günü babana yaşattığın için sana tekrar tekrar teşekkür ederim. Vazifeyi üstün başarma duygusunu gençlerde kökleştirmek için Türk Harp Okulu ve Kurmay Okulunda Kurmay Albay Sayın Nevzat Kutlu'nun heykelinin dikilmesi için bu okullar yetkililerine başvuracağım.

Babam Hacca Gidiyor

Bu münasebetle yüreğimi yakan bir hususu da büyük ulusumun bilgisine sunarım. Babam Hacı Osman Eren, 1952 yılında hac görevini yapmak için uçakla Cidde üzerinden Mekke'ye gitmeyi planlar. Tam hareket edeceği gün Türk Hava Yolları, Cidde'deki izdiham nedeniyle, Adana-Cidde seferini kaldırır. Ankara'dan uçağa bindirmek için babamı Ankara'ya ben götürdüm. Ankara'ya ulaştığımız anda Ankara-Cidde seferinin de aynı nedenle iptal edildiğini öğrendim. Durumu otelde beni bekleyen babama söyleyince babam: "Oğlum kuşun kanadı ile de olsa beni Mekke'ye gönder." dedi. Telefonla her imkanı araştırırken ertesi günü saat 11.00'de son olarak İstanbul'dan Cidde'ye bir gemi kalkacağını öğrendim. Gemide yataklı yer ayırttım. Akşam saat 9.00'da şevrole bir taksi ile Ankara'dan ayrıldık. Arabaya hacca gitmeye hazırlanan Giresunlu bir kişiyi de aldım. Mekke'ye varınca babama hizmet etmesi koşuluyla taksi parası almadım, vapur biletini de aldım. Vapur hareket ederken babamı ve diğer hacı adaylarını selamlayarak uğurladım. Babam Mekke'ye salimen varmış. Oradaki dini görevlerini yaparken hastalanmış. Bir deve üstünde hastaneye götürülürken gören tanıklar var. Mekke Arap hastanesinde babamın durumu ağırlaşır. Hastanede, 30 yıl önce toklu sattığı, Hasan dağı eteklerinde köyü bulunan biriyle karşılaşır ve ona: "Ben ölmek üzereyim. Ulukışla'daki aileme ve çocuklarıma haber ulaştır." der. Bu bilgiyi günler sonra bu köylü bize bildirdi. Mekke hastanesi

hekimlerinden, Suudi Arabistan hükümetinden, Mekke toplum örgütlerinden babamın ölümüne dair ne ailemize ne de Türk hükümetine bir bilgi verilmemiştir. Bu suretle insanlık suçu işleyen bu görevli insanlara medeni insan denilebilir mi? İnsanlık görevinden yoksun olduğundan insanlık onuruna kavuşamayan bu insanlar dindar olabilirler mi? Hz. Muhammed zamanında, Uhud Harbinde özel olarak vazifelendirilen köle, Hz. Hamza'yı şehit ettikten sonra göğsünü bıçakla yarıp ciğerleri ile kulak, burun ve dudaklarını kesip Mekke'de Ebu Sufyan'ın karısı Hindu'ya verince, Hindu'nun Hamza'nın ciğerlerini çiğ çiğ yemesi; kulak, burun ve dudak parçalarını iğne ve ipliğe geçirip gerdanlık olarak boynuna asması vahşetinin Mekke hastanesinde işlenen insanlık suçuyla eşdeğerde olduğunu düşünüyorum. Bu nedenle Mekke hastanesinin 1952 yılındaki ölümleri devlete ve ilgili kişiye bildirmeyen 1952 yılındaki yetkililerini kınıyorum. İnsanlık sevgisi ve görev aşkıyla 1916-1917'de bile bütün Türk şehitlerini kayıtlarına titizlikle tam olarak kayda geçiren Çek hastanesi doktorları başta olmak üzere Çek hükümetine ve Çek Genelkurmayına, Türk şehitlerinin hemşerisi olarak şükranlarımı sunarım.

1952 yılında Mekke hastanesi başhekiminin insanlık suçu işlediği hastanede vefat eden babam Hacı Osman Eren, genel ahlâkın ve İslam ahlâkının en yüksek derecesine ulaşmış, çok sağlam iradeli; bilimi, sanatı ve çok kaliteli üretimi seven, Hz. Muhammed gibi yenilgiyi kabul etmeyen, çevresindeki insanlara ve çocuklara sevgi dolu gözlerle bakan, yüksek karakterli bir kişiliğe sahipti. Nur içinde yatsın. Bir defasında bir bayram günü Ulukışla'dan üç saat uzaklıktaki Çıkrık adlı ağılımızda ilçenin büyük hatibi ve oradaki altı hacıdan hiçbiri uzaklığından dolayı Ulukışla'daki camiye namaz kılmaya gidemezken, yalnız babam Hacı Osman Eren, şafakta kır atımıza binerek Ulukışla camisindeki namaza ulaşmış, dini görevlerini yaptıktan sonra heybe dolusu şeker ve üzümle ağılımıza dönmüş, şeker ve üzümleri oba halkına dağıtarak biz çocukları çok sevindirmişti. Kayserili Hacı Yusuf'la Ulukışla'da bir tarla davası otuz sene sürmüş, sonunda başarıya ulaşmanın mutluluğunu babam Hacı Osman tatmıştı. Ulukışla halkı kara sabanla çift sürerken ilk pulluğu, ilk döner pulluğu, ilk ekin biçme makinesini ve ilk traktörü babam Hacı Osman Eren Ulukışla'ya getirmiştir. Yetiştirdiği arpa, buğday ve çavdarlar iri taneli ve yüksek vasıflı olurdu. Komşular ondan aldıkları kunduru sert buğdayını tohumluk yaparlardı. Onun sürüsünden alınan her koyun ve tiftik keçi başka sürü içinde çoban eşeği gibi dururdu. Çünkü onun hayvanları iyi cins; yüksek boylu; uzun, ince lüleli tiftik ve yapağılı olurdu. Sağmalları çok sütlüydü.

Mekke'ye gitmeden önceki yıllardan birinde hayvanları sulamak için Acem İbrahim'in kahvesi önündeki çeşmeye varınca karşıdan gelen Hacı Hüseyin'in Mehmet babama bağırır: "Osman Ağa, Osman Ağa!" der, "Gözün aydın, rakibin Hacı Efendi ölmüş." Babam bunun üzerine

çeşme başındaki hayvanların ipini salar, Mehmet'in yanına varır. Ona "Düşüncesiz adam!" diye bağırır. "Ben ölümle öğünecek kadar basit ruhlu bir adam mıyım? Ölüye gülünmez. Hacı Efendi'ye Allah rahmet eylesin. Mücadele edebilmek için bana onun dirisi lazımdı." Hacı Osman Eren'in gösterdiği ruhsallığı Arap tarihinde görmedim. Türk tarihi bunun gibi ruh asilliği olan olaylarla doludur. 1071 yılında Alpaslan Malazgirt'te esir ettiği Bizans Kralı Diyojen'i karşısına getirdikleri zaman ona sorar: "Ben sana esir düşseydim. bana ne yapardın?" Diyojen söz alarak: "İlk çağda Yunanlı Aşil'in Truva Kahramanı Hektor'u öldürdükten sonra cesedini bir arabanın arkasına bağlayıp taş, toprak ve çamur üstünde sürüyerek çadırına götürdüğü gibi seni de atımın kuyruğuna bağlayarak çadırıma götürürdüm." der. O zaman Alpaslan söze başlayarak: "Benden nasıl bir muamele bekliyorsun?" diye krala sorar. Kral cevap veremez. Başını yere eğer. Alpaslan tekrar söze başlar: "Ben Türküm, insanım ve müslümanım. Sen topraklarında kral olarak yaşayacaksın." der ve öyle de yapar.

1922 yılının Ağustos ve Eylül aylarında Türklere yenilen Yunanlılar Batı Anadolumuzun bütün kasaba, köy ve şehirlerini; özellikle Uşak, Manisa ve İzmir'in merkez, kasaba ve köylerinin binalarını baştanbaşa yağmalar; yakar, yıkar ve insanlarını öldürürler. Bu yıkım ve cinayetleri gören ve acısını içinde duya duya İzmir'e varan Mustafa Kemal'in geçeceği yola bir Yunan bayrağı sererler. Başkomutan yerde serili Yunan bayrağını görünce durur, üstüne basmaz. Bayrağı yerden kaldırtır ve "Bayrak bir milletin onurudur, üstüne basılmaz." der. Bu çok yüksek insanlık anlayışını başka ulusların tarihinde görmedim.

Sevgili Oğlum Kemal, bu düşüncelerime neden olman dolayısıyla da sana ayrıca teşekkürlerimi bildirir, başarının devam ederek daha da artmasını yüce Tanrı'dan diler, gözlerinden öperim.

Mehmet Ali Eren

Çek Cumhuriyeti'ndeki Türk Şehitleri Anıtı'nın yapımına ve açılışına ait ayrıntıları aşağıda Türk işadamlarının dikkatine sunarım:

Çek Cumhuriyeti'nde Türk Şehitliği İnşaası

T.C. Prag Büyükelçili'ğinde görevli Askeri Ateşe Kurmay Albay Sayın Nevzat Kutlu Bey, şahsi çalışmaları ile Çek Cumhuriyeti'nin orijinal kayıtlarında yaptığı incelemeler neticesinde, 1916-1917 yılları arasında, Avusturya-Rusya (Galiçya) cephesinde, Avusturyalılara yardım amacıyla çarpışan ve cephede yaralanmaları üzerine, cephe gerisindeki Çek Cumhuriyetinin Valasske Mezirici hastanesinde tedavileri sırasında şehit olan, 20. Türk Tümenine mensup 205 Türk askerinin isim listelerini çıkarmıştır.

82 yıl önce Galiçya cephesinde yaralanan ve Çek Cumhuriyeti Valasske Mezirici şehri mezarlığında kabirleri bulunan, adı sanı belli 205 Türk asker şehidi adına bugüne kadar hiçbir abide dikilmemiş olduğunu Askeri Ateşe Kurmay Albay Sayın Nevzat Kutlu oğlum Kemal Eren'e söyleyince, oğlum çok duygulanır ve üzülür. Oğlum Kurmay Albay'dan şehitlik inşaatının maliyetini sorar ve tek başına karşılayabileceği bir meblağsa tamamını ödemeye hazır olduğunu içtenlikle bildirir. Kurmay Albay Sayın Nevzat Kutlu, oğlumun bu hassasiyeti karşısında çok duygulanır. Kurmay Albay, T.C. Genelkurmay Başkanlığı'nın hazırlattığı şehitlik projesini Çek Cumhuriyeti'nde iş yapan Bosna asıllı Müslüman bir müteahhite gösterdiğini ve bu müteahhidin 30.000 Amerikan doları fiyat çıkardığını söyler. Oğlum: “Albayım!” der, “Bu şehitliğin inşaası için ben Kemal Eren olarak 16.000 Amerikan doları ödemeye hazırım. Ayrıca İstanbul'da ve Bursa'da iş yaptığım firmalardan 7000 Amerikan doları bağış alırım. Kalan 7000 Amerikan dolarını da bir toplantı düzenleyerek, Çek Cumhuriyeti'nde iş yapmakta olan Türk iş adamlarındarı toplarız ve şehitliği en mükemmel bir şekilde yaparız.”

Askeri Ateşe Kurmay Albay Sayın Nevzat Kutlu, T.C. Prag Ticaret Başmüşaviri Sayın Erdal Onursal ve oğlum Kemal Eren kafa kafaya verip bu işe soyunurlar, müteahhidi çağırırlar, şehitlik inşaatı tutarının yarısını avans olarak öderler ve hemen şehitlik inşaatına başlamasını söylerler.

Aşağıda isimleri zikredilen Türk ve Çek mülki ve askeri erkânı ve zevatın, Prag'daki mescitte görevli imam Sayın Sadettin Eğlenceoğlu'nun ve Çek Kara Kuvvetleri Bando Bölüğü, Ozel Merasim Bölüğü ve Tören Kıtası'nın iştirakleri ile 18.08.1998 günü saat 14.00'de muhteşem bir askeri törenle 205 Türk asker şehitlerimiz anısına şehitlik açılışı yapılır.

- T.C. Prag Büyükelçisi Sayın Temel İskit
- Çek Cumhuriyeti Savunma Bakanı 1. Yardımcısı
- Çek Cumhuriyeti Kara Kuvvetleri Komutanı
- Valasske Mezirici Şehri Belediye Başkanı
- T.C. Prag Askeri Ateşesi Kurmay Albay Sayın Nevzat Kutlu
- T.C. Bratislava Askeri Ateşesi
- T.C. Prag Ticaret Başmüşaviri Sayın Erdal Onursal
- Çek Cumhuriyeti Kara Kuvvetlerine mensup Bando Bölüğü
- Çek Cumhuriyeti Kara Kuvvetlerine mensup Özel Merasim Bölüğü
- Çek Cumhuriyeti Kara Kuvvetlerine mensup Özel Tören Kıtası
- T.C. Prag Büyükelçiliği mensupları
- Çek Cumhuriyetinde iş yapan Türk iş adamları
- Türk ve Çek vatandaşları

205 Şehidimizin Yeni Şehitliğe Taşınması

Şehitliğin resmi açılış töreninin yapılmış olduğu 18.08.1998 tarihinden bir hafta önce oğlum Kemal Eren, Askeri Ateşe Kurmay Albay Sayın Nevzat Kutlu Bey, T.C. Prag Ticaret Başmüşaviri Sayın Erdal Onursal Bey ve Prag'daki mescitte görevli İmam Sayın Sadettin Eğlenceoğlu Bey, Prag'dan 350 km uzaklıktaki Valasske Mezirici şehrine giderek, Belediye Başkanlığı tarafından düzenlenen sade bir törenle 205 Türk Asker şehidimizin eski kabirlerindeki kemiklerini otuz beyaz çuval içinde yeni inşa edilmiş olan şehitlikteki yeni kabirlerine taşımışlar ve müteakiben de İmam Sayın Sadettin Eğlenceoğlu Bey şehitlerimizin ruhlarına dualar ve fatiha okumuştur.

Not: Tarihçi yazar Sayın Cemal Kutay, TV 8 televizyon kanalında kendisinin sunduğu "Bizden Biri" program dizisinin 3 Ekim 1999 tarihli bölümünde, bugünkü Alman bayrağının oluşumunda büyük katkısı olan Alman Orduları Başkomutanı Feld Mareşal Hindenburg'un, 1. Dünya Savaşında Galiçya cephesinde büyük fedakarlıklar göstererek şehit olan askerlerimizle ilgili olarak söylediği sözlerine yer vermiştir. Galiçya'da müttefiklerden Macar ve Avusturya askerleri düşman karşısında bozguna uğrayarak cepheyi terk ettikleri halde, fedakar Türk askerleri direnerek cephelerini korumuşlar ve Moskolofların (Rusların) Berlin'i istila etmesini önlemişlerdir. Bunun üzerine Hindenburg, Alman milletine vasiyet olarak: "Ey Alman milleti! İsa'ya yaptığınız dualardan sonra Türklere dua ediniz." demiştir. Hindenburg'un bu sözlerini Türk milletinin ve Türk Dışişlerinin bir an bile hatırlarından çıkarmamaları ve Alman yetkililerine sürekli hatırlatmaları gerekir.

VALASSKE MEZİRİCİ TÜRK ŞEHİTLİĞİ AÇILIŞ PROGRAMI
18 AĞUSTOS 1998 SAAT 14.00

13.45	Sn. Büyükelçinin Belediye Başkanını ziyareti Askeri Bando ve Şeref Kıt'asının yerlerini almaları
13.45-14.15	Askeri Bando tarafından marş ve müzik çalınması
14.00-14.15	Misafirlerin tören alanında toplanmaları
14.15-14.20	Bando tarafından Türk ve diğer ülke milli marşlarının çalınması
14.20-14.25	Büyükelçi Sn. Temel İskit'in konuşması
14.25-14.30	Belediye Başkanı Sn. Jiri Kubeşa'nın konuşması
14.30-14.35	Askeri Ataşe Kurmay Albay Nevzat Kutlu'nun konuşması
14.36	Türk Bayrağının Anıttan alınması
14.37-14.38	Büyükelçi ve Belediye Başkanı tarafından Anıta çelenk konulması
14.38-14.40	Çek Silahlı Kuvvetleri ve diğer kişiler adına Anıta çiçeklerin

konulması
14.44 Şehitler için bir dakikalık saygı duruşu
14.45-14.50 Hoca nezaretinde şehitler için dua edilmesi
14.50-15.15 Şehitliğin halk tarafından gezilmesi
15.15-16.30 Kaleye intikal ve misafirlere içecek ikramı

Kemal Eren'in 10.000 USD bağışına dair belge

T.C. PRAG BÜYÜKELÇİLİĞİ ASKERİ ATAŞELİĞİ

Bu belge, Birinci Dünya Harbinde, 1916-1917 yılları arasında Galiçya cephesinde çarpışırken şehit düşen ve Valasske Mezirici Şehir mezarlığına defnedilen 205 Türk askeri için inşa edilecek şehitlikte kullanılmak üzere, aşağıda kimliği yazılı Türk iş adamı tarafından yapılan maddi katkıyı belgelemek için verilmiştir.

10 Haziran 1998

KİMLİĞİ:	ÜNVANI:	KATKI MİKTARI:
Kemal EREN	İşadamı, Rulosan, Prag/Çek Cumh.	10.000.00 USD

Nevzat KUTLU
P.Kur.Kd.Alb.
Askeri Ataşe
Şehitlik İnşa Kurulu Üyesi

Erdal ONURSAL
Ticaret Başmüşaviri
Şehitlik İnşa Kurulu Denetçisi

Kemal Eren'in 6.000 USD bağışına dair belge

TUTANAKTIR

Çek Cumhuriyeti'nin Valasske Mezirici ilçesinde inşa edilmekte olan Türk Askeri Şehitliği'nde kullanılmak üzere iş adamı Sn. Kemal EREN'den 190.000 ÇK (Yüz doksan bin Çek Kronu) teslim alınmıştır.

14 Ağustos 1998

Nevzat KUTLU
Kurmay Albay
Askeri Ataşe

Erdal ONURSAL
Ticaret Başmüşaviri

Kurmay Albay Nevzat Kutlu ve Ticaret Başmüşaviri Erdal Onursal Beylerin 29.07.1998 tarihli fakslarının bir bölümü

PRAG BÜYÜKELÇİLİĞİ
ASKERİ ATAŞELİĞİ
Praha 8 Czech Republic

Faks: 00.420.2.24311279
Stresovice, Pevnosini 3.

Şehitlik inşaatı 03 Temmuz 1998 tarihinde fiilen başlamış olup hızla devam etmektedir. İnşaatın 15 Ağustos 1998 tarihinde bitirilmesi

hedeflenmiştir. Projesi Milli Savunma Bakanlığı tarafından gönderilen şehitlik, 7,5 m yükseklik ve 9 m genişliğinde, Türk milletinin ve aziz şehitlerimizin şanına yakışır, muhteşem bir abide olacaktır. Şehitlik inşasının toplam 30.000 ABD Dolarına mal olması hesaplanmış, yukarıda isimleri yazılı işadamlarımızın çoğunluğu taahhüt ettikleri para miktarını Askeri Ataşe tarafından açılan banka hesabına veya doğrudan Askeri Ataşe'ye göndermişlerdlr. Bu güne kadar 27.500 ABD Doları toplanmıştır.

4. Halen bu ilçedeki mahalli mezarlıkta yatan 205 Türk şehidinin kemikleri, 11 Ağustos 1998 tarihinde yapılacak bir törenle. Eski yerlerinden alınıp, yeni abide bölgesine taşınacaktır.

5. Şehitlik için 18 Ağustos 1998 tarihinde bir açılış töreni yapılacaktır. Törene Çek askeri makamları, Çek Cumhuriyeti'nde bulunan Türk vatandaşları ve arzu eden katılımcı arkadaşlar davet edlieceklerdir.

6. Şehitlik yapımına katkıda bulunan işadamlarımızın isimleri pirinç bir levhaya yazdırılmış olup, abide üzerine takılacaktır. Bu kişiler için ayrıca Milli Savunma Bakanlığı'nca birer şilt hazırlanmakta olup, tören esnasında verilmesi planlanmaktadır.

Saygılarımızla bilgilerinize sunarız.

Nevzat KUTLU
Kurmay Albay
Askeri Ataşe, Şhtl. Yapt. Kom. Üyesi

Erdal ONURSAL
Ticaret Başmüşaviri
Şhtl. Yapt. Kom. Denetçisi

Ulukışla Belediyesi Encümeni Başkanı Ve Üyelerine

1947 yılında Bartın ilköğretim müfettişliğinden Adana ilköğretim müfettişliğine tayin oldum. Başlangıçta Ceyhan bölgesinde çalıştıktan sonra 1947-48 ders yılında Adana Merkez ilköğretim müfettişliğine getirildim. Merkezim bir tepe üstündeki Gazi İlkokulu idi. Merkezdeki dört okulla Pozantı ve Karaisalı merkez ve köy okulları da bölgeme dahil edilmişti. 7 Ekim 1947 günü Gazi İlkokulu'na geldiğimde Ulukışlalı bir beyin okula gelerek beni aradığını, Adana Halkevi binasında beni beklediğini haber verdiler. Halkevine gittim. Orada çok şık giyınmiş, pabuçları parlak siyah boyalı, bıyıkları itina ile kıvrılmış, Ulukışla'nın ünlü gençlik lideri Kır Hüseyinin Durmuş Aktuğ'la karşılaştım. Kucaklaştık. Hâl hatır sorma ve hasret giderme konuşmalarmdan sonra rahmetli Durmuş konuya girerek: "Mehmet Ali Bey!" dedi. "Senin Bartın İlköğretim Müfettişliği'ndeki çalışmalarını Zonguldak Kömür İşletmesinde çalışan Ulukışlalı Hacı Hüseyinin Yakup'tan öğrendik. Yapıcı ve yaratıcı çalışmalar yaptığını, bölgendeki köylerde kız bölge yatılı okulları açarak köy enstitülerinin bayan

öğretmen ihtiyaçlarını sağladığını, okul binalarının yapılmasında ve köy ensitüsü mezunu öğretmenlerin başarılı öğretmen olmaları için onları eğittiğini, yardımda bulunduğun için o zamanki Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel'den ve İlköğretim Genel Müdürü Hakkı Tonguç'dan takdirnameler aldığını Zonguldak gazetelerinin yazdığını öğrendik. Adana'daki çalışmalarını da izlemeye başladık. Ulukışla'nın ileri gelenlerinden 28 kişi kendi aramızda kararlaştırdık. Seni ilk belediye seçimlerinde destekleyecek, halkımıza anlatacak ve seni Ulukışla Belediye Başkanı yapacağız." dedi. "Senin Ulukışla'nın çıkarlarını kendi çıkarlarının üstünde tutacağına, Ulukışla halkına, gençlerine ve çocuklarına çok faydalı hizmette bulunarak Ulukışla'nın toptan kalkınmasına büyük hizmette bulunacağına inanıyoruz."

Çeşitli eğitim çalışmalarım nedeniyle Ulukışla belediye seçimlerine girme fırsatı bulamadım. Ama rahmetli Durmuş Bey'in etkisinden de kendimi büsbütün kurtaramadım. Ulukışla Belediye Başkanı olursam Ulukışla'da hangi hizmetleri yapabilirim diye düşündüm. Fırsat buldukça Adana, Pozantı ve Ereğli belediye çalışmalarını inceledim. Düşüncelerimi Ulukışla halkının, özellikle Ulukışla Belediye Meclisi üyelerinin ilgisine ve dikkatine sunarım.

1- Bütün kötülükler yokluktan, zorunlu ihtiyaçların yeterince karşılanamamasından doğar. Bir insanın oturacağı evi var, eşi var, çocuğu var ve yeterince geliri de varsa, ne kadar cesur olursa olsun bir anlaşmazlık olduğunda bıçağı çektiği zaman karşısındakine batırmakta zorluk çeker. Gözü önüne karısı, çocuğu ve malı gelir. Bir adamın eşi, evi ve çocuğu yok, yeterince geliri de yoksa, nerde akşam orda sabahlıyorsa ne kadar korkak olursa olsun, bıçağı karşısındakine batırmaktan çekinmez ve damda (hapiste) parasız yemek vereceklerini düşünür. Onun için bir belediye başkanının ilk görevi belediye sınırları içindeki bütün halkın, çiftçinin, esnafın, sanatkârın, tüccarın, işçinin ve özellikle fakir halkın yasal yollarla gelirlerinin artırılması için kolaylaştırıcı önlemler almak olmalıdır.

2- Uluşkışla'dan Kılan ve Emirler köylerine giden dağın Beyağıl Köyü sınırından Kayacağıl sınırına kadar uzanan kuzey cephesindeki arazinin tapusuz, devlete ait bölümünde isteyen her Ulukışlalı aileye, Tarım Bakanlığı ile anlaşarak en azından yüzer dönüm arazi tahsis ettirmeli. Arazi tahsis edilen her aileye onar dönüm dolayında palamut meşesi ve iğde çalısı diktirerek dikme Özel orman meydana getirmeli. Ağaçlar yetişince her yıl budama ile hem ağaçları verimli hale getirmeli hem de budanmış dal parçaları ile halkın yakacak ihtiyacı karşılanmalı. İğde ve palamut meyvelerinden de halkı yararlandırmalı. Bu suretle bir yandan yurdumuzun ağaçlanmasına katkıda bulunmalı, diğer yandan yurt ölçüsünde iyi örnek olmak amacını gerçekleştirmeli. Geriye kalan doksanar dönümlük araziye gelince... Türkiye'de bulunan bağcılık ve

meyvecilik enstitüleri ile işbirliğine girerek onlardan aşılanmış, hastalıksız meyve fidanı sağlanmalı ve elemanlarının teknik bilgi ve yardımlarından yararlanarak bağ çubuğu, badem, kayısı, uzun saplı reçellik vişne, ceviz ve kiraz gibi kurak arazide kolaylıkla yetiştirilebilecek ağaçlarla Ulukışla'-yı bol ağaca kavuşturmalı. Bu ağaçlandırma ile Ulukışla'da yağmur rejimi daha düzgün olacağı ve daha bol yağmur yağacağı bir bilim bulgusu olduğundan, Tanrı buyruğuna göre beşikten itibaren farz olan bilimin insan tarafından uygulanmasının Tanrı'nın hoşuna gideceği ve Ulukışla'-ya yeni gelirler getireceği inancındayım. Dağ, bağ ve sebzeciliğin teknik inceliğine başlarken aydınlatıcı bir kaç söz söylemek zorundayım. Bu sözler üzerinde düşünerek gerçeği bulmanızı dilerim.

Çocukken ve daha sonraları kuzu sürüsünü otlatırken Çıkrık adlı ağılımızda yağmur yağdıktan sonra mantar toplamak için çevrede araştırma yapardım. Çok defa mantarları, samanı alınmış nodaların samanla toprak karışımı örtülü kenar çukurlarında bulurdum. Yağmursuz günlerde noda çukurlarını tekrar aradığım zamarı mantar bulamazdım ama, bu çukurdaki ve samanla örtülü düz toprağın nemini kaybetmediğini görürdüm. Çevre toprakları kupkuru çatlamış olduğu halde bu samanlı toprağın nemli kalmasının nedenini bulmak için at ahırından bir kalbur saman aldım. Ağılın damına serdim. Ertesi sabah merakla dama döktüğüm samana baktığım zaman samanda ve saman altındaki toprakta en ufak bir nem işareti görmedim. Bu nemin nedenini koyun çobanımıza sordum. O da: “Böyle şeyler üzerinde düşünme, yoksa aklını kaybedersin.” dedi. Çaresiz sustum ama incelemeye devam ettim. Topraklar tamamen kuruduğu bir zamanda büyük bir taşı kaldırdığım zaman onun altındaki toprağın da nemli olduğunu gördüm. Bunun nedenini de büyüklere sorduğum halde onlardan da doyurucu bir yanıt alamadım. Yaz aylarında kurak arazide bostan ekenlerin hepsi kumlu arazi içine bostan ekiyorlardı. Onlara neden kumlu olmayan araziye bostan ekmiyorsunuz? diye sordum. Onlar da “Kumlu olmayan arazide susuz bostan olmaz, çünkü nemini çabuk kaybeder.” dediler. Onlara “Kumsuz arazi nemini neden çabuk kaybediyor?” diye sordum. Onlar da nedenini bilmiyorlardı. Kumsuz arazide ve kumlu arazide birer karış derinliğinde çukurlar açtım. Gerçekten kumlu arazi diğerine göre çok nemliydi. Bu suretle kumlu arazinin nemini daha uzun süre muhafaza ettiğini deneyimle öğrendim. Ama kumlu arazinin nemini neden daha uzun süre tuttuğunun nedenini doğru olarak bulamadım. Ortaokul döneminde bu merakımı kimi arkadaşım ve öğretmenime sordumsa da onlardan da merakımı giderici bir yanıt alamadım. Öğretmen olup Salihli'nin o zamanki köyü Durasıllı İlkokulu'nda göreve başlayınca 1933 sömestr tatilinde İzmir'e gittim. İzmir'de, şimdiki fuar alanında yanmış, yıkılmış, çatısız, penceresiz isli duvarların yükseldiğini gördüm. Bir köşede bir satıcı, açıkta, kapanan bir kolejin kitaplarını satıyordu. 34 tane Fransızca kitap ve dergi satın aldım. Bu kitapların içinde bir de

Tarım dergisi vardı. Sözlük yardımıyla dergide yazılanları dilimize çevirmeye çalıştım. Dergide, “Toprak nemini nasıl kaybeder?” konusunu anlatan, açıklayıcı bir yazı gördüm. Yıllardır arayıp da nedenini bulamadığım, bir burgu gibi zihnimi delen sorunun karşılığını o yazıda buldum. Yazı konuyu şöyle açıklıyordu: “Yağmur yağdıktan sonra toprakta, çıplak gözle görülemeyen, insan gözüne takılan büyütücü aletler yardımıyla görülebilen karınca delikleri gibi delikler açılır. Isı etkisiyle buharlaşan nem bu delikler yardımıyla topraktan çıkar.” diyordu. O zaman şu fikirleri üretmeye başladım. Köylümüzün “İki çapa bir su yerine geçer.” diyen sözleri gerçekten çapanın toprağı havalandırmasının yanında nemin topraktan çıktığı delikleri kapatarak bitkinin yağış neminden çok daha uzun süre faydalanmasını sağlıyor. Bu nedenle kurak arazide ağaç yetiştirmek ve bol meyve almayı sağlamak için insan zekâsı çok şey bulabilir ve yaratabilir. Çünkü akıl, yüce Tanrı’nın canlılar içinde yalnız insana verdiği kendi özünden bir parçadır. İnsan yeni buluşlar bulmak için ne kadar çalışırsa o nisbette Tanrı'ya yaklaşır ve Tanrı sevgisine kavuşur. Düşündüm ki kumlu arazinin nemini daha uzun süre koruması delik açılmasındaki güçlük nedeniyledir. Çünkü delik açılırken bir kum tanesi gelip deliği kapatmaktadır. Büyük taş altının nemli kalmasını, taş içinde delik açılmaması ile, saman nodaları kenarındaki samanlı toprakta nemin uzun süre kalmasını ise saman içinde delik açılmaması ve saman parçalarının deliği kapatarak nemin topraktan çıkışını engellemesi ile açıkladım. Kurak araziye fidan dikerken fidanı sulayıp tavında çapaladıktan sonra samanla ya da hayvanların yemedikleri saman artığı kesle fidan çevresini örtmek iyi bir önlemdir. Ayrıca fidanlar ilk dikildiği yıl toprağa intibak edip köklerini kuvvetlendirinceye kadar suya çok ihtiyaç duyarlar. Bu hususta düşünüp pratikte uygulanabilecek çok önlem vardır. Bunlardan biri fidana toprak altından su vermektir. Bunun için boş yağ ve yiyecek tenekeleri ile naylon kaplar ve şişeler kullanılabilir. Ben 1 ya da ¾ litrelik cam şişeler kullandım. Bu şişelerin sağlam kapaklı, su buharı çıkarmayacak biçimde olmasına dikkat ettim. Şişe yapım tekniğinde, tabanları şişeye sonradan geçirildiğinden yarısına kadar ince kum dolu bir kaba dik olarak konup ağzından dip kenarlarına uzatılan ince uçlu bir demire yukardan hafifçe tıklatılarak vurulduğunda şişe tabanının gövdesinden ayrıldığı görülür. Bu şişe fidanın birkaç santimetre yakınına toprağa gömülür. Kenarı toprakla örtülür. Fidanın kenarı saman kesi ya da kumla örtülür. Fidanın suya ihtiyaç duyduğu zamanlarda şişenin kapağı açılır, bir huni yardımıyla su doldurulur ve ağzı nem kaçırmayacak biçimde kapanır. Bu suretle toprağa toprak altından verilen suyun topraktan çıkma yolları kapatılmış olduğundan bu suyun tamamından fidan faydalanır. Bu su verildikten sonra toprağın durumuna göre en az bir aydan iki aya kadar yeniden su ihtiyacı duymaz. Bu suretle toprak altın-

dan fidan sulama yolu ile sırtına dört teneke su yüklenmiş bir hayvanın bir seferde götürdüğü su ile 30-60 arasında fidan sulamak mümkündür.

Dağ sırtındaki ve üzerindeki ağaçların alçak düzlükler ve ovalardaki ağaçlardan çok sonra çiçek açtığı ve don tehlikesinden büyük ölçüde kurtulduğu, Ulukışla ve Ereğli merkez ve köy halkı tarafından bilinmektedir. Çünkü güneş sıcaklığının dağ topraklarını alçak topraklardan daha sonra ısıttığı bilinmektedir. Ama Alpağut bağları ile Ereğli ve Ereğli'nin Dereyüzü köyleri bağları bozulup çubuklarında kalan üzümlerin sert güz rüzgârları ile soğuk vurarak bozulmasından günlerce sonra, Ereğli'nin Kale ve Eskihisar köyleri üzümlerinin soğuk vurmadan tarlada çubuklarında kaldığı, çok tatlanmış taze üzümlerin çubuğundan koparılıp çok yüksek fiyatlarla pazarlandığı bilinmektedir. Bu üzümlere çubuğunda neden soğuk vurmadığı hakkında bağcılarımızın bilimsel yönden yeterince aydınlatılmadığını gördüm. Onun için yurdumuz köylerini bilimsel ve çok pratik bilgilerle kalkındırıp yurdumuzun iktisadi potansiyelini en azından bir kat artırma yoluna giren, şer kuvvetleri ve toprak ağalarınca bin bir iftira ile kara çamur atılarak kapatılan köy enstitülerinden birinde yetişen bir öğretmenin yaptığı deneyi, köy ve şehir öğretmenlerince tekrarlanması dileğimle bilgilerinize arz ederim. 1946 yılında Bartın ilköğretim müfettişliğim sırasında, Ekim ayının bir Pazar günü bir atla Kurucaşile'nin Cumayanı Köyü'nden kalkmış, Amasya'nın Makaracı Köyü'ne gelmiştim. Kastamonu Gölköy Enstitüsü çıkışlı, beş sınıflı ilkokulun tek öğretmeni ve müdürü Sayın Hanife Güre'yi, ikinci devre öğrencileri ile velilerini okulda bir toplantıda buldum. Toplantıya ben de dinleyici olarak katıldım. Soğuk bir gündü. Öğretmen sınıfın sobasını da yaktırmıştı. Öğretmen beni selamlamak için ayağa kalkan öğrencileri ve velileri oturttuktan sonra söze başladı: "Şimdi size bir kaç deneme yapacağım." dedi. "Çok dikkatli izleyin ve üzerinde düşünün. Her olayın ve hareketin bir nedeni vardır. Aklımızı harekete geçirir ve düşünürsek nedenini buluruz. Çünkü akıl yüce Tanrı'nın bize verdiği kendi özünden bir parçadır. Tanrı gibi her şeyin nedenlerini doğru olarak bulucudur. Aklımızı ne kadar çok işletirsek yüce Tanrı'nın o derecede çok sevgisini kazanırız." Öğretmen yanına iki öğrenci aldı, pencere yanına vardı, pencerenin alt kanadını açarak oraya bir mum yerleştirdi. Pencerenin üst kanadını da açtı. Bir sehpa yardımıyla oraya da bir mum yerleştirdi. Mumları bir kibritle yaktı ve izleyicilere seslenerek: "Mumların alevleri dik mi yoksa yatık mı çıkıyor?" diye sordu. Söz alanlar alevlerin dik çıkmadığını, pencerenin altındaki mumun alevinin dışardan oda içine doğru yatık olduğunu, pencerenin üst tarafındaki mumun alevinin de odadan dışarı doğru yatık olduğunu söylediler." Mumların alevini dik yapabilir miyiz?" diye öğretmen sordu. Alttaki mumun alevini odadan dışarı doğru çevirtmek için çeşitli pozisyonda mumlar kondu. Ama bu denemeler başarısız oldu. İki köylü ile iki öğrenci dışardan geldiği düşünülen rüzgârı kesmek için dıştan mum tarafını

ceketleriyle kapattılar. Ama mumun alevi yine de içeri doğru eğikti. Nihayet bir köylü pencere alt kısmındaki bir mumu alarak bahçeye götürdü, yaktı, denedi. Orada mumun alevinin yukarı doğru düz yükseldiği görüldü. Sonra öğretmen alttaki mumun yanına bir termometre koydu. 10 dakika sonra termometreye bakıldı. Alttaki sıcaklığın 12 derece olduğu görüldü. Derece aleti bu sefer de pencerenin yukarı tarafına konuldu. On dakika sonra bakıldığında sıcaklığın 16 derece olduğu görüldü. İzleyiciler tekrar düşünmeye başladılar. Bir köylü: "Çıplak gözle görülmüyor ama soğuk hava odaya pencerenin altından giriyor, bu nedenle mumun alevini oda içine doğru yöneltiyor. Sıcak hava da yukardan dışarı çıktığı için mumun alevini dışarı doğru çekiyor." dedi. Başka bir köylü: "Soğuk hava ağır olmalı ki aşağıdan girsin, sıcak hava da hafif olmalı ki yukardan çıksın." dedi. Öğretmen söz alarak: "Bugünkü toplantımız amacına ulaştı." dedi. Soğuk havanın ağır olduğunu bilmek tarımda çok önemlidir. Güzün ilk soğuklarında aşağı düzlükler ve ovalarda bağ, sebze ve meyveleri soğuk aldığı halde, dağda aynı yüksekliğe gelen soğuk havanın ağırlığı yüzünden aşağılara indiği için dağda yetiştirilen meyve ve sebzenin daha uzun süre kökeninde durmasına, olgunlaşmasına, tatlanmasına, lezzetlenmesine imkân sağlanmış olur. Sayın Hanife Gür'ün bu çalışmasını bugün de saygıyla anarım.

3- Ulukışla kasabasının yakınından başlayarak uzaklara doğru, çiftçi yollarının her iki tarafında, onar metre ara ile ceviz fidanları dikmeli. Fidanların gövdesini ilk yıllarda dikensiz çalılarla sararak hayvanların yemesinden kurtarmalı, fidanlara hayvanların ulaşamayacağı yerden itibaren dal verdirmeli. Sulanması güç yerlerde şişelerle toprak altından su vermeli. Bunları iki parmak arasında kırılabilen içi dolgun ceviz cinslerinden seçmeli. Bu hususta devlet fidanlıklarından ve ceviz üretiminde ileri tekniğe ulaşmış yerli ve yabancı illerin deneyimlerinden yararlanmalı. Bu hususta Ulukışla'nın Eşme çayı kenarındaki iki ulu ceviz ağacının büyüyünce sulanmadan ceviz verdiklerini göz önüne aldım. Çek Cumhuriyeti'nin başşehri Prag'ın çevresindeki şehir, kasaba ve köylerin bütün yol kenarlarında iki taraflı yetiştirilen on binlerce ceviz ağacını görünce düşüncelerimin ne kadar gerçekçi olduğunu gördüm. Oysa onların yirmi adet cevizi bizim tek bir cevizimizi karşılayamaz. Çünkü yüce Tanrı yurdumuza yani Anadolumuza güneşi çok dengeli vermiş. Havanın çoğunlukla kapalı olması nedeniyle güneş ısısını yeterince dengeli olarak alamayan Çek toprakları, yeterince lezzetli ceviz veremiyor. Ulukışla'nın kimi köylerinde yetişen meyvelerin, özellikle kirazların lezzeti başka ülkelerde görülmüyor. Bu konuda yol kenarındaki arazi sahipleri ile de anlaşarak, onlara makul bazı haklar tanıyarak ağaçların korunmasında ortak hareket edilmeli ve halka daha çok hizmet edebilmek için Ulukışla Belediyesi'nin gelirleri arttırılmalı.

4- Bir beldenin, şehrin ya da kasabanın ilerlemesi, yükselmesi ve halkının zenginleşmesinin motoru görevini yapan organize sanayiye önem vermeli. Onun için kasabada bir sanayi sitesi kurulmasına çalışılmalı. Niğde Milli Eğitim Müdürlüğü ve Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği yaparak Ulukışla'da erkekler için marangozluk, demircilik, yapıcılık, büzcülük, elektrikli ev aletleri kurma ve onarma kursları, kız ve kadınlar için biçki-dikiş, konfeksiyon, halıcılık, bez dokuma ve makina ile örme gibi kursların açılmasını kolaylaştırmalı. Her motor, araba ve traktör sahibinin en azından bir takım düz anahtar, bir takım yıldız anahtarı, bir takım tornavida, bir takım eğe, kerpeten, keser ve çekiç bulundurması için gerekli uyarılar yapılmalı, zaman zaman aletlerin bakımı ve keskinleştirmesi için gerekli konferansların verdirilmesine çalışılmalı.

Bir motor atölyesinde motorun civatalarının somunlarını İngiliz anahtarıyla ya da uygunsuz bir anahtarla açtığı görülen bir işçinin işine son verilmeli. Çünkü İngiliz anahtarı ya da uygunsuz anahtar somunu sıkıca kavramadığından somunun kenarlarını aşındırır. Zamanla anahtar somunu açamaz. Traktör ve motor sahibi uygun diş ve kalitede somun bulup değiştirmez, farklı dişteki bir somunu civataya alıştırmaya uğraşırsa, civatayı büsbütün bozar ve motor kullanılamaz hale gelir.

5- Ereğli Bez Fabrikası, Sümerbank Genel Müdürlüğü ile temasa geçerek iplik üretmek ve bez dokumak için Ereğli'deki fabrikanın bir şubesinin Ulukışla'da açılmasını sağlamaya çalışmalı...

6- Adana ve Mersin sanayicileri ve işadamlarıyla temasa geçerek onların Ulukışla'da halıcılık, örme ve dokuma atölyelerini açmalarına ve işçilerini Ulukışla'dan sağlamalarına çalışmalı. Adana ve Mersin turizm acentaları ile işbirliği yaparak ve onlara yasal kolaylıklar göstererek, onların Ulukışla'da sıcak yaz aylarını geçirebilecekleri köşkler ve halk siteleri yapmalarını sağlamalı.

7- Her ay Ulukışla Belediyesi'nce bir çaylı toplantı düzenlenmeli. Çay masrafını başkan ve meclis üyelerinin ortaklaşa eşit olarak ödeyeceği bu toplantıda kasaba halkı beldenin sağlık, ulaşım ve eğitim gibi sorunlarını dile getirmeli, çözüm yolları aranmalı, sorunların çözümü için gerekirse kasabadaki derneklerle işbirliği yapılarak konunun uzmanları Ulukışla'ya davet edilip konferans verdirilmeli ya da denemeler yaptırılmalı.

8- Her evde tercihan Meydan Larousse olmak üzere bir ansiklopedi, Türkçe Sözlük, fihristi bulunan bir atlas ile kişinin sanatı üzerine yazılı kitaplar bulunması ve yine kişinin okuduğu gazetede çok önemli saydığı yazıları, üzerine gazetenin gün ve sayısını yazarak kesip saklaması, kesiklerin daha sonra çok işe yarayacağı belirtilerek teşvik edilmeli.

9- Ulukışla'nın yetiştirdiği Ankara, İstanbul, İzmir ve diğer şehirlerimizdeki emekli, memur ve işadamlarımızla temasa geçilerek Ulukışla'dan, her yıl okuma imkanı bulamayan 10-15 çocuğun yüksek ya da

meslek öğreniminin karşılanmasını sağlamalı. Bunlardan Ulukışla'ya önemli hizmet verenlere Ulukışla Belediye Meclisi'nin kararı ile ödül belgesi verilmeli, daha büyük hizmet edenlere de önemli bir tesisin ya da mahallenin adı verilmeli.

Bu konudaki sözlerime son verirken Ulukışla ve Ereğli ziraat odaları yetkililerine bir istirhamda bulunmak istiyorum. Bu istirhamım şudur: Ticaret odaları tüccarların, sanayi odaları da sanayicilerin işini geliştirmesi ve daha çok kazanabilmesi için kılavuzluk yapıyor, yeni imkânlar ve fikirler üretiyorsa, ziraat odalarının da aynı duyarlılıkla çiftçilerin daha çok ve daha kaliteli ürün sağlamaları için yeni araştırmalar yapmaları ve yeni fikirler üretmeleri için daha çok ve daha bilinçli gayret göstermelerine katkıda bulunmak istiyorum. Ulukışla ve Ereğli merkez ve köylerindeki geniş ölçüdeki kurak arazide tahıl, sebze ve meyve yetiştirilmektedir. Devletimiz bu alanda Eskişehir'de kurak arazide tahıl, sebze ve meyve yetiştirmek için tesisler kurmuş ve buraya milyarlarca lira sarfederek kırktan fazla yıldan beri bilimsel deneyler yapmaktadır. Tarım Bakanlığı, bu tesisle ilgili olarak, çiftçinin mahsulünü daha çok ve daha kaliteli üretmesine yardım için bilimsel raporlar, bilimsel broşürler ve bilimsel kitaplar bastırmıştır. Eskişehir İl Tarım Müdürlüğü, Niğde İl Tarım Müdürlüğü ve Tarım Bakanlığı ile işbirliği yapılarak bu rapor, broşür ve kitapların tümünün ziraat odasına getirtilip kurulacak bir kitaplıkta toplanmasını, odanız çiftçilerinin daha çok ve daha kaliteli mahsul almalarının sağlanmasını dilerim. Ayrıca mevcudu kalmamış olanların da bir yandan fotokopisi alınırken, diğer yandan yeniden bastırılması için çaba gösterilmesini dilerim. Ayrıca Tarım Bakanlığımız yurdumuzun çeşitli bölgelerinde meyve, bağ, sebze, gül ve çiçek gibi çeşitli alanlarda enstitüler, çok kaliteli gül ve fidan yetiştirme birimleri kurmuştur. Buralarda yerli ve yabancı bilim adamları çalışmış, fidanlar yetiştirilmiş, pratik ve bilimsel kitaplar bastırılmıştır. İl Tarım Müdürlüğü ve Tarım Bakanlığı ile işbirliği yaparak bu broşür ve kitapların tamamını odanıza getirtmenizi, çiftçilerimizin bilgisine ve faydasına sunmanızı arz ederim. Ayrıca çeşitli tarım konularında bilim adamlarını, tarım enstitülerindeki uygulayıcıları ilçenize davet ederek çiftçilerinize tartışmalı konferans verdirmenizi dilerim. Saygılarımla.
11.11.1998

Mehmet Ali EREN

Milli Güvenlik Kurulu Yüksek Katına

ANKARA

Bir milyar dolayında nüfusa sahip bütün Müslüman memleketler içinde tek laik devlet Türkiye Cumhuriyetimizdir. Padişahlık devrinin acılarını da yaşamış bir kişi olarak yüksek kurulun irticayı önleme hakkındaki kararlarınızı okuyor ve seviniyorum. Geçen dönemde hükümetlerin aldıkları önlemleri yetersiz buluyorum. Bütün İslam memleketlerini bilim-

den uzaklaştıran ve onları köle ya da yarı köle haline getirmeye çalışan; insanlarımızı kutsal dinimizden de uzaklaştırmaya çalışan, dini, kişi ya da zümre çıkarlarını sağlamak için araç olarak kullanan, bir bakıma ejderha durumundaki irtica ile mücadele konusundaki fikirlerimi, Cumhuriyetimizin kurulmasında emeği geçen bir kişi olarak, bilgi ve yüksek ilginize arz ederim.

31 yıl önce Konya Ereğlisinde yargıçlık yapan ve şu anda Konya Barosuna kayıtlı Avukat Talat ALDAĞ'ın "İSLAM VE İRTİCA" adlı bir formalık kitabını basmıştım. Bu kitap bilimsel bir zihniyetle yazılmıştır. İrtica kökeninin "rücu" dan geldiğini, bunun da dinden ayrılma, uzaklaşma olduğunu, tarih boyunca bilimin ilerlemesinin irticayı durdurduğunu belgelere dayanarak anlatmakta ve insanlarımıza irticanın çirkin yüzünü bütün çirkinliği ile sergilemektedir.

Bu kitabın 31 yıldan beri Müslüman halkımız üzerinde meydana getirdiği izlenimleri öğrenmek istedim. 88 yaşındayım. Yüksek göz tansiyonum nedeniyle gözlerim görmüyor. Bu yazımı bile daktilomdaki tuşlarına tahmini basarak yazıyorum. Bu nedenle bulabildiğim ilk, orta, lise, endüstri meslek ve imam-hatip okulları ile genel kitaplıklarda kaç kişinin bu kitabı okuduğu hakkında araştırma yaptırdım. İncelettirdiğim genel ve okul kitaplıklarında bu kitabın kaç kişi tarafından okunduğu değil, adını dahi duymadıklarını bana bildirdiler. Bu kitapta kutsal kitabımız KUR'AN'dan sureler ve ayetlerden birer birer örnekler verilerek, Hz. Muhammed'in neden son peygamber olduğu, insanların ilerleyerek bilim devrine girdikleri, akıl karşıtı olan mucizeler devrinin kapatıldığı açık olarak anlatılmaktadır. Burada şunu da arz edeyim ki, hiçbir bilim bulgusu Tanrı buyruğuna ters düşmez. Düşemez, çünkü bilimi yaratan da Yüce Tanrıdır. Yüce Tanrı kendi yarattığı bilime ters emirler vermez. Yanılan insanlardır. Özellikle yorumculardır. Din eğitimi görmüş hocalarımızın çoğunluğu dogmalarla uğraşarak serbest düşünce yetilerini kaybetmektedirler. Dogmalarla bilim üretemedikleri için de bilim düşmanı olmaktadırlar. Bu nedenle özellikle Milli Eğitim Bakanlığı, Kültür Bakanlığı, din işlerine bakan Devlet Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı kadrolarındaki bilim zihniyetli din uzmanlarına objektif yöntemlerle irticanın tarih boyunca yaptıkları fenalıklar, somut ifadeli kitap ve broşürlerle açıklanmalı, bu açıklamalar bütün okullara, camilere, kitaplıklara gönderilmeli, ayrıca açıklamalı konferanslar verilmelidir. Bu kitabın milyonlarca çoğaltılıp, okul kitaplıklarına gönderilmesinin çok yararlı olacağı inancındayım.

İslam ve İrtica adlı kitabın fotokopisini ekte yüksek bilgi ve ilginize arz ederim.

İslam dini, bilimi baş tacı yapmıştır. Hazreti Muhammed'in, Arapların yakınındaki Mısır, Roma ve Bizans biliminden değil Çin'den dahi bilim öğrenin buyruğu, Çin'in uzaklığı nedeniyle değil, Çin'deki Buda dininin kutsal kitabımızda anılan dinlerin dışında bir din olması nedeniyledir.

Dinle bilimin ayrı ayrı şeyler olduğu bilincini Müslümanlarda uyandırmak ve pekiştirmek nedeniyledir. Hz. Muhammed'in hayatı bilim arayışları ve bilim buluşları içinde geçmiştir. Bugünkü modern savaş kurallarından çoğunu Cengiz Han gibi deneyimle bulmuştur. Hz. Muhammed'in Bedir, Uhut ve Hendek savaşları strateji ve taktik bakımından çok üstün olduğunu göstermiştir. Bedir'de su kuyularını savunma çemberi içine almış, düşmanını susuz bırakmış, açık arazide savunmasız saldırı zorunda bırakmış, kendi ordusuyla temasa geçinceye kadar uzaktan oklarla kuvvetini büyük ölçüde kırmış ve sonunda da mağlup etmiştir. Uhut Savaşı'nda kendisinden çok üstün kuvvete sahip düşmanını yenebilmek için, bir yarıdan arkasını Uhut dağına dayamış, diğer yandan tarihte ilk defa ERAMENDUS'un kuvvet merkezi oluşturma yöntemini uygulamıştır. Bir yanda savunma görevi verdiği cephede az askerle savunma yaparken, diğer yanda kuvvet merkezi kurarak o cephede düşmanına karşı ezici kuvvetle saldırıya geçmiştir. Düşmanlarının kaçmaya ve kendi kuvvetlerinin düşman ordusunu çevirmeye başladığını gören vadideki Müslüman koruyucular, ganimet toplama hırsına kapılıp çok önemli görevlerini terk ederek, düşman ölülerini soymaya başladıkları bir sırada, Arabistan'ın yetiştirdiği en usta süvari komutanı ve o sırada müşrik olan Halit Bin Velit, kuvvetlerine terk edilmiş vadiden geçerek Müslüman ordusunu arkadan vurdu. Bunun üzerine kaçanlar da geri dönerek Müslümanları iki ateş altına aldılar. Müslüman ordusu yenildi. Ama, başkomutanın hatasından değil. Hendek Savaşına gelince: Hz. Muhammed, Müslümanların gizli casusu olan amcası Abbas'tan Mekkelilerin Müslümanlarla savaş için hazırlığa başladıkları haberini alınca, hemen ashabını topladı. Onlara durumu anlattı. Ne yapılması gerektiği hakkındaki düşüncelerini sordu. Ashabı arasında bulunan İranlı Salmanı Farisi, iki bin yıllık İran savaş tekniği hakkında bilgiler aktardı. Şehirlerin korunmasında kentlerin çevresinde kazılan hendekler hakkında bilgi sundu.

Ashaptan çeşitli kişilerin teklifleri içinde bilim değeri taşıyan Salmanı Farisi'nin teklifi kabul edilmiş, Medine çevresine gece ve gündüz çalışarak hendek kazılmış ve sonuçta savaş Müslümanların üstünlüğü ile bitmiştir. Bütün bunları göz önüne alıp değerlendirdiğim zaman, Müslümanlığın yücelmesine en büyük katkıyı yapan en yüksek iki kişiyi rahmetle, minnetle ve şükranla anıyorum. Bunların birincisi Müslümanlığı kuran ve müşkülü bilim yoluyla çözen Hz. Muhammed, ikincisi ise "Hayatta gerçek yol gösterici bilimdir, fendir. Bilim ve fennin dışında doğru yol aramak dalalettir ve hatta hıyanettir." diyen K. Atatürk'tür. Çünkü Atatürk, diğer mazlum ulusların da özgürlüklerine kavuşma yolunu açmıştır.

Kemal Atatürk, hükümetlerden çoğunlukla, İçişleri Bakanı, vali ve milli eğitim müdürü atarken 'Devrim Yasaları'nı titizlikle uygulayacak personel atamasına gerekli önem vermelerini istemiştir. Fakat zamanla Atatürk'ün bu istemi yozlaştırılmıştır.

Yurdumuzdaki yatılı Kur'an kursları binaları incelenirse bunlardan çoğunun şeytani bir hesapla köy ve kasabaların dışında, gözlerden uzak mahallerde yapıldığı görülecektir. 1950'den sonra 50 yıl içinde gündüzlü ve yatılı Kur'an kurslarında vali, kaymakam ve milli eğitim müdürlerinin koruması altında 20 milyon dolayında beyinleri yıkanmış insanlar yetiştirildi. Tarikatların emrinde görev yapmaları sağlandı. Bunlardan birini yüksek bilgilerinize sunarım:

1960'lı yılların birinde Konya'nın Yollarbaşı Kasabası ilkokulunu teftişten sonra, yatılı Kur'an kursunun teftişine gittim. Günlerden perşembe saat 10.00'du. Bina kasabanın dışında geniş bir arazinin içinde idi. Arazinin çevresi yüksek duvarlarla çevrili olup, giriş kapısı da kilitliydi. Kapıda bekçi yoktu. Bir müfettiş olarak duvardan atlamayı uygun bulmadım. Bina yanına çıkan birine bağırarak el işareti yaptım ve kapıyı açmasını istedim. İşaretimi alan kişi, binanın içine kaçtı. Yirmi dakika müddetle kimse görünmedi. Sonra bir görevli gelerek kapıyı açtı. Bir de ne göreyim, öğretmen odası, derslikleri toz duman içinde. Besbelli bu 20 dakika içinde, yasa dışı saydıkları, Atatürk'ü din düşmanı olarak telkin eden tarikat kitaplarını saklamışlardı. Durumdan, ayrıntıları ile o zamanki Konya Milli Eğitim Müdürlüğü kanalıyla Konya Valisi'ni haberdar ettim. Ama valinin işin üzerine ciddiyetle gittiğini görmedim. Şimdi irticayı destekleyenler, Atatürk düşmanlığı ile beyinleri yıkanmış on milyonlarca insanı görmezlikten gelerek, Avrupa'daki laikliği yurdumuzda uygulayalım diye bağırmaktadırlar. Bizim dışımızdaki bir milyar insanın bulunduğu bütün Müslüman memleketlerde hem laiklik hem de demokrasi yoktur. Tüm Müslüman ülkeler içinde yalnız Türkiye'de demokrasinin tutunması ve köklenmesi, Atatürk ilke ve devrimleri ile mümkün olmuştur. Avrupa laikliğinin temelinde otuz yıl süren milyonlarca insanın ölümüne neden olan din savaşları vardır. Bu savaşlar sonunda Hiristiyanlar kutsal kitaplarının emirlerini ve dualarını kendi dilleri ile ifade ederek din özgürlüğüne kavuşmuşlardır. Biz Müslümanların ana dilimizin dışında anlamını bilmediğimiz bir dille ibadet yaptığımızı unutmamak gerekmektedir.

Devlet büyüklerimizin öve öve öküz ettikleri, boynuzlarını dokuz ettikleri özelleştirme çalışmaları meyvelerini vermeye başlamıştır. Muğla ve Milas telefon yönetimine sızan kişiler, irticaya sahip çıkarak, irtica ile mücadele yaptığını sandıkları kişilerin telefonlarını sık sık kestirmekte, onarıma gönderdikleri kişilere kasıtlı olarak telefonu bozdurtmakta, arızalardan müracaatçıyı suçlu çıkartmaktadırlar. Yüksek bilgi ve ilgilerinize arz ederim. 4.05.1999

Emekli Eğitimci Mehmet Ali EREN (Adres)

EKİ: İslam ve İrtica adlı kitabın fotokopisi

Sayın Gökhan Evliyaoğlu

BTV Televizyonu, Anadolu Kulübü Programı Sunucusu

Yeni yılın ilk pazar günü BTV televizyonundaki “Anadolu Kulübü” programında, saat 22.00-23.00 arasında Prof. Dr. Sayın Hüseyin Atav ve Doç. Dr. Sayın Ahmet Akbulut ile yaptığınız dini konulardaki söyleşinizi çok dikkatli olarak bu konudaki düşüncelerimi de katarak dinledim. Nüfuslarının toplamı bir milyar dolayında olan Müslüman memleketlerin bilime katkılarının sadece % 1 dolayında olması ayıbından nasıl kurtulacakları, uzun bir süredir üzerinde düşündüğüm ve çare aradığım bir konudur. Dini konularda Hz. Muhammed’in ve büyük Atatürk’ün yolunda yürüyerek bizleri aydınlatan bu gerçek din adamlarının karşısında eğiliyor ve sizleri selamlıyorum. Bu gerçek Müslümanların fikirlerine, Tanrı huzurunda makbul ve gerçek olan fikirlerine sahip çıkarsak, geri kalmışlık ayıbından hem milletimizi kurtarır hem de dünyanın diğer Müslümanlarını kurtarırız. Aynı zamanda çıkarcılarla politikacıların el ele ve sırt sırta vererek ürettikleri bin başlı irticanın da hakkından geliriz. Sayın profesörden aldığım izlenimler:

Kutsal kitabımız Kur’an insanların mutlulukları için gönderilmiştir. Bu mutluluğa insanların ulaşması için Kur’an, iyi ahlâka ve bilime önem vermiştir. Bize göre ahlâk bilimin tarih boyunca geçirdiği safhalar göz önüne alınırsa, ahlâkın değişen ve değişmeyen unsurları vardır. Kişinin beden ve ruh bakımlarından kişisel olgunluğa ulaşması ve gayrın mutluluğunu kendi çıkarı üstünde tutması ahlâkın değişmeyen unsurlarıdır. Kişinin ahlâkının en yüksek derecesine ulaşması, mutluluğun hakkıyla yapılan görevden sonra duyulan ferahlık olduğu bilincine ulaşması ve bu bilinci hayatına uygulamasıyla ortaya çıkar.

Müslümanlıkta bilim ve düşünme imandan önce gelir. Tanrı buyruklarının her biri üzerinde dururken ve “Yüce Tanrı neden böyle buyurdu?” diye insan kendine ve başkasına soru sorar, cevaplar üzerinde durursa, Tanrı buyruğunu hem anlar hem de kavrar. Akıl, yüce Tanrı'nın yalnızca insana verdiği, kendi özünden bir parçadır. Yüce Tanrı nasıl yaratıcı ise, akıl da öyle yaratıcıdır. İnsan aklını kullanıp düşündüğü ölçüde Tanrı'ya yaklaşmış, Tanrı'nın sevgisini ve sevabını kazanmış olur. Hz. Muhammed’in son peygamber olmasının bir yüce anlamı vardır. Bu anlam, toplumun ilerleyip bilim devrine girmiş olmasındandır. Kutsal kitabımız Kur’an’ı bilimin verileri ışığında yeniden yorumlamak şarttır. Hiç bir bilim bulgusu yüce Tanrı buyruğuna ters düşmez. Çünkü bilimi yaratan da Tanrı'dır. Yüce Tanrı kendi yarattığına ters emirler vermez. Yanılan yorumcudur.

Kutsal kitabımız Kur’an’ın birleştirilmesinde üç şanssızlık vardır. Birincisi 20 küsür yıl içinde gelen surelerin Hz. Muhammed’in sağlığında, tıpatıp onun göstereceği bir düzen içinde birleştirilerek ve Hz. Muhammed’in kendisi tarafından kontrolü yapılarak tek bir kitap halinde hazırlanamamış olması; ikinci şanssızlık Hz. Ebubekir ve Hz. Ömer zamanların-

da da tek bir kitap halinde toplanamamış olması; üçüncü şanssızlık da Hz. Osman'ın Kur'an'ı tek kitap haline getiren kişilerin yüce Tanrı buyruklarının 20 küsür yıl içindeki geliş sırasına göre değil de, kendilerinin faydalı buldukları bir tertibe göre hazırlayarak ilk gelen surelerden bir bölümünü kitabın orta ya da sonlarına doğru almaları ve çok sonra gelen bazı sureleri de başa almaları olmuştur. Bazı yanılgıları önlemek için her surenin başına "mekki" kelimesini yazmalarına rağmen yanılgı önlenememiştir. Nitekim kutsal kitabımız Kur'an'a göre normal faizin İslam dini yasağı ile hiç bir ilgisinin olmadığı, yasa ve ahlâk dışı kat kat faizin yasak olduğu halde normal faizin yasak olduğu olgusuna, faizle ilgili en son gelen Tanrı buyruğu Ali İmran suresinin Kur'an'ın baş taraflarına yazılmasının yol açtığı kanısındayım. Mekke'de o tarihlerdeki basit Arap toplumunda basit faizin bulunmadığı nedeniyle Kur'an'ın 30. Suresi olan Rum suresine göre normal faizin Tanrı buyruğuna aykırı olarak yanlış yorumlandığı İslam tarihi uzmanlarınca açıklanmıştır.

Çok sayın hocalarım. Hz. Muhammed, içinde yetiştiği Arap toplumunun yakın ilişkide bulunduğu Roma, Bizans, Mısır gibi medeniyet ülkelerine gidin bilim öğrenin demeyip, hiç temasta bulunmadığı Çin'e gidip öğrenin (Bilim Çin'de bile olsa gidip öğrenin!) demiştir. Bir kısım yorumcular Çin'in uzaklığı nedeniyle Çin'den söz etti yorumunu yapıyorlar. Bana göre bu yorum eksik. Atatürk gibi hayatı boyunca, özellikle savaşlarında bilimi gerçek bir hayat kılavuzu olarak ele alan ve uygulayan Hz. Muhammed, deha derecesindeki sezgisiyle Müslümanların bugünkü durumunu, Müslümanların dinle bilimin aynı şey olduğu yanılgısına düşeceklerini sezmiş, bu yanılgıdan Müslümanları kurtarmak için misali Çin'den vermiştir. Çin'deki din kutsal kitabımızda adı geçen dinlerden değildir. Tanıdığım imam ve din görevlilerinin çoğunluğu İslam'da bilimin kadın ve erkeğe farz olduğunu, bilimin beşikte başlayıp mezara kadar sürdüğünü, bilimin Çin'de de olsa zahmetine katlanıp öğrenilmesi gerektiğini söylerler. Ama içi boş, muhtevası olmayan kalıplaşmış bir söz olarak söylerler. Kendileri bu sözlerinin muhtevasına uyarak bir çalışmaya girmezler. Bilim konusunda düşünmezler bile. Bu hususta iki örnek arz edeceğim.

1- Ege bölgemizin özellikle kıyı bölgesi halkının hemen hemen tamamının zeytincilikle, yemeklik zeytin hazırlama ve zeytinyağı üretmekle ilgisi, uğraşı vardır. Devletimiz kırk yılı geçkin bir zamandan beri İzmir'de Zeytincilik Enstitüsü kurmuş, trilyonlarca lira sarf ederek yerli ve yabancı bilim adamlarına ve teknisyenlerine halkın ve köylünün yararlanacağı kitaplar hazırlatmıştır. Bu kitaplardan faydalanılarak en sağlıklı ve lezzetli sofralık zeytin hazırlanacağı gibi, zeytin ağaçlarının budanması, gübrelenmesi gibi konularda bilim kitaplarını muhtarlığın ve halkın yardımıyla camisine getirtip halka tanıtan, ilgili köylere görev verip cuma sohbetlerinde diğer köylülere anlattıran yüzlerce köy camisinin bir tek

imamına rastlamadım. Böyle bir çalışma yapıldığını da duymadım. Diğer bölgelerdeki bağ, meyve, narenciye gibi devlet fidanlıklarında da durumun aynı olduğunu sanıyorum. Bodrum, Milas kıyı köyleri halkı susuzdur. Buralarda iki tonluk bir tank su beş milyon liradır. Köylü kendi susuz kalır ama camisinin suyunu eksiltmez. Abdest dışında faydalanılmayan bu suyu gören gariplerden “Ah! Şu su parasız elime geçse üç evi geçindiririm.” diyenlere rastladım.

2- Açıkça bilindiği gibi. Hz. Muhammed zamanında mikroskop icat edilmemişti. Bu nedenle bütün dünyanın olduğu gibi Müslümanların da mikrop hakkında fikirleri yoktu. Çünkü mikrop denen hayvancık yüzlerce defa büyütüldükten sonra ancak görülebiliyordu. Dini inancımıza göre namazdan önce abdestli bulunmak, bozulmuşsa abdest almak zorunluluğu vardır. Abdest alırken ayak yıkanıyor ama çorap yıkanmıyor. Bilim verilerine göre en fazla mikrop da çorapta toplanıyor. Dini konularda önemli yazılar yazan rahmetli Ulunay bir yazısında bundan yüz yıl kadar önce İstanbul’da başta Ağa Camisi olmak üzere bir çok camide namaz kılarken ayak basılacak yerle secde edilecek yerin ayrılmış olduğunu, bu durumun insanımıza da dinimize de faydası olduğunu, bütün camilerimizde bu uygulamanın yapılması gerektiğini yazmıştı. Bazı camilerimizde hayırsever kişilerin cami için halı dokuturken ayak basılacak yerle alın konup secde edilecek yeri ayırdıklarını memnuniyetle görüyoruz.

Milas’ın Kıyıkışlacık Köyü camisinde safların ilk sırasını düzgün tutmak için ilk safta ayak basılacak yerin boydan boya çekilen bir lamba fitili ile ayrılmış olduğunu 1988 yılında gördüm. O zamanki cami imamına başvurarak Ankara’dan dönüşümde şeritleri ben almam kaydıyla caminin bütün tabanında ayak basılacak yerle secde edilecek yerin ayrılmasını istemiştim ve cami imamının muvafakatını da almıştım. Aradan bir hayli zaman geçti. Tekrar camiye gittiğimde o ilk saf şeridin de kaldırılmış olduğunu gördüm. Sebebini sorduğumda ilçe müftüsünün köye geldiğini, camide bu şeridi görünce “Peygamber efendimiz zamanında böyle bir şerit var mıydı?” diyerek şeridi kaldırttığını söylediler. Din adamlarımızdan bir çoğunun dogmalarla uğraşa uğraşa serbest düşüncelerini kaybettikleri, dogmalarla bilim üretemeyince bilime düşman oldukları görülüyor. Hz. Muhammed zamanında karayollarında en süratli vasıta deveydi. Sayın Müftü köylere gitmesi için otomobil yerine Peygamberimiz zamanındaki en süratli kara vasıtası deveydi diyerek deveye bindirilseydi, kaç köye gidebilirdi bilemiyorum. Diyanet İşleri Başkanlığı ile Başbakanlık elemanlarının farzların içinde önceliği bulunan ve beşikte başlayan, kadın ve erkekle birlikte hocaya da farz olan bilim farzının ve bilim verilerinin uygulanması uğrunda tedbirler almasını ve uygulamaya elverişli programlar hazırlanmasını dilerim. 4 Ocak 1999.

Mehmet Ali Eren   Emekli Eğitimci

Selçuk Ve Mersin Üniversiteleri Rektörlüklerine Mektup

1919-1922 Milli Egemenlik Savaşımızın Pozantı cephesindeki Ulukışla ve köylerinin rolleri karanlıkta kalmıştır. Ulukışlalılar çelikten bir balyoz gibi Pozantı'da Fransız kuvvetlerinin üzerine atılıp, kan döke döke Fransız kuvvetlerini geri püskürtüp, sonra da Fransız kuvvetlerinin bir bölümünü komutanlarının karısı ile birlikte esir alıp, daha sonra da komutanlarını esir alarak o bölgedeki Fransız kuvvetlerini yok etmemiş olsalardı, Fransız kuvvetleri gerekli savunmaya girmeyen Bor, Aksaray, Ereğli ve Karaman gibi şehirlerimizi kolaylıkla alacak, cesareti artacak olan Fransızlar müttefiklerinden ayrılarak bizimle bir barış anlaşması yapmayacaklardı. Bu durumda Genelkurmay Başkanlığı Güney'deki kuvvetlerimizi Batı cephesine çekme olanağını bulamayacak, böylece kuvvetlerimizin Yunan ordusunu yok etmesi tehlikeye girecekti. Bu nedenle Ulukışla merkez ve köylerinin Pozantı Savaşı'ndaki rollerinin aydınlığa çıkarılması, bütün dünya tarihinde örneği bulunmayan Amasya Genelgesi derecesinde önemlidir.

Ben Mehmet Ali Eren, 87 yaşında gözleri görmeyen emekli bir eğitimciyim. Atatürk'ün Yıldırım Ordular Grubu Komutanlığı ve önceki ordu komutanlığı sırasında Ulukışla hanı ve camilerine doldurttuğu silah ve mühimmatı her gün otuz kadar at arabası ile Kayseri'ye göndermek üzere dolduran kadınlar ve çocuklar arasında bir çocuk olarak bulundum. Büyük erkekler Pozantı cephesinde çarpışıyorlardı. Bu nedenle hepimizin korumakla yükümlü olduğumuz Cumhuriyetimizin kurulmasında katkısı olan bir Türk vatandaşı olarak bildiklerimi daktilomun harflerini tahmin ettiğim tuşlarına basarak yazıyorum. Sizler üniversitelerimizin çok değerli mensuplarından, çok değerli devlet ve hükümet başkanlarımızdan ve yine çok değerli yargıç ve savcılarımızdan konunun araştırılmasını; Ulukışla ve köyleri toplumunun malı olan Ulukışla Kuvayı Milliye Defteri'nin devlet arşivine geçirilmesini beklemekte olduğumu arz ederim.

Mondros Ateşkesi üzerine Fransız ordusu Adana, Mersin, Tarsus ve Pozantı ile çevresini, Ereğli ve Karaman tren istasyonları ile istasyonlara yakın binaları işgal etti. Tehlikenin büyüklüğü Ulukışla, Bor, Aksaray, Ereğli ve Karaman gibi Orta Anadolu'nun kapısı durumundaki şehir ve kasabalarda bütün çıplaklığı ile meydana çıkmışken, diğer kasabalar padişah emrine uyarak düşman cephesine karşı koymayı düşünmeyip, kıllarını bile kıpırdatmadan yan gelip yatarken, Ulukışla ve köyleri halkı ayaklandı, Tahsin adında bir teğmenin kılavuzluğunda Kuvayi Milliye adında bir örgüt kurdular. Takım, bölük ve tabur örgütleri kurdular, onları silahlandırdılar, silah kullanma ve atış eğitimi yaptırdılar, Pozantı cephesinde Fransızları karşıladılar. Aylarca süren çok kanlı çarpışmalar sonunda düşman ordusunu yendiler, onların müttefiklerinden ayrılarak bizimle anlaşma yapıp, yurdumuzu terketmelerini sağladılar. Ulukışla Kuvayı

Milliye Derneği geri hizmetleri için de beslenme, silah ve ulaştırma komisyonları kurdu. Bu dernek devlet gelirlerine Atatürk'ten önce el koydu. Pozantı çarpışmalarında fedakârlık gösterenlere maddi mükafatlar bile verdi.

Kuvayı Milliye Derneği Yönetim Kurulu yapacakları işleri planladı ve karara bağladı; bu kararları çok düzgün tutup, her kararı üyelere imzalattı. Kuvayı Milliye Karar Defteri'nde 1335 ve 1336 yani 1919 ve 1920 yıllarına ait kararların düzgün tarih, sayı ve imzalı olduğunu, karar defterinin ortasından birkaç yaprağının eksik ve koparılmış olduğunu gördüm. Ben Konya Ereğlisinde ilköğretim müfettişi iken "Çevremizi İnceleyelim" konulu bir kitap yazdım. Ereğli çevresindeki Ulukışla hakkında bilgi toplarken, Ulukışla İlköğretim Müdürü İbrahim Ünal ile makamında görüştüm. Bana çekmecesinden çıkardığı "Ulukışla Kuvayı Milliye Karar Defteri"ni gösterdi. Aldım, yapraklarını karıştırdım. Deftere yarım saat bakmama müsaade etti. Bu çok kısa süre içinde defterde önemli gördüğüm kısımları eski yazı ile not ettim. Bu karar defterinde özetle:

1- Bor, Aksaray, Ereğli ve Karaman gibi çevre ilçeler halkının yardım etmemesine rağmen, Ulukışla merkez ve köyleri halkının birleşerek Kuvayı Milliye örgütünü kurdukları, erkekleri silah altına aldıkları, başlarına subaylarla, halktan deli Hüseyin adıyla ünlü Muhtar Hüseyin Ağayı ikinci Bölük Komutanlığı ile Merkez Komutanlığı'na tayin ettikleri, bu kuvvetlerin çelikten bir balyoz gibi Fransız kuvvetlerinin başına indikleri, Fransız kuvvetlerinin bir bölümünü Pozantı'daki bir han içinde yakarak imha ettikleri, daha sonra, önce Fransız komutanının karısını esir aldıkları, sonra da Pozantı cephesindeki Fransız kuvvetlerini komutanları ile birlikte esir aldıkları ve Fransa'nın bizimle ayrı bir barış anlaşması yapmaya zorladıkları;

2- Fransızlar Orta Anadolu'nun işgaline başlamadan önce Ulukışla, Ereğli ve Karaman tren istasyonlarını işgal etmişlerdi. Burada Ulukışla Kuvayı Milliyesinin önce Ulukışla istasyonundan Fransız kuvvetlerini kovduğu sonra da padişah taraftarlarının egemen bulunduğu Ereğli ve Karaman'a ellişer silahlı atlı göndererek, hem Ereğli ve Karaman istasyonlarından Fransızları kovduğu hem de oralar halkının çoğunluğunu Mustafa Kemal tarafına çevirdiği yazılıdır.

3- Atatürk'ün Amasya Genelgesi ile Anadolu'nun her yerinde düşman işgalini kınayan mitingler yapılmış ise de, ecnebi parlamentolarla devlet ve hükümet başkanlarına çekilmesi gereken tellerin parasızlık nedeni ile çekilemediğini öğrenen Ulukışla Kuvayı Milliyesi ecnebi memleketlere çekilecek telgraf paralarının Ulukışla Kuvayı Milliyesi'nce ödenmesine karar vermiş ve Sivas'ta bu kararını Mustafa Kemal'e bildirmiştir.

4- Ulukışla Kuvayı Milliyesi, padişah taraftarı olan Ulukışla Kaymakamı ile kadılarının işine son vermiş, kaymakamlığa Ulukışla

Jandarma Komutanı'nı getirmiş, devletin hazinesine Mustafa Kemal'den önce el koymuş, cephede fedakârlık gösterenlere maddi mükâfatlar vermiştir.

5- Pozantı'da Fransızlarla çarpışmanın çok sıkışık anlarında Mustafa Kemal'e telgraf ile başvurarak, çevredeki Bor, Niğde, Aksaray, Ereğli ve Karaman gibi şehir ve kasabalardan hiçbir yardım görmediklerini acı acı ifade etmişlerdir. Yazıları Osmanlıca harflerle yazılmış, harflerin kaligrafisi çok düzgün, ifadeleri sade ve doyurucu olan bu karar defterinin Cumhuriyetin ilanı sonrasında Ulukışla Belediyesine teslim edildiğini bana Şevki Alpağut ile Yakup Gökşen söylediler. Yine onların bildirdiğine göre bu defterle birlikte Kuvayı Milliye'ye gelen bütün yazılar ve evrak belediyece kıymetli evraklar sandığında kilit altına konulmuştur.

Kuvayı Milliye evrakı ile Kuvayı Milliye Karar Defteri'nin Belediye'den çalındığı anlaşılmaktadır. Söylentiler çeşitlidir. Bir iddiaya göre bir belediye görevlisi belediyenin eski evrakları ile birlikte Kuvayı Milliye Karar Defteri'ni de bir helvacı dükkanına sattı. Defter oradan "Karabeyaz" lakabıyla ünlü öğretmen İbrahim Ünal'ın eline geçti. Bir başka iddiaya göre de ağabeyi rahmetli Yakup Ünal'ın çok uzun süre Ulukışla Belediye Başkanlığı yapmasından faydalanan İbrahim Ünal Belediye kıymetli evrak sandığını açarak bu karar defterini almıştır. Bu arada şunu da belirtmeliyim ki, Ulukışlalı terzi Gafur'un akrabası olan ve Kuvayı Milliye'de önemli hizmetleri olan İmamın Kemal'in kendisine (Gafur'a) 1919 yılında İbrahim Ünal'ın kimi akrabaları ile birlikte padişahlık taraftarı olduğunu, Kuvayı Milliyecilere bazı güçlükler çıkardığını söylediğini bana bildirmiştir. İbrahim Ünal'da gördüğüm Kuvayı Milliye Karar Defteri'nin ortadan birkaç yaprağının koparılmış olması da düşündürücüdür.

Kişinin tasarrufunda bulunmasını Anayasa'mızın ve kanunlarımızın izin vermediği, Ulukışla ve köyleri halkının malı olan Ulukışla Kuvayı Milliye Karar Defteri, Ulukışla Belediyesi kıymetli evraklar sandığından çalınmıştır. Bu çok kıymetli defteri, ister İbrahim Ünal kendisi çalmış olsun, ister hırsızdan almış olsun, defterin çalındığı gerçeği değişmez. Son olarak bu defterin İbrahim Ünal'ın Ankara'da oturan oğlu Sümer Ünal'da (adres veriliyor) olduğu itirafının tanığı Ulukışla Kaymakamı Hüseyin Parlak, Ulukışlalı Sunay Türker ve Ankara 9. Noteri Muzaffer Görürgöz'dür.

Bu çok önemli karar defterinin 75 yıldan beri devlet arşivine verilmemesi nedeniyle Türk Devleti, Başkomutanlık Meydan Savaşı'nın kazanılması ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasındaki Ulukışla ve köyleri halkının büyük katkısından habersizdir. Bu nedenle Cumhuriyet kanunlarından Pozantı cephesi şehit ve gazileri yararlandırılamamış, onlara hak ettikleri madalyaları verilememiştir. Cephede ağır makineli tüfeği başında 320 Fransız askerini öldürdükten sonra şehit düşen Çayhanlı Hüseyin Çavuş'la, 30 Fransız askerini öldürdükten sonra şehit

düşen Hacı İbrahim'in yetimleri, düşman karşısında çok büyük fedakarlık gösterdiğinden maddi mükafaat verilen Kopuncunun Hacı, Gıcır Mehmet, Kölenin Durmuş, Kınaoğlanın Halil, Hacı Alinin Osman Çavuş, Çoban İbrahim, Kulaklının İbrahim, Kabakçıoğlu Mustafa, Gökşenin Hasan, Güneyli Hacı, Kayserili Ali gibi kahramanların çoğu yaşlılıklarında yarı aç sürünerek öldüler. Bu kahramanların yaptıkları büyük işleri kanıtlayan karar defterinin çalınması ve bu toplumun malı olan çalıntı defterin devlet arşivine verilmemesi nedeniyle Ulukışla'ya "Gazi Ulukışla" adı verilememiş, Ulukışla'ya Kuvayı Milliye anıtı dikilememiştir.

1919 yılında Ulukışla ve köyleri halkı da çevresindeki Bor, Niğde, Aksaray, Ereğli ve Karaman halkı gibi padişah taraftarı olup kılını kıpırdatmadan düşman işgalini bekler durumda olsaydı, çelik balyoz gibi Fransızların başına inmeseydi, Fransızlar Orta Anadolu'ya girecekler, bizimle barış anlaşması yapmayacaklar, savaştan çekilmeyecekler ve kuvvetlerini arttıracaklardı. Bu durumda Türk ordusu Fransızlar karşısındaki kuvvetlerini Batı cephesine çekemeyecek, Batı'dan Güney cephesine kuvvet kaydırmak zorunda kalacaktı. Bu taktirde 30 Ağustos Zaferi ile Cumhuriyetimizin kurulmasının tehlikeye girmesi söz konusu olabilecekti.

Çok Sayın Cumhurbaşkanımız, Sayın Başbakanımız ve Bakanlarımız, Sayın Yargıç ve Savcılarımız, Sayın Üniversite Rektörlerimiz, Profesörlerimiz ve Uzmanlarımız! Şu anda devlet arşivinde olmayan ve toplumun malı olan Ulukışla Kuvayı Milliye Karar Defteri'nin devlet arşivine intikal ettirilerek, Ulukışla'nın vatanın kurtarılması ve Cumhuriyetin kurulmasına yaptığı çok büyük katkının yazılı olarak tarihe geçirilmesine yardımlarınızı beklemekteyim. Ulukışlalılardan da Ulukışla'ya "Gazi Ulukışla" adının verilmesi, Ulukışla ve Pozantı'da iki yerde Ulukışla Kuvayı Milliye anıtı dikilmesi için kurulacak Ulukışla Kuvayı Milliye Derneği'ne ilk anda 500 milyon lira bağışta bulunacağımı arz ederim.

Ulukışla merkez köylerinin toplumun malı olan ve Ulukışla Belediyesi'nden çalınan "Ulukışla Kuvayı Milliye Karar Defteri"nin üzerinde bulunduğunu itiraf eden ve Ankara'da oturan İbrahim Ünal oğlu Sümer Ünal'dan alınarak Türk Devleti arşivine teslim edilmesi için bu dilekçemle başvurduğum Yüksek Makamlar:

1- Cumhurbaşkanımız ve Başbakanımız. Yukarda ayrıntılarını açıkladığım gibi 1919'da Fransız istilasına karşı Ulukışla ve köyleri halkı da çevresindeki Bor, Aksaray, Ereğli ve Karaman halkı gibi padişahın sadık bir bendesi olarak düşman istilasını tevekkülle karşılayıp, kılını bile kıpırdatmadan bekleyip, Fransız kuvvetleri üzerine çelikten bir balyoz gibi atılmasaydı, Fransızlar müttefiklerinden ayrılıp bizimle ayrı bir anlaşma yaparak yurdumuzu terk etmeyecek, Orta Anadolu'yu kolaylıkla istila ederek kuvvetlerini arttıracak, ordumuz Fransız cephesindeki kuvvetlerimizi Afyon cephesine çekemeyecek, Afyon cephesinden Güney'e kuvvet kaydırmak zorunda kalacaktı. Bu durumda Dumlupınar Zaferi ile Cumhu-

riyetimizin kurulması tehlikeye girecekti. İstiklal Savaşı zaferi ile Cumhuriyetimizin kurulmasına bu kadar önemli hizmet yapan Ulukışla ve köyleri halkının kanla yoğrulan başarılarının değerlendirilmesi için bir komisyon görevlendirilmesini dilerim.

2- Bağımsızlık Savaşımızın Pozantı cephesinde Ulukışla ve köyleri halkının yaptıkları işleri, bir kılı kırk parçaya ayırıp inceler gibi inceleyerek tarih sahnesine çıkarılması, Ulukışla'nın "Gazi Ulukışla" adıyla anılması, Ulukışla ve Pozantı'da Ulukışla Kuvayı Milliye Anıtı'nın dikilmesine hak kazanılıp kazanılmadığının tesbit edilmesi için Niğde, Çukurova, Mersin ve 9 Eylül Üniversiteleri Rektörlerine arz edilmiştir.
11.11.1998

Emekli Eğitimci Mehmet Ali EREN (Ulukışlalı)

Dokuz Eylül, Çukurova Ve Niğde Üniversiteleri Rektörlüklerine Mektup

1919 yılında tüm yurdumuz olduğu gibi yöremiz de düşman işgali altına girmişti. Bu bölge, Adana'dan başlayarak Ulukışla'yı da kapsayacak şekilde Fransızlar tarafından işgal edilmişti. İşte bu sıralarda Ulukışla'da kurulan Kuvayı Milliye Örgütü'nün ilçemizde büyük yararlıklar gösterdiği, bütün faaliyetlerini de düzgün bir şekilde Karar Defteri'ne kaydettiği bilinmektedir. Hatta bunun da ötesinde komşu kasabalar Ereğli ve Karaman için bile destek sağlayıp önderlik yaparak yöremizin bir an önce Fransızlardan arındırılmasına büyük katkı sağladıkları bir gerçektir.

Karar Defterinden bu konudaki bazı alıntıları ve Derviş İzbudak ile Habib Karaman'ın 1919-1920 yıllarına ait ilgili beyanlarını Ek'te bulabilirsiniz. Bu defterin Cumhuriyet kurulunca kilitli bir sandıkta Ulukışla Belediyesi'ne teslim edildiği söylenmektedir. Buradan da her nasılsa şu an vefat etmiş olan eski öğretmen İbrahim Ünal'ın eline geçmiştir. Bu defterin varlığını öğrendikten sonra böyle bir evrakın devlet arşivine girmesi gerektiğini düşünerek İbrahim Ünal'ı ikna etmek için çok çaba sarf ettim. Bir keresinde de Karar Defteri'ni okuma ve bazı kararlarla ilgili not tutma imkânına kavuştum. Ne yazık ki, yöremiz insanlarının milli mücadelede ne derece fedakarlık ve vatanseverlik gösterdiklerinin bir kanıtı olan bu evrakın ilgili yerlere teslim edilmesi, bu şahsın hayatı boyunca mümkün olamamıştır.

Şimdi defter oğlu Sümer Ünal'da (adres veriliyor) bulunmaktadır ve Sümer Ünal bunu Sayın Hüseyin Parlak (Ulukışla Kaymakamı) ve Sayın Sunay Türker (Ulukışlalı) huzurunda da itiraf etmiştir.

Tarihi önemi konusunda hiçbir şüphe olmayan bu kıymetli evrakın aslının, bu mümkün olmazsa kopyalarının temin edilerek bilimsel olarak değerlendirilmesinin gerektiğine sizin de katılacağınızı ummaktayım. Bunu yaparak, milli mücadele sırasında kişisel fedakârlıklarını esirgememiş olan yöremiz insanlarının tarih sahnesinde hak ettikleri yerleri alma-

larını sağlayabileceğiz. Bu konuda beklenen çabaların değerli üniversiteniz kurul ve kuruluşlarınca esirgenmeyeceğine olan inancımı dile getirirken, gerekenin yapılmasına müsaadelerinizi arz ve talep ederim.

Saygılarımla,

24 Aralık 1998 Mehmet Ali Eren (Adres)

EKİ: Aslından Naklen 2 Sayfalık Karar Örnekleri ve Beyanlar

Türk Tarih Kurumu Başkanlığı'nın Cevabı

TC BAŞBAKANLIK
ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU

Sayı : Arş.Dok.Şb.460.14-132 Ankara
Konu: 4.2.1999

Sayın Mehmet Ali EREN

Çukurova Üniversitesi Rektörlüğü'ne 24 Aralık 1998 tarihli yazılı başvurunuzdan, 1919-1920 yıllarına ait Ulukışla Kuvayı Milliye Teşkilâtı'nın karar defterinin Ulukışla Belediyesi'nden şu an vefat etmiş olan emekli öğretmen İbrahim Ünal'ın eline geçmiş olduğunu, şimdi ise defterin oğlu Sümer Ünal'da bulunduğunu öğrenmiş bulunuyoruz.

Öncelikle bu kıymetli evrakın Devlet Arşivi'ne teslim edilmesi gerektiği hususunda gösterdiğiniz hassasiyetten dolayı size teşekkür ediyorum.

Bir milletin arşivlerinde bulunan malzeme, o milletin kültürel mirasını teşkil eder. Bunların en iyi şekilde korunması, tahrip olanların restore edilmesi ve bu malzemenin en sağlıklı biçimde istifadeye sunulması da, bu mirasın varlığını idame ettirerek gelecek nesillere aktarabilmek bakımından gerekli ve önemli hizmetler arasında yer alır.

Tarihi değeri büyük olan sözkonusu defterin de bilimsel olarak en iyi şekilde Devlet Arşivi'nde değerlendirileceğinde hiçbir şüphe yoktur.

Konu Kurumumuzca Sümer Ünal'a 3.2.1999 tarihli yazı ile iletilmiş olup, neticesi hakkında size bilgi verilecektir.

Göstermiş olduğunuz ilgiden dolayı teşekkür eder. saygılar sunarım.

Prof. Dr. Yusuf HALAÇOĞLU
Türk Tarih Kurumu Başkanı

T.C. Genelkurmay Başkanlığı'na Mektup

ANKARA

1919 yılında çoğu yerler gibi yöremiz de düşman işgali altına girmişti. Bu bölge, Adana'dan başlayarak Ulukışla'yı da kapsayacak şekilde Fransızlar tarafından işgal edilmişti. İşte bu sıralarda Ulukışla'da kurulan Kuvayı Milliye Örgütü'nün ilçemizde büyük yararlılıklar gösterdiği, bütün faaliyetlerini de düzgün bir şekilde Karar Defteri'ne kaydettiği bilinmektedir. Hatta bunun da ötesinde komşu kasabalar Ereğli ve Karaman için bile destek sağlayıp, önderlik yaparak yöremizin bir an önce Fransızlardan arındırılmasına büyük katkı sağladıkları bir gerçektir.

Karar Defteri'nden bu konudaki bazı alıntıları ve Derviş İzbudak ile Habib Karaman'ın 1919-1920 yıllarına ait ilgili beyanlarını Ek'te bulabilirsiniz.

Bu defterin Cumhuriyet kurulunca kilitli bir sandıkta Ulukışla Belediyesine teslim edildiği söylenmektedir. Buradan da her nasılsa şu an vefat etmiş olan eski öğretmen İbrahim Ünal'ın eline geçmiştir. Bu defterin varlığını öğrendikten sonra böyle bir evrakın devlet arşivine girmesi gerektiğini düşünerek İbrahim Ünal'ı ikna etmek için çok çaba sarfettim. Bir keresinde de Karar Defteri'ni okuma ve bazı kararlarla ilgili not tutma imkanına kavuşmuştum. Ne yazık ki, yöremiz insanlarının milli mücadelede ne derece fedakarlık ve vatanseverlik gösterdiklerinin bir kanıtı olan bu evrakın ilgili yerlere teslim edilmesi bu şahsın hayatı boyunca mümkün olamamıştır.

Şimdi defter oğlu Sümer Ünal'da (adres veriliyor) bulunmaktadır ve Sümer Ünal bunu Sayın Hüseyin Parlak (Ulukışla Kaymakamı) ve Sayın Sunay Türker (Ulukışlalı) huzurunda da itiraf etmiştir.

Tarihi öneminden şüphe edilmeyecek bu kıymetli evrakın aslının devlet arşivine konulması ve bilimsel olarak değerlendirilmesinin gerektiğine sizin de katılacağınızı ummaktayım. Milli mücadele sırasında kişisel fedakarlıklarını esirgememiş olan yöremiz insanlarına olan vefa borcumuzu, onlara tarih sahnesinde hak ettikleri yerlerini vererek ödeyebileceğiz. Kamuya ait olması gereken bu defterin ilgili şahsın gaspından kurtarılması yolundaki çabaların yüce makamınızca esirgenmeyeceğine olan inancımı dile getirirken, gerekenin yapılmasına müsaadelerinizi arz ve talep ederim. 24 Aralık 1998

Saygılarımla,

Mehmet Ali Eren (Adres)

EKİ: Aslından Naklen 2 Sayfalık Karar Örnekleri ve Beyanlar

T.C. Genelkurmay Başkanlığı'nın Cevabı

ATASE: 3214-2-99/Arşiv (22) 14 Ocak 1999
KONU: Karar Defteri

Mehmet Ali Eren
İLGİ: 24 ARALIK 1998 tarihli dilekçeniz.

1. İlgi dilekçeniz ile, Ulukışla'da kurulan Kuvayı Milliye'nin büyük yararlıklar gösterdiğini, bütün faaliyetlerini de düzgün bir şekilde Karar Defterine kaydettiğini ve şu an Sümer ÜNAL isimli şahısta bulunan bu Defterin araştırmacıların hizmetine sunulması konusunda gerekenin yapılmasını istemektesiniz.

2. Söz konusu Karar Defteri'nin Sümer ÜNAL tarafından gönüllü olarak Genelkurmay ATASE Başkanlığı Arşivi'ne bağışlanması durumunda, tasnif işlemleri yapılarak tarih araştırmalarında kullanılmak üzere araştırmacıların hizmetine sunulabilecektir.

Rica ederim.

GENEL KURMAY ATASE BAŞKANI NAMINA

A. Tufan YORGANCIOĞLU Öğ. Bnb.
Genelkurmay ATASE Bşk.lığı Arşiv Müdürü

İçişleri Bakanlığı Yüksek Makamına

ANKARA

Özet: Ulukışla Kaymakamı Sayın Hüseyin Parlak'ın Devletimizce takdirname ile taltifi hakında.

1919'da büyük Atatürk'ün bağımsızlık savaşımızı başlatmak için Samsun'a çıktığı günlerde Fransız ordusu Adana, Mersin illeri ile çevresini; Ulukışla, Ereğli ve Karaman tren istasyonlarını fiilen işgal etmiş, Orta Anadolu topraklarımızı da işgale hazırlanıyordu. Ulukışla'nın çevresindeki Bor, Aksaray, Ereğli, Karapınar ve Karaman gibi kasaba ve şehirlerimiz halkı çok yakın düşman işgaline karşı direnmemiş, örgütlenmemiş, padişahın emrine uyarak kaygı içinde düşman işgalini beklerken Ulukışla ve köyleri halkı yıldırım hızıyla Kuvayı Milliye örgütünü kurmuşlar; bütün erkekleri, çocuk yaşta da olsa silah taşıyabilenleri silah altına almışlar; kadınları da örgütün geri hizmetlerinde silah taşıma ve iaşe işlerinde çalıştırmışlardır. Ulukışla Kuvayı Milliye askerleri önce Fransız askerlerini Ulukışla istasyonundan kovmuşlar, sonra da Ereğli ve Karaman'a ellişer silahlı atlı kuvvet göndererek hem o şehirlerdeki Fransız askerlerini kovmuşlar, hem de oranın halkının çogunluğunu Mustafa Kemal Paşa tarafına çevirmişlerdir. Daha sonra yıldırım hızıyla düşman üzerine çullanarak düşmanın başını ezmişlerdir. Kan dökmüşler, ama düşmanı Pozantı'dan yukarı geçirmemişlerdir. Trenin geçmesi gereken Toros tünelleri ile hem Ulukışla'nın, hem de Orta Anadolu'muzun topraklarını düşmandan korumuşlardır. Ulukışla Kuvayı Milliye askerleri önce bir bölüm Fransız kuvvetlerini esir almıştır. Öğrenildiğine göre esaretten kurtulan komutanın karısı Fransa'ya döndüğünde yazdığı hatıra kitabında "Ulukışlalı askerler beni mahalli motiflerle işlenmiş süslü bir odada

ağırladılar. Üst üste konmuş dört döşek üstünde yattım. Kendileri döşeksiz kuru tahta üstünde yattılar." diye yazmıştır.

Çok Sayın Bakanım, çok iyi bildiğiniz gibi Ulukışla direncini kıramayıp Orta Anadolu'yu işgale muvaffak olamayan Fransızlar, müttefiklerinden ayrılarak bizimle ayrı bir sulh anlaşması yaparak yurdumuzu terk ettiler. Türk Başkomutanlığı buradaki Türk kuvvetlerini Batı cephesine çekme olanağına kavuştu. Ulukışla, çevresindeki şehir ve kasabalar halkı gibi örgütlenmeyip, düşman işgalini kaygı ile bekleseydi, düşman Orta Anadolu'yu kolaylıkla işgal edecek, cüreti artacak, yurdumuza daha çok kuvvet yığacaktı. Bu takdirde Türk Başkomutanlığı Güney cephesinden Batı cephesine kuvvet kaydırmak yerine, Batı cephesinden önemli bir kuvveti bu cepheye göndermek zorunda kalacaktı. Bu takdirde de 30 Ağustos zaferi ile Cumhuriyetimizin kurulması tehlikeye düşecekti diye düşünüyorum Sayın Büyüğüm. Türk Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasına ve Türkiye Cumhuriyetimizin kurulmasına bu derecede olağanüstü katkıda bulunan Ulukışla ve köyleri halkına Cumhuriyetimizin çıkardığı harp madalyası, üstün cesaret madalyası, şehit, gazi ve malul gazilere maaş baglanması uygulamaları yapılamadı. Gazilerin içinde, içlerinde üstün cesaretleri nedeniyle dernekçe para mükafatı verilenler de dahil olmak üzere dilenerek ya da aşırı yoksulluk ve sefalet içinde ölenlerini gördüm. Nedeni, Cumhuriyet'in kurulmasından sonra bir sandık içinde günlü, sayılı ve imzalı karar defterinin, yani "Ulukışla Kuvayı Milliye Karar Defteri"nin Ulukışla Belediyesine teslim edilmesi ve oradan da bu defterin çalınması. Ulukışla Kaymakamı çok sayın Hüseyin Parlak'ın Ulukışla Kaymakamlı'ğına gelişine kadar aradan geçen 75 yıl içinde Niğde'ye gelen bunca vali, bunca kaymakam ve bunca belediye başkanına Ulukışla Kuvayı Milliye Örgütü üyelerinin Kurtuluş Savaşı'ndaki rolünü tarih sahnesine çıkarmak kısmet olmamıştır. Sayın Hüseyin Parlak Ulukışla Kaymakamlığı'na gelince başta eğitim olmak üzere her alanda örnek çalışmalar yapmış, Pozantı cephesindeki Ulukışlalıların çalışmalarını hayranlıkla araştırmış, Kuvayı Milliye Karar Defteri'nin, yani 75 yıldır kayıp bulunan bu defterin Sümer Ünal adında bir kişide olduğunu saptamış, aslı Osmanlıca harflerle yazılı olan defterin latin menşeli bugünkü harflerimizle yazılmış fotokopisini ele geçirmiştir. Sayın Parlak, 87 yaşında gözleri görmeyen bir kişi olmama rağmen bu konuda Ulukışlalı olarak benden bilgi almak üzere beni makamına davet etmiştir. Makamında durumu sayın Parlak'a anlatırken telefon çaldı. Konuşmamı bir süre bıraktım. Sayın Kaymakam kendisini arayan ve sorular soran Milli Eğitim Bakanı ile konuşmaya başladı. Konuşmaları dikkatle izledim. Konuşmasından Ulukışla'da örnek tesisler yaptırmakta olduğunu anladım. Sayın Kaymakam konusunu incelemiş, bu uğurda alın teri dökmüş insanların rahatlığı ile, konuşma konusuna egemen bir üniversite profesörünün öğrencisine ders verdiği gibi bir rahatlıkla konuşuyordu. Bir ara büyük

devlet adamımız ve bankalarımızın ilk kurucusu Mithat Paşa'nın Tuna Valiliği sırasındaki milli eğitim çalışmalarını zevkle hatırladım.

Çok Sayın Bakanım ve İçişleri Bakanlığımızın çok Sayın Müsteşar ve Genel Müdürleri! Ulukışla Kaymakamı gibi bedenen ve ruhça iyi yetişmiş, olgunluğa ulaşmış, gayrın mutluluğunu sağlamak için mutluluğun hakkıyla yapılan görevden sonra duyulan ferahlık olduğu bilincine ulaşmış insanlara bu ulusun, Türk ulusunun büyük ihtiyacı vardır. Devletimizin ve hükümetimizin yüksek makamlarına Hüseyin Parlak zihniyetinde ve iradesindeki insanları görevlendirdiğiniz ölçüde çağdaş uygarlığa ulaşacağımıza inanırım. Devlet bütçemizden kanun yoluyla trilyonlarca lira teşvik parası alan gazetelerimiz ve partilerimiz kötüyü arama, bulma ve teşhir etmeye harcadıkları emeğin hiç olmazsa onda biri kadarını iyiyi arama, bulma ve değerlendirmeye verseler yurdumun daha fazla ilerleyeceğine inanırım.

Çok Sayın Bakanım! Oğlumun biri Prag'da işveren olarak çalışıyor. Evinin geniş bahçesinde 12 tane ceviz ağacı var. Üç ay önce oradaydım. Ağaçlar cevizle yüklüydü. 12 tanesini ağacından kopardım. Cevizler en iyi cins cevizlerdi. Çok ince kabukluydu, iki parmak arasında sıkıştırmakla kırılabiliyordu. İçleri olgundu. İki tanesini yedim. Lezzetsizdi. Nedeni, cevizlerin güneş ısısı ve aydınlığından yoksun olmasıydı. Oranın 50 cevizi bizim 1 cevizimizin yerini tutmuyor. Ulukışla'nın Toros dağı eteklerindeki Emirler, Kılan ve Darboğaz köylerinde geçtiğimiz 1998 yılında Napolyon kirazı, ağacında bir milyon liradan alınıyor. Yabancı ülkelerde kilosu beş milyon liradan kapışılıyormuş. Yüce Tanrı yurdumuzun Anadolu ve Trakya topraklarına güneşi hem bol vermiş, hem de dengeli vermiş. Benim çocukluğumda, yani padişahlık devrinde, yukarda adı geçen köylerde bağ olmadığından, Ulukışla'nın Alpağut bağlarından çok miktarda pekmez alınması nedeniyle bu köylülerin "Ulukışlalılar pekmez küpleri yanında yatarken gözlerine nasıl uyku girer?" dedikleri söylenirdi.

Çok Sayın Bakanım,

Yurdumuzun ve halkımızın yüzyılımız uygarlığına daha çabuk ulaşması için zihnen ve bedenen gelişmiş, kişisel mutluluğu, gayrın yani Türk toplumu için hakkıyla yapılan görevden sonra duyulan ferahlık olarak anlayan, bu yüksek karaktere ulaşmış Kaymakam Sayın Parlak'ın İçişleri Bakanlığımızın takdirname ve şilti ile onurlandırılmasını arz ve talep ederim. Saygılarımla.

İçişleri Bakanlığı Yüksek Makamına arz edilmiş ve basımı ricasıyla Ulukışla Gazetesi Yazı İşleri Müdürlüğüne sunulmuştur.

3 Ocak 1999

Emekli Eğitimci Mehmet Ali Eren

Hacettepe Üniversitesi Hastanesi Başhekimliğine

ANKARA

20.07.1999 günü Hacettepe Üniversitesi Hastanesi Göz servisindeki (42. Bölüm) 19 numaralı odada 5 gün yatarak Glokom (göz tansiyonu) tedavisi oldum. Bu süre içerisinde başta Glokom Uzmanı ve Göz Bölümü Glokom Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Sayın Murat İrkeç olmak üzere bu bölümün bütün doktorlarının, intern doktorlarının, hemşirelerinin, temizlik ve beslenme elemanlarının görevlerini gece ve gündüz, planlı ve metodlu bir şekilde ve zamanında yaptıklarını gördüm. Tedaviden faydalandım. Büyük bir beceri ile işlerini yapan ve hastalara sevgi dolu gözlerle bakan, Batı ülkelerinin kaliteli kurumlarında olduğu gibi "Mutluluk, hakkı ile yapılan görevden sonra duyulan ferahlıktır." bilincine ulaşmış bu sayın kişilere teşekkürü bir borç bilirim.

Bu mektubumun kurumunuzun diğer bütün birimlerinin de aynı düzeye yükselmesine katkı yapacağını düşünerek, durumu bilgilerinize ve ilgilerinize arz ederim. 24.07.1999

Emekli Eğitimci Mehmet Ali Eren

Bilgi İçin:
Sağlık Bakanlığına, YÖK Başkanlığına, Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğüne, Hacettepe Üniversitesi Hastanesi Başhekimliğine sunulmuştur.

Göz Hastalıkları Anabilim Dalı'nın M. Ali Eren'e Teşekkürü

Hacettepe Ün. Tıp Fakültesi Göz Hast. Anabilim Dalı 04.08.1999

Sayın Eren,

24.07.1999 tarihli mektubunuz Hacettepe Üniversitesi Hastaneler Başhekimliği tarafından Anabilim Dalı Başkanlığımıza intikal ettirilmiş, doğal olarak büyük bir kıvanç ile karşılanmıştır. Hastanemizin, günümüz koşullarında artık giderek yetersiz kalan fiziki koşullarında, hastalarımıza, en çağdaş ve dünyanın tüm ileri ülkelerinde uygulanan tedavi yöntemlerini, meslek etiğini en ön planda tutarak uygulamanın yoğun çabası içindeyiz. Bu konuda, Anabilim Dalı Başkanı Sayın Prof. Dr. Murat İrkeç'in başkanlığında, Anabilim Dalımızın tüm öğretim üyeleri, araştırma görevlileri, sağlık ve idari personeli kendilerine düşen görevleri yerine getirme bilinciyle hareket etmekte, temel amacın hastalarımızın memnuniyetini sağlamak olduğunu asla gözardı etmemektedirler.

Güzel düşünceleriniz için teşekkür eder, esenlik dolu günler dilerim.

Doç. Dr. Uğur ERDENER
Göz Hast. Anabilim Dalı Başkan Vekili

Mehmet Ali Eren'in 1945 döneminde aldığı takdirname belgeleri

T.C.
MAARİF BAKANLIĞI
İlk Öğretim Genel Müdürlüğü
5/5123

Ankara, 14 Mart 1945

Özet: Takdirname ile taltifiniz H.

Mehmet Ali Eren
İlköğretim Müfettişi
Zonguldak

Bölgenizde 4274, 3803 ve 4357 sayılı kanunlarla uhdenize verilen işleri büyük bir gayret ve başarı ile yaptığınızı öğrendim. Sizi Bakanlık Müdürler Encümeninin 25.1.1945 tarihli ve 8 sayılı kararıyle takdir eder, verimli çalışmalarınızın devam etmesini dilerim.

Maarif Bakanı
Yücel

Ta.

İ.E.
İ.Ö.G.M.A.
3.II.1945

T.C.
Kültür Bakanlığı
Yasav Komisyonu

Sayı: 8	Özet: Zonguldak İlk Öğretim Müfettişlerinden M. Ali Eren'in takdirname ile taltifi hak.
Toplantı tarihi: 20/XI/1944	
Onay tarihi:	

TOPLANTIDA BULUNANLAR

Yöneten: İhsan Sungu	İlk Ö. G. Direktörü: M.H. Keskin
[illegible]: D. Kadırgan	Mr. T. Ö. G. Direktörü: V. Hatay
Yüksek Ö. G. Direktörü: S.H. Alvelli	Zanaat Direktörü:
Orta Ö. G. Direktörü: S. Dayel	

Zonguldak Valiliği İlk Öğretim Müfettişlerinden M. Ali Eren'in 4274, 4357 ve 3803 sayılı kanunlarla uhdesine verilen işleri olağan üstü bir başarı ile yaptığından dolayı takdirname ile taltifi hakkında İlk Öğretim Umum Müdürlüğünün Vekillik Yüksek Makamından Encümenimize havale buyrulan 6/3237 sayılı ve 7/XI/1944 tarihli müzekkeresiyle müstenidatı okundu ve icabı düşünüldü:

1 - Zonguldak Valiliği İlk Öğretim Müfettişi M. Ali Eren'in [illegible] 4357 ve 3803 sayılı kanunlarla uhdesine verilen işleri büyük bir gayret ve başarı ile yaptığı anlaşıldığından kendisinin takdirname ile taltifi ve evrakın İlk Öğretim Umum Müdürlüğüne tevdii kararlaştı.
İş Vekillik Yüksek Makamının tasviplerine arzolunur.

Müsteşar	T.H.B.	Y.Ö.U.M.	O.Ö.U.M.
T.Ö.U.M.	A. ve M.U.M.	Z.İ.M.	

Kabul
20/I/1945

Maarif Bakanı

Aslının aynıdır.
9/II/1945

Alfabetik Dizin

4274 sayılı kanun......81
Abdullah Bey......12
Abdurrahim İlkokulu......5
Abdülhak Hamid Tarhan......97
Acıpınar......16, 31
Ahmet Haşim......72
Ahmet Taner Kışlalı......106
Aksaray......9, 19, 39, 90, 94, 120, 170, 177
Ali Baykal......9
Ali İmran......99, 168
Alpaslan......152
Apollo......58
Aristo......29, 46
Artemis......58
Atatürk...5, 37, 40, 42, 44, 47, 54, 56, 72, 87, 94, 97, 101, 106, 108, 110, 119, 129, 132, 138, 141, 144, 165, 170, 177
Avni Bey......46
Aysel Ekşi......141
Bartın......79
Battal Emmi......9
Bay İzzet......56
Bektik Köyü......19, 23
Bor 9, 11, 19, 23, 30, 32, 34, 39, 44, 65, 71, 74, 84, 86, 97, 137, 170, 177
Cengiz Han......52, 165
Cevat Bey......69
Cevdet Sunay......106
Darboğaz Köyü......16
Deli Hüseyin......8, 11, 17, 24, 96, 171
Diyojen......152
Dr. Lits......47
Durasıllı Köyü......42, 46, 56, 69, 91
Ebubekir......134, 167
Emen Ovası......9
Erdal İnönü......116, 118
Ereğli 5, 9, 16, 22, 32, 36, 51, 94, 102, 140, 145, 157, 160, 162, 170, 176
Fadik Ninem......9, 20, 30, 132
Falih Rıfkı Atay......96
Fatin Rüştü Zorlu......70
Fettah Çavuş......18
Fevzi Çakmak......90
Fevzi Topuz......115, 129
Filip......28, 46

Fransız.........................17, 39, 56, 59, 64, 73, 90, 98, 146, 158, 170, 176
Galiçya...149, 152
Gazi Terbiye Enstitüsü...79
General Tausend...96
Gök Hacı..8
Gökşenin Yakup...17
Gölköy Köy Enstitüsü...84
Hacı Osman..11, 13, 19, 23, 30, 34, 131, 150
Hakkı Tonguç.................................82, 84, 87, 89, 92, 95, 106, 142, 157
Han Tepesi...9
Hanife Gür...160
Hasan Âli Yücel.......................54, 82, 87, 89, 92, 95, 106, 142, 144, 157
Hendek Gazası..17
Henry Kaiser...147
Hıdır Yiğitkaya...109, 115, 127
Hıdrellez...14, 39
Hocazade Halil...17, 30, 42, 88
Hudeybiye Barışı..17
Hüseyin Özbilgin...8
Hz. Adem..103
Hz. Fatma..134
Hz. Havva..103
Hz. Mevlâna...105
Hz. Muham-med..102
Hz. Muhammed................................17, 31, 99, 133, 137, 151, 164, 167
Hz. Osman...168
Hz. Ömer...134, 167
John Dewey..46, 142
Kadıların Yakup..18, 24
Kadızade Halil...17, 42, 88, 132
Karaoluk...7, 10, 16, 21, 25, 31
Kırkağaç...26, 69
Kıyıkışlacık Köyü…6, 48, 60, 94, 101, 108, 111, 113, 122, 128, 144, 149, 169
Konya….5, 13, 17, 22, 25, 31, 36, 42, 51, 59, 87, 94, 103, 130, 132, 136, 140, 145, 149, 164, 166, 171
Kuvayı Milliye...14, 17, 36, 170
Lawrence...98, 139
Lincoln...133
Maden Köyü..7, 132
Manisa...25, 41, 54, 59, 69, 77, 79, 82, 84, 152
Mark Arthur...72
Mehmet Akif Ersoy..37, 97, 139

Mehmet Bahattin Efendi..17, 30
Mekke...22, 98, 131, 150, 165, 168
Milas. .6, 48, 58, 65, 91, 94, 101, 109, 115, 117, 120, 122, 124, 126, 144, 149, 166, 169
Musa Akan...19
Mustafa Bey...11
Mustafa Kemal..........................36, 38, 97, 101, 130, 133, 152, 171, 177
Mustafa Kurdoğlu..104
Mustafa Necati..46, 49, 91
Mustafa Sağlam..103
Netice Hanım...12
Nevzat Kutlu...149, 152
Nevzat KUTLU...155
Niğde……12, 14, 23, 30, 34, 38, 90, 94, 97, 120, 131, 149, 162, 172, 178
Osman Çavuş...19, 31, 173
Rahmetli Ulunay...101
Rasim Özyürek...51
Rauf İnan...47, 77, 83, 91, 95, 106
Rıza Pehlevi...75
Saffet Arıkan..88
Sağır Kadı..8
Sakarya Savaşı...19, 121
Salihli...42, 54, 59, 69, 77, 79, 91, 158
Senbernar..58
Sultan Selim..22, 73, 77, 99
Sultan Süleyman..36, 77
Süleyman Demirel..106, 125
Sürye alayları..22, 99
Tebbed Suresi..137
Teğmen Tahsin...17
Tevfik Rüştü Aras..72
Truva Savaşı..28
Ulukışla 7, 30, 32, 38, 41, 88, 96, 120, 131, 137, 145, 148, 150, 156, 160, 170
Yakup Ünal...14, 35, 172
Yüzbaşı Zeki Bey...26, 28
Zeytinlikuyu Mahallesi...6, 108, 123, 149
Ziya Paşa..113, 123, 141
Zonguldak..34, 80, 92, 156
Çanakkale Savaşı..121
Çerkez...15
Çiçek Sekisi...7, 11, 18
Çiftehan...7, 17

Çifteler Köy Enstitüsü..82, 86, 89
İhsan Atukeren..80
İmamın Kemal..17, 172
İskender...29, 46
İsmail Habip Sevük...97
İsmail Hakkı Tonguç...82, 89
İvriz...5, 82, 90, 146
İvriz Köy Enstitüsü..5, 82
Şerif Hüseyin..139

Emekli Eğitimci

Mehmet Ali Eren

Ulukışla İlkokulu, Niğde Ortaokulu ve İlköğretmen Okulu, Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Eğitim Bölümünü bitirmiş olup, Salihli'nin Durasıllı kasabası ve Kırveli köyünde öğretmenlik ve başöğretmenlik; Bartın, Adana ve Konya illerinde ilköğretim müfettişliği, İvriz Köy Enstitüsünde öğretmenlik ve yöneticilik, Konya Ereğli Lisesinde öğretmenlik ve müdürlük yapmıştır. 88 yaşına, yüksek göz tansiyonu nedeniyle normal puntolu harflerle yazılmış kitap ve yazıları okuyamamasına rağmen, mahalli gazetelere olağanüstü bir çaba ile yazılar yazarak eğitim çalışmalarını sürdürmektedir.

Ayrıca Konya Ereğlisi'nde Güneş gazetesini uzun yıllar yayınlayarak yöre halkına ekonomik ve kültürel alanlarda yararlı olmuştur.

Değerli eğitimci M. Rauf İNAN'ın *"Bir insan zamanını değerlendirdiği ölçüde insandır."* dediği gibi M. Ali EREN de zamanının her anını değerlendirerek topluma yararlı olmuştur.

M. Ali Eren'in üç oğlu, bir kızı ve dokuz torunu vardır.

YAZARIN BASILMIŞ KİTAPLARI

1- İlk ve Orta Dereceli Okullarda Kitaplık Tertip ve Tasnif Kılavuzu 1949
2- Çevremizdeki Varlıkları ve Olayları İnceleyelim 1956
3- Hakikat (Düşünen Doğruyu Bulur) 1958
4- Hayat Bilgisi Rehberi, Sınıf 2 1960
5- Hayat Bilgisi Rehberi, Sınıf 3 1960
6- İlkokullarda Örnek Yazı. Sınıf 2-3 1971
7- İlkokullarda Örnek Yazı. Sınıf 4-5 1971